S.

INTRO
DVCTIO IN CHALDAI
cam linguã, Syriacã, atq; Arme=
nicã, & decẽ alias linguas.

CHARACTERVM DIFFEREN
tiũ Alphabeta, circiter quadraginta, &
eorũdem inuicem cõformatio.

MYSTICA ET CABALISTICA
quãplurima ſcitu digna. Et deſcriptio
ac ſimulachrũ Phagoti Afranij.

THESEO AMBROSIO EX CO
mitibus Albonesii. I.V. Doct. Papieñ.
Canonico Regulari Lateranenſi,
ac Sancti Petri in Cœlo Aureo
Papiæ Præpoſito, Authore.

M.D.XXXIX.

¶ Linguarum vero, & Alphabetorũ no=
mina ſequens pagella demonſtrabit.

¶ Nomina Linguarum, & Alphabetorum, de quibus in hoc opere fit mentio; & eorum numerus.

Chaldæorum. 3.
Samaritanorum. 3.
Assyriorũ.)) 3.
Syrorum.)
Phœnicũ.)
Hebræorum, computatis his quę ab alijs ponũtur. 10.
Arabum.)) 1.
Punicorũ.)
Persarum.)
Tartarorũ.)
Turcarũ.)
Latinorum. 1.
Græcorum. 3.
Iacobitarum.)) 2.
Cophtitarum.)
Macedonũ.)) 1.
Missiorum.)
Bulgarorũ.)
Seruianorũ.)
Rusiorum.)
Dalmatarũ.)) 2.
Illyricorum.)
Indorum. 2.
Armeniorum. 1.
Vuandalorum. 1.
Virgilij philosophi. 1.
Apolonij Tianei. 1.
Hierogliphicum. 1.
Babiloniorũ.)) 1.
Erithreorum.)
Saracenorum. 1.
Aegyptiorum. 1.
Hetruscorum. 2.
Gotthorum. 1.
Hiberię magnę)) 1.
Georgianorũ.)
Incognitum. 1.
Magi Spoletani Characteres in vno complexu.

¶ Quamplurima alia diuersorũ generum alphabeta, adhuc seruant, alio tempore publicanda. Si ista placuisse visa fuerint.

THESEVS AMBROSIVS EX COMITIbus Albonesii, & Palatinis Lomelleñ. I.V. Doctor, & Collegij Dñorum Iudicum Papiæ, in presentia Consul, Canonicusq; Regul. Lateraneñ. ac Sancti Petri in Cœlo Aureo Papię Præpositus. Reuereñ. Domino Afranio Canonico Ferrarieñ. Patruo Suo. S. P. D.

SOlem istum visibilem, Afrani Patrue Reuerende, quē corporeis oculis, magnum Phœbea sua face illustrare cernimus mundum, veteres cum Theologi, tum Philosophi, scite pariter ac docte, nihil aliud omnino esse, quā veram ac expressam solis illius, qui intelligentia & ratione comprehenditur, (si dicere fas est) imaginē, dixerunt. Proindeq; quemadmodum Sol ille temporum dux ac moderator, in magno, varietate distincto atq; lucenti, (quē Græci κόσμον, vocant) mundo, in varijs quoq; & diuersis temporum cōditionibus, multiformiq; eorūdem statu, varios etiam, ac monstrosos sæpenumero igneo suo, atq; viuifico calore producit effectus. Eodem modo Sol hic mirabili quodam ac latenti modo, in microcosmo isto, in varijs diuersisq; temporibus, ac sæculis, varia ingenia, nouas atq; inauditas ingenij & intellectus educit operationes. In prioribus namq; sæculis, ad liberales, quas vocant, artes. Astrologiam. s. Grāmaticam, Rhetoricam, Dialecticā, Geometriam, Arithmeticā, Musicā. Cæterasq; alias mœchanicas, ad vsum tamē hominis, cum vtiles, tum necessarias artes, inueniendas, hunc excitasse quāplurimos videmus. Mercurium quoq; (vt Seth filios cæterosq; taceam, & à conten-

tionibus omnino discedã) ad literarũ nouos characteres effingẽdos. Tubal, Lamech filiũ, patrẽ canentiũ Cythara, & Organo, ad Musicã. Pythagorã deinde ad ipsius Musices harmoniã cõcinnandã suscitasse legimus. Eadem vis, idẽ calor, eadẽ Dei oĩpotẽtis gratia, tpibus istis me mouit, vt veris Chaldæorũ literis mõ cõpertis, Armeniorũq; ꝓprijs literarũ notis, atq; figuris inuentis, illas in p̄sentia, vnà cũ differentibus multaꝝ aliaꝝ gentiũ characteribus, & eorũdẽ inter se cõcinnatã harmoniã, & mutuã (nec hactenus à quoquã tentatã) clarãq; cõformationẽ, pro cõmuni studiosoꝝ vtilitate in lucẽ darẽ. Vt in libello nostro latius videri poterit. Quẽ multis varijsq; de causis ac rationibus tibi mittẽdũ cẽsui. Nõ quidẽ tãtũ ob strictũ cõsanguinitatis nostræ vinculũ, ac mutuã inter nos beneuolentiã. Quãtũ ob studij inuentionisq; tuæ pariter ac meę similitudinẽ. Quãdo tu inuẽtor es, & ego quoq; inuentor. Tu noui & non amplius visi, singularis Musicę facultatis Organi, qđ. Phagotũ vocas, de quo plura alibi dicent. Et ego pręsentis nouæ & vtilis cõsonãtiæ, ac variaꝝ linguarum & characterũ differentiũ harmoniæ. Merito igitur τὰ ὅμοια κατὰ τὰ ὁμοιομερῆ τοῖς συμβέλοισ, (vt in prouerbio est) mittuntur. Tu vero ea frõte, qua mea semp solitus es, illũ accipe. Et si tardius quã speraueras, & frequẽtibus literis tuis efflagitaueras, ad te fortasse venit, noli mirari. Quãdoqdẽ à labyrintheis sese ambagibus, aliquoꝝ opera vix etiã nũc extricare potuerit. Debuisset sanè liber iste ante Herculis Estensis, Inclyti Ducis tui cõspectũ se repręsentare, si qdẽ vt scis, & sequens Francisci Scæuolę Epistola insinuat, in florẽtissima atq; paccatissima illius Vrbe Ferraria. Et sub tanti Principis fœlicissimo

Imperio

Imperio initiū sumpsit. Verū quia Patrū meorꝫ iussu, Ciuitatē illā, natura ipsa & situ, & ædificiorꝫ descriptiōe, atq; pulchritudine nobilissimā, tranquillā præterea, relinquere, & in infœlicē patriā redire, ac Papiā tot papē procellis, tempestatibus, naufragijs, ruinis, incendijsq;, paulo ante pcussam, atq; penè funditus euersam, incolere coactus sum, optatū ibi finē sumere non potuit. Hic vero multis, ac varijs agēdarum rerum, & officij mei morantibus tricis, ac ob necessariarum ad impressoriam artem rerum penuriam, & alijs hincinde emergentibus atq; pullulātibus in dies causis admodum impeditus, vix tandem ad eam quiui contendere metam, vt hodie à libri impressione chalcographi manum retraherem, Propterea libellus ipse, quoniā ex ea nūc vrbe, quæ vix vrbis faciem adhuc, post tot susceptas clades, recuperare incipit, nudus ferè, ac nuptiali veste, dicendi. s. lepore atq; facundia minime ornatus, exit. Ad regales tanti atq; talis Principis nuptias venire non audet. Ne forsan importuno tempore, non vocatus, & incomptus accedēs, cū ignominia, & plagis insup impositis, repulsam ferat. Proīde tu, qui à teneris annis, in illorum Principum aula nutritus es, & horas adeundi, & quę ad eorum faciāt stomachum, optime cognouisti. Cum librum tam multa linguarū diuersitate, & multigena characterum varietate refertum, accepe ris. Si tam excelsi Principis adire præsentiam non indignū fore censueris, & gratum quoquomodo futurum iudicaueris. Fac vt lubet καὶ ὡσ ἐπινοεῖσ, Insuper & me, & religionē meā Excellētissimę. D. S. cōmēda. Tu quoq; interim Ambrosiū tuū vt solitus es ama. Vale, ex Cœlo Aureo Papiæ quintodecimo Kal. April. M. D. XXXIX.

Franciscus

FRANCISCVS SCAEVOLA SPOletanus candido lectori. S. P. D.

INgruētibus bellorum procellis quæ totā fermè Italiā deuastarunt, Theseus Ambrosius ardentiss. Augustini placitis mancipatus statuerat post Ticini direptionem (vbi typorum naufragium pertulit) vrbem incolere, vnde velut ab arce armorum tonitrua, ac fragorē impauidus audire posset. Fluctuanti casu Ferraria contigit, vrbs omniū, quę in Itala plaga radiant, munitiss. siquidem pergamis circundata, necnon latiss. fossa tormēta sacra, simul & prophana contemnit, cui rei argumento sunt innumerę clades tot annos per Italiam debacchatæ, quarū tñ expers Ferraria, fuit. Adde ꝙ hodie hęc sola ab Astrea, quæ Principum iniquitate in cœlum, heu, recessit, prospectat, enimuero si superis terrena cordi forent, non alium credo locum, in tota mundi periodo, deligerent, atq; diligerēt, hic equidem pleno copia cornu ridet, adblanditur fortuna permanens hic stabilis, hic pax alta, & tranquilla quies, nihil enim ita exagitatum, lacerum, turbulentum, ꝙ Ferrariæ non resipiscat, porrò omnibus attritis Ferrariēses viuūt aurea secla, iccirco Maronianum illud non minus verè, quam scite de ea concini potest, ὦ patria, ὦ diuū Domus Ilium, quę omnia ex Principis dūtaxat bonitate ꝓueniunt. At qui Hercules planè ἀλεξίκακοσ, vt impendentia mala ꝓpulsat, sic bona cūcta coaggerat, oues non deglubit, sed induit, neminem harpagat, ditat quotidie plurimos, & vt verum fatear, sub hoc tātum Principe degere iucūndū est, Priscos Dynastas imperando sequitur, & assequitur, quippe iustitia Aristidem

æmulatur,

æmulatur, agit Phociona temperantia, exſcribit liberalitate Gilliam Agrigentinũ, comitate Artaxerſem præfefert, prudentia Cunctatorem, Dictatorem rerum peritia, ob quas animi dotes ei ſuggerit imperia Iuno. Nãq; amplitudine regni vtrũq; fretum attingit, alit florẽtem populum ἀφροδίτη, Pallas tuetur arces, qua re illud Sophocleum identidẽ immurmurat, Iupiter mihi preeſt. Herculis igitur hoſpitio fotus Theſeus Chaldaicos penè ignorabiles characteres cũ Armenicis, & quampluribus alijs, ſeriatim cudit, & ceu potiunculam quandam candidatis inſtillat ad cõmunẽ vtilitatẽ. Quippe priſci illi inimitabiles in ſumma laude ponebãt mores plurimorum, & ciuitates noſſe, ſic Vlyſſes πολύτροπος, vatum Coryphæo canitur. Præterea ſi ſermone tñ à brutis diſtamus, quo carentia illa nequeunt rõem ſuã propalare, qd eſt quod noctu, interdiuq; non ſatagimus linguã excudere, vt facundi videamur? Prędicãt Ennium tria habuiſſe corda, ꝙ Oſce, & Volſce, & Latine fabulabatur, nos hunc cordatiorẽ iure vocitabimus, q diſſitas linguas pcalluerit, quiq; ignoratum hactenus idioma profiteatur. Proinde ſi eſt homo elinguis in aliena lingua, tu qui abuſq; Indis merces auehis, compendioſiſſum opuſculum pellege, nãq; tantulo Duce trans Gargara, tranſq; ſonantem Oceanum tutus tranſilies, verſaberis inter extimas gentes tu quoq; miles facundo linguarum cõmertio, ijs quoq; elementis recluduntur adyta Chriſtianę veritatis, cũ διοίκησις, Antiochiæ iſdẽ abutatur, nimirum Ambroſiã porrigit Ambroſius. Qui penitiora mox dabit, ni hæc qualiacunq; fuerint pręmiſſa (ꝙ dij omen obruant) diſplicuerint. Vale.

Ad lectorem

Ad lectorem, Theseus Ambrosius.

QVemadmodũ Athenienſis ille Theſeus Aegei Regis filius (vt veterum teſtãtur hiſtoriæ) labyrintheos anfractus exire, & immanis ora mõſtri oppilare, humanoq; ſanguine pollutas Minotauri fauces euadere ĩcolumis nõ potuiſſet, niſi prius, Dedalo operãte, Ariadnes amicitiam ſibi conciliaſſet. Eodem etiam modo tu candide & amice lector Theſei Ambroſii multiformis linguę harmoniam comprehendere nõ poteris; niſi prius pagellam hanc tibi amicam feceris. Proinde ſi cupis literarum iſtam variaꝶ labyrinthum, ſinguloſq; eius reflexus, & multiplices ambitus, Theſeo ipſo duce facile introire, & quæ ad intelligendum ſunt neceſſaria, vt euadere queas inſtructus, agnoſcere. Correctionum tabulas in fine operis poſitas, imprimis tibi familiares facito. De hinc in primo libelli veſtibulo, clauum figito, ĩde filum ducito, & ad quintam Chaldaici alphabeti cum perueneris literam, ſcito, illã He. vocari. Et quia lenis aſpiratio eſt, in hoc ideo opere, ꝑ vnicam aſpirationem, nõ modo in Chaldaico, verum etiã Samaritano, Hebræo, Punico, & Indorum alphabeto notari. Quo cognito vlterius prodire non ceſſans, ad octauum elementum fila contrahe, quod ab alijs. Cheth. appellatur. Et quia gutturalis litera eſt, nõ pallati, & fortis aſpiratio exiſtimatur, eam ob cauſam cum duplici ſemper aſpiratione inſinuari. Cum vero ad decimum ſeptimum alphabeti peribolum perueneris, Ain ob oculos protinus habebis, quorum omnino aciem minime offendat, quod non per geminum. aa. exprimatur, ſcilicet vt quidam Aain, vel

Hain,

Hain,cum aſpiratione,vt alij.Sed per.g.& Gain, vt pluri=
mum appelletur,atq; in eius locum ſemper ferè maiorum
exemplo.g.litera ſubſtituatur. Diphthongi præterea illæ
αυ,& ευ,cum latino.u.in literis latinis ſemper ſcribuntur, qa
maiores noſtri Auguſtum,Eudoxũ,Eumenidas, & alia,
id genus per.u.non Afguſtum,Efdoxũ,Efmenides,per.f.
ſcripſerunt.Rationem conſideret is, qui nouit qñ.φ. vel.f.
ἐν συλλήψει ἢ ἐν διαστάσει,cum talibus ſimilibus ve conſonan=
tibus ſtare poſſit. Cæterum quoties externæ dictiones,præ
ſertimq; Chaldaicæ,latinis literis exprimuntur, &.dh.aſpi=
rationem habet adnexam,tunc Chaldaicũ Dolad, rubro
ſubſignatur puncto. Contra vero,rubenti in capite litera
ſigno notabitur.Idem prorſus cēſendum eſt de Coph, &
Thau,tenuibus vel aſpiratis.c.videlicet &.t. Nã tenuis ru=
bro ſignatur vertice puncto.Aſpirata capit roſeum ſub pe
ctine punctum.He.litera,cum in capite pũctũ habet, p.o.
propè ſemper profertur,& fœminini generis inditium eſt.
Zain,quia prolationē lenē requirit,per vnicũ.z.repſentat.
Zzode vero,vel Zadich,quoniam fortem expoſcit in pro
latione enunciationem,vt Punicorum,Armeniorũq; pro
nunciatio in Chaldaica,& Hebraica litera euitetur, per du
plex.zz.non per.tz.ſcribitur.Reliqua omnia cognitu per
facilia ſunt.Iſta ſi diligēter obſeruaueris,facile è labyrintho
victor reuerteris,& tutè per orbem vniuerſum ambulabis.

¶ Ioannes Stancarius Ferrarieñ.

Ara Panomphæo vetus eſt ſi ſacra tonanti.
Quod linguæ & vocis ſentiat omne genus.
Sacra Panomphæo tibi erunt altaria Theſeu,
Qui linguæ & vocis nos genus omne doces.

¶ Bartholomæi Fumi, Villaureñ. Placentini, Prędicatoꝝ Ordi. hereticęq; prauitatis Inqſitoris, ĩ opus carmē.

Grata Palęſtini tranſmittunt balſama colles.
Thura Sabęorum rura peruſta ferunt.
Semper flore virens ſapidum mel donat Hymettus.
Vitifer atq; merum dulce Falernus habet.
India fert Hebanum, mittunt ſua vellera Seres.
Et Padus, & Ganges aurea dona legunt.
At pater Ambroſius toto celebrandus in orbe,
Linguarum eggregiè nunc genus omne refert.
Hic Arabum libri, populorum elementa pateſcunt,
Normaq; diſcendi cum breuitate datur.
Huic operi ſtudeas, linguarum ſi genus omne
Scire cupis, paruo tempore doctus eris.
Perge liber. quò? quò libeat. num tutus abibo?
Tutus eris. tutum docta Minerua facit.

¶ Fratris Euphemij Minoritæ Epigrāma, ad lectorē, de D. Ambroſii Alboneſii Panomphęo libello.

Si quæ ſcire cupis, fuerint commertia linguæ,
Antequam ab ogygio merſerat imbre ſolum;
Et quem poſteritas ſcribendi inuenerit vſum,
Quæ ve hominum ſcriptis lingua notata prior,
Docta Panomphæi hæc teneas documenta libelli,
Sic ſcribes hominum, priſcaq; verba leges.
Et ſic Romanus, ſermone videbere, graius,
Medus, Idumæus, Lybs, Afer, Indus, Arabs.

¶ Alphonſus

¶ Alphonsus Fontanella Regiensis.

Non te immortalem Rex ingens Pontice sceptrum
Reddidit, at virtus te super astra tulit.
Profuerat nil magnus honos, nil regna, fuisset
Ni virtus, frustra nam tumor omnis erat,
Sic nunc doctiloquus tua per vestigia gressus
Ambrosius dulci dulcior Ambrosia.
Nec tibi nec nostris in nostras protulit oras
Cognita phœbęo lumine clara magis.

¶ Ioannis Euāgelistæ Arpinatis ad lectorē.

Europam atq; Asiam & Lybiam peragrare viator,
Quisq; cupis, lateat ne tibi lingua pio
Quęlibet, vt claro valeas sermone profari
Gentibus ignotis, hic tibi munus erit.
Hunc cape perplacide toto rarum orbe libellum,
Quo duce, præpositum perficietur iter.
Muneris Authorem Ambrosius se præbuit huius,
Ex quo nectareum nil nisi, melle fluit.

¶ M. Antonius Victorinus Romanus.

Cadmæi laticis magnusq;, nouusq; repertor,
Quo duce, quæque suas lingua habet vna vias.
Et quid in hæc maius defertur tempora, cum tot
Nectareus titulos inuenit Ambrosius.
Hoc de te cantet latium, patriusq; Ticinus.
Dum loqueris, certe hæc cęlitus aura fluit.

¶M. Antonius Boba Casaleñ.

Assyrias petit hic oras per mille pericla,
Assyrio possit quo bene more loqui.
Atq; alias partes alius petit, & freta sulcat
Omnia, sic linguas calleat vt varias.
Consuluit tantis hominum sudoribus, atq;
Hunc illis librum condidit Ambrosius.
Paruus inest labor hic, nulla hic discrimina, tutum
Hoc mare, sulcantes per vada tuta vehit.
Adde quod & linguas potes hinc ediscere cunctas,
Quas & Sol Oriens nouit, & Occiduus.
Ergo quisquis amas hominum cognoscere linguas,
Parce viæ, atq; nouum sume opus Ambrosii.

¶Dionysii Zanchi Bergomatis, Canonici Regularis Lateranensis, carmen.

Quod modo per terras omnes, perq; alta petebas
Aequora, id exiguo codice lector habes.
Quod genus vllũ hominũ, qđ non tot sęcla tulere,
Hoc tibi nunc vnus tribuit Ambrosius,
Ambrosius Ticini, & cœtus lux maxima nostri
Virtute, & multo nobilis ingenio.
I fęlix, i macte animo Pater optime, tanto
Munere tu diues lector amice, Vale.

¶Augusti Bottæ Rouescalensis carmen asclepiadeũ coriambicũ, cui percunctãti Echo annuit.

Ecquid sit latij fare iubar? iubar.
Echo sacrum opus hoc ædepol est? pol est.

An tantum ſpecimen fama ſerit? ſerit.
Terrarum ne plagis omnibus? omnibus.
Hic num Mellificant forſan apes? apes.
Eſt ergo Ambroſius dulce ſonans? ſonans.
Linguarum an vario rore fluit? fluit.
Et nexus dubios incidit? incidit.
Echo archana polo magna trahit? trahit.
Octauus ſapiens ergo liquet? liquet.

¶ Eiuſdē Saphicū dactylicū.

Huc opes cinctis Arabum coronis,
Huc decus nymphæ properate veſtrum,
En nouis linguis venerandus alter
Pullulat hermes?
Aſtruat turrim Babylon ſuperbam
Rurſus, E ois aderit lapillis,
Splendidus fuſæ Ambroſiuſq; reddet
Priſtina linguæ.
An virum talem ſinuoſus orbis
Abnuat? Quid ni. Rubicundus æther
Geſtit, hinc tellus modulatur. Inde
Perſonat æquor.
Scilicet linguam foueant hyeni,
Enitet virtus, penetratq; tanto
Altius, quantum ſuperat volantes
Cæſaris Ales.

¶ Petrus Libaſcus Sacerdos Parmeñ. ad Echo, de Theſeo Ambroſio Comite.

Heus Echo amnium alumna clara, pax, pax.
Obſecro mihi pauca fare, fare.

Sunt

Sunt Orbis tibi nota multa? multa.
Dic, Theſeus Comes eſt vir amplus? amplus.
Eſt linguæ ne peritus omnis? omnis.
Præſtat ne integritate cuique? cuique.
Eſt ne gloria, lauſq; prima? prima.
Qui ſentit ſecus, illè ne errat? errat.
Hunc ne ergo colo amoq; iure? iure.
Hæc ſatis mihi, læta vade, vade.

MINERVA MATER INVENTIONVM,

Lectori. S.P.D. Galeatio Allia Patritio Cremonen. Adoleſcentulo ſuggerente.

SI hoc eximium opus fuiſſet ſola inuẽtione hominis cõpoſitum, haud ſanè celebraretur noſtro pręconio, qđ mortalibus cõcedere nõ conſueuimus, veꝝ qá ſuperat vires veſtras, noſtra quoq; oratiõe efferri ſatis fuit ęquiſſimũ. Nemo.n.poterat hoc in genere artis cõponere, cui ea minimè fuiſſet copia ſcriptorum ac virorum à ſuperis propoſita, quam vnico authori cumulatiſſimè præſtiterunt. Nam vndiq; huiuſmodi religioſis tantùm exhibentur pr̃ara monumẽta atq; artes huiuſce generis, dum vel damnãt, vel expetunt ipſi, quorum in conſilijs ac abſolutionibus eſt ſalus animarum collocata. Id propter is ſuperũ numine ductus ſacrum ſelegit, quem potiſſimum colitis, ordinem religioſę vitæ, ac eam obtulimus occaſionem, vt vberior nequeat deſiderari. Hanc verò ęditionem ideò diſtulimus, vt, cum tot in cœlorum reuolutionibus conatu veſtro abſolui nõ poterit, fateamini facilius diuinũ dũtaxat id munus exiſtere. Et quoniam breui expediet vos hac in linguaꝝ literarũq;

arte

arte ac alphabetorum,quę hic traduntur,esse edoctos,quũ ex Cæsaris triũpho liberior dabitur in regionibus Aphrices atq; Asyæ conuersatio. Cæterũ quid vobis esse debet oblectabilius? quid vesęlicius? cum via deinceps erit negociationibus ac amicitijs contrahendis aperta per vniuersum terrarum orbem? Consequenter intelligetis nõ ab re Theseum nuncupatum fuisse,quo sicuti ille exemplum reliquit operibus,ita hic parandę necessitudinis facultatẽ suo opere cunctis afferret. Qua ratione etiã Ambrosius, quẽ voluerunt verius ob miram suauitatem pręceptionis Ambrosiam dixisse,nõ perperàm denominatur. Verum quisnam alius inexplicabilem dispositionem fuisset ac inenarrabilem doctrinam perelegantis compendij cõsecutus? tanta.n.ars inest,vt eos pariter alliciat omnino,qui nihili faciãt tractatũ. Nam,dum oblectabunt varietatẽ lectionis, simul & degustabunt dulcedinem huiusce nectaris, & nũquam satis saturari poterunt. Non possum enim cõmode referre copiam eorum,quæ cõtinentur in inęstimabili volumine. hoc vnum non te fugiat,quære librũ,atq; ei inuigila plurimum,quicqd optaueris,non frustrabis vota. O Iouis opti. maxi. supremam clementiam, qui mortales quoq; effecisti Ambrosia dignos. Itaq; superest,vt summũ opificem Ambrosiæ Authorem,& singularem Theseum Ambrosium propter Ambrosij obserues. Vale in studijs, ex Olympo Palladis. Anno à mũdi initio. 6 8 9 2. Martio currẽte in se cũdodecano. Secũdo Tydei Oldoyni Cremoneñ. Patritij Iurispruden̄. ac Cæsarei Senatoris Ticinij Proconsulatus anno, cuius rara Iustitię, morum atq; virtutis fama vsq; ad Superni Regis aulam peruenit.

INDEX CAPITVLORVM.

CHALDAEORVM LITERAE, QVI

Syriam incolunt, quæ etiam Syriacæ dicuntur, & quibus Antiochena Patriarchalis Ecclesia in sacris vtitur, due & viginti sunt, que his figuris atq; nominibus exprimuntur. Caput. Primum.

ܘ	ܗ	ܕ	ܓ	ܒ	ܐ
V.	H.	D.	G.	B.	A.
ܘܐܘ	ܗܐ	ܕܠܕ	ܓܡܠ	ܒܝܬ	ܐܠܦ
Vau.	He.	Dolad.	Gomal.	Beth.	Olaph.
ܠ	ܟ	ܝ	ܛ	ܚ	ܙ
L.	C.	I.	T.	HH.	Z.
ܠܡܕ	ܟܦ	ܝܘܕ	ܛܝܬ	ܚܝܬ	ܙܝܢ
Lomad.	Coph.	Iud.	Teth.	Hheth.	Zain.
ܦ	ܥ	ܣ	ܢ	ܡ	
P.	Ga.A.	S.	N.	M.	
ܦܐ	ܥܝܢ	ܣܡܟܬ	ܢܘܢ	ܡܝܡ	
Phe.Pe.	Gain.Ain.	Somchath.	Nun.	Mim.	
ܬ	ܫ	ܪ	ܩ	ܨ	
Th.	Sc.	R.	Q.	ZZ.	
ܬܘ	ܫܝܢ	ܪܝܫ	ܩܘܦ	ܨܕܐ	
Thau.	Scin.	Ris.	Quoph.	Zzode.	

¶ Legūtur autem Hebræorum more, a dextro, in sinistrū latus. Habēt pterea Chaldæi & Syri, alias quoq; minores literas, quarum figuræ sunt infrascrpitæ.

ܐ ܒ ܓ ܕ ܗ ܘ ܙ ܚ ܛ ܝ

i. t. hh. z.sd. u. h. d. g. b. aaaa a.

ܟ ܠ ܡ ܢ ܣ ܥ ܦ ܨ ܩ ܪ ܫ ܬ

t.th. s.sc. r. k.q. zz. p.ph. ga.a. s. n. m. l. c.

¶ Cōnexiões noīum ex alphabeto recto & iuerso. Ca. II.

Connectitur alphabetū hoc, Hebræorū more, duobus modis. Vno inquā ab Olaph, initio facto, ī sex cōnexiones, quę singulę nomē cōficiūt, & in septē verso ordine, a Thau nimirū nominis cōnexionisq; ipsius sumpto principio, de quorum mystico sensū, beatus Hieronymus in Epistola ad Paulā Romanā, satis abunde locutus est. Iccirco in breui nostra hac Chaldaica Syriacaq; literarum introductione, nullum de his verbum faciemus. Alio fortasse ī loco (si Deus cōcesserit) copiosius aliquādo differemus. Primus itaq; cōnectendi modus, sic se hēt.

ܐܒܓܕ. ܗܘܙ. ܚܛܝ. ܟܠܡܢ. ܣܥܦܨ. ܩܪܫܬ.

q.karscath. saphazz. calmon. hhatai. hauaz. obgad.

¶ Huiusce cōnexionis primum nomen componitur ex Olaph. Beth. Gomal. & Dolad. Scd'm He. Vau. & Zain hēt. Tertio insunt Hheth. Teth. & Iud. Quarti literæ sunt Coph. Lomad. Mim. & Nun. Cōprehenduntur in qnto Somchath. Ain. Phe. & Zzode. Reliquę quatuor alphabeti literæ. s. K. Q uoph. Ris. Scin. & Thau. Sextū & vltimū connexionis nomen perficiunt. Secundus cōnectendi nominaq; formandi modus, à Thau incipiens, talis est.

ܬܫܪܩ. ܨܦܥܣ. ܢܡܠܟ. ܝܛܚ. ܙܘܗ. ܕܓܒܐ.

dagbo. hhezuhe. iat. melach. gesan. quezzaph. thescar.

¶ Et huius

¶ Et hujus quoq; ꝯnexiõis. Primũ nomẽ ex Thau, Scin, & Risc, cõponit. Secũdũ ex K. Quoph, Zzode, & Phe. Tertiũ ex Ain, Somchath, & Nun. Quartũ ex Mim, Lomad, & Coph. Quintũ ex Iud, & Teth. Sextũ ex Hheth, Zain, Vau, & He. Septimum ex Dolad, Gomal, Beth, & Olaph. ¶ Quid vero septẽ isthæc, & sex supius descripta nomina significent. Et quæ nã in duobus istis, cõnexiõnis alphabeticæ; modis, mystica lateant, qđ. s. ex primo cõnectẽdi ordine, sex duntaxat noĩa cõponant, quæ ab Oleph, idest à doctrina, in extremũ signũ desinũt. Ex secũdo vero, q ab vltima alphabeti litera, tãquã à signo ad verã doctrinã patris, videlicet, filij, & spiritus sancti, cognitionem, nos (q in vltimis cõstituti sumus tẽporibus) reuocat. Aliquando fortasse, Deo ipso annuente, explicabimus.

¶ De noĩbus Deo attributis ex ordine literaꝝ. Cap. III.

VNicuiq; alphabeti elemẽto seu lraꝝ notæ, Chaldæi nomẽ vnũ Deo oĩpotẽti (si mõ antiqs illis pribus iste mos fuit) nec nõ & Saluatori nro, (si post Xpi redẽptionẽ i vsũ venit) attributũ, accõmodare ꝯsueuerũt, Vt pueri, vna cũ primis literaꝝ rudimẽtis, creatorẽ suũ, suęq; redẽptiõis autorẽ, ꝯtinuo ĩ ore hẽant, neq; vnq̃ obliuiõi tradãt sanctissimę trinitatis sacramẽtũ, isto sanè mõ ora apiẽtes

ܕܝܳܢܳܐ ܕ. ܓܰܒܳܪܳܐ ܓ. ܒܳܪܘܝܳܐ ܒ. ܐܰܠܳܗܳܐ ܐ.

daiono.	d.	gaboro.	g.	baruio.	b.	aloho.	a.
iudex.		potens.		creator.		deus.	

ܚܰܢܳܢܳܐ ܚ. ܙܳܝܢܳܐ ܙ. ܘܰܓܕܳܐ ܘ. ܗܰܕܳܝܳܐ ܗ.

hhanono.	hh.	zaiono.	z.	vagdo.	u.	hadoio.	h.
misericors.		nutritor.		promissus.		humilis.	

ܛ. ܛܒܐ. ܝ. ܝܗܘܒܐ. ܟ. ܟܐܢܐ. ܠ. ܫܠܡܢܐ.

elmino. l. cino. c. iohubo. i. tobo. t.
pacificus. rectus. dator,liberalis. bonus.

ܡ. ܡܪܝܐ. ܢ. ܢܘܗܪܐ. ܣ. ܣܒܪܐ. ܓ. ܓܘܒܕܐ.

gobudo, a.ga. sabro. s. nuhero. n. morio. m.
gubernator. spes. lux. dominus.

ܦ. ܦܪܘܩܐ. ܨ. ܨܠܝܒܐ. ܩ. ܩܕܝܫܐ. ܪ. ܪܡܐ.

romo. r. quadiso. q. zzlibo. zz. pharuquo. p.
excelsus. sanctus. crucifixus. saluator.

ܫ. ܫܒܝܚܐ. ܬ. ܬܠܝܬܝܘܬܐ.

thlithoiutho. t. sbihho. s.
trinus,trinitas. laudabilis gloriosa.

¶ De diuisiōe lraꝝ in vocales, & ꝯsonātes. Cap. IIII.

CHaldæarū literaꝝ quędā sunt vocales, quædā vero cōsonātes. Et vocales qdē, vt apud Hebręos, & veteres Samaritanos, in varijs illoꝝ alphabetis, sex sūt s. ܐ. Olaph ܗ. He ܘ. Vau ܚ. Hhet ܝ. Iud ܥ. Ain. Sunt tamen qui dicere audeant, predictas Chaldæoꝝ vocales, cōsonātes esse qn̄quidē oīum vocū sint capaces. Quælibet.n. ipsaꝝ p. a. e. i. o. &. u. Latinas vocales enuntiari pōt, ꝑ vt nimirū signū aliquod, seu notā quāpiā vocis, aut vocalitatis (si dicere fas est) indicatiuā adnexā, appositāq; habuerit. Quæ signa & notæ inferius noīabunt, & earum figuræ scribentur.

Samaritanorum vocales.

¶ Habuerunt Samaritani varios alphaheti characteres, q

aliqñ è tenebris in lucē veniet. Ex qbus vocales vnius dūtaxat Formæ in præsentia adducētur. Scripsere & ipsi à dextra in leuā manū. Sunt autē vocales eoꝝ sex, videlicet. ܐ Aleph. ܗ. He. ܘ. Vau. ܚ. Hheth ܝ. Iod. ܥ. Ain.

Hebræorum vocales.

¶ Multiplicibus ac varijs olim Hebræos, quēadmodū & Chaldæos alphabetis vsos fuisse, ex autoꝝ haud quaquam ignobiliū relatione, cōprehendere possumus. In qbus vocaliū noīa fuerunt vt Samaritanoꝝ. Et eoꝝ caracteres (vt nostri tpis vsum seqmur) sunt ĩfrascripti. scilicet .א. Aleph, ה He .ו. Vau .ח. Hheth .י. Iod .ע. Ain.

Arabum & Punicorum vocales.

¶ Inter Punicoꝝ, Arabū, Turchaꝝ, Persaꝝ, Tartarorū, & totius ferè Maumethanæ sectæ literas (vt eoꝝ qui vnico vtunt' alphabeto vsum ꝑsequamur) vocales sūt septē, quaꝝ nomina tñ, nō figuras, ponā, qñquidē & istaꝝ alphabetū, & Alphurcān quē Alcoranū vocāt dudū publicitus habeant, & Nebieñ. Eps in suo Octoplo Psalterio, iā multis antehac annis Psalteriū quoq; Arabū characteribus chalcographicis impressum typis immiscuit, ac publice currit. In qbus id genus literaꝝ notæ atq; vocales cernunt'. ا. Aliph, seu Eliph, prima alphabeti litera, & cū Aleph, Hebræo, & Olaph, Chaldæo, & cū reliqs ab .a. incipientibus cōuenit. ح. He, sexta خ. Hha, septima, ع. Aain, decima octaua و. Vau, seu Voe, vigesima sexta ه. He, vigesima septima, nec nō ى Ie, vigesima nona & vltīa alphabeti lr̄a.

Latinorum vocales.

¶ Latini quinq; tātū vocales habent. a. e. i. o. & . u. tā & si .y. ypsilon, pro Græcis nominibus additum sit.

Græcoꝝ

Græcorum vocales.

¶ Græcis vero omnibus septē sunt vocales .α. Alpha .ε. Epsylon .η. Ita .ι. Iota .ο. Omicrō .υ. Ypsilon, & .ω. Omega. Vocales vero Aegyptiacas, Babilonicas, Saracenicas, Hieroglyphicas, Gotticas, Hetruscas, Aeolicas, Magicas, & aliaꝝ gentiū, quāplures alias aliqñ in varijs illaꝝ alphabetis, Deo Opt. Max. ꝑmittēte publicandis cōprehendere poterimus, quas in pręsentia prętermittimus.

Iacobitarum Cophtitarumq; Vocales.

¶ Iacobitæ, & Cophtitæ, qui etiā circa Aegyptum inhabitant, quiq; Græcis vtuntur literis, paulum tamen variatis, atq; additis, septem, ad finē alphabeti literis, decem numero vocales hñt. ⲁ. Alpha, primā alphabeti literā. ⲉ. E. qntā, ⲏ. Heda, octauā, quę similis est, Ita Græco, & aspirationi latinæ. Cui etiā aspirationē lenē addunt. ⲓ. Ioda, decimā ⲟ. Off. sextādecimā, q̄ loco Gręci Omicrō est. ⲩ. He, vigesimā secundā, quæ Ypsilon Gręco, aliquantulū similis est. ⲱ. O, vigesimā quintā, quę Omega Gręcum repręsentat. ϥ. Vey, vigesimā septimā, quā tamen aliquādo etiā pro. V. cōsonante ponunt. ϩ. Hori: vigesimā nonā quæ ꝑ aspiratione forti habet, & Hheth, in ꝓlatiōe repręsentat. ϫ. Yieusa, q̄ & Gieusa dī. 3 o. similē ⲭ. Ie, Armenico, decimo nono in ordine alphabeti, & scribi debet ac ꝓferri, vt scripta Gręce ꝑ diphthōgū imꝓpriā ypsilon iota, vt mya.

Macedonum, & Dalmatarum, vocales.

¶ Macedones, & maioris, ac minoris Misię incolę, qui Bulgari, atq; Seruiani modo appellantur, quorū impressi libri circunferuntur, & Dalmatę, qui etiam proprias literarum figuras, eadem tamen nomenclatura, cū suprascriptis habent,

habent, & quorum pariter libri chalcographorum cura impressi habentur, quamquam etiam apud Dalmatas aliȩ sint, nec dum impressȩ, literarum figurȩ, decem numerant vocales, videlicet. ꙗ. As, vel Az. є. Iest, quȩ loco. E. habetur, & ı. Ise, pro Iota ꙑ. Hi, quȩ similis est Ita Grȩco, о. On, pro Omicron. ꙋ. Vch, quȩ tamen aliquando consonans est ѿ. Ot, & ѡ. O, quȩ loco Omega Grȩci est ѣ. Iat ѥ. Ier, licet Ot, & Iat, & Ier, potius syllabȩ esse videantur, quam simplices literȩ atq; vocales.

De Indorum vocalibus.

¶ Indorum vocales, quantū ex literarū figuris agnoscere possumus, septem sunt. U. Ha. prima, quȩ He. Hebrȩo, & Chaldȩo rńdet, &. Ha. tertia, &. Hha. vndecima, q̄ Hhet, Hebrȩum, & Chaldaeū reprȩsentat, &. A. tertia decima, quȩ Aleph, & primā literam omnium fere idiomatum (quo ad simplicē vocis enunciationē) reddit. Aliquā tamen cum. α. Graeco, &. a. Latino conformationem hēt. Vua. quinta decima, quȩ Vau, Hebræum, & Chaldȩū esse potest, quamuis per duplex. u. à Ioanne Potken scribatur, & illa fortasse potuit esse ratio, quia aliquando (vt de ꙋ. Vch, Macedonum, & Dalmatarum litera dictum est) simplex remanet consonans. Et. ∇. A. sexta decima, quae loco Ain Hebræi, & Chaldæi assumitur, & ab Ioanne Potken, in sexta decima Ogdoade, cētesimi decimi octaui, iuxta illorum numerum, Psalmi, loco Ain, posita est, cui tamen in Syllabario aspirationis notam non addidit, cum postmodū dicturus esset, apđ Indos (quos ipse Chadȩos vocat) triplicem esse aspirationem, in quo cum Hebræis concordare videntur, qui habent. He. Heth. & Aain.

Aut

Aut igit' i dicta Ogdoade. ܗ He, tertia, in Syllabario isti⸗us, litera, & ipsa quidẽ, qntę suę (vt ipse appellat) Stãtiæ sub stituenda est, aut dicẽdum Ain, aspirationem non habere, & ipsam certe sextę decimę numerationis in Syllabario literã, Hebræũ atq; Chaldæũ Ain, reprę sentare, quod quidẽ magis consentaneum esse videtur, quandoquidem in no⸗minibus, quæ Hebręis, & Chaldæis, & Indis cõmunia sũt, quę etiã plurima sunt. In quibus Ain. ponit' ab Hebręis & Chaldæis, ab Indis quoq; positum conspicimus, vnum aut alterum sufficiat exemplum, nam quod Hebræi, ܪܫܥܝܡ rescaim, Chaldæi, vt in Psalterio Nebiẽsis, ܪܫܥܝܢ rascijn, & i Chaldæo nostro Antiochæno, atq; Syriaco ܪܫܥܐ rasciæ, Indi quoq; ܪܫܥܝܢ rasciin, idest impii, in Psalmo primo, In quo bis aut ter ipsum nomen, & cum eisdem literis scriptum reperitur, & in Psalmo secundo in syllaba ܥܠ al, tam Hebræa, quã Chaldæa, ibidẽ in Indorum Psalmo ܠܥܠ laola, idest aduersus simili modo per Ain, scriptum est. Septima & vltima Indoꝝ vocalis est ܝ. Ia. decima octaua Syllaba⸗rij litera quæ pro Iod, assumit'. Istas Indi suas vocales om⸗nes, quinq; vocalium latinorum voce proferunt. a. scilicet e. i. o. & . u. Et. a. quidem & longo & breui, similiter &. o. breui, seu vt Io. Potken inscripsit paruo & lõgo, quas vo⸗cum varietates ex immutatione literæ primæ sedis seu (vt ipse dicit) Stantiæ, elici possunt, quippe si primæ quę in a. paruũ, veluti in patha Hebręũ desinit, addideris punctũ, ad mediũ

ad medium literæ, ad dextrum latus, perinde erit atq; sciuruch, vel melopum hebraicum, &.u.longum reddet. Sin vero à puncto literæ substituto dextrorsum, ceu lineam ducturus, aliud punctum adnexueris, loco hirich hebræi videbitur, &.i.proferes. At si subter primã literam punctum duntaxat vnicum locaueris, literæ nihilominus coniunctum, & ad dextrum deflexum.a.longum, & (vt Hebræorum more loquar) camezatum, constitues. Quod si eidẽ literæ substitueris deductam lineam, & illam incuruam in calce, atq; in latus dextrum circularem feceris, ita vt penè b.latinum representare videatur, hæ longum, ac si zere hebraicum substratum fuisset intonabit. Porrò si in capite sinistri lateris, eiusdem literæ, seu etiam, vt in nonnullis alijs literis, in medio, vel in summo, & ad læuam seu dexteram partem (vt in Syllabario Ioannis Potken videre fas est) punctum addideris.o.paruum personabit, vt holem Hebraicum absente vau. Quamobrem videtur eodem ferè officio fungi, quo seua, inter hebraicas voces, quia scilicet, aliquando profertur, aliquando vero penitus aphonum, & (vt illorum magistri aiunt) musitans est, dum quiescẽs linquit literam simpliciter consonantem, proinde potest & de Indorum literis dici, quod de Hebræorum, Chaldęorum, Samaritanorumq; literis, quidam suspicati sunt, omnes videlicet esse consonantes, quod omnium vocaliũ voces suscipiant. Cæterum si in dextro cornu eiusdem literæ superiori.o.paruum posueris, & id quidem cõiunctũ, & in dexteriorem partem deflexeris.o.longum ad æmulationem.ω.omega græci efficies, & vocẽ holem cum vau reddet. Et Indi ipsi, illud depressa voce atq; ferè ab.u.in.o.

illam deflectentes, enuntiant, non aliter q̃ſi (vt vulgo nos dicimus) lo huomo, proferre vellent. Aliqui eorũ quoq; per duplex. oo. enuntiant, ſubmiſſa nihilominus in principio voce, ſed aliquantulum producta, atq; in acutum accentum terminata, vt græci ὠόν, ideſt ouum proferre conſueuerũt. Et hoc ab ipſis Indis ſæpe & ſæpius, cum Romę, tum alibi obſeruatum animaduerti. Atq; id præcipue, tum quando dictus Ioannes Potken Pſalterium illud Indorum lingua & characteribus in publicum pro idiomate Chaldaico, & literis quoq; Chaldaicis, ſe daturum polliceretur. Quinimmo iam in chalcographorum manus traditum verſaretur, & ij ad ſuſceptum onus perficiendum die noctuq; laborantes inſiſterent. Cui ego (cum forte fortuna de Pſalterio & literis illis, mutuo quandoq; inter nos loqueremur, ſenis & amici hominis miſeratus, in credendo facilitatem, vt eum ab errore, falſaq; opinione auerterem, non ſemel tantum, ſed ſępius, ipſum (ſi adhuc vitali hac fruitur aura) teſtẽ voco, memini me dixiſſe. Domine Ioannes (abſit tamen arrogantia, & reprehenſionis temeritas dictis) praeſtantia tua, vt mihi videtur, plurimũ in hac re fallitur. Non enim iſta eſt Chaldæorum lingua, tametſi in multis voculis, vt in cæteris quoq; linguarum varietatibus euenire ſolet, cum Chaldæa vera & Hebræa conueni re videatur, nec minus characteres Chaldaici ſunt, quandoquidem, ſi beato Hieronymo credimus, Alphabetum Chaldæorum, Hebręo, & Samaritano (quantum ſpectat, pertinetq; ad literarum nomina) ſimile eſt, characteribus tantum, aliquantum diſſimile eſt. En dicas mihi rogo te literarum nomina, & notarum ſimilitudines cum Hebræis:

ſcribendi,legendiq; modum.Nam Hebræi,Syri,Arabes, & Punici,& Chaldæi penè etiam,à dextro in ſiniſtrum latus ſcribunt & legunt.At tui Pſalterij ſcriptura, contrario ductu,à ſiniſtro ad dextrũ latus ducitur legiturq;, quinetiam nec vna quidem literarum cum Hebræis, neq; cum Chaldæis ſimilitudinem vel minimam habet. Tũc homo ille,canum pro tempore caput habẽs (vt ijs qui animum mentem deniq; omnẽ in aliquo)trabali (vt dicitur)clauo iam fixerint,euenire ſolet,reſpondebat.Bene ſcio ego, qđ. iſtæ ſunt chaldęae literae,& elocutionis chaldaica phraſis. Nam nigri iſti,qui varium religioſorum veſtimentum induunt,& quos per Vrbem vagari videmus, aiunt linguã ſuam eſſe Chaldęam,nec ab ea opinione vnquam diuelli nec fixum (ꝙ aiunt) clauum inde abducere potuit. Verũ paucos ab hinc annos ab Iulio, eius nominis, Secundo, Pontifice maximo, conuocato œcumenico, incohatoq; Concilio, & ſub Leone Decimo perſeuerante. Venere Romam ad Synodum,à Prębytero Iano,ſeu Ioanne directi Indi.Venerũt & Syri Chaldęi, Ioſephus Sacerdos, Moyſes monachus, Diaconus, & Elias, ſubdiaconus. Quorum Sacerdos, cum diuinam lyturgiam (quam Miſſam hebraico nomine appellamus)celebrare, ſacraq; Deo offerre munera intẽderet. Non prius illi permiſſum, q̃; quo ritu ſacroſanctum munus perficeret, & quibus nã verbis in cõficiendo vteretur, clare intellectũ foret. Tũcq; mihi à Reuerendiſſimo Cardinali Sanctę Crucis, apud quem fuerant hoſpitio recepti,delatum fuit, onus, ad verbum (quod dicitur) libellum miſſae chaldaicae transferendi. Tunc ego,ne munus aſſignatum defugiſſe viderer,

operę pretium me facturum arbitratus sum, si ascitis mecū Hebræis & Punicis, seu Arabicarum literarum gnaris, quod vix tunc temporis elemēta chaldaica, hebraica, atq; Punica cognoscebam, ad id exequendū me protinus mature accingerem. Rogauiq; primum hominem quendā dicaculum olim hebręum. Libertatem comineti, nomine, quem multarum linguarū arbitrabantur omnes bene peritum esse. Is (quod mecum paulo ante amicitiam contraxisset) labenti animo se affuturum pollicitus est. Et dum ad rei effectum deuenissemus, non mihi omnino satis pro voto faciebat, proinde Iosephum Gallum Hebræum Doctorem, & illius celebrati nominis Rabbi, Iulij Pontificis Medici Physici filium, cuius ad me carmina latina, pariter & hebræa, adhuc apud me cōseruātur rogaui, vt in re hac paululū operę tribueret, qui, vt ingenuo, beneuoloq; erat animo, prompto quoq;, alacri, atq; libenti animo operam industriamq; suam promisit. Nec sane defuit. Elia nanq; Chaldæo, verba chaldaice, & Arabice (quod scilicet Syriacum omne vulgus ea lingua passim vtatur) recitante. Ille mihi materno, nec minus latino, referebat sermone. Atq; hoc a nobis modo, inscriptis redacta sunt omnia. Et prædicto Cardinali vnà cum dictis Chaldæis, & Iosepho, pariter cōsignata. Dataq; tum fuit Chaldæis istis Syris libera in Vrbe licentia, libertasq; sacra celebrandi. Ego vero qui nunq̄ animum inducere potui, vt crederem, Indorum literas Chaldæas esse, sæpenumero a iam dicto Iosepho, necnon ab Aaron & Abdia scholasticis in Vrbe Iudæis curiose admodū aliquando quęrebā, sciscitabarq;, atq;, per, sem, illud amephoras, ineffabile scilicet atq; inexpositum

positum (quod aiunt) Tetragrammaton nomen, Iod, he, vau, he, fidem illorum obsecrans atq; obtestãs, importune percũctabar. Vt quid nam de lingua illa, quam isti è Syria in Vrbem aduexerant, sentirent, ingenue explicarent. An vera videlicet Chaldæa esset. Illi autẽ vna voce, vnoq; animi cõsensu, asseuerabãt, illam esse Chaldęã linguã & verũ, vt ipsi vocãt, Thargũ. Idem quoq; mihi Romę non semel tantũ, sed sæpe ac sępius affirmare consueuerat Abrahã ille à Balmis doctor hebręus, Domini Ioãnis Spoletani Canonici nostri olim Iudęi, cõsanguineus, cuius scripta, p̃ter ea quę ad Philosophiam spectant, etiam grãmaticalia cernũtur. Quibus intellectis, honesta & laudabili (vt reor) motus ęmulatione, Id animo ac mente concepi, vt, si quando (iuuante Deo) mihi facultas vnquam data concessaq; esset. Psalterium Chaldaicum ex Syria aduectum, in publicum ederem. Et cum relictis Romanorum penatibus in patriam tandem me contulissem. Iamq; animo diu conceptus desiderij igniculus in publicum erumperet, ęneis comparatis typis, conflatisq; ex conuenienti metallo literarum formulis, & adiecta penè manu, post maximos infinitosq; propemodum sumptus, ad opus perficiendum. (en tristis erinnis, & honestis, ac fęlicibus virtutum successibus meis semper aduersa (si dicere fas est) fortuna affuit. Nam dum iam necessarijs omnibus ordine suo dispositis, chalcographoq; ad rei expeditionem parato, Psalterium illud Chaldaicum, & collectanea quędam nostra, ad linguę illius, multarumq; aliarum linguarum lectionem, notionem: mutuamq; inter se conformationem spectantia: in vnum volumen redacta, propediem imprimenda

sperarem

ſperarem. Ad annuam patrum meorum ſynodum Rauē-
nam proficiſcor, & dum diſſolutionis finem preſtolor,
reditumq; in patriam deſidero, ac dies mihi pro anni mo-
ra computatur (proh dolor) patria mea infęlix illa ſcili-
cet olim regia Ticinenſis ciuitas, me adhuc abſente, à Gal-
lorum exercitu obſidetur, multiplicibus vndiq; concuſſa
machinis, vi capit', hoſtiliter prędę dat'. Incendio deſtinat'.
Omnia in ea confunduntur. Rapiuntur, diſtrahuntur, la-
cerantur, diſcerpuntur. Captiuum omne genus hominū,
tam ſacrum quam prophanum, ducitur. Nulli ętati parci-
tur. In mortuos etiam & laruas, in libros & ſacra quęquę
peſſime ſęuitia furibunda bacchatur. Sanguis, etiam inno-
xius per domos, per templa, per ſanctorum aras, per com-
pita & publicas vias atq; plateas vrbis affatim impie effu-
ſus diſcurrit. Factūq; eſt, vt in illa immani clade, ac patrię
ruina, omnia quoq; mea, librorum inquam Chaldæorū
Syriorum, Armeniorum, Hebręorum, Gręcorum, varia-
rumq; aliarum linguarum gratam ſuppellectilem, quam
magno mihi pręcio comparatam ex vrbe Roma in patri-
am mecum aduexeram, ſimul cum ipſius patrię miſerabili
caſu, in vno ferè temporis momento perdiderim. Quod
facinus cum ad aures meas publico (ne famam dicam)
rumore deferēte perueniſſet, Vſqueadeo pręnimio animi
dolore, vel mœrore potius concepto, afflictus, conſterna-
tuſq; fui, vt penè vnà cum libris & lucubrationibus meis,
etiam proprij nominis memoriam perdiderim. Poſt ſeptē
vero annos (diuina vt reor voluntate ita diſponente) in
manibus publici cuiuſdam Fartoris reperto iam ſemilace-
ro Pſalterij libello, quem cum cęteris in cineres vulcano
paſſim

passim debacchante, iam dudum fuisse conuersum existimaueram, iterum ad illius publicationem animum adieci, quo in pristinum redintegrato, & comparatis denuo formis, literarum amore, & studiosorum iuuenum academiæ iuuandi, & erroris remouendi, veritatisq; inducẽdæ, ac rei sacræ augendæ, gratia, Afranio maxime patruo meo honorando, sponte currenti mihi calcaria insuper addente, decreui Psalterium illud Chaldaicum è Syria aduectum publicare, præmissa nihilominus quadam prius ex locuplétissima illa iam deperdita nostra, ad linguarum multiplicium notitiam introductione, particula. Vt ex illius lectione peregrinarum linguarum amatores cognoscant, inter cætera, an Psalterium istud Chaldaicum sit, an illud Ioan. Potken, qui in Indiam atq; A'ethiopiam, Chaldæã transferre voluit, quin potius forsitan & Armenicã Chaldiam, quandoquidem Chaldia regio quædam Armeniæ est, & Armeni (vt iam dictum est) & copiose à nobis demonstrabitur, à sinistro ad dextrum latus, Græcorum, Latinorũq; more scribunt, sicut & Indi, quorum Psalterium (vt iam præfati sumus) in publicũ pro Chaldęo edidit. At qui relictis tandem Indis ad Armenios veniamus. Et illos quoq; vocales habere, & quo nam modo cũ Chaldaicis, Hebraicis, Samaritanis, & alijs recensitis literarum varietatibus conueniant demonstrantes, palàm pro virili nostra parte faciamus.

De Armeniorum vocalibus.

¶ Armeni vocales quamplurimas habent, nec tamen ob hanc ipsam causam, quinarium latinorum numerum in vocalium prolatione excedunt, quãquam per vnum eundemq;

demq; ſonum.a.vel acutum vel grauem, vel etiam circun= flexum perſonent. Similiter eodemq; modo & reliquas ferè omnes vocales.e.ſcilicet.i.o. &.u. prout in Armeni= ca introductione videbimus. Prima tamen (vt pro ratio= ne præſentis loci aliquid dicamus) alphabeti ipſorum li= tera.Ա.ա.quæ Ayp dicitur, vtrunque Samaritanum ࠀ chirographicon,& ࠀ typographicon,atque He braicum Aleph,necnon cæterarum linguarũ.a.repre ſentat,vt Աբրահամ, Abraham.Ե.iech quinta, quæ etiam pro ࠇ ࠇ Samaritanorum, & pro.ܚ.Hheth. & ࠏ ࠏ pro.ܥ.ain,chaldæo & hebræo accipitur,vt Եզրովն.hhezron .ܚܨܪܘܢ hhezron ſeu eſron, vt noſtri dicũt, &.Եզ .ܥܙ.ez.quam illi pro ain in al phabeto hebræorum ponunt.Է.æ.ſeptima, quæ pro ࠄ ࠄ Samaritano,&.he.ac zere hebræo,necnon.ܗ. he.chaldæo ſumitur, vt ովբէթ. ωbeth. quo in loco animaduertendum eſt, quod vt plurimum pro.H.ita græco accipitur, & in.e.lõgum a noſtris traducitur, vt in hoc ipſo nomine manifeſtum eſt, quod græce ὠβὴθ, obith,latine vero obeth ſcribitur. Ը .iet,vel ier, octaua,ſyllaba eſt, quamuis pro vocali vſurpetur, &

ſimilis

similis est quãtum ad vocem.Ier.Macedonico &. Dalmatico,&.Ie.Punico ըստ մաթէոսի.iest.Matheosi, idest secundum Matthæum.ի.Ini.vndecima,pro ࠉ י Samaritano,& Hebræo,& Chaldæo,& omnium aliarum linguarũ.I. vt իսահակ, Isahach.խ.che, vel hhe, tertiadecima,idem est, ac Samaritanum ࠇ ח Hebræũ atque Chaldæũ.ܚ.hheth,Nam aspiratio fortis est & dura magis seu asperior,quam superius dicta.է.iech, quinta,vt Matthæi primo.խաւսեզեալ, hhausezeal, idest,desponsata est.Հ.ho.sexta decima aspirationis lenis nota latini.h.& daseæ græcæ,necnõ ࠄ ה he.Samaritani,Hebræique,atque Chaldæi.ܗ.he.vicẽ gerẽs vt in superius citato nomine Աբրահամ. Abraham, manifeste patet, quod apud Hebræos, & Chaldæos, per.he.scribitur.Inuenitur tamen aliquando etiam pro aspiratione forti vsurpatũ, vt Matth.primo.իսահակ. Isahach:quod sane nomen hebraice atq; chaldaice per ܚ.hheth scribitur ܐܝܣܚܩ Ishhaq.Ջ.Ie.decima nona,quæ etiã.hie.&.gie.dicitur,vt Ջերվազի.geruazi.

վիճիլիա.vigilia.կարիճին.charigin:ideſt ſcorpius Ճերոնիմոս.hieronymos, & quamquam per.g.pro ferri videatur,ad ſonum tamen.yi.ypſilon iota græcæ impropriæ diphthongi tendit, producta voce ac ſi duplicaretur in pronunciatione litera.Յ.I. &. յ.i. vige ſima prima,quæ ࠉ ∧∨ Iod Samaritanum, & iod He bræum atque Chaldæum.ـيـ.Iud,& iota græcum,& ioda. ⲓ. Cophtitarum,&.Ie. Punicum, & .I. Macedo nicum,& ⰺ. ⰹ Dalmaticum:atque Indorum.ia.Poſtre mo etiam.i.latinũ ſimpliciter repreſentat:vt Յակովբ. Iacob, յովրամ.ioram.ո.vuo.vel vua vigeſima quar ta,quæ loco.o.parui capitur,vt Matthæi primo.բոոս. boos,quem nos booz dicimus.վ .vief.vieu.vel viech. trigeſima . Tribus enim iſtis nominibus appellatum animaduerti,cũ proximis his mẽſibus Venetiis eſſem, & cum Armenico quodam, vna cum Gulielmo po ſtello Ambollatæo Gallo, viro multarum linguarũ gnaro,qui paulo ante e Bizãtio in Italiã venerat,verba facerẽ,ſi quidẽ inter cætera ab eo nõ modo poſtulaui,

uerum etiam efflagitauit ut alphabeti literas proferret, quod dum benigne faceret, ad id uel maxime animū aduerti, ut enunciationem iſtius literæ comprehende rem, quam modo uief, modo uero uieu: ac demum uiech, appellabat. Proinde .u. uocalem latinā & ℈ 𐡅 uau, Samaritanum, Hebraicum, Chaldaicum. ܘ. Vau, ſonat, & aliquando pro conſonante accipitur ut uidebimus, concurrit quoque cum .n. vuo, ad conſti tuendum exprimendumue omega græcum, ut uidere fas eſt in ſuperius adductis nominibus յակոբ. Ia cob: & յովրամ, ioram, quæ græce per omega ſcri buntur, & id fere ſemper obſeruatum notaui: quāuis in prolatione Armenica illud .o. flectatur in uocē .u. ac ſi diceremus triſyllabice. Iacoub. Iourā. Յովսէփ. iouſeph. ac aliis ſimilibus quamplurimis. ւ. yun. uel iun. trigeſima quarta. & in literā .f. deflectitur ſeu ab ea incipit & fiun dicitur. hinc natum illud eſſe arbitror quod in triuialibus puerorum ſcholis cōmuniter in alphabeto noſtro obſeruatur, ut in literarum nomini

bus recenſendis,cum ad.y.ypſilon ventū eſt, pro eo ſia,dicatur.Accipitur equidem hæc litera pro græco ypſilon, & pari quoque modo ad diphthōgorū con ſtitutionem accedit,quippe ſi poſt.ա.ayp.ſequatur.au. diphthongum exprimet vt, աւգուստոս, auguſtos, դաւիթ,dauith:nos dauid dicimus.Poſt.է.iech. facit eu.vt եւսեբիոս, euſebios. Et ſi acceſſerit ad.ո.vuo. vel ad.o.aypyun diphthongum.u.græco more cum omicron ypſilon efficiet,vt Matthæi primo յուդայ ծնաւ զփարէս և զզարայ ի թամարայ, Iudai csnau zphares.eu.zzarai i thamarai, ideſt Iudas genuit phares,& zaram,ex vel de thamar .և.Ieu.trigeſima ſeptima quæ.eu.diphthongus eſt, vt և զզարայ, eu.zzarai,& zarā,vt ſupra.Separatur tamē vt in dicto nomine եւսեբիոս: euſebios, & ſimilibus.o.aypyun, trigeſima nona & vltima alphabeti litera.o.eſt:& pro աւ.au.ſæpenumero ponitur , quinimo vt plurimum inuicem ſuccedunt,& alterum alterius loco accipitur, vt Աւգուստինոս օգուստինոս. Auguſtinos ogu

ſtinos

ſtinos. Et quam ſane optime etiam hoc in myſticum ſenſum flectitur. Ego enim ſum inquit: alpha &.o. Ego ſum ayp & aypyun, principium ſcilicet & finis, nam in.ա.ayp,prima alphabeti Armenici litera quæ a.eſt:tria in vnum coeunt pater, ſcilicet filius & ſpiritus ſanctus,tres vnum ſunt: &.o.aypyun trigeſima nona litera alphabetum claudens, nec ad quadragenarium numerum tranſire permittens,orbis eſt in ſe reuolutus atque reflexus:principio & fine carens, & quã pulchre perpetuam Trinitatis inextricabilem vnionẽ inſinuet,veſtigando veſtigent,atque cum delectatione odorentur ii quibus myſtica ſenſa placent, & imitentur illũ qui ait: a iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi. Et numerationem iſtam minime negligant. Videant præterea atque diligentius conſiderent: ſi forte fortuna ab hac antiquiſſimorum, ac poſt diluuium ex ſtirpe Noe primigeniorum Armeniorũ mutua viciſſitudine primæ atque vltimæ literæ. a.ſcilicet &.o.maiores noſtri quaſdam dictiones ſeu

etiam

etiam verba aliqua in quibus.o.proferebatur mutare in.a.uoluerint.pro plostrum plaustrum, pro plodere plaudere dicētes:& in multis aliis quæ recensere longum esset idipsum obseruauerunt. Agreste siquidem ac rusticanum nescio quid(ut reor)in illis per.o.prolatis uidebatur inesse,iccirco.o.in.a.uertentes cum adnexo.u.uel digamma æolico dulciorē enunciationis sonum cū diphthongo illa rediderūt.Et ut significati differentiā in hoc uerbo,tam simplici,quā composito ostenderent.Ac vt illud quod animorum lætitiā, gratulationēq; īsinuaret,a derisione & ignominia procul abesse demōstrarēt.Et vt tanta(ut sic dicam)quāta ab arcto ad arctū , a Cynosura uidelicet ad Elicē,& ab extremo duplicis cardinis:ab arctico nimirū ad antarcticū polū ītercapedine distare,palāfacerēt. Quātūq; interest īter approbationē & reprobationē,acclamationēq; & reclamationē,tātū duo hæc verba īuicē differre, vt manifestarēt,tali mutatiōe vsi sūt. In sacris quoq; literis plaudere manu uel maxime ī bonā potius(ut aiūt)

quam

quã in malã capit' partẽ, vt apud ꝓphetã Dauid in. ps. 47. Omnes gentes plaudite manibus, iubilate deo in voce exultationis, & in psal. 98. Flumina plaudent manu seu percutient manuum palmas, simul montes exultabunt coram deo. Idem & apud Ecclesi. Esai. Hierem. in Trenis, & in Ezech. & quarto Regum, nonnullisq; in alijs sacræ scripturæ locis habetur. Plausum vero fecit manibus, Iudith quartodecimo capite, Bagao Eunuchus ante cortinã ini qui illius Olophernis, vt eum quem dormire putarat, nec sciret, illius truncum cadauer, à puella hebræa abscisso iam ablatoq; capite, in sanguine, proprijq; cruoris tabe prouolutum iacere, excitaret à somno. Et stultũ plaudere manibus Salomon ait. Quemadmodum igitur plaudere assentiri & approbare est, & gratulationis lætitiæq; signũ in manuum plausu ostenditur. Sic plodere à quo compositum explodere, reijcere & repudiare atq; exsibillare est, vt quondam Cicerone referente Aristonis, Pyrrhonis, & Herili eiecta explosaq; sententia est. Et Histrio apud veteres dudum si paulo se mouisset extra numerum exibilabatur & explodebatur. Erotes quoq; vt idem. M. Cicero ait, non modo sibilis sed etiam conuitio è scena explodebatur. Isthæc dicta à nobis sint, vt peregrina excitentur ingenia, ac vt studiosi venaticorũ canũ more, qui mõtiuagæ (Lucretio teste) persæpe ferai. Naribus inueniunt intectas frõde quietes. Cũ semel institerint vestigia certa viai. Odoram illam canum vim imitati, odoratores nimirum, odorisequiq; veraces effecti, maiorũ nostrorum vestigia, non tãtum odoranda, verum etiam & vsq; ad secreta cubilia persequenda fore arbitrẽtur. Quamobrem in literarum ob-

ſeruationibus veterum adyta, penitiſſimaſq; latebras, pate-facto iam aditu ingrediantur, & labyrintheos anfractus diligenter ſcrutentur, & mutationum cauſas proprio ſtudio, ſagaci īduſtria, vigilijs aſſiduis, pertinaciq; labore, per ſe ſe cognoſcere ſatagāt. Quādoquidē vt idem ait Lucretius.

Sic aliud ex alio per te tu te ipſe videre.
Talibus in rebus poteris cœcaſq; latebras.
Inſinuare omneis & verum protrarier inde.

Nec enim omnia à præceptoribus diſcenda ſunt, ſed ſatis eſt induſtrijs viam cognoſcere. Quo vero pacto, cum Hebræorum, Chaldæorum, Syriorum, Samaritanorū, Punicorum, Perſarum, Arabum, Aegyptiorūq;, necnon Latinorum, Græcorum, Tzarchaſiorum, Augaſiorum, Canduſiorum, Macedonum, Dalmatarum, Iacobitarū, Cophtitarum, atq; Indorum, & nonnullarum aliarum gentium vocalibus in prolatione & ſono conueniant. Et quo nā modo diphthōgi (præter iam dicta) tam proprie quā improprie ex vocalibus ſatis commode formari poſſint. Alio forſitan loco, ſi opportunum viſum fuerit, infra dicemus. Sed iam ſatis ſuperq; in præſentia dixiſſe videor de vario genere vocalium, tempus eſt vt & intermiſſis illis ad conſonantes deſcendamus, auxilium eis afferentes. Quandoquidem, ſi ab illis vocalium voces, ſeu ſonum abſtulerimus, magis q̄ piſces (vt in prouerbio eſt) mutæ erunt, nec ſimul copulatæ gratum quid perſonabunt, nec forte cōcinne perſtrepent. Iccirco de ipſis ſingillatim q̄ breuiſſime fieri poterit, tractabimus, earundem nomina & figuras, ſaltem earum aliquas quæ nec dum chalcographorum typis publicatæ ſunt apponentes.

¶ De cōſonantibus

¶ De consonantibus, Hebraicis, Chaldaicis, & Syriacis. Caput. V.

AD reliquas igitur alphabeti literas explicandas, deuenię̄tes. Imprimis illud scire opus est quod Chaldæorū consonantes eædem sunt, quæ & Hebræorum, Syriorū, & Samaritanorum, eodemq; ferè nomine nuncupātur. Licet aliquantulum in figura dissimiles sint. Punicorum vero atq; Arabum, quin & cæterarū quoq; linguarū, vltra vocales superius descriptas, reliquæ alphabeti literae sunt cōsonantes. Tametsi, quo ad numerū, aliquibus plures, aliquibus vero, non tot numero sint. Sunt vero Chaldæorū consonantes infrascriptæ, videlicet.

ܟ	ܛ	ܙ	ܕ	ܓ	ܒ
Coph.	Teth.	Zain.	Dolad.	Gomal.	Beth.
ܦ	ܣ	ܢ	ܡ	ܠ	
Phe.	Somchath.	Nun.	Mim.	Lomad.	
ܬ	ܫ	ܪ	ܩ	ܨ	
Thau.	Scin.	Ris.	Quoph.	Zzode.	

¶ Ab Hebræis tamen, ac Samaritanis, alio faciliori, auribusq; magis grato pronunciationis sono enuntiantur. O, nimirum Chaldæis familiari litera, seu melius voce, in. a. vel. i. vel. u. cōuersa. Nā. ב. Beth. dicūt. ג. Gimel. ד. Daleth. ז. Zain. ט. Teth. כ. Caph. ל. Lamed. מ. Mim. נ. Nun. ס. Samech. פ. Phe. צ. Zadich. ק. Kuoph. vel. Q uph. ר. Res. ש. Scin. ת. Thau. Vt videre possumus in grāmaticalibus linguæ sanctæ institutionibus, iādudū, tā ab Hebręorū magistris q̄ꝫ à fide magis dignis christianis ī lucē editis. In q̄bus

tamen Samaritanorũ elemẽta minime vident, sed nec forsitan de eis mentio facta est. Quarum figuras, cum nominibus etiam adnexis, placuit in hac nostra institutione inserere. Vt si forte in alicuius linguarum multigenarum studiosi manus, libellus aliquis, Samaritanorum literis scriptus, deuenerit. Illum, ceu incognitis, characteribus scriptum, aut penitus spernendum fore ducat, aut pro Samaritanis, Hebræa (quod non paruam similitudinẽ inter se habeãt) esse, minus bene scripta, arbitretur. Ne igitur suspenso diu incerto, solicitoq; animo sit, postq̃ in superioribus, cũ de vocalium nominibus, atq; figuris à nobis abunde tractaret, vocalium Samaritanorum figuras, distinctasq; notas cognoscere potuit. Eorumdem nunc consonantium inferius descriptas duplices figuras consideret ac discat.

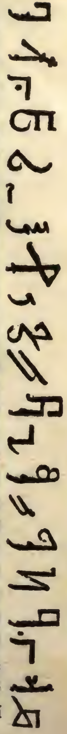
De Samaritanorum consonantibus.

¶ Erit igitur prima, primæ, & sequentiũ, seruato simili ordine, Samaritanorum cõsonans: chirographica, qua scilicet scriptores, & librarij omnes tunc passim in scribendo vsi sunt. Alia sequens typographica, qua nimirum sculptores in literis in marmoribus scalpello figurandis. Necnon & fictores in effigiandis ex ære alioue metallo Deorũ, aut heroum imaginibus, & numismatum inscriptionibus imprimendis vtebantur. Vt cum Romæ essem in felicioribus Iulij Secũdi Pontificis maximi, & in sequentibus Leonis Decimi temporibus memini me vidisse in æneis numismatis. Et anno præterito in ære conflatam Seruatoris nostri imaginẽ, cũ literis Samaritanis, ostẽdit mihi Matrona illa sãctissimę credita vitę, cuius nomẽ (ne illã castissimasq; eius aures offendam) silentio inuoluam, cum Ferrariam pertransiret,

transiret, nauiq; Venetias profectura per Padū veheret, in cuius altera numismatis parte literae cōflatæ seu pcussæ videbantur, quarum sensus talis erat. Messias rex venit in pace, Deus homo factus est, vel incarnatus est. Beth. igit Samaritanum hoc modo figuratur. Gimel vero Daleth Zain, vel Sdain nā & Hebrę̄ū & Chaldæum, & Samaritanum, & Græcum, & aliarū linguarum zita.s.&.d. implicita habet. Teth Caph Lamed Mim Nun Samech Pe. vel Phe Zadich Koph, vel Q uph Res Scin Thau Eodē ordine a nobis in superioribus Samaritanorū vocales notatæ fuerunt, licet ibidem talis forsitan ordo non fuerit animaduersus. Possem hoc loco eandem cantilenam insusurrare, quam supra de o. in. a. & vice versa mutatione cantaui, quandoquidem & in ista consonantium relatione eiusdem. o. literæ, variam immutationē videbimus. Et a gemino (quod aiunt) ouo, rem exordiri. Nec tamen hic controuersiam aduersus Hebræorum antiquitatem, ac linguæ sanctæ vetustatem mouere intendimus. Sed dumtaxat, vt illustria quorundam studiosorum ingenia excitemus, ad vestiganda quædam, quæ hactenus intacta fuisse videtur. Per quæ aut Hebræos vetustiores Chaldæis, aut sane Chaldæos ante Hebræos fuisse, quodāmodo fateri necessarium esse videbit. Et illud, ותוהו ובוהו tou ve bou, rudē scilicet, īdigestāq; materiā, quæ in Chaldæorum prolatione defluxit (ænygmata, vt caballisticus, coniectoribus loquar) dum perpetuo ferè o. a naturę tenebricosa deformiq; facie primitus assumptū, & ab Odom ipso (quē nos & Hebræi Adam dicimus)

primo homine,in illos demeasse existimatum, & tam diu ab omnibus vsurpatum,quam diu vnum omnium hominum labium fuisse in sacris relatum est literis. Post vero mirandam illam, Dei omnipotentis iudicio factam, linguarũ confusionem, ab alijs illius vsus aliquãtulum se ablegauit, & in sola Chaldæorum stirpe, tanquam hereditariũ quid, successionis ordine, perseuerauit. At postea quã Abrhom ille Chaldæus, cuncta potentis Dei iussu, de Vr, Chaldęorum exiens ad alias demigrauit regiones, atq; nomine adaucto, non Abrhom, sed Abraham appellatus est, qui secuti sunt, naturę illam, inter cætera, primitiuam in loquẽdo (vt sic dicam) rusticitatem exuere, atq; vrbanitatem induere intendentes, artis cuiusq; exemplo, quæ naturam, ne dum imitari conatur, verum etiam superare, si possit, enititur. Hebręi scilicet ceu perspicaci ingenio præditi, & angelorum familiaribus colloquijs assueti. Vt rudes à natura insitos illius gentis mores, in ciuiles, vrbanosq; reformare, & in melius instaurare conati sunt. Sic & agrestes & penè ferocientes, atq; ob id ingratas illas, primorum hominum voces, in canoras, blandas, & audientis aures magis demulcentes, immutare studuerunt. Et hoc sanè ex ipsis literarum nominibus perspicue dignosci potest. In quibus primum illud alphabeti elementum Olaph, à naturæ rudibus initijs profectum, originisq; suæ progressionem in alia penè omnia elementa diffundens, superbum nescio quid, asperumq;; & haud quaquã ꝓlatu facile, nec blandũ in sese aliqd habẽs, in Aleph, quæ. א. doctrinam redolet, dictione, scilicet ad enunciandum faciliori, ac humili, mansuetaq;, & ad benignitatẽ in animis illius duræ semper ceruicis

uicis populi conciliandam, doctrinamq; Dei omnipotē-
tis capescendā, & in populo ipso, ceu in vna .ב. domo, inse-
rendam, atq; conseruandam, longe magis docta, & apta
verterunt. Simili modo Gomal, in dulci ac blanda .ג. ple-
nissimeq; ridenti prolatione Gimel. immutarūt. Et quam
gratius sit Daleth, in .ד. tabulis audire quā Dolad, neminē
puto, qui sano aurium sensu vtatur, hæsitare. Quamq;
vice versa durum, absonum, insuaueq;, & asperum magis
sit, elemētū .ח. illud (.ו. & .ז. hoc quasi .ח. vitæ .ט. bonū .י. prin
cipiū assūptū) dicere Coph, quā Caph, q vocaliū mutuā
cōmutationē, recte cognoscit nō tantū ītelligit, sed vel .ך.כ.
manibus ipsis tractare potest. Ideq; de Lamed, & Lomad,
facile sentiet, si .ל. disciplinam Dei, cuius nomen ineffabile
est, in cordis sui penetralibus īsertam, habuerit. Nec multū
discedet .ם.מ. ab ipsa eadēq; sentētia ī Samech, & Sōchath,
Zadich, & Zode, Koph, & Quph, Res, & Ris. Si mo-
do .נ. sempiternum omnipotētis Dei .ס. adiutoriū, oculis in
tentis conspexerit, & de perenni .ע. fonte, qui ex .פ. ore altis-
simi ad nos limpidissime defluit .צ. iustitiæ tramitem seruās
abunde hauserit, & .ק. vocationē .ר. capitis intellexerit, quā
tandē admonebantur, vt in Scin. & Thau. vltimis duabus
alphabeti literis, in .ת. signo nimirum innuēte, & .ש. dētibus
quibus vox articulata, huiusce mutatæ vocalis, facilius prō
mēda foret, præsagiētibus, inuicē cōcordes, cōformesq;, p-
seuerarēt. Et easdem tāquam ius quoddā sanguinis, quod
apud iure consultos immutabile existimatur, immutabiles
conseruarent; quod & factum est. Sed iam satis superq;, p
ferarū vestigia, terræ impressa, per mystica scilicet in alpha-
beto superius descripto, latentia sensa vagati, Persica nos
tanquā

tanquam tuba reuocante,& receptui canente, conſonãte.
Ad reliquas aliarum linguarum demonſtrandas conſo-
nantes,reuertamur.

De Arabicis,Puniciſq; Conſonantibus.

¶ Diximus ſupra Tartaros,Perſas,Turcas,Pœnos,Nu-
midię regna incolẽtes,Arabas,& temporibus iſtis Aegy-
ptum inhabitãtes,ac omnes ferè Maometanos, vnico vti
alphabeto,proinde cum de Punicis,Arabiciſq; conſonã-
tibus loquemur,de cęteris etiam eodem charactere vtenti-
bus intelligendum erit.Sunt igitur iſtorum conſonantes
duę & viginti,quarum nomina tantum ponenda venient,
non characteres & notę,quandoquidẽ ex editis iã pridem
Arabicis libris vnuſquiſq; id cognoſcere poterit. Et pri-
ma illorum cõſonans eſt ب be.ſecũda alphabeti litera,cũ
puncto vnico ſubſtrato.b.eſt,reſpondẽs.Beth.Hebręo,&
Chaldęo.Secũda eſt ت Te.tertia,cum duobus pũctis in
capitis vertice locatis.Thau.habet enũciationem Hebræi
ſimpliciter ſumpti,& Chaldęi cũ pũcto ſup impoſito hoc
modo.ܬ.Tertia vocatur ث The.& eſt quarta in ordinę
literarum,habet vero tria puncta in triãguli modũ locata,
vnico ſcilicet ceu holem eminenti,& duobus,vt zere ,ſub-
ter locatis,& pronũtiari debet,vt ϑ thita Græcũ, & ת Thau
raphatũ Hebraicũ,Thauq; Chaldaicũ cum puncto hoc
ſanè modo.ܬ ſubſtrato.Quarta appellatur ج Gim.&
quintam alphabeti ſedem tenet,habetq; in curuatura à la-
tere dextro punctum infixum,g.noſtrum repreſentans,&
Gomal Chaldęum(vt Hebræorũ more loquar)dageſſa-
tum in hãc formã,ܓ.Quinta eſt د Dal.octauo loco
in alphabeto ſita,& latinũ.d.ſonat,& Hebraicũ.ד.Daleth;

& ſimplex

& simplex, & dagessatū, & similis est in enunciatiōe Chaldæo huic. ד. ܕ. Dolad, cum puncto in vertice. Sexta consonās est ܕ Dhal. nona litera, respōdens Chaldæo. ד. ܕ. Dolad, cū pūcto substrato, & raphato. ד. Daleth Hebraico. Septima ܪ Re. vocat, decimū in alphabeto locū occupans, & .r. latinū, & .ρ. rho grecū, Chaldæumq; .ܪ. ris, & ר. res Hebrēū est. Octaua. ܙ Ze. post superiorē decimā sequens, nec in alio quā in puncto supra caput locato ab ea differens. z. est, tam in latinum, quam grecum, & zain hebraicum atq; chaldaicum, siue Syriacum. Nona ܣ. Sin. vocat, & est duodecima alphabeti supius nominati litera, & sibilat perinde, ac grecorū. σ. Sigma, & latinorū. s. atq; Samech Hebraicū, & Syriacū, Chaldaicūq; Somchath. Et huic ab aliquibus duę breues lineę, ceu duo accentus acuti greci superponunt ܫ cōmuniter vero nihil impositum habet. Decima, quā aliq ܫ Scin. aliqui vero Schin. dicunt, tertia post decimam in alphabeti ordine comperta, priori in eo tātum dissimilis, ꝙ tria ceu in Deltoton. cęlestis signiformam, puncta habet super imposita, penultimę literæ chaldaici, hebraiciq; alphabeti, quæ vtrisq; . Scin. dicit, & pręsertim. Scin. dextri hebraici vim retinet, prolationēq; eūdē in modū requirit. Vndecima ܨ. Tzat. quæ in quarto & decimo loco sita est alphabeti, fortis, robustaq; litera est, ac vt Zode, & Zadich, enūtiāda, atq; perinde, ac si duplex. zz. latinū eēt. At q̄ntadecima sequēs litera ܨ̇ Tdhat appellatur, & duodecimum Punicarum consonantium numerum complet, duram illam prolationem, non nihil remittit, ac blesam quodammodo efficit, quin & linguæ appulsum intra dentes exigit, vt de Thita græco dictū est,

vel

vel dicetur.Et vltima ipsius litera per.d.fortificatū potius, quam per.t.simplex,sicuti.ܛ.Teth Chaldæum, cum puncto in vmbilico vētris iniecto,& Syriacum pariter.ܕ.?. Dolad,cum altero in capite punctulo enunciāda est, nec multū ab Hebręo.ט.Teth.in vltima ꝓlatione dissimilis est. ط Te.vero sextadecima,& cōsonātiū tertiadecima.Teth. Syriacū & Hebraicū est.At quarta decima cōsonans quę in decimo septimo loco constituta est.ظ The.vel.Dhe. dicitur,& vtrāq; sibi prolationem vendicat, nōnunquam etiam.Tha.vel.Dha.a quibusdam nominatur, similis est pręcedenti, hoc vno tantum excepto (propter quod & prolationis quoq; modum varium requirit) quod punctum suprapositū habet.Et profertur vt.ܛ.Theth.Chaldaicum dagessatum.Quintadecima sequens consonans, quæ post decimum octauum locū venit,eadem ferè est cū pręcedēti Arabico gutturali ع Ain. Sed differentię gratia pūctū,ceu cassidem,in capite assumpsit,vt.ג.Gimel Hebraicum fortificatū exprimeret, & Chaldaicum.ܓ.Gomal,cū substrato pūctulo æmularetur,proinde غ Gain. vel.Ghain. dicitur, & eius prolatio, quæ aliàs gutturalis est,penitiores magis gutturis partes,ī quibus (si dicere fas est)profundatur,dum expromitur, ītimosq; pulmonis recessus relinquere,atq; inde dum profertur,vi quadam extrahi,atq; euomi videtur. ف Phe.vigesima litera,& cōsonantiū sexta decima Hebręorū, Chaldęorūq;, & Samaritanorū.Phe.Et æolicū digāma.&.ph. Latinū. &.φ.Phi. Gręcum:in sua prolatione imitatur,eundemq; sonū redit, ac vim potestatemq; eandem habet. Septima & decima, Persarum consonās. ڨ Cap.vel etiam.Caph.dicitur,&

eſt vigeſima prima in numero literarum, vnico dumtaxat puncto à ſuperiori phe. diſcrepat, cætera ſimilis eſt. Nam phe. videtur eſſe ܦ Chaldaicum quoph, cum punctulo ſuperiniecto capiti. Caph vero eadem eſt, cum duobus in vertice punctis, & quoph, ſeu quph, tam Hebraicū quã Chaldaicum repreſentat, eãdemq; pronunciationē exigit, & pro. q. vel. c. latino accipit. ܟ Chieph, vigeſima ſecunda litera, & decima octaua, cōſonans. c. latinum, & cappa grecum, atq; Coph, & Caph. hebræū, & Chaldæū expri mit, & nō ſecus atq; Caph, Hebraicū dictionē terminans, Craſſo ſcilicet ſpiritu, pferēda eſt. ܠ Decima nona cōſo nans eſt, quæ lam, dicit. Vigeſima tertia litera p. l. latino, & lambda græco, & lomad Syriaco, Hebraicoq; lamed, ac cipitur, nec in prolatione difficultatem habet. Sequitur vi geſima quarta litera ܡ quæ Mim, appellat, & eſt duplex, ſeu duplicata. Nã alia ܡ patēs eſt, alia vero (vt & apud he bręos & chaldęos) ܡ clauſa eſt. Conſonãtium vigeſimū numerum complens. Et idem eſt quod. m. latinum, & mi, grecum, quo ad vocis ſonum, & literę poteſtatē. ܢ Nun ſemicirculus inferior eſt, cum puncto ſuper altero cornu, vel etiã in medio . ܢ . inter vtrūq; cornu ſupeminēti. Et vi geſima quinta alphabeti litera, ſed cōſonantium vigeſima prima eſt. Et noſtrum. n. ac græcum. gni. necnō tam chal dęi quam hebręi. nun. perſonam gerens, atq; officio fun gens. ܠܐ Vigeſima ſecunda & vltima cōſonãtiū erit lam aliph, penultima. Vigeſima ſcilicet octaua litera alphabeti, quæ alio modo quam de. Mim. ſuperius pauloante dictū fuit, & ipſa duplex eſt, cōtinens videlicet in ſe aliph, & lam, hoc eſt. a. & l. ex quibus compacta eſt. Semper tamē pro

lam. videlicet. l. tantummodo sumitur, si punctum quiescẽtis aliph indicatiuum super adiunctum habuerit, alias verò pro syllaba. la. ponitur. Cæterum vt vera me dixisse legentes melius percipiãt, & Punicarum nedum cõsonantium, verum etiam vocalium superius positarum, vim, atq; potestatem: necnon etiam cõformationem, cum Chaldaicis & Latinis literis, ob oculos positam facilius agnoscãt. Operæpretium me facturum duxi. Si capitis tertii Lucæ Euãgelistæ partem hic adscriberem. In qua series originis Seruatoris nostri Dei & hominis Iesu Christi à Deo summo deducta, per nomina propria descripta est. Nec melius potuisse me literarum istarum conformationem insinuare arbitratus sum. Quandoquidem propria nomina, propriis etiam literis, sine ambagibus, literarumq; varietatibus, quæ ambiguum possint reddere nomen, scribenda sunt, nec minus in eis elementum vnum pro alio omnino ponendum sit, ne dum forte Ambrosium tibi obiicio, Afranium intelligas. Chaldaicis tamen hic literis & vocalium notis, Arabicis vndiq; respondentibus, expressa erunt. Ait igitur Lucas Euangelista.

ܟܕܒܕܐ	ܝܫܘܥ	ܘܟܢܐ
Quadbada.	Iesua.	Vacana.
Incipiens.	Iesus.	Et erat.

ܣܢܬܗܢ ܘܟܢܐ	ܬܠܬܝܢ	ܦܝ	ܝܙܝܪܘ
vacana. sanatahan.	thalathiin	phi	iaziiru
& erat annos.	triginta	in	ingredi

ܡܣܬܒܪ ܗܘܐ ܕܒܪܗ ܕܝܘܣܦ ܒܪ ܗܠܝ

heli bni iuſupha. abni annahu iuthanna

Heli filii Ioſeph. filius eſſe reputatus

ܒܪ ܡܛܬ ܒܪ ܠܘܝ ܒܪ ܡܠܟܝ ܒܪ

bni melchi. bni Leui. bni mattata. bni

filii Melchi. filii Leui. filii Mathat. filii

ܒܪ ܝܢܝ ܒܪ ܝܘܣܦ ܒܪ ܡܛܬܝܐ

bni matatha. bni iuſupha. bni iani.

filii Mathata. filii Ioſeph. filii Ianne.

ܒܪ ܥܡܘܨ ܒܪ ܢܚܘܡ ܒܪ ܚܣܠܝ ܒܪ

bni hheſli. bni nahhuma. bni gamuzza.

filii Hheſli. filii Naum. filii Amos.

ܢܓܝ ܒܪ ܡܥܬ ܒܪ ܡܛܬܝܐ ܒܪ ܫܡܥܝ

ſamegi. bni matatha. bni muatha. bni naghi.

Semei. filii Matathie. filii Maath. filii Nage.

ܒܪ ܝܘܣܦ ܒܪ ܝܗܘܕܐ ܒܪ ܝܘܚܢܢ ܒܪ

bni iuhhanan. bni iheudha. bni iuſec. bni

filii Ioanna. filii Iuda. filii Ioſech. filii

ܪܝܣܐ ܒܪ ܙܪܘܒܒܠ ܒܪ ܫܠܬܐܝܠ ܒܪ

bni ſalathiilla. bni zurbabila. bni reſa.

filii Salatiel. filii Zorobabel. filii Reſa.

ܢܪܝ ܒܪ ܡܠܟܝ ܒܪ ܐܕܝ ܒܪ ܩܘܣܡ

quzama. bni addi. bni malci. bni neri.
Quosan. filij Addi. filij Melchi. filij Neri.

ܒܪ ܐܠܡܘܕܕ ܒܪ ܥܝܪ ܒܪ ܝܫܘܥ ܒܪ

bni isu. bni ira. bni ilmudhada. bni
filij Iesu. filij Her. filij Helmadam. filij

ܐܠܝܥܙܪ ܒܪ ܝܘܪܝܡ ܒܪ ܡܛܬܬ ܒܪ

bni matathau. bni iurima. bni elihæzara
filij Matath. filij Iorem. filij Eliezer.

ܠܘܝ ܒܪ ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܝܗܘܕܐ ܒܪ ܝܘܣܦ ܒܪ

bni iusupha. bni iehudha. bni semhuna. bni leui.
filij Ioseph. filij Iuda. filij Simeon. filij Leui.

ܝܘܢܡ ܒܪ ܐܠܝܩܝܡ ܒܪ ܡܠܝܐ ܒܪ

bni meliu. bni eliaquima. bni iunama.
filij Meleà. filij Heliakim. filij Ionam.

ܡܝܢܢ ܒܪ ܡܛܬܐ ܒܪ ܢܬܢ ܒܪ ܕܘܝܕ

dauda. bni nathana. bni matatha. bni meinana.
Dauid. filij Nathan. filij Matatha. filij Menan.

ܒܪ ܐܝܫܝ ܒܪ ܥܘܒܝܕ ܒܪ ܒܥܙ

begaza. bni gubida. bni iesse. bni
Booz. filij Obed. filij Iesse. filij

ܒܪ ܣܠܡܘܢ. ܒܪ ܢܚܫܘܢ. ܒܪ ܥܡܝܢܕܒ.

aminadhaba. bni nagſuna. bni ſalmuna. bni
Aminadab. filij Naaſon. filij Salmon. filij

ܒܪ ܐܪܡ. ܒܪ ܚܨܪܘܢ. ܒܪ ܦܪܨ. ܒܪ

bni pharza. bni gezruna. bni arama. bni
filij Phares. filij Eſrom. filij Aram. filij

ܝܗܘܕܐ. ܒܪ ܝܥܩܘܒ. ܒܪ ܐܝܣܚܩ. ܒܪ

bni iſſahhqua. bni iagquba. bni iheudha.
filij Iſaac. filij Iacob filij Iuda.

ܐܒܪܗܡ. ܒܪ ܬܪܚ. ܒܪ ܢܚܘܪ. ܒܪ

bni nachura. bni targa. bni abrhaima.
filij Nachor. filij Taræ. filij Abraham.

ܣܪܘܓ. ܒܪ ܪܥܘ. ܒܪ ܦܠܓ. ܒܪ

bni phalegha. bni raguu. bni ſarucha.
filij Phaleg. filij Ragau. filij Saruch.

ܥܒܪ. ܒܪ ܫܠܚ. ܒܪ ܩܝܢܢ. ܒܪ

bni quainana. bni ſullga. bni gabera.
filij Cainan. filij Sala. filij Eber.

ܐܪܦܟܫܕ. ܒܪ ܫܡ. ܒܪ ܢܘܚ. ܒܪ ܠܡܟ.

lamecha. bni nuhha. bni ſema. bni arphahhſada.
Lamech. filij Noe. filij Sem. filij Arphaxat.

iareda. bni echnucha. bni matuslahha. bni
Iared. filij Enoch. filii Mathusala. filii

enusa. bni quinana. bni mhalaleiela. bni
Enos. filii Cainan. filii Malaleel. filii

mina. aladi. ka. bni adama. bni sitha. bni
a. qui vel filii Adam. filii Seth. filii

A L L A H I.
D E O. D E I.

¶ Vtroq; enim modo in diuersis Euangelistæ Lucæ vetustissimis apud me existentibus Arabice scriptis voluminibus scriptum repperi. Iccirco hoc loco Dei vt ad bni, idest filij Dei, & Deo, vt ad aladi mina allhai, idest qui ex Deo, pauloante geminatis dictiōibus respōderet interpretatio, adscripsi. En igitur candide lector, ex superius recēsitis nominibus, quam clare, palamq; tibi facta sint Punicorum elemēta, eorumdemq; cum Chaldaicis atq; Latinis conformatio, tu nunc ipse iudica. Atq; animum aduerte, nec obliuioni traditum putes, quod iam prædixi. Nomina videlicet ista, literis Chaldaicis conscripta eo ordine fuisse

fuisse,vt elementum Chaldæum Punico elemento,notęq; vocalium,Arabicarum vocalium notis responderent. Et latina quoq; elementa illis modo parili correspondentia esse substituta,vt Arabicas,Syriacasq; literas, ipsarumq; literarum prolationem,enuntiandiq; modum facilius comprehendere,memoriæq; commendare posses.Nec minus etiam cōsiderares qualis primus ad hanc literarum diuersarum coniunctionem aditus sit,& quo concentu, atq; vicaria literarum pręsenti consensione, ad hebraicas tibi cæterasq; externas,& peregrinas literas cognoscendas, inuicemq; complectendas, quasi amicitiæ, cuiusdam mutuæ fores apertæ fuerint.Et hac illacq; conuersis atq; cōiectis oculis,leuum dextrumq; callem conspiciens, haudquaq; omnino hæsites,qua via in amplam literarum multigenarum planitiem proficiscendum tibi sit. Quin seu dextro, seu sinistro primum ingrediaris pede,tanquam alter Asteropæus homericus Amphidexios, idest ambidexter effectus,sumpto calamo,vel etiam Nilotico,dextrorsum, sinistrorsum,siue etiam è cœlo sursum ad stomachū deorsum literas diducens scribe,& Chaldæis,Hebræis,Persis, Punicis,seu Arabicis,Græcis,siue Romanis,& Indis, ac cæterarum gentium à leua in dextram scribentium, sciscitantibus magistris atq; censoribus,Chamelæontis coloribus adhærentis instar,cuiuscunq; petentis atq; obnixe efflagitantis patriæ te indigenam hac ostentatione,demonstra.

De Latinorum consonantibus.

¶ Omissa illa grammaticorum controuersia,longaq; disceptatiōe de litera.c.k.&.q.&.h.an sit litera vel aspirationis nota. Ac de ypsilon græco in numero nostrarum lite-

rarum

rarum atq; vocalium assumpto. Nec non de vastiore illa X. litera, cuius fuga Axillam Alam factum esse in oratore meminit Cicero. Quin etiam & de. z. atq; p. &. ph. &. f. digamma æolico, ac cæteris circa alphabeti literas triuialibus posthabitis controuersiis, quandoquidem ad nostrã hãc literarũ institutionẽ, atq; introductionẽ seu mauis, multigenarũ linguarũ, earũdẽq; literarũ, mutuã cõcinnãdã inter se harmoniacã cõformationẽ, minime spectet. Ad explicãdas latinorũ cõsonãtes tãdẽ descẽdamus. Cũ propositũ susceptũq; consiliũ nostrũ ad id solũmodo tẽdat, omnisq; noster conatus omnino sit, vt quantũ maxime fieri possit, breuiter, & cõmode, cũ peregrinis cæterisq; literis, quo ad legẽdi modũ, latinas nostras cõferamus. Futurũ enim arbitror, vt aut magnus ille ac potentissimus Turcarũ Imperator, ferocissimus Christiani nominis, ac perpetuus hostis, quãdoq; ad nos cũ numerosissimis armatorũ hominũ copijs, terra, mariq;, infestandos veniat. Quinimo, iam Italię confinia fortiter molestare constanti, sed tristi tamen fama atq; omnium sermone diuulgatum est. In cuius copiosa, & ad numerandum difficili, multitudine, variarum quoq; linguarum homines immixtos futuros & in pręsentia esse, credendum est. Chaldæorum scilicet Syrorũ, Aegyptiorum, Armeniorum, Babyloniorũ, Arabum, Phœnicum, Persarum, Candusiorum, Indorum, Macedonũ, Missiorum, Dalmatarum, Iudæorum, Græcorum, Pannoniorũ, & Latinorum, & Grægariæ quamplurimæ, aliarũ quoq; linguarum, militum copiæ, quæ nobis ad hanc vsq; diem incognitæ sunt. Aut certe (Deo optimo maximo sic dispo nente) Christiani Principes mutuis inter se paccatis controuersiis

trouersiis,depositáq; indignati animi ira,ac vindicandi calore refrigerato,fœdere tadem inuicem inito, vnanimi voto,maximum, fortissimumq; conscribent, comparabunt, & colligent Christianorum exercitum,collectumq; & instructum in ferocissimum hostem ducent. Et diuina fauente clementia,(neq; enim Deum immortalem, & Seruatorem nostrum,cuius ope & auxilio Christianæ respub. gubernatur,nobis cõtra tantam aduersarij vim,auxilium non esse allaturum,hæsitandum est) superatum, funditusq; pro stratum,ab occupatis iam dudum propellent sedibus. Et exules,extorresq; in paternas domos, auitaq; rura, tanquã postliminij iure reducent. Qui si prius exterarum linguarum (quæ tamen propriæ fortasse aliquorum fuerunt) vel mediocrem saltem cognitionem delibatam habuerint, facilius loquẽdi commertio,barbarorum hostium, nimiũ sæuos,immanesq; animos, demulcebunt, conciliabuntq; & mãsuetos,ac mites efficient. Et commodum sibi quisq; necessaria,á deuictis hostibus libere suppeditata parabit.

¶ Sunt itaq; Latinorum cõsonantes sexdecim, videlicet. b. c. d. f. g. k. l. m. n. p. q. r. s. t. x. z. Quarũ .B. prima cũ Chaldaico. ܒ. Beth,& Hebraico. ב. Beth,cõuenit. C. cũ. ܟ. Coph,vel. כ. Caph. D. cũ. ܕ. Dolad, &. ד. Daleth. F. cũ. ܦ. Phe,vel. פ. Phe. G. cũ. ܓ. Gomal, &. ג. Gimel. K. secundũ aliquorũ opinionẽ cũ vtroq; Chaldaico. ܩ. Quoph, scilicet, & Hebraico. ק. Koph, siue Quph. L. cum. ܠ. Lomad,&. ל. Lamed. M. cum. ܡ.

Mim,&.ם.Mim.N.cum. .Nun,ac.נ.Nun. P.vt de.F. paulo ſupra dictũ fuit cũ litera.Pe.quæ & Phe, dicitur. Q.nõ ſecus atq;.K.cũ Quoph,ac Quph.R.cum. . Ris,&.ר.Res.S.cũ. .Somcath, &.ס.Samech . Nec nõ & cũ. .Scin Chaldaico,&.ש.Scin Smol ſiniſtro, videlicet &.ש.Scin,Iamin dextro, nimirum Hebraico, de quo alias mẽtionẽ fecimus,& ſi opportunũ fuerit in ſequẽtibus recordabimur,cũ fænore aliquo.T.cũ. .Teth, &.ט.Teth. .Thau,atq;.ת.Thau.X.cũ. .Z.cũ. .Zain &.ז.ac duplicatũ.zz. cum. .Zzode, &.צ.Zzadich, ſeu Tſade;vt aliqui aſſeuerant. Quibus omnibus Samaritanorum,& Punicorum conſonantes,ſuo (vt ſupra dictũ fuit) ordine cõueniunt,quin & Græcorum quoq; de quibus ſingillatim dicemus,facta tamen prius Latinorum cõſonantium partitione. Diuiduntur quippe in ſemiuocales, mutas,& liquidas. Semiuocales ſunt.f.l.m.n.r.s.& vaſtior illa quam ſupra diximus.x.quæ aliquãdo pro.c.s.aliquãdo vero pro.g.s.atq; pro duplici.ſſ.à maioribus fuit accepta.Mutæ autem ſunt.b.c.d.g.k.p.q.t.&.z. Aliqui tamen grammaticorum etiã.f.&.h.aſpirationis notam inter mutas numerandas eſſe cenſuerunt. Liquidæ vero ſunt, quas Græci immutabiles vocãt.l.m.n.r.Et de Latinis hæc dicta ſufficiant cõſonantibus. Eſſet tamen hoc loco curioſis ſatisfaciendum,quærentibus ſeu potius ſciſcitantibus,ſcireq; cupientibus.Inter cõſonantes.i.&.u.vocales,cum ſunt cõ

ſonantes,

ſonantes,quem nam ſibi locum vendicent, num inter mutas,quandoquidem & ipſę vocales natura exiſtentes,mutis adnexæ vocē addant. An in ſemiuocalium numero, cum omnino à voce ſibi inſita vocales dicant & ſint. An forte in liquidarum cōſortio,quod ſæpe liqueſcāt,ſint reijciēdæ. Verū qa iſthæc vident ſuſcepti opis noſtri ꝓpoſitū aliquantulū excedere,alijs diſcutiēda relinqmus. Tēpus enī expoſtulat vt ī Græciā de latio demigremus,& Græcarū quoq; cōſonantiū;cū noſtris Latinis (quæ forſitan & ipſe aliquādo Græcæ fuerunt) & Syriacis ác cæteris ſuperius recēſitis literarum varietatibus, conformationē demonſtremus.

De Græcorum conſonantibus.

Decem & ſeptē Græcorum ſunt conſonantes,quas ferè omnes Latini (vt infra videbimus) ſibi vēdicarunt, ſcilicet β. Vita,quę.b.Latinum eſt.γ.g.Gāma.δ.d.Delta.ζ.z.Zita.θ.th.Thita.κ.c.&.k.Cappa.λ.l.Lambda.μ.m.Mi.ν.n.Gni ξ.x.cs.Cſi.& Cſi.ϟ .vltima Macedonici alphabeti litera. π.p.Pi.ρ.r.Rho.σ.s.Sigma.τ.t.Taf.φ.ph.Phi.χ.ch. Chi. ψ.ps.Pſi.Ex his octo ſūt ſemiuocales.ζ.z.Zita.λ.l.Lābda. μ.m.Mi.ν.n.Gni.ξ.x.Cſi.ρ.r. Rho.σ.s.Sigma.ψ.ps.Pſi. Et harū rurſus tres ſunt quæ duplici funguntur officio, & ideo duplices appellatæ ſunt,quod in tumeſcēti veluti aluo geminos videant ꝯceptos geſtare fœtus. Nā quęlibet earū virtute duas ꝯtinet literas.Et.ζ.Zita quidē.σ.s.&.δ.d.qđ ex dorienſium conſuetudine latiſſime patet, qui palā faciūt literas in eo latentes, dum quod cōmuniter φράζω,Phrazo, dicit,φράσδω,Phraſdo,& συρίζειν,Syrizin,συρίσδειν,Syriſdin proferūt.Nec minus nobis idipſum notum eſſe poterit ex regula formandi ſecundū futurū,A oriſtumq;,tam actiuū,

tanquam tuba reuocante, & receptui canente, consonãte. Ad reliquas aliarum linguarum demonstrandas consonantes, reuertamur.

De Arabicis, Punicisq; Consonantibus.

¶ Diximus supra Tartaros, Persas, Turcas, Pœnos, Numidię regna incolẽtes, Arabas, & temporibus istis Aegyptum inhabitãtes, ac omnes ferè Maometanos, vnico vti alphabeto, proinde cum de Punicis, Arabicisq; consonãtibus loquemur, de cęteris etiam eodem charactere vtentibus intelligendum erit. Sunt igitur istorum consonantes duę & viginti, quarum nomina tantum ponenda venient, non characteres & notę, quandoquidẽ ex editis iã pridem Arabicis libris vnusquisq; id cognoscere poterit. Et prima illorum cõsonans est ب be. secũda alphabeti litera, cũ puncto vnico substrato. b. est, respondẽs. Beth. Hebręo, & Chaldęo. Secũda est ت Te. tertia, cum duobus pũctis in capitis vertice locatis. Thau. habet enũciationem Hebræi simpliciter sumpti, & Chaldęi cũ pũcto sup imposito hoc modo. ܬ̇. Tertia vocatur ث The. & est quarta in ordine literarum, habet vero tria puncta in triãguli modũ locata, vnico scilicet ceu holem eminenti, & duobus, vt zere, subter locatis, & pronũtiari debet, vt θ thita Græcũ, & ת Thau raphatũ Hebraicũ, Thauq; Chaldaicũ cum puncto hoc sanè modo. ܬ̣ substrato. Quarta appellatur ج Gim. & quintam alphabeti sedem tenet, habetq; in curuatura à latere dextro punctum infixum. g. nostrum representans, & Gomal Chaldęum (vt Hebræorũ more loquar) dagessatum in hãc formã, ܓ. Quinta est د Dal. octauo loco in alphabeto sita, & latinũ. d. sonat, & Hebraicũ. ד. Daleth.

& simplex

& simplex,& dagessatũ,& similis est in enunciatiõe Chaldęo huic. ד̇. Dolad,cum puncto in vertice. Sexta consonãs est ? Dhal. nona litera,respõdens Chaldęo. ד̣. Dolad,cũ pũcto substrato, & raphato. ד. Daleth Hebraico. Septima ? Re. vocat̃,decimũ in alphabeto locũ occupans,& r. latinũ,& ρ. rho gręcũ, Chaldæumq;.?.ris, & ר. res Hebręũ est. Octaua. ? Ze. post superiorẽ decimã sequens,nec in alio quã in puncto supra caput locato ab ea differens. z. est,tam in latinum,quam gręcum,& zain hebraicum atq; chaldaicum,siue Syriacum. Nona ? . Sin. vocat̃,& est duodecima alphabeti supius nominati litera, & sibilat perinde,ac gręcorũ. σ. Sigma, & latinorũ. s. atq; Samech Hebraicũ,& Syriacũ, Chaldaicũq; Somchath. Et huic ab aliquibus duę breues lineę, ceu duo accentus acuti gręci superponunt̃ ? cõmuniter vero nihil impositum habet. Decima,quã aliq ? Scin. aliqui vero Schin. dicunt,tertia post decimam in alphabeti ordine comperta, priori in eo tãtum dissimilis,q; tria ceu in Deltoton. cęlestis signi formam,puncta habet super imposita,penultimę literæ chaldaici,hebraiciq; alphabeti,quæ vtrisq; . Scin. dicit̃, & pręsertim. Scin. dextri hebraici vim retinet,prolationẽq; eũdẽ in modũ requirit. Vndecima ?. Tzat. quæ in quarto & decimo loco sita est alphabeti,fortis, robustaq; litera est,ac vt Zode,& Zadich,enũtiãda, atq; perinde,ac si duplex. zz. latinũ eẽt. At qntadecima seques litera ? Tdhat appellatur, & duodecimum Punicarum consonantium numerum complet,duram illam prolationem, non nihil remittit, ac blesam quodammodo efficit, quin & linguæ appulsum intra dentes exigit,vt de Thita græco dictũ est,

vel dicetur. Et vltima ipsius litera per.d.fortificatū potius, quam per.t.simplex, sicuti. ܛ. Teth Chaldæum, cum puncto in vmbilico vētris iniecto, & Syriacum pariter. ܛ. ܕ. Dolad, cum altero in capite punctulo enunciāda est, nec multū ab Hebręo. ט. Teth. in vltima ꝓlatione dissimilis est. ط Te. vero sextadecima, & cōsonātiū tertiadecima. Teth. Syriacū & Hebraicū est. At quarta decima cōsonans quę in decimo septimo loco constituta est. ظ The. vel. Dhe. dicitur, & vtrāq; sibi prolationem vendicat, nōnunquam etiam. Tha. vel. Dha. a quibusdam nominatur, similis est pręcedenti, hoc vno tantum excepto (propter quod & prolationis quoq; modum varium requirit) quod punctum suprapositū habet. Et profertur vt. ܛ. Theth. Chaldaicum dagessatum. Quintadecima sequens consonans, quæ post decimum octauum locū venit, eadem ferè est cū pręcedēti Arabico gutturali ع Ain. Sed differentię gratia pūctū, ceu cassidem, in capite assumpsit, vt. ג. Gimel Hebraicum fortificatū exprimeret, & Chaldaicum. ܓ. Gomal, cū substrato pūctulo æmularetur, proinde غ Gain. vel. Ghain. dicitur, & eius prolatio, quæ aliàs gutturalis est, penitiores magis gutturis partes, ī quibus (si dicere fas est) profundatur, dum expromitur, ītimosq; pulmonis recessus relinquere, atq; inde dum profertur, vi quadam extrahi, atq; euomi videtur. ف Phe. vigesima litera, & cōsonantiū sexta decima Hebręorū, Chaldęorūq;, & Samaritanorū. Phe. Et æolicū digāma. &. ph. Latinū. &. φ. Phi. Gręcum: in sua prolatione imitatur, eundemq; sonū redit, ac vim potestatemq; eandem habet. Septima & decima, Persarum consonās. ق Cap. vel etiam. Caph. dicitur, & est

est vigesima prima in numero literarum, vnico dumtaxat puncto à superiori. phe. discrepat, cætera similis est. Nam phe. videtur esse ܩ Chaldaicum quoph, cum punctulo superiniecto capiti. Caph vero eadem est, cum duobus in vertice punctis, & quoph, seu quph, tam Hebraicũ quã Chaldaicum representat, eãdemq; pronunciationẽ exigit, & pro. q. vel. c. latino accipit. ܟ Chieph, vigesima secun da litera, & decima octaua, cõsonans. c. latinum, & cappa grecum, atq; Coph, & Caph. hebræũ, & Chaldæũ. expri mit, & nõ secus atq; Caph, Hebraicũ dictionẽ terminans, Crasso scilicet spiritu, pferẽda est. ܠ Decima nona cõso nans est, quæ lam, dicit. Vigesima tertia litera, p. l. latino, & lambda græco, & lomad Syriaco, Hebraicoq; lamed, ac cipitur, nec in prolatione difficultatem habet. Sequitur vi gesima quarta litera ܡ quæ Mim, appellat, & est duplex, seu duplicata. Nã alia ܡ patẽs est, alia vero (vt & apud he breos & chaldeos) ܡ clausa est. Consonãtium vigesimũ numerum complens. Et idem est quod. m. latinum, & mi, grecum, quo ad vocis sonum, & litere potestatẽ. ܢ Nun semicirculus inferior est, cum puncto super altero cornu, vel etiã in medio . ܢ . inter vtrũq; cornu supeminẽti. Et vi gesima quinta alphabeti litera, sed cõsonantium vigesima prima est. Et nostrum. n. ac græcum. gni. necnõ tam chal dei quam hebrei. nun. personam gerens, atq; officio fun gens. ܠܐ Vigesima secunda & vltima cõsonãtiũ erit lam aliph, penultima. Vigesima scilicet octaua litera alphabeti, quæ alio modo quam de. Mim. superius pauloante dictũ fuit, & ipsa duplex est, cõtinens videlicet in se aliph, & lam, hoc est. a. & l. ex quibus compacta est. Semper tamẽ pro

lam. videlicet. l. tantummodo sumitur, si punctum quiescẽtis aliph indicatiuum super adiunctum habuerit, alias verò pro syllaba. la. ponitur. Cæterum vt vera me dixisse legentes melius percipiat, & Punicarum nedum cõsonantium, verum etiam vocalium superius positarum, vim, atq; potestatem: necnon etiam cõformationem, cum Chaldaicis & Latinis literis, ob oculos positam facilius agnoscat. Operepretium me facturum duxi. Si capitis tertii Lucæ Euãgelistæ partem hic adscriberem. In qua series originis Seruatoris nostri Dei & hominis Iesu Christi à Deo summo deducta, per nomina propria descripta est. Nec melius potuisse me literarum istarum conformationem insinuare arbitratus sum. Quandoquidem propria nomina, propriis etiam literis, sine ambagibus, literarumq; varietatibus, quæ ambiguum possint reddere nomen, scribenda sunt, nec minus in eis elementum vnum pro alio omnino ponendum sit, ne dum forte Ambrosium tibi obiicio, Afranium intelligas. Chaldaicis tamen hic literis & vocalium notis, Arabicis vndiq; respondentibus, expressa erunt. Ait igitur Lucas Euangelista.

ܩܕ ܒܕܐ	ܝܫܘܥ	ܘܟܐܢ
Quadbada.	Iesua.	Vacana.
Incipiens.	Iesus.	Et erat.

ܘܟܐܢ	ܣܢܬܗ	ܬܠܬܝܢ	ܦܝ	ܝܙܝܪܘ
vacana.	sanatahan.	thalathiin	phi	iaziiru
& erat	annos.	triginta	in	ingredi

ܝܛܢ ܐܢܗܘ ܐܒܢ ܝܘܣܦܐ ܒܢ ܗܠܝ

heli bni iuſupha. abni annahu iuthanna
Heli filii Ioſeph. filius eſſe reputatus

ܒܢ ܡܬܬܐܬܐ ܒܢ ܠܘܝ ܒܢ ܡܠܟܝ ܒܢ

bni melchi. bni Leui. bni mattata. bni
filii Melchi. filii Leui. filii Mathat. filii

ܝܢܝ ܒܢ ܝܘܣܦܐ ܒܢ ܡܬܬܐܬܐ ܒܢ

bni matatha. bni iuſupha. bni iani.
filii Mathata. filii Ioſeph. filii Ianne.

ܓܡܘܨܐ ܒܢ ܢܚܘܡܐ ܒܢ ܚܣܠܝ ܒܢ

bni hheſli. bni nahhuma. bni gamuzza.
filii Hheſli. filii Naum. filii Amos.

ܢܓܝ ܒܢ ܡܘܐܬܐ ܒܢ ܡܬܬܐܬܐ ܒܢ ܫܡܓܝ

ſamegi. bni matatha. bni muatha. bni naghi.
Semei. filii Matathie. filii Maath. filii Nage.

ܒܢ ܝܘܣܟ ܒܢ ܝܗܘܕܐ ܒܢ ܝܘܚܢܢ ܒܢ

bni iuhhanan. bni iheudha. bni iuſec. bni
filii Ioanna. filii Iuda. filii Ioſech. filii

ܪܣܐ ܒܢ ܙܪܒܒܝܠܐ ܒܢ ܫܠܐܬܝܐܝܠܐ ܒܢ

bni ſalathiilla. bni zurbabila. bni reſa.
filii Salatiel. filii Zorobabel. filii Reſa.

aminadhaba. bni nagſuna. bni ſalmuna. bni
Aminadab. filij Naaſon. filij Salmon. filij

bni pharza. bni gezruna. bni arama. bni
filij Phares. filij Eſrom. filij Aram. filij

bni iſſahhqua. bni iagquba. bni iheudha.
filij Iſaac. filij Iacob filij Iuda.

bni nachura. bni targa. bni abrhaima.
filij Nachor. filij Taræ. filij Abraham.

bni phalegha. bni raguu. bni ſarucha.
filij Phaleg. filij Ragau. filij Saruch.

bni quainana. bni ſullga. bni gabera.
filij Cainan. filij Sala. filij Eber.

lamecha. bni nuhha. bni ſema. bni arphahhſada.
Lamech. filij Noe. filij Sem. filij Arphaxat.

ܒܢܝ ܡܬܘܫܠܚܐ. ܒܢܝ ܐܚܢܘܟ. ܒܢܝ ܝܪܕ.

iareda. bni echnucha. bni matuſlahha. bni
Iared. filij Enoch. filii Mathuſala. filii

ܒܢܝ ܡܗܠܠܐܝܠ. ܒܢܝ ܩܝܢܢ. ܒܢܝ ܐܢܘܫ.

enuſa. bni quinana. bni mhalaleiela. bni
Enos. filii Cainan. filii Malaleel. filii

ܒܢܝ ܫܝܬ. ܒܢܝ ܐܕܡ. ܗܘ. ܕܡܢ.

mina. aladi. ka. bni adama. bni ſitha. bni
a. qui vel filii Adam. filii Seth. filii

ܐܠܠܗܝ.

A L L A H I.
D E O. D E I.

CVtroq; enim modo in diuerſis Euangeliſtæ Lucæ ve-tuſtiſſimis apud me exiſtentibus Arabice ſcriptis volumi-nibus ſcriptum repperi. Iccirco hoc loco Dei vt ad bni, ideſt filij Dei, & Deo, vt ad aladi mina allhai, ideſt qui ex Deo, pauloante geminatis dictiõibus reſpõderet interpre-tatio, adſcripſi. En igitur candide lector, ex ſuperius receſi-tis nominibus, quam clare, palamq; tibi facta ſint Puni-corum elemẽta, eorumdemq; cum Chaldaicis atq; Lati-nis conformatio, tu nunc ipſe iudica. Atq; animum aduer-te, nec obliuioni tradẽdum putes, quod iam prædixi. No-mina videlicet iſta, literis Chaldaicis conſcripta eo ordine fuiſſe

fuisse, vt elementum Chaldæum Punico elemento, notęq; vocalium, Arabicarum vocalium notis responderent. Et latina quoq; elementa illis modo parili correspondentia esse substituta, vt Arabicas, Syriacasq; literas, ipsarumq; literarum prolationem, enuntiandiq; modum facilius com prehendere, memoriæq; commendare posses. Nec minus etiam cōsiderares qualis primus ad hanc literarum diuersarum coniunctionem aditus sit, & quo concentu, atq; vicaria literarum pręsenti consensione, ad hebraicas tibi cæterasq; externas, & peregrinas literas cognoscendas, inuicemq; complectendas, quasi amicitiæ, cuiusdam mutuæ fores apertæ fuerint. Et hac illacq; conuersis atq; cōiectis oculis, leuum dextrumq; callem conspiciens, haudquaq; omnino hæsites, qua via in amplam literarum multigenarum planitiem proficiscendum tibi sit. Quin seu dextro, seu sinistro primum ingrediaris pede, tanquam alter Asteropæus homericus Amphidexios, idest ambidexter effectus, sumpto calamo, vel etiam Nilotico, dextrorsum, sinistrorsum, siue etiam è cœlo sursum ad stomachū deorsum literas diducens scribe, & Chaldæis, Hebræis, Persis, Punicis, seu Arabicis, Græcis, siue Romanis, & Indis, ac cæterarum gentium a leua in dextram scribentium, sciscitantibus magistris atq; censoribus, Chamelæontis coloribus adhærentis instar, cuiuscunq; petentis atq; obnixe efflagitantis patriæ te indigenam hac ostentatione, demonstra.

De Latinorum consonantibus.

¶ Omissa illa grammaticorum controuersia, longaq; disceptatiōe de litera. c. k. & q. & h. an sit litera vel aspirationis nota. Ac de ypsilon græco in numero nostrarum lite-

rarum atq; vocalium assumpto. Nec non de vastiore illa X. litera, cuius fuga Axillam Alam factum esse in oratore meminit Cicero. Quin etiam & de, z. atq;. p. &. ph. &. f. digamma æolico, ac cæteris circa alphabeti literas triuialibus posthabitis controuersiis, quandoquidem ad nostrã hãc literarũ institutionẽ, atq; introductionẽ seu mauis, multigenarũ linguarũ, earũdẽq; literarũ, mutuã cõcinnãdã inter se harmoniacã cõformationẽ, minime spectet. Ad explicãdas latinorũ cõsonãtes tãdẽ descẽdamus. Cũ propositũ susceptũq; consiliũ nostrũ ad id solũmodo tẽdat, omnisq; noster conatus omnino sit, vt quantũ maxime fieri possit, breuiter, & cõmode, cũ peregrinis cæterisq; literis, quo ad legẽdi modũ, latinas nostras cõferamus. Futurũ enim arbitror, vt aut magnus ille ac potentissimus Turcarũ Imperator, ferocissimus Christiani nominis, ac perpetuus hostis, quãdoq; ad nos cũ numerosissimis armatorũ hominũ copijs, terra, mariq;, infestandos veniat. Quinimo, iam Italię confinia fortiter molestare constanti, sed tristi tamen fama atq; omnium sermone diuulgatum est. In cuius copiosa, & ad numerandum difficili, multitudine, variarum quoq; linguarum homines immixtos futuros & in pręsentia esse, credendum est. Chaldæorum scilicet Syrorũ, Aegyptiorum, Armeniorum, Babyloniorũ, Arabum, Phœnicum, Persarum, Candusiorum, Indorum, Macedonũ, Missiorum, Dalmatarum, Iudæorum, Græcorum, Pannoniorũ, & Latinorum, & Grægariæ quamplurimæ, aliarũ quoq; linguarum, militum copiæ, quæ nobis ad hanc vsq; diem incognitæ sunt. Aut certe (Deo optimo maximo sic dispo nente) Christiani Principes mutuis inter se paccatis con-

trouerſiis,depoſitáq; indignati animi ira,ac vindicandi ca=lore refrigerato,fœdere tādem inuicem inito, vnanimi vo=to,maximum, fortiſſimumq; conſcribent, comparabunt, & colligent Chriſtianorum exercitum,collectumq; & in ſtructum in ferociſſimum hoſtem ducent. Et diuina fauen=te clementia,(neq; enim Deum immortalem, & Seruato=rem noſtrum,cuius ope & auxilio Chriſtianæ reſpub. gu=bernatur,nobis cōtra tantam aduerſarij vim,auxilium non eſſe allaturum,hæſitandum eſt) ſuperatum, funditusq; pro ſtratum,ab occupatis iam dudum propellent ſedibus. Et exules,extorreſq; in paternas domos, auitaq́; rura, tanquā poſtliminij iure reducent. Qui ſi prius exterarum lingua=rum (quæ tamen propriæ fortaſſe aliquorum fuerunt) vel mediocrem ſaltem cognitionem delibatam habuerint, facilius loquēdi commertio,barbarorum hoſtium, nimiū ſæuos,immaneſq; animos, demulcebunt, conciliabuntq; & māſuetos,ac mites efficient. Et commodum ſibi quiſq; neceſſaria,à deuictis hoſtibus libere ſuppeditata parabit.

¶ Sunt itaq; Latinorum cōſonantes ſexdecim, videlicet. b. c. d. f. g. k. l. m. n. p. q. r. s. t. x. z. Quarū .B. prima cū Chaldaico. ܒ. Beth, & Hebraico. ב. Beth, cōuenit. C. cū. ܟ. Coph, vel. כ. Caph. D. cū. ܕ. Dolad, &. ד. Da leth. F. cū. ܦ. Phe, vel. פ. Phe. G. cū. ܓ. Gomal, &. ג. Gimel. K. ſecundū aliquorū opinionē cū vtroq; Chal daico. ܩ. Quoph, ſcilicet, & Hebraico. ק. Koph, ſiue Quph. L. cum. ܠ. Lomad, &. ל. Lamed. M. cum. ܡ.

Mim,&.ם.Mim.N.cum.ڔ.Nun,ac.נ.Nun. P.vt de.F. paulo supra dictũ fuit cũ litera.Pe.quæ & Phe, dicitur. Q.nõ secus atq;.K.cũ Quoph,ac Quph.R.cum.ڔ. Ris,&.ר.Res.S.cũ.ܣ.Somcath, &.ס.Samech. Nec nõ & cũ.ܫ.Scin Chaldaico,&.שׂ.Scin Smol sinistro, videlicet &.שׁ.Scin,Iamin dextro, nimirum Hebraico, de quo alias mẽtionẽ fecimus,& si opportunũ fuerit in sequẽtibus recordabimur,cũ fænore aliquo.T.cũ.ܛ.Teth, &.ט.Teth.ܬ.Thau,atq;.ת.Thau.X.cũ.ܟ.Z.cũ.ܙ.Zain &.ז.ac duplicatũ.zz.cum.ܨ.Zzode, &.צ.Zzadich, seu Tsade,vt aliqui asseuerant. Quibus omnibus Samaritanorum,& Punicorum consonantes,suo (vt supra dictũ fuit) ordine cõueniunt,quin & Græcorum quoq; de quibus singillatim dicemus,facta tamen prius Latinorum cõsonantium partitione. Diuiduntur quippe in semiuocales, mutas,& liquidas. Semiuocales sunt.f.l.m.n.r.s.& vastior illa quam supra diximus.x.quæ aliquãdo pro.c.s.aliquãdo vero pro.g.s.atq; pro duplici.ss.à maioribus fuit accepta.Mutæ autem sunt.b.c.d.g.k.p.q.t.&.z. Aliqui tamen grammaticorum etiã.f.&.h.aspirationis notam inter mutas numerandas esse censuerunt. Liquidæ vero sunt, quas Græci immutabiles vocãt.l.m.n.r.Et de Latinis hæc dicta sufficiant cõsonantibus. Esset tamen hoc loco curiosis satisfaciendum,quærentibus seu potius sciscitantibus,scireq; cupientibus,Inter cõsonantes.i.&.u.vocales,cum sunt cõ-

sonantes,

ſonantes, quem nam ſibi locum vendicent, num inter mutas, quandoquidem & ipſę vocales natura exiſtentes, mutis adnexæ vocē addant. An in ſemiuocalium numero, cum omnino à voce ſibi inſita vocales dicant & ſint. An forte in liquidarum cōſortio, quod ſæpe liqueſcãt, ſint reijciēdæ. Verũ qa iſthæc videnť ſuſcepti opis nŏſtri ꝓpoſitū aliquantulū excedere, alijs diſcutiēda relinqmus. Tēpus enī expoſtulat vt ī Græciā de latio demigremus, & Græcarū quoq; cōſonantiū; cū noſtris Latinis (quæ forſitan & ipſe aliquãdo Græcæ fuerunt) & Syriacis ac cæteris ſuperius receſitis literarum varietatibus, conformationē demonſtremus.

De Græcorum conſonantibus.

¶ Decem & ſeptē Græcorum ſunt conſonantes, quas ferè omnes Latini (vt infra videbimus) ſibi vēdicarunt, ſcilicet β. Vita, quę. b. Latinum eſt, γ. g. Gāma. δ. d. Delta. ξ. z. Zita. θ. th. Thita. κ. c. &. k. Cappa. λ. l. Lambda. μ. m. Mi. ν. n. Gni ξ. x. cs. Cſi. & Cſi. .vltima Macedonici alphabeti litera. π. p. Pi. ρ. r. Rho. σ. s. Sigma. τ. t. Taf. φ. ph. Phi. χ. ch. Chi. ψ. ps. Pſi. Ex his octo ſūt ſemiuocales. ζ. z. Zita. λ. l. Lābda. μ. m. Mi. ν. n. Gni. ξ. x. Cſi. ρ. r. Rho. σ. s. Sigma. ψ. ps. Pſi. Et harū rurſus tres ſunt quæ duplici funguntur officio, & ideo duplices appellatæ ſunt, quod in tumeſcēti veluti aluo geminos videanť ↄceptos geſtare fœtus. Nā quęlibet earū virtute duas ↄtinet literas. Et. ζ. Zita quidē. σ. s. &. δ. d. qđ ex dorienſium conſuetudine latiſſime patet, qui palàm faciūt literas in eo latentes, dum quod cōmuniter φράζω, Phrazo, dicit, φράσδω, Phraſdo, & συρίζειν, Syrizin, συρίσδειν, Syriſdin proferūt. Nec minus nobis idipſum notum eſſe poterit ex regula formandi ſecundū futurū, Aoriſtumq;, tam actiuū,

 quam

qui passiuum, & medium, qn etiā pteritum pfectum mediū in verbis habentibus charactiristicam literā cōiugationis. ζ. Zita, in præsenti, segregatam seu semisectam in futuro & reliquis, quæ succedunt temporibus ostendēt. Nam si cōmune futurum actiuū. σ. Sigma virtute, seu potestate in. ζ. Zita, cōprehēsum, actu ante. ω. Omega habuerit. Tunc recensita paulo ante tēpora, reliquā sibi cognatā latitantē. δ. Delta, scilicet palā m assumēt literā, quod sanè nobis abunde satis ex verbo φράζω, Phrazo, qđ dico significat, notum prius esse poterit. Cuius futuꝶ primum est φράσω, Phraso, Secundū vero φραδῶ, Phrado, cum accētu circunflexo supra vltimā. Aoristus secundus ἔφραδον, Ephradon, cuius passiuum tēpus, tempori respōdens, erit ἐφράδην, Ephradin, Medium quoq; secūdum futurum φραδοῦμαι, Phradumæ. Et indefinitum secundum ἐφραδόμην, Ephradomin. Quin & præteritum quoq; perfectum medium erit πέφραδα, Pephrada, cuius cognatum tempus ὑπερσυντέλικον, Hypersyndelicō, hoc est pteritum plusquā pfectum faciet ἐπεφράδειν, Epephradin. Et hic te admonitum esse volo, quod vltima syllaba in ἐφράδην, Ephradin, & ἐφραδόμην, Ephradomin, per η. Ita, & in ἐπεφράδειν, Epephradin, per epsylon Iota, non per simplex Iota, scribenda est. Secunda vero duplex Grēcoꝶ litera est. ξ. Csi. quæ vim quoq; duarum hēt cōsonantium, κ. Cappa, nimirum &. σ. Sigma, Latini scilicet. c. &. s. Tertia vero duplex sequit. ψ. Psi. Cui insunt. π. Pi. &. σ. Sigma p. videlicet &. s. Et harum quidem duarum duplicium cōsonantium literas manifestāt Aeoles. Qui ξίφος, Csiphos, (quod ensem significat) σκίφος, Sciphos, & pro ψαλίδα, Psalida, forpicem, arcum seu fornicem, σπαλίδα, Spalida,

nec non & σπέλλιον, Spellion, ideſt Armillam, pro ψέλλιον, Pſelliō, dicunt, πλανιθένης, Planithendes, errantes atq; decepti, vt Corinthus ait, ſeu mauis alios ſeducentes, & in ambiguum errare faciētes. Quod ſcilicet quum à prima quę illis ineſt litera incipienda fuiſſent nomina, vt ζύγον, Zigon, ideſt iugum, quod ipſi σδίγον, Sdigon, pferunt, à.σ. Sigma, ab.s. videlicet incohātes, & ſibilum literę in ſuum ſeruantes locum, qđ in.ξ. Xi. &. ψ. Pſi. quę cum à medijs literis exordiant, medium obtuſumq; ipſarum, in quē deſinunt, ſibilum inſinuāt. Hi vero facta literarum metatheſi ab aſemo, ſibilo certe perfecto, exordiri voluerunt. Cum tñ aliàs quoq; in datiuo iſto plurali γύναιξι, Gynexi, ideſt mulieribus, ī quo.ξ. Cſi ponit, & literas in eo explicantes γυναίκεσι, Gynęceſi, pferant, à.κ. Cappa, non à.σ. Sigma incipiētes ipſius duplicis literæ vim atq; virtutē, quæ vnita fortior eſſe ſolet, & quę vnica ſyllaba contenta erat, vt datiuū triſyllabicū cōficeret, interpoſita etiā.e. litera inter.c. &.s. datiuū quatuor ſyllabarū diſperſum conſtituūt. Cæterum p ξένος, Xenos, cū integra quoq;.ξ. Cſi. litera, p duas ex qbus cōſtare diximus κσένος, Cſenos, nec nō & p πέλοψ, Pelops, cū.ψ. Pſi. per.p. &.s. pferunt, & in alijs quāplurimis, cū dictionibus, tū verbis idē obſeruare cōſueuerūt. Vtcūq; autē hoc factū ſit, ad præſentē hāc noſtrā traditionē minime ſpectare, ſed nec ſanè ptinere arbitramur. Proinde ſciēdū quod tres iſtæ (vt diximus) duplici fūgunt officio, qñquidē & p ſemiuocalibus, & p literis alijs, quæ ſibi inſunt, noſtris cōmodis inſeruiūt. Reliquæ autē quæ ſup ſūt qnq; ſemiuocales, ſimplices appellatę ſunt, & in duas ſeccant ptes, in īmutabiles ſcilicet, & in.σ. Sigma. Et īmutabiles qdē ſunt qtuor.λ.μ.ν.ρ. quæ iccirco

īmutabiles

immutabiles dictę sunt, quod in futuris verborum, quorum sunt in pręsenti charactaristicæ, & in obliquis nominum in quibus repiunt in recto minime mutant, vt clare patet in verbis quintæ cõiugationis verborum varitonorum, ψάλλω, Psallo. νέμω, Nemo, κρίνω, Crino, σπείρω, Spiro, hoc est psallo, vel cãto, diuido, iudico, semino. Et in nominibus Romanorum dignitatũ dictator, quæstor, prætor, censor, atque alijs noĩbus, castor, hector, nestor, hellin, phorcin, delphin, titã, pæan, & in per quampluribus alijs dictas immutabiles habentibus. Σ Sigma vero litera vno contenta munere, sub semiuocalium dumtaxat velamine contecta remanet, monodicaque & asema appellata, nec sibilum suum, quem sola perfectũ habet, & in sua etiam quadam veluti potestate continet, extra semiuocalium cœtum effundit. Post asemum & priores illas quatuor immutabiles, ceu quatuor Ioue natas musas. Thelexionem, Mnemen, Aæden, & Meleten. Ratio expostulare videtur, vt reliquarum consonantium memoriã faciamus, & sicuti nouem alias ex eodem Ioue ac Mnimosyne, alio natas tempore musas referamus. Et primam quæ a vocis bonitate Calliope dicta est. Secundã Clio, à gloria & rerum gestarum, quas canit, celebritate appellatam. Tertiam quæ ab amoribus canendis, desiderioque omniũ, quo, ad cantum prouocantur, Errato cognominata est. Quartam, quæ à cantus lasciuia, voluptateq; in animis omnium semper germinãte, virente, atq; florente, Thalia nominata est. Melpomenem, quintam à canendo, & concentu faciendo, melodiaque cõcinnãda vocitatam. Terpsicorem, sextam, quæ etiam Cytharistria dicta est, à choreis delectandis cognomen assumpsit. Septimam, quam concentus,

cętus,qui in illa reperitur,suauitas, Euterpem nominatam voluit. Octauam,quam à carminũ,laudationumq; multitudine,maiores nostri Polymniam nominauerunt. Nonã & vltimã,quam veluti cœlestem & cœlestium rerum cantum,aut cantus dulcedinem Vraniã vocatã phibent. Harũ nouem musarum instar erunt sequentes nouem consonãtes.β.γ.δ.κ.π.τ.θ.φ.χ. Quæ licet aphonæ ac mutæ dicant. Triplici tamen partitione inter se dissectæ mutuam quandam harmoniam,certo quodam suscitare modo videntur. Dum vna in locũ alterius suffecta,dictionis aut verbi concordem concentum,vocisq; aut aspiratæ,aut tenuis,aut inter vtrũq; mediæ,medium tenorem reddit.Nam.β.γ.δ.medias sibi partes,inter tenues & aspiratas vendicant. Quippe.β.media est inter.π.tenuem,&.φ.aspiratã, & charactiristicæ sunt seu formatiuæ (vt aiunt) primæ coniugationis verborum varitonorum.Et quamuis mutæ dicantur, verbis tamen illis tenorem quendam inspirant, & insinuant omne verbũ in βω,bo,prolatũ,πω,po,& φω,pho, aut etiã si tenuẽ alterã.τ.nimirũ.π.tenui adnexueris,πτω,pto, quoq; & quartũ tenorẽ primæ cõiugationis indicatiuũ reddet, vt λίβω, Liuo,τέρπω,Terpo,γράφω,Grapho,τύπτω,Typto. Li banda sunt etenim gręcę linguę rudimẽta,& in eis delectatio sumẽda. Quę ne à memoria,quę alias fluxa labilis atq; caduca est,facile citòq; decidant,inscriptis sunt redigenda, aliter vero tãquã minus diligẽs discipulus, nõ tantũ è schola conuicijs explodendus, verum etiam cum ignominia, & dedecore,ac seruorum,vilisq; mancipij more vapulandus,virgisq; cędendus erit. En quã cõcinne.β. in.π.&.φ. mutetur,vnumq; in alterum transitum faciat, in hoc verbo

λίβω, Libo, seu Liuo, cũ. β. ante. ω. cõsidera, cuius futurum λίψω, Lipso, p. ψ. literã duplicẽ virtute (vt dictũ est) .p. & .s. in se continentẽ formatũ est, mutatumq; b. in. p. Et prçteritũ perfectũ λέλιφα, Lelipha, in quo rursum tenuis. π. in aspiratã literã. φ. transitio facta est. Eandem literarũ immutationem concinnãq; vocũ harmoniã, in omnibus alijs primæ coniugationis varitonorũ supra recensitis, atq; alijs id genus verbis diligenter obserua. Γ. Gamma vero secunda alphabeti consonans, & inter mutas numerata, quam suauẽ, gratumq; in secũda verborũ varitonorũ cõiugatione, cuius charactiristica est, vnà cũ suis (quas vocãt) andistichis, tenui scilicet. κ. Cappa, & aspirato. χ. Chi, nec non tenui alterius triplicitatis adscito. τ. Taf, cũ. κ. Cappa, concentũ faciat, ex infrascriptorũ verborũ inflexione considera, λέγω, Lego, πλέκω, Pleco, ἔχω, Echo, τίκτω, Ticto, quod est dico, plico, habeo, pario. Q d' igit' de vita notatũ fuit. Idẽ de Gãma quoq; ꝯsonãte in p̃senti adnotatione dicẽdũ erit. Nã & ipsa pariter media est, quæ ĩ futuro verbi in. ξ. Csi, literã duplicẽ mutanda veniet, & λέξω, Lexo, seu λέκσω, Lecso, faciet. Cuius innata tenuis. c. videlicet, in aspiratã. χ. Chi, literã in paracimẽo, hoc ẽ p̃terito ꝑfecto actiuo mutata λέλεχα, Lelecha, sonabit. Et ĩ passiui verbi p̃terito exuta aspiratione, & tenuis repudiato cõmertio, ĩ seipsam rursus mediã reuertit', vt λέλεγμαι, Lelegmæ. Simili quoq; mõ obseruãdũ erit ĩ verbo istius secũdç ꝯiugatiõis φάγω, Phago, qđ' comedo & edo significat, à quo (vt ꝯiectura asseq possũ) hoĩes edaces, Plautus Phagões appellat. Cuius futurũ primũ φάξω, Phaxo, vel φάκσω, Phacso. Et fm φαγῶ, Phago, cum circũflexo accẽtu in fine. Et Aoristus secũdus, siue indefinitũ tempus

secundum,

secundū, ἔφαγον, Ephagō, præteritū pfectū πέφαχα, Pephacha, & medium pteritū πέφαγα, Pephaga. Cū litera pſentis formatiua, quādoquidē media verbor tēpora literā semp præsentis accipiunt. Et si forte fortuna duæ simul fuerint in præsenti consonātes coniugationis indicatiuæ, illam tēpora media habere contendunt, quæ magis (vt aiunt) formatiua coniugationis est. Alia istius verbi tempora, non aliter omnino formanda erunt, quam in citato iam verbo φράζω, Phrazo, dictū fuit. Ab huius vero prgteriti medij, secunda pſona quę πέφαγας, Pephagas est, mutata extrema litera. α. in. ω. formabit masculini generis participiū πεφαγώς, Pephagωs, & neutri generis πεφαγός, Pephagos, sed per omicron, per. o. scilicet paruū scribendū. Cuius generādi casus, cum quintę sit peritosyllauon plurisyllabicorum nominum, crescentium nimirū in genitiuo faciet πεφαγότος, Pephagotos. Nā genitiuus istius quintæ declinationis in. os. desinit. Et sequens quoq; casus dādi flectit πεφαγότι, Pephagoti, datiuus enim eiusdem declinationis in iota desinit. Et hunc tanquā bona cuncta comedentē, ac veluti intēperātē, atq; edacē, in iudicium prouocat accusandi sequens casus, & πεφαγότα, Pephagota inscribet. Accusatiuus quippe huiusce declinationis casus in. a. terminatur. A quo veluti nimiū pcaci, ac in sua (vt sic dicā) ingluuie supra modū lasciuēti, ī quadrupedali seu rectius loquēdo, in quatrisyllabica pnuntiata dictione gloriāti, ne nimiū cornupetet, elatū primū cornu, primā nimirū syllabā, p apheresim sincopa abscidit, & φαγότα, Phagota trisyllabicum reliquit. A quo nec immerito Musicū illud singulare Afranij patrui mei instrumentum quod (Phagotum vocat) nomēclaturam

traxisse existimandum erit, quandoquidem omnium musices facultatis instrumentorum voces sibi vendicet, quas cū semel patulis (vt ita loquar) auribus hauserit, deuorat, īgurgitat, & tanquam gratissimo edulio stomachum implet, & concoquit, vt cū opus fuerit postea euomat, forasq; proijciat. Hoc est ad cuiusq; organici resonantis instrumenti sonum, vocem suā accōmodet. Tanta quippe arte ab Afranio patruo meo instrumenti istius, vel inuentore, aut certe perfectore, absolutęq; eius perfectionis magistro, non ab vno tātum lignario artifice, verum etiam ab ærarijs, argentarijsq; quampluribus fabris, perfici tentatum est, vt in eius primo aspectu, miram quādam (nec ab re) sui expectationem in intuentium animis represen̄tet. Vides enim ligneas colūnas ex cauato buxo geminas, vix ad medij cubiti longitudinem protensas, supra bases, seu inferioris columnæ partis sustētacula erectas, capitellis epistylijs ve etiā ligneis torno cauatis, quibus pars superior rotundum. s. & inane columnarum caput ingredit̄ obtegiturq;, ornatas, & multis, ac varijs foraminibus, à tergo, à fronte, à lateribus, mira sanè arte cęlatas. Et ipsoꝝ quidē foraminū partē quādā architectus ita tornauit, vt nihil spectare possis rotundius. Partem vero sic quadratā effecit, vt nec Syracusanus Archimedes circulum suum in æqualium laterum quadrangulum geometrica arte rectius inflectere, nec obsignare potuisset. Rotunda, ea ratione patentia sunt, atq; aperta, vt duplis, triplis, sesquialteris, sesquitertijs, sesqui ve octauis interuallis, à modulatoris digitis, ænea ve lingua (quæ ex eodem metallo, cælatæ coronæ coniuncta est) vel leuiter tacta, quam cito occludi, tam nullo negocio aperiri valeant.

Et quæ

Et quæ patere aliquãdo vident, sæpenumero clausa sunt. Et versa vice quæ oppillata creduntur, aperta esse probantur. Quadrata vero, ita sunt argenteis laminis affabre, atq; subtili artificio conclusa, vt eiusdem Musici manibus paululum pressa, siue rursus digitorum intercapedine, remissa. Hiagnim illum, qui primus in canendo manus discapedinauit, qui primus duas tibias vno spiritu animauit, qui primus leuis & dextris foraminibus acuto tinnitu, & graui bombo, cõcentum Musicum miscuit, æmulari, quin potius superare facillime posse videatur, quandoquidem foramina ipsa quæ patent, quæ ve oppillata cernuntur, viæ quędam, & quasi fenestrę vocum sunt, callidissimo artificio ab Afranio, consumatæ, istius instrumenti, perfectionis autore imaginata, mente scilicet prius cõcepta, & fabrefieri procurata, vt admotis retractis ve digitorum articulis, cum sit ipse omnis voculæ (vt de Antigenida tibicine memoriæ ꝓditum est) melleus modulator, & idem omnimodis peritus modificator. Cum vult Aeoliũ simplex, Asium multiplex & varium, Lydium queribundum ac lamentabilem, Phrygium religiosum, & ad pietatem, mansuetudinemq; incitãtem. Quin etiam tãquam alter Timothęus, bellicosum Dorium, quo cum Alexãdrum illum magnum perinde ac feroci præsente, atq; hostiliter irruenti aduersario, arma sumere manu, in irã excandescere, ac furere pene cõpulit, at statim horrisono modulamine, in mollẽ quietũq; tonum mutato, placabilẽ reddidit, excitare facile potest. Inter vtramq; columnam, tornatilis alia parua quædam columna supereminens, ad ornatum, instrumentiq; decorem potiusq; ad necessitatem, cum basi, cõuenientiq; epistylio,

nō tamen in longitudine duabus æqualis, vacua nihilominus, & quasi illarum nexus adiecta conspicitur. E a symmetria, siue cōmensuratione apposita, vt quāquā prima oculis obijciatur, non tamen ob hoc aliarum vario decoratū cęlamine aspectum, aut vtriusq; lateris foramina occupet, digitos ve in ea ludētis impediat musici. At retro atq; à tergo trium columnarum, minor alia quàm parua anterior columna conspicitur, inanis & vacua eodem penitus modo torno laborata, capitelloq; obtecta, per quā venti meatus, ad inspirandam instrumento vocem, collocatus est. Vt autem Musicum hoc instrumentum vsui esse possit. Duo prorsus parui folles, erunt necessarij. Quorum vnus ex pelle tantum, alter ex pelle, & ligneis duabus tabellis erit. Et hic quidē fistulam paruam torno factam, in summa, ꝓducti non nihil, capitis, habebit adnexam, qua ventum iam attractum emittet. Et in dextro cantoris latere, sub ala commode locatus, corigia, cingulo ve ad lumbos cingetur, ac sub dextro Musici brachio supra cubitum coriacia alia zona ligabitur. Follis vero alius ex consuta tantum vndiq; pelle, vesicæ, pastoralis ve perę instar erit. Cui in protensa gracili veluti collo parte, ad summum, fistula quædam parua alia, superiori simillima firmiter alligata pendebit. Quā in posteriorem paruam instrumēti columnam, amoto capitello, immittet. Alia quoq; fistula, torno pari modo laborata, in dextra follis istius parte prominens, firmis ligata nexibus aderit. In quam dextri follis, ad symmetriam fistula ingredi, obfirmariq;, ad cantoris arbitrium valeat. Et hic quoq;, ad sinistrum ponetur latus, corpori adhærēs, ac sub leuo, supra cubitū, lacerto, vinculis alligabitur. His eo ordine

dine rite dispositis, tunc fistula dextri follis, in dexterã peræ fistulam ponatur. Et assumpto in manibus instrumẽto iuxta fęmur supra coxas sedentis Musici, posteriore illius parte versus hominem cõuersa, erecto. Tunc posterioris paruæ columnæ capitello amoto, fistula colli follis sinistri, in illam demittatur. Confestimq; eleuato aliquantulum dextro lacerto ventus à folle attrahitur, & premente brachiũ Musico in sinistram perã immittitur. Quæ spiritu inflata; si à leuo cantoris brachio non nihil prematur ventum in instrumenti meatum immittit. Et quod mirum est, & ad credendum haud facile, quãtũcunq; venti immiseris, nec minimum quidem sonum emittit, premas licet, quadratas (quas diximus) ex argento laminas, oppilles ve rotunda foramina digitis, aut ab ipsis ludendo amoueas, nec minimam senties obstrepere vocem. Ita vt surdum, mutumq;, & elingue suspiceris instrumentũ. Sed nec cõceptus vnde spiritus exeat omnino deprehendere poteris. Si non prius occultum quędam meatum Musicus, tacto oppillante ori chalco, patefecerit. Tunc muta prius ora, & latitantes intra columnarũ extremas inferioresq; partes, argenteæ, æneæ, ferreæ ve linguæ, quodcũq; volueris tecum modulabunt carmen, & cantanti Musico, digitisq; inter instrumẽti foramina per interualla ludenti, vox ad quemcunq; eius tactũ consona, respondebit. Acuta scilicet grauis, cita, tarda, magna, parua, mediocris, lenis, aspera, contracta, diffusa, continenti spiritu, intermisso, fracta, scissa, flexo sono, attenuata, inflata, inclinata, & vsq; adeo profunda, vt infra vocem decempedæ cannę (vt aiũt) siue calami decem scilicet pedũ longitudinis cuiuscunq; organi perfectissimam vocem

ſuam deflectat atq; (ſi dicere fas eſt) profundat. Tantę autem vocum ſonorumq; varietatis cauſas exprimere longũ foret. Quãdo principio quidem Muſicũ hoc inſtrumentum, imperfectum omnino in Pannonia ſabrefactum fuit, & duodecim tantum voces, ac eas ſane imperfectas, diſſonaſq; promebat, nec ad horã concentũ ſeruãtes. Facillime quippe in præcipitẽ diſſonantiã ruebãt. Nec ſtare loco nouerãt. Tẽtauit ſępe & ſępius Afranius, ſi quo mõ illud, vel mediocriter ſaltẽ ſtabilire valeret. Cũq; in Pannonia, atq; Germania fabros metallarios architectoſq; quãplures lignarios expertus fuiſſet, & fruſtra operã impẽdere cognouiſſet, deſperato negocio, req; imperfecta, relicto in Pannonia inſtrumẽto, in Italiã reuerſus eſt. Quo autẽ alio niſi diuino nutu arbitrari nequeo, deinde factum fuerit, vt poſt aliquot annos ab Othomano Turcarũ Imperatore, Belgrado capto, profligatoq; Pannoniæ Rege, atq; interfecto, inſtrumentum ipſum hoc in Italiam deportatum ſit, & ad dicti Afranij manus iterũ deuenerit. Qui Deo Opt. Max. gratias agens, animum denuo adiecit, ſi quo tandem ordine ac modo ad perfectionẽ illđ reducere poſſet. Et in Ioannem Baptiſtam Rauilium Ferrarienſem rarum ſanè & excellentis ingenij virum incidit. Cui cũ votum ſuũ familiariter apperuiſſet. Is vnus illi fuit procẽtum (vt ita loquar) millibus Pannonijs atq; Germanis, alias ĩgenioſiſſimis, ſed ĩ hoc opere perficiundo (pace eorum dixerim) cecuciẽtibus, fabris. Qui geminas linguas, ſiue vt vocant, piuas fabrefecit. Quarum vna argenteã, altera ex ære eſt. Et argenteã quidẽ in inferiori parte columnæ vnius (ſunt quippe maiores illę colũnę in duas diſſectæ ptes, & vna in

alteram

alteram ingreditur, argentea lamina in circulum ducta copulæ locum tegente) ad ima deflexam, fundumq; intuentem, stabili nexu ligauit. Aeneam vero in alterius colūnæ, simili parte, sed miro quodā artificio digitali (si dicere fas est,) æneo meatu primū ad ima pendulam, atq; hinc subito reflexam, ad superna videlicet ora vertentem, cœlumq; licet clausa spectantem affixit. Decem quoq; mirabili industria ingenioq́; foraminibus prioribus adiectis, à duodecim imperfectis vocibus, ad duas & viginti perfectissimas candidissimasq; reduxit voces. Quas pro Musici, digitis in eo articulate ac scite ludentis, simulq; cantantis arbitrio exprimit, reprimit, & suo quoq; modo loquitur ac tacet, & vt brachia musici folles mouendo temperant, Musicas proportiones retinet, aut variat. Quamplurima alia quoq; latentia musicæ facultatis habet secreta, quibus qui, vt Afranius, recte, ordineq; nouerit vti, omnium musicalium instrumentorum voces, sonosq; æmulabitur, & concordem cōcentum gratamq; ac cœli ciuibus dignam harmoniam suscitabit. Quæ omnia si recensere in præsentia vellem, suscepti operis propositum omnino excederem. Illa fortasse alius iusto opere (qd' scitu digna sint) aliquando narrabit. Quæ audientis protinus siue legentis animū in admirationem, vel etiam sua nouitate ac varietate in stuporem inducent. Hoc Phagoto si Marsias ille arrogans, aduersus Apollinem vsus olim fuisset, facile crediderim, musarum ignominiam non sustinuisset. Sua quippe cum nouitate placere, tum suaui gratoq; cōcentu, ac dulci harmonia, ne dum indignatos musarum animos īmutare, verum etiam Phœbum ipsum ad sui beneuolentiam traducere,

cere, Lyramq; paulum deponere, & Phagotum sumere fa cile quodámodo impellere potuisset. In eo enim perfecta vsq; adeo cuncta reperiuntur, vt nihil supra dici queat, nec optari. Quamobrem Afranius ipse, cuius domus omniũ ferè instrumẽtorum, organorumq; Musicalium plena est. & qui eoꝝ vsu hactenus delectatus est, posthabitis cunctis, in hoc solum animũ adiecit, ipso delectatur, in illo relictis vanis & amatorijs cantilenis, posteaquam sacerdotis mu= nere fungit, diuinas laudes, hymnosq; dulcisonos, & gra= tiarum actiones deo assidue cãtat, & illi pro cũctis Musica= libus organis, vnum hoc Phagotum, nec imerito, satis est. Proinde neq; à φάγοσ, Phagos, quod voracẽ insinuat dice mus deriuari, qñ in obliquis haud quaquam crescat cum tertiæ sit parisyllabicorum declinationis in. os. & in. on. ꝑ omicron desinẽtium noiũm, & i genitiuo tu φάγου, Phagu, datiuo to φάγῳ, Phago, accusatiuo ton φάγον, Phagon, non φαγότα, Phagota facit. Quin nec ab arbore ĩter glãdiferas adnumerata fago. Cuius inter cunctas glãs est dulcissima glandes, qua etiã in Chio oppido obsessos hoĩes lõgo du rasse tẽpore à Cornelio Alexãdro ꝓditum est. Hæc enim suẽ hilarẽ facit, carnem coctilem, & leuẽ, ac stomacho vtilẽ, vt hac ratione motum autumen Galenum medicorum fa= cile Principẽ, in sexto de ingenio, carnes porcinas, seu suil= las cæteris alijs carnibus prętulisse, ob cõuenientiam cum carne humana. Quas etiam plurimi medicorum cõmen= dant. Quadrupedum (inqt Aliabas in quinto theoricę) caro, laudabilior est porcina, in calore & in humiditate tẽ= perata. Idem sentire videtur etiam Abolai Rex Auicenna, melior inquiens, est porcina. Quandoquidẽ huiusmodi

carnes,

carnes, vt ait Democritus, quando digestæ fuerint, sanguinem nutriunt optimum. Hanc tamen opinionem, ceu hæresim quandam à veritate remotam, medici nõnulli explodendã censuerũt, qđ .s. nutrimẽti laus, in eo vel maxime cõsistat, qđ cibus facilis sit (vt medicorũ verbis vtar) digestionis nõ viscosus, nec multę supfluitatis, autore eodem Galeno, de ingenio, & elementorũ secũdo. Quæ omnes qualitates & accidentia cuncta, in hac simul carne reperiũtur. Haud facile.n. cõcoq potest, & visci plurimũ hẽt. Sed hoc ipsi videãt medici, quorum opiniones (vt philosophorũ) vix vnquam conciliari possunt. A Fago prçterea arbore Fagina deducitur, fit etiam Fagutal, quod fuit Romæ Iouis sacellum, in quo erat fagus arbor, quæ Ioui sacra habebatur, vt ex eo, haud inepte sanè, potuerit instrumentum ipsum, nomẽ iuenire. Sed nec ab vno penitus aliquo ex dijs agrestibus, q iccirco qđ è terra geniti sint, fari nesciãt, Fauni sunt dicti, nomẽ deducere valet, vt Faunotum dicamus. Quãdoquidem etsi agrestis pastoris appareat instrumentum esse, ac ferè insanum, aspectu tamen elegans est, & oculis gratissimum, vocemq; cum à vẽto inspiratur, vsq; adeo concinnam, auresq; audientium demulcentem emittit, vt penè loqui, omniumq; instrumentorum musicalium ora quodammodo & sonos exprimere videatur. Quo fit, vt auscultantium, ne dum aures, verum etiam animos, dulci suo modulamine, adeo suspẽsos ad se trahere facile queat, vt nec facilius saxa, ferasq; Orphei, vel Amphionis Lyra potuisset. Vtcũq; autem sit, siue à Phago verbo, siue à pellibus coronata arbore Fago, seu à Fauno, & à Fagutal, nomẽ accipiat, optime qdẽ (meo iudicio) nõ Monaulòn,

Dyaulòn, Triaulòn, ve sed Phagotum dicemus. Plica igitur (vt vnde digressi sumus reuertamur) hoc, & texe, in reliquis etiam huiusce coniugationis formis, charumq; habeto, nec pigeat istius concinnæ modulationis consonantiã meditari, & de ea sæpius cogitare, in memoriamq; reuocare, ac balantum more, quod iam comedisti, diligentius, exactiusq; iterum ac sæpius ruminari, vt tãdem absq; dolore iam concepta literarum semina parias, ostẽdas scilicet, palamq; facias, quantũ ex his admonitionibus, traditisq; præceptionibus nostris profeceris. Et ad tertiam alphabeti cõsonantem, adq; eius andisticha elemẽta, media, tenuia, atq; aspirata descende. Quæ tertiæ sunt coniugationis varitonorum verborum charactiristica, seu formatiua. Siquidẽ omne verbum, quod ante omega, habet delta, mediam, thita aspiratã, aut taf, tenuem, istius tertiæ coniugationis est. Vt ado, plitho, anyto. Et licet triplicitas ista consonantium, nonum earum quæ mutuæ dicuntur, numerum compleat, vt merito cum illis reticere, atq; penitus obmutescere, nostra quoq; isthæc traditio posse videatur. Tamen quia miro quodam modo, ac monstri pene instar, quod illis natura negauit, dum se se magnę vocali omni nisu committũt, copulamq; eius efflagitat, muta prius ora, in dulciloqum cantum resoluunt. Et delta litera inter alpha, & omega, media locata. Ado, quod canto sonat, exprimit, & tanquam dulci odæ concentu, beneuolas discentis aures demulcet. Et ad scito thita, plitho, quod impleo significat, blande aspirãdo immurmurat atq; implet. Demum desyderio satis pro aliarum voto expleto, vna cum cæteris octo consonantibus Taf, tenuis, extremũ vale mutis dicere cupiẽs, Anyto,

quod

quod expeditionem,reiq; perfectionem insinuat, tãquam altera cœlestis Vrania,tenui dulciq; sono expressit, & finē nouem mutarum,literarumq; tertiæ coniugationis verborum varitonorum charactiristicarum, demonstrauit effectum. Mihi quoq; operęprecij visum fuit, ista nequaquā silentio inuoluere,priusquam in exustam, à Solis feruētissimis radijs, Indiā, e Græcię amænissimis, pro tempore regionibus,me conuerterem.

De Indorum consonantibus.

¶Latinorum igitur,Græcorumq; consonantibus declaratis,reliquū est, vt ad Indorum cōsonantes, explicandas, conformandasq; deueniam. Nā & ipsæ Latinorū, ac Græcorum ritu, à sinistro in dextrum latus ducto calamo scribuntur. Sunt igitur Indorum consonantes,viginti. Quarū prima est. ለ La.secūda Syllabarij lr̄a,quę ,p Hebręo, Chaldęo,Latino,Græco,nec non aliarū linguarum.l.sumitur,vt in prima dictione Dauitici,psalmi secundi, quam Hebæri Lamma. idest quare vel vt quid proferunt, Chaldæi & Syri. ܠܡܢܐ lmono. & Arabes,Syriæ, & Numidiæ. ܠܡܕܐ Lmada. & Chaldaica iterpretatio in psalterio Nebiensis Episcopi למא. Lema. Indus vero. Lamonoto,vel rectius (seruata regula. Sads.sextæ,videlicet sedis,ī qua Seuæ Hebræorū more, vt plurimū obmutescit.o paruū) dicemus. Lamont,vel Lamnt. Et in psalmo. 2 1 .secundum eorum computationem. Hebręorum vero,& Chaldęorum partitione. 2 2. Amalachia,amlachia,nazorani,vualmont,hhadagani,hoc est deus meus,

deus meus,respice me, & quare dereliquisti me. Notandũ hoc loco est,verbum,respice me, nõ esse in Hebraica, nec in Chaldaica Syriæ, nec in Nebiensis Episcopi litera,sed nec in Punica Syriæ interpretatiõe,quamquam in Arabica Nebiensis(quę à Gręco videtur desumpta)verbũ illud habeatur.Hebraica quippe veritas,sic habet. אלי אלי למה עזבתני hoc est,Eli eli lamma azauthani,& Chaldęus Syrię, ܐܠܗܝ ܐܠܗܝ ܠܡܢܐ ܫܒܩܬܢܝ. alohi alohi lmono sbaqthoni,& Arabs الاهى الاهى لمذا تركتنى. alhai alhai lmadi tractni. Chaldaica Nebiensis litera, אלי אלי מטול דהם שבקתני. Eli Eli matul ma scbaqtani. Sed nec Matthæus, nec Marcus Euangelistæ, qui verba Saluatoris nostri in cruce referũt, verbum illud apposuerunt.Nam Matthæus ait,ηλει ηλει λαμασαβαχθανι,hili hili lama sabachthani.Marcus vero,eloi eloi lama sabachthani,& Armenica Matthæi interpretatio, eodẽ modo est. Էլի Էլի լամա սաբաքթանի. Eli Eli lama sabachthani. Eadem tamen Armenica psalmorum interpretatio habet verbum illud respice me, cũ dicit. Աստուծ Աստուծ իմ նայեաց առ իս ընդէր թողեր զիս.Astutz Astuzz im naieazt arh is,iendier thoglierzis.hoc est deus deus meus respice ad me,quare dereliquisti me.Idem quoq; & Macedones referunt cum aiunt. Boge Boge moi vienmimi,viescuiu ostauime. Idem ferè

& Dalmatę

& Dalmatæ dicentes. Boge Boge moi vanmimi vſchuiu me oſtaui. Græca etiā interpretatio hēt. Ho theos, ho theos mu, pſches mi, ina ti encatelipes me, qđ eſt deus, deus meus intēde mihi, quare dereliquiſti me. A qua defluxiſſe videt̃, tanquam à fonte Macedonum, Dalmatarum, Armenio- rū, Indorū, Arabū quoq; (quæ in Pſalterio Nebień. Epi eſt,) pſalmi iſtius interpretatio, quæ his verbis exprimitur.

ܐܠܗܝ ܐܠܗܝ ܐܢܬ ܚܪ ܠܝ ܠܡܢܐ ܝܐ ܐܠܗܝ ܬܪܟܬܢܝ Alhai Alhai antar ali, lmada ia alhai tar ctni, hoc eſt deus meus, deus meus, reſpice me, quare o de- us meus dereliquiſti me. Iſta à nobis dicta ſint, vt erigant aures, & oculos aperiāt; qui Pſalterium Indorum legunt, & diſcernant (vt iam diximus) vnde fluxerit. Cęterum lite ra iſta pro Lamed ponitur in pſalmo. 118. ſiue. 119. in duodecima Ogdoade, ſub litera Lamed. Et ī pſalmo. 83. iuxta hebraicam computationem, vbi dicimus. Facti ſunt in adiutoriū filijs Loth, Indus ita habet. Vuachonuuomu radoeta, ladakika, Loth, & pſalmo. 103. Et cedri libani quas plantauit. Arza, libanos, zatachalcha. Et in multis alijs dictionibus in quibus. l. litera neceſſaria eſt, pro eadē ponitur. Syllabarij quarta litera, quę conſonans ſecunda eſt. ܡ. Ma. inſcribit̃, & p. Mim. ſumit̃, vt in tertiadecima Ogdoade, prędicti pſalmi. Beati immaculati, & in pſalmo 83. Moab, vuaagaranuin, nebal; hęc dictio auferenda eſt & ſubſtituenda. gebal. vuaamon. vuaamalek. ideſt moab & agareni gebal & amon & amalech. Et paulo poſt ſequi tur ꝓpheta. Fac illis chama, modiam, vuaſiſare. Sicut ma- dian & ſiſare. Et ī pſal. 98. Muſe vua Aron, ideſt Moyſes & Aron.

& Aron. Et in quamplurimis alijs psalmistæ locis constat pro.m.assumi. Sequitur tertia consonans. ሴ .Sa.qnta in ordīe Syllabarij litera, quæ. Scin. &. Sin. Hebręo, & Chaldęo respōdet, vt in iam dicto psal. 119. in penul. Ogdoade, sub litera .San. quā .Scin. Hebręorū & Chaldæorum magistri appellant. Et Ioannes Potken in dicto psalmo, nullam inter hanc & Samech differentiam faciens in qnta decima Ogdoade, vbi locus est literæ Samech, quā Indus ibi nominat Samchet, per .Scin. quintam Indorum literā scripsit, cū tamē p. ሠ .Sa. septimā debuisset, & illius quartę sedis vel stantię, nimirum orabo, per. Sa. videlicet longā, scribere. Iccirco castiganda erit dictio, & loco. Sa. quintæ ponenda est. Sa. septima Syllabarij litera. Nā in psalmo secūdum Hebraicam computationē .30. vbi nos dicimus. Audiuit dominus & misertus est mei. ait Indus. Sama. ogziaboher vuatasahalani, vbi Hebraica & Chaldaica litera eisdē literis primam hanc dictionē. Sama. scribit, videlicet Scin. Mim. & Ain. Pacis quoq; nomē simile est apud Indos, Hebręos, Chaldęos, & Arabes, vt clare patet in psal. 71. vel. 72. vbi dicimus, & habūdātia. Salam. idest pacis, ait Indus & Arabs. Hebraice vero. Scalom. & Chaldaice Sclomo. & in Psalterio Nebiē. Epi. Sclama. vel. sclamo. aut .scloma. cū scriptū sit p geminū camez, aut certe .sclomo. Chaldaico more, qui pro camez, vtuntur. Odom. & p. sin. & per hanc consonantē de qua loquimur scribunt. Præterea in eodem psalmo habemus. Reges Arabum & Saba, vbi Indus. Nagasta Saba vuaarab. idest Reges saba & Arabū, ī dictiōe nagasta, est. ሠ .Sa. septima Syllabarij lr̄a, quā p Samech, dicimus accipiēdā, & ī Saba, est ሰ .Sa.

de qua

de qua nunc tractamus. Sed & Hebraica litera habet, malchesceba vsaba, & Chaldaica Nebi. epi. malchaia disceba vseba. Chaldaica vero Syriæ, malche discaba, vdsaba. & Arabica Syriç, mluch saba vscaba. In his duabus dictionibus differentia nobis literæ istius, & Samech, clare innotescit. Nam prima dictio sceba, per. scin. ab omnibus scribit, & secunda seba. per. samech. præter quam ab Arabicis q vt plurimum in dictionibus, quas cũ Hebręis & Chaldęis communes habent literæ metathesim facere consueuerũt. samech. in. scin. & scin. in. samech. immutantes. Proinde in nomine Hebraico, aut Chaldaico, in quo. scin. litera reperitur, si duodecimã Punici alphabeti literã. sin. aut in quo samech. vel somchath. si tertiam decimam quæ. scin. dicit substitueris, arabicum proculdubio nomen illud efficies. Et hoc apud illos in id genus nominibus ferè catholicum est. In arabica pręterea Nebieñ. Epi, traditione habemus. mluch alarb, vsaba. idest Reges Arabum & Saba, sicuti & nos, & Gręci, & Indi. Cur autem hoc dictũ sit, lector amice considera. Quarta consonans est. [Arabic letter] Ra. quę sextum in numero literarum locum tenet, &. r. latino. rho. gręco. res. &. ris. tam Hebręorũ quã Chaldęorũ respondet. vt in psalmo iuxta Hebręorum computationem. 87. vbi nos dicimus. Memor ero raab & babilonis. Ibi Indus cũ hac litera &. ain. scribit. la raab. idem dicit & scribit Hebręus scilicet. Raab. sed cum. res. &. he. aspiratione leni, at Chaldęus Syrię, nec non & Arabs, tam Syrus, quam Numidicus, Nebieñ. Episcopi. Rahhab. per. ris. vel. ra. &. hhet. fortem aspirationem scribit. Ponitur etiam hęc litera in prædicto psalmo. 119. in vigesima Ogdoade, pro litera. res. & in

alijs nominibus atq; dictionibus à nobis in superioribus descriptis, ac cæteris ĩ quibus .r. cõmunis est litera. Septimũ in alphabeto locũ occupat. ܫ .Sa. litera, q̃nta in cõsonãtium numero, quæ vt paulo ante in tertię consonãtis explicatione demonstratum fuit, pro Samech, & Somchath, ac latino .S. accipitur. Locus prȩterea eius in quinta decima Ogdoade, p̃dicti psalmi .119. sub litera Samech, facta (vt supra dictum fuit) literarum metathesi proprius est. Cæterum verbũ pono Indis & Chaldȩis cõmune est, eisdẽq; literis scribitur. Nã Indus in psalmo .140. vbi dicimus. Pone domine custodiam ori meo, cum hac litera scripsit. Simo ogzia, idest pone domine. Chaldæus noster in psal. cxix. in Ogdoade. Nun ܣܡܘ ܠܝ ܚܛܝܐ ܦܚܐ. Somu li hhatoiæ phahhæ. hoc est posuerunt vel tetenderunt mihi peccatores laqueos. & psamo. cxlvii. ܣܡ ܬܚܘܡܝܟܝ ܒܫܠܡܐ. Som thhuuamaichi basclomo. idest. Posuit terminos tuos ĩ pace. & ĩ psal. cxxxix. ܓܒܠܬܢܝ ܘܣܡܬ ܥܠܝ ܐܝܕܟ. Gbaltoni vsomt alai idoch. hoc est. Plasmasti me & posuisti super me manum tuã, vbique cũ Somchath, & Mim, scripsit Chaldȩus & Indus. Crederem in psalmo .137. alias .138. in dictione, vuaosagod, idest, & adorabo, literam .Sa. fore remouendam, & hanc de qua tractamus esse substituendam. Quum Chaldȩis. & Punicis. & Indis. adorationis verbum sit commune. & ab ipsis

per Somchath.

per.somchath.scribatur in dicto psalmo,vbi Syrus & Nebiensis,esgud,vterq; Arabs,asgad, & in psalmis.22.26.45.66.72.81.86.96.99.106.iuxta Hebręorum & Chaldęorum computationem. Idem adoratiõis verbum reperit. Quæ loca iccirco voluimus hic notare, vt lectorem admonitum faceremus in illis formatiuas futuri temporis literas inueniri,quas Hebręorũ & Chaldęorũ magistri per nomen.ethan.insinuant.Nec non & literas siue syllabas pluralis tertię personę,& imperatiui modi indices. Quinetiam punctorũ,vocaliumq; mutationes,Hebręorum ac Chaldęorum ritu,obseruatas ab Indis. Quos per regulas inflectere verba comperiet,nec illis omnino carere manifesto deprehendet,tametsi nec dum ad nos, Indorũ prę̨ceptores,illas ĩ libris particulatim descriptas, miserint.

¶ Octaua litera est. ꝕ .Ka.cõsonãtiũ sexta,quę.phi.Gręco simillima est,& pro.Coph.siue.Quph. Chaldæo & Hebręo sumit,vt videre fas est,in titulo.19.Ogdoadis, sæpius citati psal.119.sub litera.Coph.& in psal.1. Et ĩ via peccatoꝝ nõ stetit,ait Indus.vuazaikoma.idest, & qui non stetit. Chaldæus Nebiensis.קם לא La quam.aut (seruata Hebræorũ regula de monosyllabis cũ camez) la quom vel lo quom, & cum Chaldæo Syriæ ibidem dicente. .قم لا Lo quom,vel lo Kom,per Coph.s.& Mim, cum odom.Et circa finem psalmi,vbi dicimus,in cõsilio vel societate.zzadiquin.aut.zzadikin. idest iustorum, & vbicunq; inueneris iusti nomẽ in Psalterio, semper per Zzadich.& Koph.scriptũ,tam ab Indis, quã ab Hebræis, & à Chaldęo Nebiensis Episcopi, ac Punicis, inuenies.

Chaldæus vero Syriæ, iusti nomen, & ab eo deriuata per Zain. & Koph. scribere consueuit, vt in Psalmo septimo. ܐܠܗܐ ܙܕܝܩܐ alhoo zadiquo. Deus iustus, & in fine psalmi. Cōfitebor domino ܐܝܟ ܙܕܝܩܘܬܗ. aich za dikuti. idest secundum iustitiam eius. Seruiet autem nobis pro. c. k. & q. latinis literis. ¶ Septima ꝯsonās est ܒ. Ba, nona in ordine literarum, & pro. b. accipitur, vt in secūda Ogdoade præfati psalmi, quæ titulo Beth. prænotatur, & in psalmo. 136. & Og Regem basan, la ag nogus basan. Hebræus cum Beth. dagessato, basan scribit. Smili modo cū eadē. s. b. litera Chaldęi, & Arabes scribere cōsueuerūt. ܕܒܝܫܢ. dbaison, & in sequenti psalmo. Super flumi na babilonis. Indus. Babilon. Hebræus. בבל. Babel. cū camez. & segol. cum eisdem literis, ac vocalibus pun ctis scribit Ioseph cœcus in psalterio Nebien. epis. & Arabes. بابل Babel. & Syriæ Chaldæus. ܕܒܒܝܠ. dbobil. ¶. ✠. Ta. octaua cōsonās, & literarū decima Crucem ob oculos nobis obijciens, pro. t. & th. & thau. tam Hebraico, quam Chaldaico, & Punico sumitur, vt in xxij. & vltima sæpe citati psalmi Ogdoade, quæ sub litera Thau. Hebręorum, & Chaldęorū alphabeti litera, collo cata est. Ad numerum quippe earūdem literarum. in. xxij. Psalmus ille secatur partes, & vna quæꝗ pars octo conti net versus, à litera illius Ogdoadis incipiētes. Quod qui dē non sine magno mysterio, & mystico sensu factū fuisse, à Cabalisticis

à Cabalisticis autoribus traditū est. Præterea dictionē tharsis, in psal. ad Hebraicam computationem .48. Indus per hāc literam scribit, & Hebræus per.thau.res. & .scin. quin & per easdem quoq; literas Chaldæus ibidem exprimit. ܕܬܪܫܝܫ dtharsis. & Arabs facta mutatione scin literæ in somchath. ܬܪܣܝܣ tharsis. Thabor quoque per hāc literam scribit Indus, in psalmo. lxxxix. & Hebræus & Chaldæus. ܬܒܘܪ thebur. & Arabs ܬܒܘܪ. thbur. In hoc psalmo pluribus vicibus dictio. antha. quæ tu, significat posita est, & illud. tha. per hanc literā scribitur. Et ab Hebræis quoq;, & Chaldæis, & Arabicis, p. aleph. nun. & thau. exprimitur. In psalmo quoq;. 106. vbi nos dicimus. Aperta est terra, & deglutiuit Dathan, etiam Græcus interpres dathan, dixit cum. thita. & Hebraica, Chaldaica, Punicaq; litera, cum. daleth. thau. & nun. scribit, & quod Hebræi. דתן. dicūt dathan, cum duobus camez. Syri proferunt, cum. odom. ܠܕܬܢ ldothon, & Arabes cum duobus. eliphin. ܠܕܬܢ ldatan. Indus vero ladathan, cum præsenti consonante. ¶ Duodecima litera est. .Na. quę nonū consonantium numerū obtinet, & pro. n. ponitur i Ogdoade. 14. prędicti psalmi, quæ. nun. titulo insignita est, quandoquidem à. nun. Hebraico, omnes illius Ogdoadis versus incipiunt, inter quos quintus, vbi nos dicimus. Animā mea in manibus meis semper, hebraica litera, pro anima mea, habet נפשי napsi, per nun. cum ptha. phe. non dagessatū, sed cum musitante seua, scin,

 iamin,

iamin,cum hirich,& iod, vbi illud iod affixum,pronominis vicem gerit. Eisdē literis & vocibus seu vocalibus nostis,& Chaldæus,& Arabs Nebiēsis, Antiochena quoq; litera p nun,scin,phe. & iud. scribit naphsi, cū Abrohom & Ishhaq. vocalium notis, hoc sanè modo inquiens. ܢܦܫܝ ܒܐܝܕܝܟ ܒܟܠ ܙܒܢ naphsi bidhaich bchul zban. Idē obseruat & Arabs mutato tātū (suo more) scin. in somchath. ܢܦܣܝ ܒܝܕܟ ܗܝ ܒܟܠ ܚܝܢ naphsi bidaic hi bcal hhin. idest,anima mea in manu tua est in omni tempore. Indus vero eisdem penè seruatis literis ait. Nafosoia vel naphsoia vustha odecha bachuulo gize. Hic aduerte lector in dictiōe manu tua,qđ Chaldaica Syriæ interpretatio, Indorum, Arabumq;, tam Syriæ quam Punici,Numidiciq; regni habet in manu tua. Nam Ka. affixi pronominis secundæ persone indicium est,quos sequnt & Macedones dicētes. Dusa moia vi rucu tuoieu vinu,idest anima mea in manu tua semper. Hebreorū vero fontem,& Greci,& Latini sequuntur,quinetiam & Dalmatae,qui hunc versiculum verbis istis interpretantur. Dusa moie vrucu moieiu vinu,hoc est,anima mea in manu mea semper. Quod autē dixi Indū eisdē penè literis animam indicare,dictum sit,quia Ioan. Potken. Indos ait. phi. graecū non habere,sed loco eius ponere. f. posset tamen & hic dici,qđ sit perinde hac.phe. Hebraeorū rafatū, quod p.phi. exprimitur non p.pi.neq; enim dicimus napsi, sed naphsi, tam etsi.pe.ibi positum sit. Videntur quippe Indi triplex.p. habere,pro vt litera illa,& ab Hebraeis & à Chaldaeis tribus

bus

bus modis enuntiari poteſt. Aliter enim pronuntiatur.p. ſine dages & cum dages, ac cum raphe ab Hebręis. Similiter à Chaldaeis & Syris ſimpliciter poſitum, aut quãdo ſupra, aut infra ſe, vel etiam in ventrem inditum rubeum punctum habet, vt ſatis infra declarabitur. Nam aliquãdo pro p. ſimplici accipitur, aliquando vero pro.p. fortificato ſeu geminato, aut(vt Hebraeorũ more loquar) dageſſato, & aliquando pro.p. raphato, & tunc ad digamma aeolicum tendet ad.f. ſcilicet aut.ph. prolationem deflectet. Idipſum & in.p. Latino contingere, facillime diligẽs lector cõprehendet, ſi animũ aduerterit ad dictionem à.p, incipientem ſequente vocali, diphthongo, aut cõſonãte; aut etiam cum in media dictione ſyllabam finit, geminata exiſtente, aut alia(ſi modo ratio ſyllabas cõponẽdi patitur vt ſeperent) ſequente cõſonante. Iccirco id quod hoc in loco dicitur, Indum ſcilicet.phi. graecum non habere, nec more Latino ex diuerſis illud elemẽtis facere, ſed eius loco.f. ponere, poſſet nõ abſq; ratione hoc modo caſtigatum intelligi, vt non obijciam, quod ſi haec lingua, iſtaq; elementa; Chaldaica vera eſſent, non mirum foret, ſi Graecas, aut Latinas literas non haberet, quandoquidem omnium, qui ſapiunt, conſenſu, antiquior his, ſit Chaldaea. ¶ Cha. ꟷ .quinta decima litera, conſonantium vero decima pro.caph. Hebraeo & Chaldaeo.coph. Punicoq;.chieph. accipitur, & Graeco.cappa.&.chi. ac Latino.c. tenui, & cum aſpiratione. Patet hoc ex titulo vndecimae Ogdoadis pſalmi. Beati immaculati ex literis, capita, octo illorũ verſuũ, inchoantibus, in quibus.caph. inſpicitur Et ibidem dictio. Chuulu. ideſt omnia, quã etiã Hebraeus.chol: ſeu.chal. per. Caph.

& Chaldaeus

& Chaldæus Syriæ,chulheun,per eãdem literam scripserunt, & paulopost vbi dicimus, vt custodiam testimonia ofucha,idest oris tui,in qua est.caph.pro affixo pronomine tui,sicuti & in eadem Hebraica dictione.phicha, & in Chaldaica Ioseph cœci.phumach.& syriaca dphumoch. hoc est oris tui. Cæterum in psalmo iuxta Hebraicã computationẽ.99. vbi habemus. Q uisedes super cherubin moueatur terra,ait Indus. Zaionabor diba cherubel. Hebraica vero litera habet.losceb cherubin. Chaldæus cœci textus. Cherubeia,& Arabica Nebiensis interpretatio. Al chrubin.Græca vero phrasis epi ton cherubin.vbi Chaldæus Syriæ ait. .ܝܬܒ ܥܠ ܟܪܘܒܐ. Iotheb al crubæ, & ibidẽ Arabica ĩterpretatio .ܐܠܓܠܣ ܥܠܝ ܐܠܟܪܘܒܝܘܢ. Algals ali alcharubiun. Idẽ nomen habetur in psalmo .xvii. Et ascendit super cherubin.

℄.H.Za.vero decima septima litera,& cõsonantiũ vndecima ab.ita.Græco,& aspiratione q̃drata latina,haud quaquam dissimilis est.Et pro.Zain.Hebræo & Chaldæo accipitur,vt in inscriptiõe septimę Ogdoadis allegati psalmi, vbi Indus ait.Zaio.vel.zai.vt obmutescat.o.sextæ sedis, & ibidem vbi versum incipientes dicimus.Memor esto. Hebręus dicit.zecher.idest.Memento.Indus.thazachar. Memor eris,propter literam.ethan.tha.scilicet indicem futuri temporis,& in eadem Ogdoade ibi. Cantabiles mihi erãt ait Hebręus.zmirot aiu li,carmina erũt mihi,& Chaldæus noster Syrię.z mirto heuau li. ĩ hoc loco Indus noĩe heæmãtico vsus est,vt. ܡܐ .Ma.dictiõis incohatiua demõstrat.

Nimirum

Nimirum. Mazmur. idest carmen, canticum, hymnus, vel psalmus. Quod nomen in omnium ferè Psalmorum titulis impositum reperitur, & à verbo .zamar. idest Psalmum dixit, vel laudauit, formatum est. Cuius imperatiuum habetur in Psalmo. 47. ibi. Psallite deo nostro psallite, psallite regi nostro psallite, quoniam rex omnis terrę deus psallite sapienter. Quæ verba Indus ait expressit. Zamru laamlachona zamru. Zamru lanogusna zamru. Osma nogos ogziaboher lachuulo modor. Zamru labouua. ibi Hebręus. Zāweru ælohim zāweru. Zammeru lemalchenu zāmeru. Chi melech chal aarez alohim zāmeru maschil. Chaldęus Syrię ibidem hunc in modum interpretatus est.

ܙܡܪܘ ܠܐܠܗܐ ܒܫܘܒܚܐ ܙܡܪܘ ܠܡܠܟܢ ܡܛܠ ܕܡܠܟܗ
ܗܘ ܕܟܠܗ ܐܪܥܐ ܐܠܗܐ ܗܘ ܙܡܪܘ ܠܗ
ܫܘܒܚܐ. Zmaru lalhoo bsuhho. Zmaru lmalchan.

Metul dmalchohau dculoh arago alhoohau. zmaru lhe subhho. Psallite seu cantate Deo in laude. Psallite regi nostro, quoniam Rex est vniuersæ terræ Deus ipse, cantate illi laudem. Esse vero imperatiui temporis Zamru, Zammeru, & Zmaru, quicunque Hebræorum antiquas grammatices pręceptiones legerint, siue etiam quę à Germanis, & Gallis, nec non Italis, tam Christianis, quam nostri temporis Hebręis traditę sunt, vel mediocriter, etiam quasi per transennam prętereuntes aspexerint. Aut illa quoque quę à Monstero Franciscano docte simul & accurate ad Hebraicam, Chaldaicamque linguam conducentia, nuper in lucem prodita sunt, saltem degustauerint, intelligere facillime

cillime poterunt. Quamobrem, dedita etiam opera, regulas præceptiones ve aliquas de modis inflectendi, tempora formandi modosq; verborum dignoscendi, hoc in loco tradere minime curaui, sed lectorem dũtaxat admonitum esse volui, accurataq; consideratione percipere, Indos, in nominibus verbisq; inflectendis, regulis Chaldæorum Hebræorumq; more vti. Nec non & tropos, aliosq; dicendi modos, & schemata, sicut & aliæ, aliarum linguarum varietates habere. Cęterum in psalmo. 83. in quo habemus. Pone principes eorũ sicut oreb, & zeb, & zebeæ, & salmana. Indus hac vtitur litera, dicens; vua zeb, vua zeboel. Et Hebræus, per Zain scribit, nec aliter Nebiensis in Thargũ Ioseph cœci, & ĩ Arabica ĩterpretatiõe. Chaldæus quoq; noster Syriæ dixit, ܘܐܝܟ ܙܐܒ ܘܐܝܟ ܙܐܒܚ Vaich zib vaich zobahh. Vltima litera dictionis zobahh est aspiratio fortis, qua & Hebręus, & Ioseph cœcus, in dicto iam nomine vsi sunt. Arabs quoq; p. ز. ze. vel. zai. vndecimam alphabeti literam vtrunq; nomen scriptitat dicens. vzib vzabina. ¶ Decima nona litera est. ደ. Da. cõsonãtiũ duodecima, quæ loco. d. capit, vt in quarta Ogdoadę citati psalmi sub litera. Daleth. aperte videtur. Et in psalmo 132. Memento domine Dauid, ait Indus. Thazacharo ogzia ladauuith. Hebræus, Zechuor iehouah ledauid. Ioseph cœcus. Idchar iehouah ledauid. Arabs. Adchar iarb daud. Syriæ vero Chaldæus. ܐܬܕܟܪ ܡܪܝܐ ܠܕܘܝܕ æthdachir morio ldauid. & plura vide supra in. Ta. octaua cõsonante. ¶ Tertia decima cõsonãs est. ገ. Ga.

vigeſima in ordine literarum, quę pro. g. ſcribenda eſt, & Gimel Hebręo, & ſimilibus reſpõdet, vt ĩ tertiã Ogdoade Pſalmi. Beati immaculati, vbi Indus pro titulo illius Ogdoadis poſuit Gamel, nomina quoqꝫ Gebal. Agareni, & Galaad, de qbus in pſal. 82. & 60. vt ſupra à nobis etiam dictum fuit, per. g. ſcribuntur. ¶ Quartadecima cõſonãs eſt. ጠ. Ta. vigeſima prima ĩ literaꝝ ordine, quã Io. Potkẽ cum aſpiratione ſcripſit, cum nihilominus illã p. Teth. Hebręo, & Chaldęo, quod aſpiratum non eſt, in nona Ogdoade pręfati pſalmi. 119. appoſuerit. Videtur autem eſſe Scin. ש. Hebraicũ inuerſum. Et aſpiratio huic literę addita remouenda eſt, & octauę conſonanti copulanda, vt ſupra in ipſius octauę conſonantis explicatione tractauimus, & pro. Thau. hãc vero pro. Teth. accipiendã diximus. Praeterea hoc nomẽ. Hhataim. ideſt peccatores, cõmune eſt Indis, Chaldaeis, Hebraeis, & Punicis. & omnes p aſpirationẽ fortẽ. Hheth. Teth. Aleph. Iod. & Mim, vel Nun. ſcribũt. Nã Indus cũ hac ꝯſonante ſcripſit. Hhatoan. ideſt peccatores, ĩ pſalmo primo. Hebraeus ibi. Hhataim. cœcus Ioſeph. Hhataae. ibi Arabs. Ihhatijn, & ſcripſit per literã. ط. Te. ſextã decimã alphabeti, quae. t. ſimplex eſt, vt ſupra explicatũ fuit. Chaldæus Syriæ ܚܛܘܝܐ. Hhatoiæ, & ibi Arabica ĩterpretatio الخاطئين. Alchatiin. Cæterum in pſalmo. 109. vbi nos, Graeco vſurpato vocabulo, dicimus. Et diabolus ſtet à dextris eius, ait Indus. Vuaſaitan iokumo baiamanu, & ſatan ſtet in dextram eius, & nomen ſaitan per. Scin. &. Teth. ſcriptũ eſt, per hanc videlicet literam de qua tractamus, & per eaſdem etiã Hebraeus ſcripſit,

m

psit, inqẽs, ve scatan iaamod al iemino, & Chaldęus Syriæ, ܘܣܛܢܐ ܢܩܘܡ ܡܢ ܝܡܝܢܗܘܢ. Saitono nquum men iaminheun. Arabs ibidẽ. ܘܐܠܫܝܛܐܢ ܥܢ ܝܡܝܢܗܡ. Valsaitan ian iaminhem. Ioseph cœcus. Vescitna iekum ial iemineh, & Arabica interpretatio ibidẽ, alscitan phlikph an iminhę. ¶ Vigesima secunda litera est. ✡ . Pa. consonantium quintadecima, quæ quidnã apud nos repręsentet, ipso nomine insinuat. Hanc literã in toto psalterio, & in omnibus Romę à Ioanne Potken. impressis, vltra Syllabarij descriptionem, octo tãtum vicibus in vsu fuisse reperies, in psalmo. 41. vbi dicimus. Dum cõfringunt ossa mea exprobrauerunt mihi, qui tribulant mę inimici mei. Indus ait. Vua iazana, puuni. psalmo. 10. in pharetra, vuosta, moguun, pathihωmu. Psalmo. 67. aliàs 68. Aethiopia pręueniet manus eius deo. Indus cum hac litera scribit, ithiωpia. & psalmo. 119. in Ogdoade. 16. versu. 7. Ideo dilexi mandata tua, super aurũ & topazion. ouark vuaompazion. Hebręus vero, vmippaz, & Ioseph cœcus, vnippiza, pro topazio & obrizo, cũ. p. dagessatõ scripsit. Ioannes Potken literam hanc in dictione Potken vsurpauit, & in dignitatis suæ nomine insinuãdo, videlicet præpositos, hoc est præpositus. Qui in his nominibus & in nomine, christhos, crucẽ mihi quoq; ingerit, dum. thau. literam (quæ crucis signum præsefert) aspiratam pro. teth. tenui adscribit, nec non & nomen apostolorum principis cum hac litera scripsit, Pethros, quod licet p. th. latinis scriptum sit literis, perperam factum censendum est, aspiratio-

nemq; illam nomini. Thomas. addendam rationibus manifestis, superius à nobis adductis dicendum est. Paulos quoq; cum hac litera à Potken scribitur. ℭSequitur vigesima tertia litera, consonantium sextadecima, quę. ܨ .Za. dicit, & pro Zadich, vel Zode, vel vt aliqui volũt. Tsade, aut Sadich. vt. 18. Ogdoade sup̃ius citati psalmi, quę titulo Zade p̄notatur, in qua dicimus. Iustus es dñe. Indus ait Zadok antha ogzia, & Hebręus, Zadiq attha iehouha, eisdẽ enim literis nomẽ Zadich scriptũ est, per. ע. nimirũ. ק. & . p. Prima dictio istius Ogdoadis. s. vuahhozocha castiganda est, vt dicat vuazazacha. Simili modo prima septimę lineę dictio, vuagabrochacha, idest & seruus tuus, in emendatis codicibus antiquis est, vuagabrochasa, quod cacophogonię euitendę gratia factum esse arbitror, nec semel tantum in quamplurimis etiam psalmis obseruatũ est. ℭVigesima quarta quę sequitur litera & cõsonantiũ decimaseptima, simili modo. ܛ .Za. nominatur. forma tantũ à superiori discrepans, virtute vero eadem est. Confunduntur quippe inuicem vt notum esse potest, ex dictione psalmi. 40. prima. bzuo. idest beatus, sed ratione quiescẽtis. o. sextae stantiae, dicemus. bzue. vel. bzui. quandoquidem vltimum. ain. o. sonans, non penitus aphonum remanet, sed per. e. vel. i. raptissime proferendum erit, ita vt vix discerni queat, an in. e. vel. i. vel etiam. o. desinat, & scribit per hanc literam. bzua. Tamen in tertia linea eiusdem psalmi vbi habemus, & beatum faciet eũ in terra. Indus dicit, vuaiabazo, & cũ priori litera. Za. scribitur. Lucae vero primo, vbi dicimus. Ecce enim ex hoc beatam me dicent, seu beatificabunt me. Indus ait. iasth bazoani, & cum hac consonante

 scripsit

ſcripſit. Simili etiam modo in fine pſalmi. 143. Beatū dixerunt populū, cui hæc ſunt, ita Indus ait, vuaſtab zoouuo & beatificabunt ſiue beatum dicēt; nam dictio iſta ab .vua. ex Indorū conſuetudine incohanda fuit, & proinde lineæ penultimæ dicti pſalmi addenda. Et hic obiter animaduertendum cenſui, quod verbum hoc, non ab.a.ſed ab.i.debuiſſet initium capere, quandoquidem litera.a. quæ in futuro additur, primæ perſonæ indicatiua eſt. I. vero tertiæ, vt nouerunt, qui literarum, ethan, vim non ignorāt, niſi forte cum Rabi Ioſi, in commentarijs libri geneſeos hieroſolyma lingua ſcriptis, ad primam perſonam pluralis numeri referre velimus, ac dicere, beatus populus, cui ſic eſt, hoc eſt, dicemus beatum populum illum, à quo Regis ceſſauit furor, mutatus ſcilicet eſt Rex à furore quo percitus erat. Præterea Scin, & Thau, in principio addita, quem nā verbi affectum inſinuent, conſiderare inquam debebunt, qui Hebraicas, Chaldaicaſq; in verborum cōiugationibus p̄ceptiones familiares habent. ¶ Penultimā Syllabarij literā Ioā. Potken. ፈ .Fa. appellauit, & cū.f. ſcripſit, vigeſima quinta litera eſt, & conſonantium decima octaua, de qua p̄ter ea quæ in explicatiōe nonæ conſonantis ſupra diximus, & illis inhęrentes aſſerere audemus, literam hanc ab Indis pro.pe.raphato inuentam, pro ea ſcilicet inſinuanda voce, quæ eſt raphati.p. apud Hebręos, nec.f. latinum ſeu mauis æolicum digamma eſſe, ſed Punicum, Arabicumq; mutuatum.phe. vt quod à dextro in ſiniſtrum per planam (vt aiunt) lineam ducebatur, à leua ſuſpenſum, punctis p̄ diuerſo vocalium ſono variatis, in dextrum deflectatur latus. Qui autem fieri poteſt, vt quod omnes ferè orientales

lingnæ ab Hebraica initium capientes, pro millenario nu= mero, primæ alphabeti literæ nomen, ſcilicet. Aleph. acci= piunt, vt in pſalmo. 90. vbi dicimus. Cadent à latere tuo mille, Hebraicus textus habet, מצדך אלף mizidcha æleph, & Chaldaica Ioſeph cœci interpretatio in eodẽ loco. ܐܠܦܝܢ Alphin, & reſpondens Arbica Nebienſis, ܐܠܐܠܦ Alalaph, & Syriaca Chaldaicaque in terpretatio. ܢܦܠܘܢ ܡܢ ܣܛܪܟ ܐܠܦܐ nephlun men ſatroch elphæ. Arabs Syriæ. ܝܣܩܛܘܢ ܡܢ ܓܢܒܟ ܐܠܘܦ Isktun min gnbch aluph. Et pſalmo. xc. Quoniã mille anni ante oculos tuos, ibi Hebræus, & Ioſeph cœcus, כי אלף שנים chi æleph ſcanim. Arabs Neb. ܐܠܦ ܣܢܗ alph ſnhe. Chal. Syriæ. ܡܛܠ ܕܐܠܦ ܫܢܝܢ Metul daleph ſcnain. & ibi Arabs. ܠܐܢ ܐܠܦ ܣܢܗ Lan alph ſnhe. & pſalmo. cv. Hebræus textus, לאלף דור Le æleph dor, in mille generationes. Ioſeph cœcus. לאלפין דרין Lalphin dorin. Chaldæus Syriæ. ܠܐܠܦ ܕܪܝܢ Loleph dorin. vtraque Arabica interpretatio cõfor mis eſt, ܐܠܝ ܐܠܦ ܓܝܠ Ali alph gil. Indus pro mille, aſartu mooth, ideſt decẽ cẽtum, & pro myriade, Aolaph,

Aoleph, & in canticis canticorum cap.4. vel.5. electus ex millibus, om aoleph, idest ex millibus, & in vulgato loquendi vsu pro mille, olph & elph, sicuti & pro centum facta metathesi.o.literæ, omoth, quod alias mooth, esse deberet, cum & Hebræi, & Chaldæi, pro centum, meah, dicant. Et obiter hic notandum est Indos, ain, &.a.literis, mutuo vti, quod patet ex dictione, assaratu, decem significāti, nam in supra dicto cap.4.can.canti.per ain, in cap. vero.8.per a.scripta est. Et quū oēs vno scribēdi ordine Aleph, millenarij significatiuā numeri dictionē per.p.finiāt, & per.ph. p.scilicet (vt Hebræorū vtar dicēdi consuetudine) raphatū proferant, in vocem.f.iam nostri desinentis, cur solus Indus, qui se Chaldæum iactat, latino.f.seu æolico digamma vtatur, coniectura sanè assequi non possum. Præterea in psalmo.135.Pharaonem Hebræi, Chaldæi Syriæ, & Ioseph cœcus, Punici, Arabiciq́;, tam Orientales, quā Meridionales, & Occidentales, quin & Græci, Macedones, Armenici, Dalmatæ, & vtriusq; Missiæ, ac Gotiæ incolæ ac Latini per.p.aspiratum, seu.ph.scribere passim cernuntur, & Exodi quoq;.15.in cantico Moysis, dolores obtinuerunt habitatores Philistijn, Græci per.φ.phi.scribunt. Hebræi per.פ.pe.seu.פ.phe. Thargum Ionathæ, biphlesceth, Syriaca Chaldæorū interpretatio. ܕܦܠܫܬ, daphlesth, & Arabica. فلسطيين Phlistiin. Indus vero flostoem.per.f. At quo singulari priuilegio solus Indus Latinum, f.in his, atq; id genus alijs nominibus sibi vsurpare è tā distātibus cœli climatibus ausus fuerit, apertis licet, ac linceis (vt sic dicā) cernere oculis nequeo. Sed

nec Argum illum, quem cētum fingunt oculos habuisse, crederem, si adesset spectare valeret. Proinde alijs istud studiose inquirendum relinquo. ¶ Vltima literarum Syllabarij Indorum, vigesimum & sextum (sacrū videlicet magni illius diuini nominis, tetragrammaton) numerum cōplet, & cōsonantium decima nona est Taf. Græci, &. T. Latini formam, effigiemq; præseferens, à Ioāne Potken. ጠ .Pa. inscripta. Ad nullū ī toto opere Romæ impresso vsum venisse apparet, quandoquidē nec in psalmis, nec in canticis, sed in cantica canticorum in cap. 5. iuxta nostrā diuisionē, secūdum vero Indorum partitionem. 4. in fine lineę tertiæ decimæ, vbi nos dicimus. Vēter meus eburneus distinctus sapphiris, carsu selada karna nagę deba obona sanoper. Primam literā istius nominis quæ. scin. est, quinta Syllabarij litera, crediderim āmouendam, & in eius locū Samech. quæ septima in ordine literarum est, substituendam, vt cum Hebræo conueniat, cui idem pręciosi istius lapidis nomen cōmune est, & per Samech. &. phe. dagessato. iod. res. iod. & mim. idest sappirim scribitur, vel vt Græcus interpretatur, sapphiris, per. ϖ. p. &. φ. ph. In Thargum vero Ionathæ, Exodi. 28. &. 38. pro sapphiro. שבזיז . sabziz & sabzez, cum. scin. scriptum reperitur. Et in numerali quidem officio, vno variata modo. ፰ . octauū numerū indicat, mutatione vero alia. ፳ . vigesimū, atq; alia. ፷ . sexagesimū. Addita vero seu diducta à trāsuersali linea pēdēte ad æqualē mensurę proportionē, alia. ϖ. pi. Græci quadrati figurā ostētat ፹ octuagesimūq; numerū significat, iccirco haud temere ab ipso Potkē, dictū arbitror, Chaldæos vtroq; p. rarissime vti. Et tandem literarū Syllabarij Indorū confor-

mationis

finem facimus. ¶ Superest tamen vigesima cōsonans, quæ est. Vua. 1 .in ordine literarum, & licet vocalis sit, cōsonans tamē plerūq; est, quemadmodum de.u. Latino, & vide, & .u. Macedonum, ac Dalmatarum dixisse iam credimus. ¶ Quatuor vero aliæ illæ literæ, quæ extra Syllabarij ordinem esse videntur, eędem tamen sunt, alio tantum punctorum additamēto differentes, & .u. adnexum ante quamlibet quinq; vocalium habentes, ipsum nunquam, nec vocalem suam remittunt, sicuti plerūq; illę quę in. Sads. in sexta videlicet stantia, reperiūtur. ¶ Quinimmo nec disyllabiam, duarum scilicet syllabarum numerum minuunt, quā ob causam syllabę potius quam literę merito sunt appellādę, ac pro lōgis sunt semp accipiendę, vt. .Chuo.p.ω. Omega; & cum quatuor alijs vocalibus.a.e.i.u. nō aliter &. .Guo. & .Kuo. & .Huo. quæ est aspiratio fortis, de qbus exēpla hēre poteris, in Psalterio & cāticis Romę impssis, ne in recēsendis illis plusculum fortasse tpis frustra conteramus, & de Indorū literis hactenus sit dictū.

De Iacobitarum, Cophtitarumq; consonantibus.

¶ Quatuor & viginti habent Cophtitę, & Iacobitę, consonantes, nō multum à Grecis & Macedonicis dissimiles. Quarum prima. .Vueda. dicitur, quę penè Grecum β. Vita, tibi ob oculos representat, & pro. B. latino accipiēda est. ¶ Secūda. .Gamma, loco. g. nostri, & .γ. Gāma Greci. ¶ Tertia. .Delda. pro. δ. delta. & .d. sumenda. ¶ Quarta. Zso. seu. cso. quę licet consonans sit, vt plurimum tamen pro sexta numeratione ponitur, nec in alium apud illos fore vsum obseruaui. Nam & ipsi, Grecorum more, per literas alphabeti suos computant numeros,

& idem

& idem penè est ac.zielo.tam Macedonicum quam Dalmaticum,quandoquidem rarò vel nũquam aliter vsurpatur. ¶ Quinimo sicut apud Dalmatas istius loco semper ferè ponitur.zemle.ita apud Iacobitas sequens litera, quae in cõsonantium numero quinta est, & sieta dicitur, durius tamen hæc aliquantulum quam zita sonat, & media quædam videtur esse litera inter zita & csi. Est autem sieta. græcum.ζ.zita,& latinum.z.repræsentans. ¶ Sexta consonans theda. .dicta est,& pro.th.latino accipitur, & si in summo clauderetur,si extremæ scilicet duæ lineæ in capite se contingerent,sicuti in infima parte se tangunt, eadem procul dubio esset,atq; Græcorum,Macedonum,Rusiorumq;.θ.thita. ¶ Septimo loco succedit Caba. .quæ pro.c.latino,& græcorum.κ.kappa nobis est. ¶ Octaua consonans est Lauda. .& hæc à græcis.λ.lambda dicitur,&.l.exprimit,& est ferè Chaldaicum quadratũ. olaph inuersum. ¶ Me. & græcum.μ.mi,& latinum m.est,nonumq; consonãtium numerum implet. ¶ Nyn. decima sequitur cõsonans quae pari modo tam graecum.ν.gni, quam latinum.n.est. ¶ Vndecima. .acsi. vel axi.vocatur,& idem est q.cs.&.x.latinũ, & Graecum, Macedonicũ,Goetiumq;,seu mauis Rosiũ, aut (vt aiunt) Rusium.ξ.xi. ¶ Duodecima consonans est. .Pi.p.scilicet latinum,& sicut nomine,sic & figura.pi.græcum est. ¶ Ru. .tertia decima consonans, eadem cum graeco ρ.rho est, & licet latini.p.formam præseferat, pro.r.tamen nostro accipitur. ¶ Quarta decima consonans vocatur sigma. .& semicirculi sinistra pars est,&.c.latinum ob oculos tibi obijcit,qua figura pro.s.vtũtur, ne dum Iaco-

bitæ & Cophtitæ,verum etiam Græci, Macedones, Bulgari,Seruiani,Rusii,& Dalmatæ,quamquam Græcis etiã alia alterius formæ sint pro signa elementa, non secus atq; latinis,quibus aliud est.s.quod aiunt,rotundũ,aliud.ſ.longum,idem tamen potestate elemẽtum est. ¶ Quinta decima consonans. Ꞇ .Taf.appellatur,& parum aut ferè nihil à græco & latino.T.differt. Sed nec ab vltima Indorum litera.Ta.quam supra diximus pro.p.ab illis vsurpari,in eo dũtaxat differentiam ostentat,q̃ caudam in læuum latus scorpij in modum deflectit acutam. ¶ Sequitur. Փ phi,sexta decima consonans,quæ parum aut nihil à phi.φ. græco,quin nec a piur vel phiur quoque. Փ.Armenico,& a .Fert.tam Macedonico quam Dalmatico, & nobis pro.ph.latinis inseruit. ¶ Decimũ & septimum numerum consonantium litera illa obtinet, quæ Simonis Petri Apostolorum Principis fratris, Andreę scilicet Apostoli Crucem æmulatur,&.X.latinum esse videtur,&.χ. chi dicitur,sicuti nomine,ita & virtute & figura.x.chi græcorum,& chir Macedonum,Rusiorum,Bulgarorũ, Seruianorum,nec nõ & chir Dalmatarum, nec dum à typographis publice tradditum,similitudinem præseferens,nobis vero pro.ch.succurrit. ¶ Decima octaua consonans appellatur epsi. ψ .hæc litera tridenti Neptunio sceptro similis est,nec multum à psi.ψ.græco,& Macedonico dissimilis,latinis.p.&.s.repręsentat.Hanc Dalmatę nõ habẽt, sed pro ea latinorum more pocoi & slouo vtũtur. ¶ Decima nona cõsonans est scheiseu scei. ш .& pro. ש .scin dextro hebraico ponitur, & à nobis latinis pro.s. &.c.ac

etiam

etiam.ſch. accipienda eſt. ¶ Vigeſima conſonantium eſt chachi,ſeu ciachi. ܟ . ܟ . diſſyllabū,clauſum & patēs, nā vt de . ם . mim Hebraica, & . ܡ . mim Chaldaica,& Tartarica ſeu Punica litera ſuperius dictū fuit, quod ſcilicet alia eſt clauſa . ם . [glyph] . alia patens ſeu aperta . מ . [glyph] . eodem quoque modo & de hac ipſa litera dicendum eſt . Quandoquidem & in fine aliquādo nectitur, interdum vero haudquaquā coniungitur, vt videri poteſt in ſuis pauloante deſcriptis characteribus atq; figuris,&.ch. latinis auribus ſonat, quamquam non adeo craſſum,vt in.chir.Et.cia.vel.chia. pro vnica ſyllaba aſſumi debet,perinde ac ſi Nugas in materno noſtro idiomate velles enūciare.Nā iſthæc Nugę ſunt. Certamente queſtę ſono ciaciare,triſyllabice ciaciare proferēdo, ita vt vix percipi queat,an.i.in prima & ſecūda ſyllaba proferatur, quāuis ab eo incipere,& in.a.terminare videatur . Proinde.ci. &.chier.Macedonici,nec nō &.ci. [glyph] .&.cieru. [glyph] .vel chiaru. [glyph] . Dalmatici in platione normā obtinebit. ¶ Vigeſima prima conſonans dicitur gieuſa vel ieuſa,ac hieuſa, cum aſpiratione leni. [glyph] .vt apud Armenicos in ſuo gie. [glyph] .& videtur eſſe lamaliph Punicum,& Vuandalorum prima alphabeti litera. [glyph] .quę.aha.dicit,&.a.literę fungitur officio,triplicemq; habet proferendi formam, proinde etiam varias nobis literas inſinuat .g.ſcilicet .y. & hy.vt in Armenicis conformationibus dicetur. ¶ Vigeſima ſecunda conſonans eſt Sima [glyph] vt Hebraicū ſamech,

 & Chaldaicū

& Chaldaicum ſomchat, & vt.s.latinum, remiſſo naturali paululum ſibilo leniter proferēdum inſinuat, & medium neſcio quem ſonum īter.s.&.z habere videtur, Parelcon quādoq; reperit̃, ſicuti & Macedonicū .ь. Ier.& Dalmaticum homonymum. б .apud quos, cum in medio tū vel maxime in fine dictionum in conſonantem deſinentium ſuperabundat, & quamuis ſcribatur non tamen ob hoc ως εστι το πλειστον, profertur. ¶ Vigeſima tertia conſonans eſt, quam penè omiſſeram litera. y .vei, quę licet vocalis ſit, ſæpenumero tamen (vt de non nullis aliarum linguarum vocalibus dictum fuit) conſonans efficitur, iccirco etiam hoc loco in conſonantium numero computabitur. ¶ Sequitur litera Di. ϯ .vigeſima quarta & vltima tam conſonantium quam alphabeti literarum, crucē nobis figurans, atq; myſtice inſinuans, ſi optatum tandem beatitudinis finē conſequi deſyderamus, ad illum per crucem à cruce nobis properandum, & in cruce tam diu (Meſſihhę Saluatoris noſtri exemplo) immorādum eſſe, quādiu, quod ille pro nobis ęterno obtulit patri, eidem pro viribus, fidei ac necis vicaria compenſatione rependamus. Accipitur autem hęc litera etiam pro.d.& pro.t. & nōnunquam loco alterius literę fuiſſe ſuffectam indicat. Vt cum taf. gręcum poſt gni poſitum reperitur; non inquam per.t. ſed per.d. ex regula & gręcorum loquendi vſu profertur. Quod quidem vel his qui modice & ſummis, vt aiunt, labijs, gręcarum literarum prolationem libauerint, manifeſtum eſſe poteſt. Neq; enim Antonium per.t. literā tenuē ſcriptum, per.t. proferimus, ſed per illius andiſticham, delta, videlicet mediam, Andonium, ſi hellinismū ſapimus, enūciabimus.

Idem

Idem & de hac quoq; litera Iacobitarum vltima pro prę-
ſenti conformatione cenſendum eſt, vt ad Macedonas ali-
quando veniamus.

De Macedonum Dalmatarũq; conſonantibus.

¶ Macedones, & Gotij, ſeu mauis Roſii, vel Ruſii, Scy-
thię maioris, vnius ve Sarmatię partis incolę. Et qui vtrãq;
inhabitant Miſſiam, Bulgari, & Seruiani, noſtra hac tem-
peſtate nominati, eodem ferè alphabeto vtuntur, tribus tan
tum quatuor ve literis nõ nihil variatis. Et ad numerũ Ho-
meri vatis ῥαψῳδιῶν, quatuor & viginti conſonantes habẽt.
Poſthabitis etiam exceptiſq; duabus illis .vch. videlicet &
iath. vocalibus, quas pro conſonantibus aliquando dixi-
mus aſſumi. ¶ Quarũ prima eſt buch. Б .& pro .b. ac
cipitur, vt in pſalmo .48. Quiq; terrigenę & filij homi-
num, ſimul in vnũ bogati, i, u, bogati, ideſt diues & non di-
ues ſiue pauper, ibidem eiſdem & verbis & literis, quo ad
nomẽ literarũ tantũ, Dalmatæ vtuntur, & paulo poſt, brati
ne izbaimi, hoc eſt frater non redimet, redimet autẽ homo,
vel vir. Et in plurali numero in pſalmo .1 3 2. Ecce quam
bonum & quam iocundum habitare bratij, ideſt fratres in
vnum, & ibidem. Sicut vnguentum quod deſcẽdit; na bra-
du bradu aaroniu, in barbam barbam aaron. Et in omni-
bus pſalmis in quibus habetur. Beati nomen, quod blaze-
mi dicunt, cum hac prima conſonante buch, ſcribitur, quã
Dalmata etiam hoc modo. σε .figurãt. Vuandali vero .p
b. habent literam. ϒ .quam buchf, appellant. ¶ Secũda
conſonans vide, dicitur. & haudquaquam à vita gręcorũ
& Iacobitarum, nec etiam à .B. latino quadrato differt, &
hęc eſt, quę aliquando pro .u. conſonante ſuccurrit. Et

Dalmatica

Dalmatica nec dum typis excuſſa, talis eſt ferè quale eſt ſignum, quo pro geminis inſinuandis vtuntur Aſtronomi, & Muſici, pro nota breuis temporis, licet non nihil varia ſit. ⌷ .pro.b.latino, & vita græco accipienda in pſalmo 137. Super flumina babilonis, ibi tam Macedo quā Dalmata, hac litera vtit', Hebręus habet על נהרות בבל al naharoth babel cum.b.dageſſato. Chaldæi autem Syriæ ܥܠ ܢܗܪܘܬܐ ܕܒܒܝܠ. al naharotho dbobil. Arabs, ܥܠܝ ܐܢܗܘܪ ܒܐܒܠ. ali anhur babil. Thargū cœci, al naharanata dbabel, & ibi Arabica Nebiē. ĩterpretatio, ali anahar babil, & ibi eſt prima Punicorū conſonās, quæ be.appellat', gręcus ĩterp̄s, ἐπὶ τῶν ποταμῶν βαβυλῶνος. epi ton potamō babylonos. Indus vero dicit vuſta aflaga babilō. Quantā ſimilitudinem habeat aflaga cum naharoth, & reliquis Chaldaicis & Punicis ſupra adductis cogitet, qui aliquando Syriæ, Babyloniæ, nec non Damaſcenæ regionis fluminum piſces guſtauerit, & quantum Indicum nomen ad rumbum faciat intelliget. Vnum hoc ſat nobis fuerit, quod etiā Indus per.b.literā ſyllabarij nonā babilonis nomen ſcribit, nec ſecus Armeni dicētes. Առ գետս բաբելացւոց. Arh giets babielaztozt, prima alphabeti conſonante vtentes, quæ bien vel pien dicitur, & pro.b. hic & in multis alijs locis accipitur. Et litera iſta pro.u. cōſonante multotiens ſumitur, vt Deuteronomij. 19. Vidite ideſt videte, quod ego ſum ſolus, ibi prima litera eſt vide, & in nominibus proprijs in ſanctorum catalogo, Augu-

ſtini

ſtini, Vincentij, Geruaſii, Pauli, & in quam pluribus alijs ponitur loco.u.latini, cum pro vocali, tum pro conſonante, exempla ſi adducere vellem, longam nimium telam texerem, iccirco ad aliam conſonantẽ deſcendo. ¶ Q ug glagola ſiue glagole, tam Macedonibus quam Dalmatis dicitur. ⰳ .&.g.nobis repręſentat, vt ĩ pſalmo.6 o.ſecũdũ numerum Hebręorum. Moi ieſi galaadi, meus eſt galaad. Idem ait ibidẽ Dalmata, vbi Hebraica litera, & Ioſeph cœci, gilead, Syriæ noſtra Chald. ܕܝܠܝ ܗܘ ܓܠܥܕ dili hu geloodh. vtraq; Arab. ܠܝ ܗܘ ܓܠܥܕ li hu gilaad. Indus ziaia vuothu galaado vel galaad, cum ſit ſads, ſtantiæ quieſcentium. Et in hoc quoq; loco linceos pio lectori oculos exopto, ſi modo per obſcura quandoq; Chaldæorũ nemora vagatus eſt, & in pſalmo.83. vbi dicimus, moab & agareni gebal amõ & amalech, hac litera vtuntur Macedones, Dalmatę, & reliqui. In dictione tamen gebal, Dalmata non vtitur litera iſta, ſed ijſe. HP. dicens, ijebali vel giebali, nam & pro gemino.ij. & pro.hi. aſpirato, ac pro.gi.accipitur. Ibi Hebraica litera. Moab ve agrini gebal ve ammon ve amaleq peleſcth. Nebiẽſis chaldaica interpretatio. Moabaæ ve hungeraę gubalaę ve ammonaę vaamalquaæ, vfliſthaæ, ideſt moabitę & hungarini tę gebalitę & ammonitę & amalechitę & Paleſtini, Arabica. Muab vaamhagrini gabal v aman v amaliq. Syriaca chaldæorum interpretatio. ܘܕܡܘܐܒ ܘܕܓܕܪܘܝܐ ܬܚܘܡܐ ܕܓܡܘܢ ܘܕܥܡܠܝܩ ܘܕܦܠܫܬ vadmoab vadgedhroię.:.thhhumo dgomũ vdaamaliq. vadphleſth.

& Arabs

& Arabs ibi. ܘܐܠ ܡܘܐܒ ܘܐܠܓܕܪܐܢܝܝܢ ܬܟܘܡ
ܥܡܘܢ ܘܥܡܠܝܩ ܘܦܠܣܛܝܢ. Val muab valgdranijn tchum amun vamaliq vphlistijn. Indus autem dicit. Moab vuaagarauuijan nebal vuaamon vuamalek vua elofoli. Addidi vltimam hanc dictionem elofoli, qua Indus etiam in psalmo. 107. pro philistijn vtitur, vt comprehendat lector vnde manarit hæc vnda, nun ab Hebręo, Chaldæo, Arabico ve fonte, qui pelest & phlest ac philistijn habet, an à græco ĩ quo scribitur. Allophili metà ton caticondon tyron, idest allophili seu alienigenæ cum habitantibus tyrum. In hoc psalmo. 83. in psalterio Romæ à Ioan. Potken publicato in vltima dictione nonæ lineæ, vuaaraiu, loco. ra. substitui debet. la. paruum, vt dicat, vua alaiu. Simili modo in secunda vndecimæ lineæ dictione, scilicet laidumeia, addere opus est, sextę stantię, & quintę lineę in syllabario musitans. s. vt dicat laidumeias, & quintę lineę ante finem psalmi addenda est litera in ordine literarũ syllabarij quinta decima, & pronũciabitur vuaiethhafaru. hoc est, & erubescant vel confundantur, ita enim in emendatis Indorum codicibus scriptum est, & hoc illorum exigit stilus, vt optime nouerunt, qui Indorum linguã callent.

¶ Alia consonans dicitur dobro ܕ & pro. d. capitur, vt in psalmo. 105. aliàs. 106. Aperta est terra & deglutiuit dathana, vel dathan, de qua in Indorum consonãtibus satis abunde dictum fuit. Rosius quoq; seu mauis Rusius, hac vtitur litera pro. d. vt clarum nobis esse potest, ex capite penultimo libri Samuelis, Regum scilicet secundi. In quo recensentur post Dauid, & Eleazarũ filiũ Ahoi, & Semma

filium

filium Agge, de Arari, & Abisai fratrem Ioab, filium Saruiæ, & post Banaian, filium Ioiade, quem fecit sibi Dauid auricularium à secreto, triginta nobiles & fortes viri, qui fuerũt cum Dauid, quorum nomina Gotius siue Rusius hoc ordine describens exprimit, videlicet. Azael brati Ioa uoui mez i trideietmi myzmi. Elianani sini diudi ciariu Dauidoua ot uithleoma. Sammà ot Ararij. Elichaui ot Arodiu. Gelijsi ot Phaltij. Girai sini Accijesoui ot thecyià Auiezeri ot Anatota. Mouonai ot Vzati. Selmoni A go itscij. Macharai Metophaciscij. Elephi sini Vaanasoui itoi teze. Metophaciscij Ithai sini Riuaeui zieuiatcha ot sinoui venaminouichi. Vanai Pharatoniciscij. Geldai ot potocy Gaasa. Auiatoni Arbachitscij. Azamauethi ot Beronyma. Eliaua ot Sauonima. Sinouiat Iasenoui dua Enatanij i Narani. Samani Znorodi. Gaiani sini Saraeui. I Arani Arochitscij. Elepheflechi sini Aazuaeui sina Machacijoua. Geliam sini Achitopheleui Eloniciscij. Esrai Zcarme liu. Pharai ot Arbiju. Gaal sini Nathanou ot Souaiu. Vo miati Zgaddiju. Seilechi Zi Ammona. Narai Verochitscij muzi nosciustij oruzié Ioauouo sina Saruijna. Girai Etriatiscij. Garebi oni teze Etriscij. Vriju Eththeiscij. Vsechi sichi myzei silnihi biloesti tridciethi isedmi, hoc est. Azael frater Ioab inter triginta viros. Eleanan filius patrui Regis Dauid de Bethlehhem. Semmaa de arari. Elicab de aroudi. Gelees de phalti, & quæ sequntur cætera vt in libro prædicto. Et primo Paralipomenon cap. 1 o. ex quibus Hebraicarum literarum, cum Græcis, & Latinis, Macedonicis, Rusiis, & cæteris variarum linguarũ literis, cõformatio, clarissime nobis innotescit. Et ista posita hic sint,

ne eadem ſæpius repetamus, periodoſq; non nihil forſitan vltra metam procedentes, facere cogamur. Quando nec eques quidē, expertus licet, & veteranus, callidusq; agitator, cum ſemel equo à repagulis incurſum acriter, calcaribus adiectis concito, & flammam penè ex naribus efflanti, habenas relaxauerit, vix antequam ad metā peruenerit unquam cohibere, ſuſtinere ve poteſt. Ita ſcribēti contingere ſæpe ſolet. Vt inter enarrandum quæ illi placeant, ac ſcitu digna videantur, vbi primum extra lineam calamum duxerit (quamquam etiam laconice κατὰ δύναμιν, ſcribere nitatur) haud facile tamē intra periodi metas queat omnino ſe continere, quin plerūq; longius quam crediderat ire cogatur, & in alteram tertiam ve nonnūquam pagellam ſcribendo procedere. Sic quoq; & mihi paulo ante fortaſſe, in explicatione verbi φάγω, contigit, à quo dum participiū medij prçteriti pephagota formādum dicerem παραδώξωσ, in mentem venit, phagotū illud, ſcilicet Afranij patrui mei muſicum ſingulare inſtrumentum, ab hoc fortaſſe verbo nomen (præter tamen nomen illud primum exprimentis intentionem) ſortitum fuiſſe. Quod dum ob oculos ponere tentarem, multa quæ ibi dicta ſunt, & quæ ſcitu digna videbantur, ac ſine quibus inſtrumēti χάριο, explicari minime potuiſſet, adpoſui. Quæ (etſi breuius etiā enarrari nō valuiſſent) ſciolo cuidam, qui profeſſorē ſe veritatis, ſimulata quadam ſanctimonia profitetur, haudquaquam grata viſa ſunt. Quod ſcilicet periodi metas excedere videantur, & iccirco (an tamen id recte neſcio) in hac tam varia, multigenarumq; linguarum varietate referta, tradditione noſtra, contractos etiam breueſq; verborum ambitus & cō-

prehensiones, nec non incisiones, quatuor (vt ait Cicero) hexametrorum instar versuum, requirit. Quod etsi in oratore aut poeta fortasse quæratur, qui cõtinuationẽ in quodam numero extruunt, non hic profecto idem numerus seruari potest, sed opus est, vt eiusmodi verborum circuitus aliquando labãtur, quo ad finem vsq; perueniãt & sistant. Proinde dum satis aliorum opinioni, & mihi ipse facere ꝓcuro, spõte, is ton auton lithon proscruo, vt etiam, quæ ibi perperam dicta fuerunt, recte intelligantur. Neq; enim in Pannonia, sed Ferrariæ in Reuerendiss. tunc Cardinalis Estensis ædibus instrumẽtum ipsum primo fabricatũ fuit. Et coriacius follis, qui dum à leuo cantoris brachio præmitur, instrumentum (vt si dicam) animat, & fandi quasi facultatẽ pręstat, ligari potest, vt dixi, ac sine vinculis ad musici arbitrium retineri. Organum quoq; ipsum seu phagotum, ne dum sedenti verum etiam deambulanti, & in eo cãtanti, digitosq; ludendo discapedinãti musico, vsui esse potest. Simili modo & illorum illustrium virorum superius recensita nomina, literarum conformationem scire cupiẽti demonstrare poterunt, si quibus Rusiorum conueniant literæ, quęrens, ad ea tanquam ad scopum, firmissimumq; illarum exemplar oculos conuerterit. Totius enim alphabeti literas, ibi comprehensas intuebitur, & latinis conformibus respondere facillime cognoscet, sed tandem ad reliquas consonantes explicandas reuertamur. ¶ Quinta igitur sequens consonãs Ciuite siue Sciuite. ✱. appellat, & litera quædam media est inter. c. &. s. &. z. nostrum, & linguæ intra dentes submissa extremitate, sic pronunciãda est, vt vix discernere queas vtram ex tribus suprascriptis li-

teris proferas, vt in psalmo primo. Blacemi musi ize, idest Beatus vir qui, in quibus dictionibus litera ista reperitur, & iccirco illam cum tribus latinis literis scripsi. In nomine proprio Drusine, quam nos Drusianam dicimus, loco.s. accipitur. In Izina & Zilberta, hoc est Iginio & Gilberto, pro.g.sumitur. Hinc ortam illorum consuetudinem arbitror, qui Anzelos pro Angelos dicunt, & Ambroggio pro Ambrosio, qnamquam haud recte per geminum.g. scribendum crediderim, quandoquidē litera ista in dictionibus illis locāda sit, in quibus lenis, non aspera & dura requiritur prolatio. Dicunt prӕterea Blazij cum litera ista, quod nos remisso aliquantulum sibilo, & ad zita grӕcum tendente Blasii per.s.pronuntiamus. ¶ Sexta consonans est Zelo ѕ quӕ parū vel nihil à quadrato siue (qđ aiūt) rotūdo. S.latino, & homonymo Dalmatico Zielo ī figura videtur esse differens, & fortis atq; vehementis sibili litera est, ac ferè vt zadich Hebraicum, & Chaldaicum Syriacum, atq; Maronitarum zode, aut duplex.ss.geminum ve zita pronunciari debet. Quod ex suo etiam significato insinuat. Semper enim pro vehementer, & valde & nimis, & id genus alijs in sacris accipit̃ literis, vt quod Hebrӕi מאד meod, Chaldӕum cœci לחדא lahhada, Syri Chaldӕi, & Maronitӕ, ܪܘܪܒܐܝܬ rauerboith. & vtraque Arabica litera habet, جدا gda. In psalmo.xlvi. Iuxta nostrā computationem, in quo dicimus. Quoniā dij fortes terrӕ vehementer eleuati sunt, ait ibi Macedo. Iaco bozij drizaunij zemlie siatlo vel silo viznesosese, & bozi & drizaunij p̃ siuite scripta sunt. Dalmata vero ait. Iaco bozi

cbapcij

ebapcij zemle ſielo vznaſeſe, & in ſequenti pſalmo vbi dicimus. Magnus dominus & laudabilis nimis. Macedo ait. Velei goſpodi i chualni ſilò. Dalmata quoq;, vieli goſpodi ichualni ſielo, & in pſalmo. 6. Anima mea turbata eſt valde. Macedo. Iduſa moia ſmutiſe ſielo. Dalmata ibidem. Iduſa moia ſmietiſe zelo. Quo in loco aduertendum eſt, quod licet Dalmatæ peculiarem literam & conſonantem in alphabeto ſuo habeant zielo. In nullum tamen aliū illis vſum venit, præterquam in numeralem, octauū ſcilicet numerum illis ſignificās, & cum iſe decimum octauum, & gradatim cum alijs literis ad numerorum multiplicationē aſcendendo ſemper pro octauo intelligendū eſt numero. Promiſcue autē in nominibus & verbis, alijs ve dictionibus zemle & zielo vtuntur. Proinde obſeruandum erit, vt quotienſcunq; inueneris apud Macedonas ſcriptam literam zielo, ſi eiuſdem loco Dalmaticum zemle ſubſtitueris, (vt ſupra deſcin, & ſomchath, Chaldæorū Punicorumq; mutua viciſſitudine dictū eſt,) quod Macedonicū fuerat, Dalmaticum efficies. Confundunt tamen etiam Macedones ipſi, iſtas inuicem cōſonantes, vnam quandoq; pro altera ponentes, vt in pſalmo. 8. Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum. Lunu izuazdei. ideſt lunā & ſtellas, vbi dictio zuazdei cum zemle ſcripta eſt, etiam apud Dalmatas. Nihilominus in pſalmo. 135. &. 148. Idem Macedo zuazdei per zielo ſcripſit. Simili modo & in pſal. 23. Atollite portas, cnezi, ideſt principes, veſtras. & ibi hoc nomen, cnezi, bis repetitum eſt, & primo quidē loco per zemle, ſecundo vero per zielo ſcriptum conſpicitur, ibidem tamen Dalmata, tam in primo quam in ſecūdo

cnezi

cnezi,scilicet principis nomine posuit zemle. ¶ Septima cõsonãs ⰸ Zemle appellatur, terrãq; significat, vt in oratione Dominica, apud Lucam euãgelistam, sicut in cœlo, ina zemli, & in terra, ait Dalmata. Cuius prolatio, & si iam satis in superioribus expressa fuerit, quo tamen clarius manifestiusq; id fiat, quod dictum est. Sciendum quod sicuti figura similis est.ζ. Zita græco, &.z. latino, ita & potestate viceq; eorum fungitur. Nam & pro.z. & pro.s. virtute in illis latentibus, vt in græcorum cõsonantibus declaratum fuit, accipi posse patet in psal. 67. Cnezi zabulon i cnezi neptalim, & in psalmo. 82. Pone principes eorum, Iaco oreba izuba izebea isalmanu, idest sicut oreb & Zebeę, & Salmana, in quo psalmo, Hebræus, Chaldęus, Syrus, Gręcus, & Latinus, quinetiam Arabs, tam Orićtalis, quã Occidentalis, & Dalmata, & Indus interpres eadem vtitur litera Zita, seu Zain. Vbi notãdum quod licet salmana per.s. scriptum sit, à græcis & ab his qui à sinistro in dextrũ latus scribunt, ab Hebræis tamen, & ab his qui à dextro in sinistrum latus calamum ducũt, per Zadich, seu Zode, & tzat scriptum est. Quod vero pro.s. accipiatur, & si exempla multa sint, vnum in pręsentia nobis satis sit ex prędicto psal. 82. vbi dicitur, sela idumeiscaa izmailite, idest tabernacula idumeorũ & ismaelitę, nomẽ ismaelitę per. ש. scin dextrũ ab Hebræis scribitur, & ab Indis p sin, à Gręcis p.σ. sigma, atq; à Latinis per.s. nec non etiam per sin Punicum reperitur in psalterio Nebiẽsis episcopi vbi dicitur, vaismailijn. Nec mirãdum quod Arabs hic sin, pro scin posuerit, quãdoquidem ille eidem mos sit, & id (vt etiam alià dixi) ferè semper obseruaui in psalterij Arabica interpretatione, quã

& occidentalem,

& occidẽtalem, & orientalem habeo, vt pro . ש . ſcin, tam iamin, quam . ש . ſinſmol, duodecimã ſui alphabeti literã ſin ſubſtituant. Raro vero accidere ſolet, vt tertia decima illorum litera, quæ triplici inſignita in vertice puncto, & trino veluti diademate coronata, tumido inflatoq; ſpiritu, & erecta ceruice procedens, ſchin appellata eſt, Hebræorum imitari ſcripturam dignetur, ſiue ita coniungi, vt in eodem nomine concurrat. Quod diligens lector facile animaduertet, poſteaquam oculi (vt in prouerbio eſt) noſtra hac admonitione illi aperti ſunt. Et ob hoc quoq; comprehendet in prædicto pſalmo, in Thargum cœci non fuiſſe ſcriptũ iſmaelitę, ſed ve arabae, ideſt & arabum, quod etiam in Syriaco Maronitarũ pſalterio reperitur, ܘܕܥܪܒܝܐ. vaderboiæ, ideſt & Arabum, & in hoc quoque loco pari modo conſiderabit, id quod a nobis (vt reor) in ſuperioribus notatum iam fuit, Chaldæos ſcilicet pro Hebraico camez ponere odom, iccirco quod illi Arabaæ, Syros erboiæ, etiam. e. loco. a. (vt ſæpe alias) facta literarum mutatione, expreſſiſſe. Arabica vero interpretatio, tam in prima quam in ſecunda ſyllaba ſeruauit aliph dicens, والعرب. val arab, & Arabum, quamquam hic ſingularis ſit numeri.

¶ Octaua naturalis conſonans eſt caco, (quam tamen Dalmata nonã habet) K Græco. κ. cappa, & .k. latino, multùm

multum ſimilis ac.c.repræſentans eandemq́ enunciationẽ habẽs; vt in pſalmo.44. Smyrna iſtacti i caſia, ideſt myrrha & ſtacte (quam noſtra interpretatio guttam appellat) & caſſia. Dalmata autẽ ibidẽ dicit. Zmurna iſtacaeti i caſiia. Et in hoc quoq́ loco conſiderandum eſt, quod vbi Macedo ĩ Smyrna poſuit ſlouo, ibi Dalmata ſubſtituit Zemle Hebræa litera habet מר ואהלות וקציעות Mor vaahaloth vqzioth, Ioſeph cæcus, מירא ואסקילא ליאון וקציעתא Me ra veaſquila leauuan vqziatha. Arabica Nebienſis, almar valmihet vaſlihhet. & Chaldaica Syriacaque interpretatio, ܡܘܪ ܘܩܨܝܥܐ ܘܐܣܛܩܛܐ. Mur vquaſiia veſatqueta. Arabs ibi, المر والميعة والسليخة Almir valmiee valſliche. Indus vero. Charbe vuakonath vuaſalihhoth. Vltima hæc dictio, Salihhoth, eadem eſt quæ & Arabica Syrorũ aſlice. Armeni quoque, Myrrham. Մուռս. Murhs, vocant. Matthæi ſecundo. Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei. Պատարագս ոսկի և կնդրուկ և զմուռս. Patarags oſci ieu cnduc ieu zmurhs. ideſt munera, Aurum, Thus, & Myrrham. Nec prætereũdum eſt Caſſiam, quam per cappa à Græcis, & à Macedonibus, Latinis, & Dalmatis ſcriptam vidimus, ab Hebræis, & Chaldæis per quoph, & quph, pari modo ſcribi, quod

ſanè

sanè nobis argumentum præstat dictam literam quoph, à maioribus nostris etiam pro.c.fuisse vsurpatam. Cæterum in psalmo.28.duo sunt nomina, quæ à caco incipiunt, videlicet, cedrij libanijscije, hoc est cedros libani, & commouebit dominus, pustinio cadiscu, idest desertũ cades. Dalmata, pustiniu cadscuiu. Græci τὴν ἔρημον καδὴς, tin erimon caddis. Ibi Hebræus dicit מדבר קדש midbar quadesc, Chaldæus cœci, מדברא דרקם madbera dirquam, in deserto requã p quoph, licet in Nebiẽsi psalterio sit scriptũ.recham. p.ch. & Arabs ibi, brihe quads per. Cap. vigesimã primã literã alphabeti, quæ vbiq; pro quoph scribitur. Syrus vero Chaldæus, & Maronita, ܡܕܒܪܐ ܕܩܕܫ Madebro dquadesc. Arabica quoque ibi interpretatio. ܒܪܝܗ ܩܕܫ brihin quades. Indus ait, lahhakola kades, & scribit cades per.k. quamuis litera ipsa sit. quph, & pro ea in.xix. Ogdoade: psal.cxix. posita sit. Armeni, cum Græcis, & Latinis, Dalmatis, & Macedonibus cõueniunt, dicentes. կեդարու. Ciedaru, per c. literam scribentes, & quamquam eadem litera etiã pro quoph, accipi possit, vt plurimum tamen pro.c.vsurpari solet. Dalmata pro octaua consonante habet.HP. literam, quam supra diximus. ise. appellari, atq; in vocalium & consonantium numero computari, quãdoquidem pro duplici.ij.&.hi.&.gi. queat assumi. Cũ ea namq; Iieoria, idest Georgium, & vijlia, pro vigilia, & Eijdi, pro Egidij

ſcribunt, & Malachiæ. 3. cap. Se az ſaliu angela moego. Ecce ego mitto Angelum meũ. In quo loco pro. g. litera ponitur, & in pſalmo. 1 2 9. vbi dicimus. Et videas blaga ieruſlama, ideſt bona hieruſalem, pro. i. accipitur. Videtur autem aliquando cum. iath. litera cõfundi, vt patet titulum ſiue inſcriptionem Aggei prophetę legenti, vbi ſic ſcriptũ eſt. Pocineti ageia proroca. ideſt. incipit Aggeus propheta, in agei nomine, in vltima, & penultima ſyllaba, eſt litera iſta, &. g. &. i. fungitur officio. In textu ibidem ſequitur. Factum eſt verbum domini. Irucu ageia proroca. hoc eſt. in manu Aggei prophetæ, in agei nominis ſecunda ſyllaba, eſt præſens litera, in vltima vero eſt litera. iath. Iſtarũ literarum viciſſitudinem, mutuamq; inter ſe mutationẽ, ex Ioelis prophetæ, cap. 1. cognoſcere facillime poſſumus, ſi verba illius infraſcripta cõſiderauerimus. Oſtanaci cirui poiaſli cobilicha, i oſtanaci cobiliche poijſe pruzi, i oſtanaci prugou poijſe cirui. hoc eſt. reſiduum erucę comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit brucus, & reſiduum bruci comedit rubigo. In hoc verbo comedit, videlicet proiaſti, & proijſe ponitur nobis ob oculos, mutuus inuicem ſuccedendi vſus inter. iath. &. ijſe. Nam in verbo proiaſti, videmus iath. in proijſe vero, cernimus hanc literam de qua tractamus eſſe ſcriptam. Poſſem adhoc oſtendendum multa ſimilia, ex ſacris literis exempla referre, ſed vnũ pro multis ſufficiat, ex ſecundo libro Machabeorum. Bratij ize ſut po eijpti. ideſt. Fratres qui ſunt per ægyptum Iudæi, hic in dictione ægypti pro. g. ponit, & paulo infra. I nine ciaſtate dni ſenophegiæ miſeca cazleu, hoc eſt. Et nunc frequentate dies ſenophegię menſis caſleu. In dictiõe ſenophegiæ,

pro. g.

pro.g.intelligitur,& in capite ſecundo. Vani dni vſta maſtatiai ſin ijoana ſina ſimiona eriai iz ſinoui ijoarimonic ot eruſalima i ſiede i gori modini i miſe ſinoui peti ijouannu ize prediuaſeſe galdiſi,hoc eſt.Surrexit in diebus illis Matatias filius Ioannis filij Simeonis ſacerdos, ex filijs Ioarin ab hieruſalem,& cõſedit in monte modin, & habebat filios quinq;,Ioannan qui cognominabatur gaddis, in iſtis nominibus Ioãnis,& Ioãnan,prima litera eſt de qua ĩ præſentia loqmur,& à qua facile potuit originẽ traxiſſe, quod in vſum penè cõmunẽ venit, vt cum in ſermone materno, Ioannis,& Iuuenis nomen ſcribere intendimus à.g. incipimus dicentes, Giouanni, & metatheſi facta.u.literæ in omicrõ,ſeu mauis,& rectius,meo quidẽ iudicio, in omega,& in eam prolationem, qua Indi literas.Sabo.ideſt ſeptimæ ſtantię proferre conſueuerunt in.o.nimirum obtuſum,quod ſcilicet tendere in.u.videatur,vt etiam de Armenico.vuo.cum.viech.ſimul connexo, in ſuperioribus dictum fuit,Giouane, dicimus, non tamen ob hoc vltra tres ſyllabas protendimus.In nono vero cõſonantium numero Dalmatę literam.caco.poſuerunt,quę,vt de Macedonica paulo ante relatum eſt,nobis pro.c.ſeruire poteſt, vt Heſter cap. 1.ſcriptum eſt,& pendebãt ex omni parte tentoria aerei coloris & carbaſini, hoc vocabulum hebraice ibi ſcribit כרפס carpas cũ.p.dageſſato,& gręce καρπασινοις, carpaſinis,& Dalmata ait,i viſachu iza vſacoe ſatori aerſago licia i carpaſina,hoc eſt.Et pendebãt ex parte omni tentoria aerea facie ſiue aerei coloris & carbaſina. Vbi notanda eſt mutatio.p.in.b.id quod à noſtris ſępe fit,& à Gręcis, quidoquidẽ.b.media eſt inter.p.&.ph. & mutua alterius

in alterā transitio facile plerūq; (& id profecto concinne) fieri solet, vt in verborum græcorum coniugationibus vi- deri potest, & à nobis in græcarum consonantium expli- catione breuiter notatum fuit. Sequitur in eodem capite Hester. Poueli Naumanu, i Bazatau, i Arbonau, i Baga- tau, i Abgatau, i Caratu, i Carcasu, sedmini emnogomi. hoc est præcepit Nauman, & Bazata, & Arbona, & Ba- gata, & Abgata, & Carat, & Carcas; septem eunuchis, vbi etiā ab Hebræis כרכס carcas per.ך. chap, scribitur. Quin etiam in eodē capite vbi dicimus. Posito super caput eius diademate. Dalmata ait. Poloxeniu na glaui ee corunoiu, pro Diademate coronam dicit, quam etiā Hebręus כתר chether, per caph scriptā appellat. Simili modo & in pri- mo Machabeorum cap. 8. ait Dalmata, i vzloxise sebi co- rune, idest & imposuerunt sibi coronas, nos ibi diadema ta scripsimus. Et in eodem cap. 1. Hester, vbi enumerant septem sapientes, videlicet Carsena, & Zetar, & Admata, & Tharsis, & Mates, & Marsana, & Mamucha, septē du- ces Persarum qui vident faciē Cæsaris, idest Regis, ibi Dal mata eadē nomina hoc ordine exprimit. Carsena, i Setar, i Admata, i Tarsis, i Matesi, i Marsana, i Mamuca, sedmini cnezi persau, i Midou ize vijachu licie Ciesaroui, hic in Carsena, & Mamucha, & Cnezi, est litera ista de q̄ tractas- mus, quæ .p.c. sumit Hebręus כרשנא Carscena, & ממוכן memuchan per chaph, scripsit. Reliqua septem eunucho- rum, septemq; suprascriptorum principum nomina, hoc in loco ob id posita sunt, vt etiam in suis literis, cum de his tractabimus, repetita censeantur, & conformatio earūdem cū nostris cognoscatur, ne sæpius idem recēsere cōtingat.

Vnum

Vnum prȩterea hoc nequaquam silentio prȩtereundum duxi, Cȩsaris scilicet nomē, apud Dalmatas, Macedonas, Rusios, Misiosq; pro regis nomine vsurpari, pinde cernere nequeo, quo possit vera esse illorū opinio, qui dicūt Cȩsarem primū à cȩso matris vtero denominatū, cū id nomen; ante illū Cȩsarem, qui secta matre in lucē prodijt, pro rege iam diu vsurpatum sit. Scrutētur vero diligentius hoc, qui curiosa sectantur, interim nos consonantium cōformationē prosequamur, si prius tamen Vuandalos pro. c. & k. literā ·Ɣ·. quam tsieca, vel csieca appellant, habere dixerimus.

¶Nona Macedonū consonans est. gliudi. Λ quā Dalmata alio modo scribit. Ɩ. & in decimo consonantium numero reponit, latinum nobis cȩterarūq; linguarum. l. indicat, vt in superius scripta cōsonante patescit, cum dictū est cedros libani, & in psalmo. 90. Na aspidu v vasilisca nastupijscij paperosi lieua i zmia, idest. Super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonē & draconē. Et in nominibus proprijs Loth, Luciana, Longina, Lazara, Laurentia, Laura, Luppa, Lunu, Leui. & in titulis quampluriun psalmorum. Haleluiah. & Dalmata. Iudith primo. idem clare nobis insinuat. cū ait. I posla cna vsemi ziuustimi. v cilicij: i v damasci. i v liuani. i cna rodomi sustiмi. v carmeli. hoc est. Et misit ad omnes qui habitant in cilicia, & in Damasco. & in Libano. & ad gentes existētes in Carmelo. Et hic quoq; lector adhibe mētem, ne putes in dictione cilicia esse. caco. quia per. c. latinum scripta est. nā illud. c. tam capitis. quā penultimȩ syllabȩ est. ci. non. caco. de quo in ante dictis à nobis facta fuit mentio, dum nugas materno (quod aiunt) sermone trisyllabice proferendum diximus.

diximus. Et in capite secũdo eiusdẽ libri habemus. Prizua Nabucodonosori Ciesari, Oloferna Cneza voistua suo ego, i recie emu, id est. Vocauit Nabucodonosor rex, Olofernem principem militiæ suæ, & dixit ei. Nec hic te volo clausis, cecucientibus ve oculis, dictionũ literas præterire. Nã quarta litera dictionis Nabucodonosor, non est .vide. tertia alphabeti litera, sed .vch. quæ omicron, ypsilon, Macedonibus exprimit, simili modo etiam illud .u. dictionis emu. quæ, ei significat, eadem est vt supra dicta, & persæpe pro duplici quoq; .uu. accipitur, sicuti etiam .vide. pro .ß. & .ß. vita Græco, ita tamen vt ad .b. prolationem minime flectat. Vuandali literam .l. non habẽt, sed nec etiam in alphabeti nominibus reperitur, præterquam in litera penultima quã .schola. [illegible] .nominãt, & pro .sc. à nobis accipiẽda est. ¶ Decima consonans vocatur. mislete. & eadem figura & pene nomine est, cum .mi. græco, & quadrato .M. latino, vt Maria, & ĩ superius citato psalmo. 82. Moab, Ammon Amalech, Madian, & in psalmo. 77. Diuisit seu interrupit more, id est mare, & paulopost. Iodizdi imi mannu iacti. Pluit. scilicet. illis manna, ad manducandum. Dalmata ibidem conformis est. Hebræus pro manna dicit מן man cũ camez. Chaldæus Nebiensis מנא manna, & Arabica ibi interpretatio. المن Almn. Maronitarum vero textus habet. ܡܢܢܐ Manno. Arabs Syriæ, المن. Amuna, & hoc etiam loco notabis, quod vbi hebraica litera habet camez, & Ioseph cœci Chaldaica interpretatio, in nomine mãna habet. patha. in prima

& camez

& camez i secũda. Syriaca litera loco camez, habet odom & pfofert manno, quod catholicum est apud illos, & iam sæpius dictum fuit. Indus quoq; mana, cum vtroq; a. lon-go, & vnico n. scripsit. Græci vero μαννα, mãna. Armenici autem մանանայ. manna. Hanc nonnulli medicorum aiunt. Arabice dici مرن vel مَصَدَّم masacha magha, denominatam ترنجبين tereniabin, ac etiam فرنجمشك firacost, quamquã in libro aggregatio num dicat Serapion, Tereniabin esse mel roris cadentis su per arbores i terra coraseni in oriente. In cãtico Abacuch habes, zemle madianiscię, idest terra madian, & in psalmo 109. Secundum ordinem Melchisedechou, hoc est Mel chisedech. & psalmo. 59. Manassij, & Moabi. Manasses scilicet & Moab. & psalmo. 79. Siedei na cherubimiai tauise priadi ephemomi, i beniaminomi, i manasiemi. idest sedens super cherubin manifestare coram ephraim benia-min; & Manasse. & psal. 18. & dulciora sup meda i zsita. idest mel & fauum. Dalmata meda ista. vterq; pro melle meda posuit, & Græci μελι, meli appellãt. & in psalmo. 76. alias. 77. Deduxisti populum tuum ruciu moyeseouiu i aaronieu. idest manu mosaica & aaronica, vbi cęteri p ma-num Moysi dicunt & Aaron, eadem nomina habentur in psalmo. 98. &. 102. Hãc literam Dalmata in vndecimo consonantium loco habet, & idem nobis indicat, vt in di-cto libro Iudith capite secũdo in quo ita scriptũ est. I prie-de epratu i pride v mesopotamiju i razbi vse gradi visocie, cibiecho ondia ot potoca mambre dumdiaxe prichoditse

cmoru

cmoru i odrxa vſe pridiali ee ot cilicie dari docoracij ape-te ciſut naiugo. Ipriuede vſe ſiui madijamſcie: hoc eſt; Et tranſiuit Euphratem & profectus eſt in Meſopotamiam, & fregit ſiue deſtruxit omnes ciuitates excelſas, quæ erant ibi à torrēte Mambre, vſq; quo peruenitur ad mare, & occupauit terminos eius, à Cilicia vſq; ad fines Iaphet, q ſunt ad auſtrum, adduxitq; omnes filios Madian. Et Micheæ cap. 1. ſlouo goſpodne exe ſtuoreuo eſti cmichiju moratetinu. ideſt. Verbum domini quod factum eſt ad Micheā moraſthitem. Et Malachiæ. 1. Brieme ſloua goſpodna cijzdrauiliu vrucu Melechiæ proroca. ideſt. Onus verbi domini ad iſrael in manu Malachiæ prophetæ. Poſſem hoc loco in medium adducere, tam propria, quam aliarū rerum nomina, ab. m. incipientia, & quæ cōmunia nobis, & Græcis alijſq; gentibus eſſe videātur, ex quibus huiuſce literæ conformatio pateſceret, ſed in prǽſentia iſta ſufficiant, quando, vt vides in ſuperius recēſitis dictionibus, ne dum m. litera, verum etiam reliquæ penè omnes alphabeti literæ ſuis conformibus reſpondeāt. Vuandali pro hac litera habent. [illegible] quā. Mum. appellāt. ¶ Sequit. Nas. [illegible] vndecima conſonans, quæ loco. n. in omnibus ferè linguarū diuerſitatibus ſuccedit, prǽſertimq; in nominibus proprijs vt Nimphodora, Niceti, Neſtora, Narciſa, Nicula, Nazaria. & in pſalmo. 67. Cnezij Nephthalimoui. ideſt Principes Neptalim, ibi Dalmata, Neptalimli. & in cantico triū puerorum, apud Danielem. Benedicite Anania, Azaria, Miſael dominum, ibidē habes Noſti. ideſt. Noctes, à qua dictione facile deſcendere ſeu formari potuit nomen auis nocturnæ, quam Bubonem ſeu Nicticoracem appellant.

vt in psalmo. 1 0 1. Factus sum iaco nostnijurani na niru=
sti.idest,sicut nicticorax in domicilio. Dalmata ibi, nostni=
uran na nirisse. & i psalmo. 1 8. Dani dani otrijgaieti gla=
goli i nosti nosti vizuiostate razumi.idest,Dies diei eructat
verbum,& nox nocti indicat scientiam. Et hic aduerten=
dum est in primo nomine noctis,vbi dixi nosti nosti, q il=
lud.i.quod terminat dictionem nosti est.Ier.quod vt plu=
mum,tam in medio,quã in fine dictionis apud Macedo=
nas & Dalmatas περισσον εστι, perisson esti,superuacaneum
nimirum atq; redundans,& scribatur licet,non tamen ob
hoc pferri seu exprimi debet.Iccirco ne oberres, hoc lo=
co semel te admonitum esse volui, vt cum in dictionibus
exempli gratia adductis,duplicatum ij inueneris, id factũ
esse putes,ne litera dictionis aliqua ommitteretur. Proin=
de in re iam tibi ob oculos posita,ne cecucies,sed animum
aduerte ad elocutionis, pronunciationisq; candorem, vt
ibi tãtum geminum i proferas,vbi videris necessarium fo=
re,ãt etsi scriptũ appareat. Et ceu Arithmeticus, vc apiros
ciae amathis,in tua computatione,superfluum in partẽ re=
pone,vt ipsum cum oportunũ fuerit,iterum sumas. In hoc
vero psalmo Dalmata ita scribit. Dani dni otrigaieti gla=
goli,nosti nosti vzuiestaieui razum. Alij forsitã nosti, no=
sci dicerent. Quandoquidem ibi est litera quæ scia & stia
dicitur,& pro.sc.accipitur,ex quibus.x.latinum.csi. græ=
cum constant. Nec minus etiam pro.s.&.t. vt sit cum.sta.
Macedonico elemento in hoc nomine posito cõformis.
Isthæc & si videantur minimi, aut prope nullus esse mo=
menti,tamen quia possent animum discentis in ambiguũ
constituere,placuit illa insinuare legẽti. Quod vero litera

iſta cum.n.latino cōueniat,ex dictionibus ſuperius hacte=nus adductis,clare innoteſcit. In quibus ſcilicet in medio vel in fine.n.reperitur,quæ ſine illo haudquaquam bene reſponderent.Hanc præterea literam in duodecima con=ſonantium numeratione Dalmata locauit, & eodem no=mine appellauit.nas.& ſicuti.nun.Hebręis, Chaldęis,Sy=ris,Punicis,&.gni.Græcis, & alijs quāpluribus, ac.nôn.·Ӈ.Vuandalis,ita pro.n.nobis ſuccurrit,quamquā figu=ra omnibus diuerſa ſit,etiam Dalmatis ipſis. quippe litera eorum.nas.quæ dudum typis excuſſa circunfertur.p.lati=no.rho.Græco quadrato, &.Ia.Indo, ſimilis admodum exiſtit.Quæ vero nec dum publice per omnium manus verſatur,latina(earum literarum quæ currentes dicuntur) inuerſa aſpiratio videtur,ſi modo,quod dextrum in illa eſt, læuum fiat,ne quod ſupereminet deprimēdum ceruicēq; ad ima flectendam,poſtremam ve partem ad ſydera erigē=di,forte fortuna intelligeres,& talis eſt. ᵲ. atq;.n.officio nobiſcum fungitur,vt Naum.1.Brieme neuijta cnize vi=dine nauma ſina elceſieua,ideſt,onus neniuitarum liber vi ſionis Naum filij elceſina,& Thobiæ.1.Thobija viſtinu ot coliana i ot grada neptalimla ixe eſti na niſnichi galilę, naſonia liaui i muſti gradi ſapeti.ideſt,Thobias ex tribu & ciuitate Neptalim quę eſt ī ſuperioribus galilę ſupra Na=ſon,poſt viam quæ ducit ad occidentem,ad læuā habens ciuitatem Saphet.Ex iſtis(vt arbitror)iſtius literæ confor=matio cum latina habunde ſatis manifeſta eſt. ℭ Sequitur Pocoi.duodecima inter conſonantes litera, quæ virtute perinde eſt,atq;.p.latinum,& aliarum linguarum eiuſdē poteſtatis elementum,vt Petra,Paula,Platona, Porphiria,

Pelagia,

Pelagia,Pamphila,Proba,Papilla,Parmena,Procora, Procopia,& alia quamplurima in ſanctorum deſcriptio-ne per mēſium ordinem cernere licet.Præterea in pſalmo 149. habemus. In tympano & pſalterio pſallant ei, vbi Macedo & Dalmata, duo iſthæc nomina communia cū latinis habent, ait enim ibi Macedo, vi tympania i pſaltiri dapoiuti emu,& Dalmata,i tumpania i pſaltirami dapoiu-ti emu,quin & in pſalmo. 150. aiunt ſupra ſcripti, chuali-te iego vi tympaniat i liciat,hoc eſt, Laudate eum in tympa no & choro. Laudemus proinde & nos Deū omnipo-tentem,atq; miſericordem, qui in inſtrumento iſto, huiſcæ elementi conformationem,conſonantiamq; cum noſtris latinis notam facere dignatus eſt. Hanc literam Dalmata in tertio decimo numero habet,& illa quæ nondum typis excuſſa eſt,duplicis quadrati Græcorū.gamma. geminiq; Macedonum.glagola.ſimul copulati effigiem præſefer-re videtur,nec tamen ad literæ formationem duo hæc ele-menta eo modo nectuntur,quo dudum ęoles ſuum digā-ma contexere voluerunt,vt vnum ſcilicet alteri inſideret. ſed mutuo in hoc vinculo ſeſe tangendo complectuntur, hoc ſanè modo ΠΓ &.p.itelligimus, vt ex ſuperius addu-ctis prophetarum verbis ſatis ſuperq; notum eſſe poteſt. Vuandali duplex.p.habēt,ſimplex ſcilicet & compoſitū. & ſimplicis figura talis eſt,qualis & typographici Samari tani iam ſupra deſcripti.beth.&.pſes. ꝺ. appellāt. Com-poſitū vero dicitur ab eis.xzadzc. ꝛꝛ & ſemper pro .pz. pro.p.nimirum &.z.nūquam ſeparatim poſitis intelligit. ¶Erci.r.videlicet,Macedonibus tertia decima,Dalmatis quarta decima cōſonans,illa eſt,quā Athenienſis, Demo-

q ii ſthenes,

sthenes,cui sine dubio Cicerone iudice summa vis dicēdi cōceditur,primam licet illius artis cui tradebatur, cum dicere non posset,tātum,ex Phalerei sententia, exercitatione effecit,vt plenissime diceret,eurica to rho rheroraumenō, inueni inquit tandem rho (si phas est dicere) rherorizatū, cuius exemplo tētemus & nos literam istam cū latina nostra,aliarumq; linguarum.r.conformare,vt eandem omnino habere prolationem, ex multiplicium dictionū collatione ostēdamus.Ablegata in primis etiam à maioribus nostris iamdudum illa,maiorum quoq; nostrorum dicēdi consuetudine,maiosibus,meliosibus,lasibus,ac (vt Festus Pompeius ait)fesiis, pro maioribus,melioribus, laribus,ac ferijs, & cum Apio Claudio, post Centimanum alium,ex Pomponij Iure consulti autoritate in libris digestorum,de origine iuris,lege secūda, paragrapho iuris ciuilis scientia,non Valesios,neq; Fusios,sed Valerios Furiosq; dicamus,& nomina in sacris libris reperta,saltem aliqua,in quibus.r.ponitur conferamus.Imprimisq; in psalmo.86.vbi dicimus. Memor ero raab & babilonis, ait Macedo,Pomeni raabi i babilonici,& Dalmata,Pomeni rab,Hebręus apud quē psalmus iste.87. אזביר רהב ובבל azbir rahab vbauel,Antiochenæ ecclesiæ,Chaldæorum, & Maronitarum , necnon Syriæ Thargum habet, ܐܬܕܟܪ ܠܪܗܒ ܘܠܒܒܝܠ ܝܕܘܥܝ. æthdacar lrohhob valbobil iedothi, & eorum solita Arabica interpretatio ܐܕܟܪ ܠܪܗܒ. adcar lrahhab, Idem in Nebiensis episcopi Arabica est litera. Indus vero ait,

ait, Ozecharon la raab. Cæterum Macedones, Dalmatæ, Rusii, seruũ, vocãt Rabi, in psalmo. 18. Etenim rabi, idest seruus, & ibidem. Et ab alienis parce raba tuoego, idest ser uo tuo. Et quod Græci pro mensa trapezan vocant, eodẽ & ipsi nomine vtuntur in psalmo. 22. Parasti in cõspectu meo trapezu. & ĩ psalmo. 68. Fiat mẽsa eorum, budi trapeza ichi. & in psalmo. 77. Nũquid poterit deus, vgotobati trapezu vi pustoni, idest parare mensam in deserto. & quod nos in psal. 132. dicimus. Sicut ros ermon, aiunt illi. Iaco rosa aermonisca. idem in cantico trium puerorũ, apud Danielem prophetam. Benedicite imber, i rhosa & ros, & paulo post. Benedicite rosa, ros & pruina domĩo. idem habes in cantico Moysis, Deuteronomij cap. 19. I cnidmi iaco rhosa. idest fluuat sicut ros eloquium meũ. Hæc litera eadem est Græcis, Macedonibus, & Dalmatis, de illa tamen Dalmatica quæ hactenus impressa non est, intelligere debemus. Quandoquidem illa quæ dudum publicata fuit, paruum latinum. b. esse videtur, &. rho. Græci, atq; Latini. r. vice fungitur. Iudith primo, vbi habemus, Nabuchodonosor Rex Asyriorum, qui regnauit in Niniue ciuitate magna, pugnauit contra Arphaxat, & obtinuit eum in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphratẽ, & Tigrim, & Iadason in campo Erioch Regis Elicorum, ibi Dalmata hoc modo suis literis expressit, Nabucodonosori, Cesarai, asurscici ixe cesarastuouase v neuiijti gradi velicomi brase protouu arpacsatu i pobiadi ego v poli velicomi exe zouetse ragau blizi epratia i tilra vel tigra i iadasa v poli eliocha vel eriocha cesara elionscago. In præscriptis dictionibus, quot. r. videtur totidẽ ferè

erci,

erci intelligere opus est, ne in exemplis vestigandis & adducendis multum, vel etiam superuacanei temporis, impēdamus. Vuandali hāc literā ignorant, vt de simplici.r.intelligamus, coniunctam tamen cū.o.habent, nominantq; illam.ouor. ꙍ & pro.or.accipienda est, hoc est pro.o. &.r.simul in syllabam copulatis. ¶ Sclouo, quarta decima consonans, idem est virtute atq;.s.latinum, &.s.sigma græcum, necnō & Hebræorum, atq; Chaldæorum sibilantia elementa, exempla passim in psalterio habētur, & in primis in psalmo secundo. Ego autem cōstitutus sum rex ab eo. Nad sionomi goroiu. hoc est. Super syon montem sanctum eius, & nomē hoc, in psalmis quamplurimis eodem semper modo scriptum reperitur, & ab Hebræis, & Chaldæis, & Punicis per.zadich.scribitur עַל צִיּוֹן al cion, idem & Ioseph cœcus, & per easdem literas scribit, & Nebiensis episcopus per.c.nomen Cion interpretatur, & si p zadich scriptum sit, ibidem in Arabica etiam interpretatione sua ܥܠܝ ܨܗܝܘܢ. ali zeiun. Syrus ibi Chaldæus ܥܰܠ ܨܶܗܝܽܘܢ ܛܽܘܪܳܐ ܕܩܽܘܕܫܶܗ. al zheiun turo dqudsi. Arabs ibi ܥܠܝ ܨܗܝܘܢ ܓܒܠ ܩܕܣܗ. ali zhiun gbl qudsi. Similiter & Indus per.za.scribit dicēs. Bazoiωn. Græcus vero interpres επι σιων, epi sion, & in psalmo iuxta hebraicam cōputationē. 6o. ī quo nos dicimus. Lętabor & partibor sichimā, Græcus ait σιχιμαν, siciman. Macedo & Dalmata. Irazdiaſliu, Hebræus vero per.scin. ש. dextrum scribit שכם secim

& Ioseph

& Ioseph cœcus בשכם biscechem, & ibi Arabica iterpretatio. ܗܠ ܫܓܝܡ Sagim, Chaldæus Syriæ ܐܬܚܐܝܠ ܐܢܐ. ܘܐܦܠܓ ܠܫܟܝܡ. æthhhaial æno. væphleg laschim, ideſt. Lætabor ego. & diuidam sichem. Arabica Syrorum interpretatio ibidem ܐܬܩܘܐ ܐܢܐ ܘܐܩܣܡ ܫܟܝܡ, Atqua ana vaqsam sachim. Vides lector optime quam concinne superiores recensitę idiomatum diuersitates in vno nomine Sichem, seu Sichimam conueniant. Quantum vero diuersa sit interpretatio illa Indorum, in psalterio Ioãnis Potken, & quãtum Chaldaismi rescipiat ex infrascriptis prædicti psalmi verbis, absq; liuore diiudica, ait quippe. Ogziabeher nababa bamakdasu oresahh vuootchafal mohorcha, ideſt. Deus locutus eſt in sancto, lętabor, & diuidam spolia, nã mohorcha, spolia significat. vt in psalmo sæpius allegato in Ogdoade penultima literæ. scin. in quarta linea, lętabor ego sicut qui inuenit spolia multa. Idem in psalmo. 67. linea. 29. Speciei domus diuidere, mohorcha, ideſt spolia Atqui meo quidem iudicio, hoc nomen mohorcha, ex psalmo prædicto. 60. Siue iuxta Indorũ numerum. 59. omnino remouendum eſt, & substituẽdum. Sakima. ideſt Siccimam, quandoquidem psalmus iſte à nona linea vsq; ad finem, ad verbum, repetitus eſt. in psalmo. 107. In quo mohorcha nõ inuenitur, sed Sikima legitur. Nec mirum si hic fortasse pro Sikima spolium, ab occupato in varijs negocijs homine, substitutum eſt. Variæ quippe humanarum

rum rerum curæ,naturales vsq; adeo exsiccare quandoq; solent humores,vt plerumq; spolient hominem,& visu,& attentione,ita vt apertis etiam oculis non videat,cũ ex Philosophi sententia,intentio copulet sensum. Proinde etiam in hoc quoq; loco(dum mens hominis, mutabilitati obnoxia , per diuersa paululum hincinde vagatur) nomen vnum potuit incaute pro altero substitui , cum nec bonus semper vigilet,sed(vt in prouerbio est) quãdoq; dormitet Homerus.Pius vero lector,atq; beneuolus ista cõsideret atq; castiget. Cæterum.sclouo. Dalmatarum quintadecima consonans,præter iam publicatam,alia quoq; est· C. quæ tam etsi semicirculi læua pars sit,& latinum.c.æmulari videatur,ac per omnia similis sit Macedonicæ,pro.s.tamen nostro latino intelligitur,vt Iob primo capite. I posilaiuste priziuachu tri sestri suoie.idest. Et mittentes vocabant tres sorores suas.& paulo post,vbi nos dicimus. Dixit ergo dominus ad Satan.Ecce vniuersaq; habet in manu tua sunt,tantum in eum ne extẽdas manum tuã. Egressusq; est Satan à facie domini. Dalmata ait. Reciexe gospodi csotoni,se vsa iacse imati v rucu tuoeiu sut tacmo nani ne prostri ruci tuoee i zidexe sotona ot licia gospodna. Et librum suum Ecclesiastes ab hac litera incipit dicens. Slouosa eclesiasta sina dauida cesara erusolimscago sueta sueti recie eclesiasti esuti esuti i vsa esuti.hoc est. Verba Ecclesiastes filij Dauid Regis Hierusalẽ,vanitas vanitatũ, dixit Ecclesiastes,vanitas vanitatum,& omnia vanitas.Salomon quoq; Prouerbia sua,in hęc verba ĩcipit.Pritcie Salamune sina Dauidoua Ciesara Izraelua, idest, Parabolę Salomonis filij Dauid cęsaris.quod sanè est,Regis Israel.

Prętere

Prętereà i pſalmo.67.habemus à Macedone & Dalmata, vbi dicimus. A facie dei. Sinaina.ideſt. Sinai, quod nomen ab Hebręis, Chaldęis, & Punicis, per ſamech ſcribit. Quippe dicit Hebræus סיני Sinai. Syrus ܣܝܢܝ Sinai, vterq; Arabs. سينا Sina. Græcus σινα Sina, & ἐν σιναιν en ſinain. Indus, per ſcin, ſina ba ſina. & in eodem pſalmo. Super ea niue dealbabuntur, vi ſermonie, in ſelmon. Vbi Græcus quoq; ἐν σελμών en ſelmō. Hebræus tamen nomen iſtud per zadich ſcribit dicens בצלמון bezalmon. Chaldæus etiam eadem litera vtitur. ܒܨܠܡܘܢ ܛܘܪܗ ܕܐܠܗܐ bzelmun turhe daloho. vterque Arabs, في صلمون جبل الله phi zelmun gbal allha. Indus vero per ſcin ſcribit, lahala ſalmun. Samuelem quoque Macedo & Dalmata cum hac litera ſlouo ſcriptitant in pſalmo. xcviii. Moiſes & Aaron in ſacerdotibus eius & Samuili. Hebræus per ſcin ושמואל vſcmuel. Similibus literis etiam Maronitæ ſcribunt dicentes ܘܫܡܘܐܝܠ ܒܩܪܝܐ ܫܡܗ vaſcmuil bquoraii ſmhe. Indus quoq; ſcin in eadẽ dictione vtitur inquiens. Vua Samuelni moſla ola iozeuuou ſomo vel ſmo. Arabes vero tam

Punici regni,quam Syriæ incolæ per zode & tzade, no=
men istud incipiunt. & Arabes quidem, vt in Nebiensis
Episcopi psalterio ܘܨܡܘܝܠ ܦܝ ܐܠܕܝܢ ܝܕܥܘܢ
ܒܐܣܡܗ. vzmuil phi algin idgun basmhe. Syria=
ca Arabū litera habet ܘܙܐܡܘܐܝܠ ܒܕܓܐܝ ܐܣܡܗ.
vzamuiil bdgai ismhe. Diuersitatis causam in maio=
ri vehementioriq; linguæ ad dentes adpulsu considera, in
sibillanti etenim litera proferenda Arabes sumitate extre=
maq; magis linguæ parte vtuntur. In psalmo tamen iuxta
hebraicam computationem. 78. Videntur omnes in lite=
ra ista conformes esse. Repulit (inquit ibi Asaph) seu reli=
quit tabernaculū silo. Macedo, i otrinu scijniju silomscu,
& paulo infra, i otrinu selo iosiphouo, Dalmata ferè idem
dicit, i otrinu sciniju silomscuiu, & īfra, i otrinu sielo osipa=
uo. Chaldaica litera Maronitarū in hunc modū se habet.
ܘܰܬܓܘܽ ܠܡܰܫܟܢܐ ܕܫܺܝܠܘܽ. vatgoo lmascno dsilu,
& infra, ܐܣܠܝ ܠܡܰܫܟܢܐ ܕܝܰܘܣܶܦ. Asli
lmascno daiuseph. & sua ibidem Arabica interpre=
tatio ܘܪܕܠ ܡܣܟܢ ܫܝܠܘܡ. vrdhal mascn silum,
& infra. ܘܐܪܕܠ ܡܣܟܢ ܝܘܣܦ. vardhal mascn
iusph. Arabica Nebiensis Episcopi in eodem loco.
ܘܪܦܬ ܡܠܗܐ ܫܝܠܘܡ. Vrphth mclhe silum, &
hic castigāda ē dictio ܡܠܗܐ. mclhe, vt ܡܣܟܢܗ

mascnhe

mascnhe, & infra ܘܪܕܠ ܡܫܟܢ ܝܘܣܦ. Vrdl mascan iusph. Hebraica ibi litera habet וימש משכן שלו Vaitos misccan scilo, & infra וימאס באהל יוסף Vaimas beohel ioseph. Thargũ vero Ioseph Cœci tale est. ܘܫܒܩ ܡܫܟܢܐ ܕܫܝܠܘ. Vscebaq mascecna dsilho, & infra ܘܪܚܝܩ ܒܡܫܟܢܐ ܕܐܦܪܝܣ ܥܠ ܬܚܘܡܐ ܕܝܘܣܦ. Verahhiq bmascecna dephris gal tehuma dioseph. Græcus quoq; interpres ita ibidem inquit. kæ aposato tin scinin silom, & infra, kæ aposato to scinoma iosiph. Indus autem hunc in modum ista expressit. Vuahha daga ladabthara selom, & infra eadem verba recenset nomine Ioseph, dũtaxat excepto, quod loco selom, remisit. At tandẽ in hac sibillante litera, videnda sunt etiã, quę de Saba & Seba, in superioribus dicta sunt. Immo vero id magis hoc loco considerandum est, quod cum sibilans litera sit, quin potius (si dicere citra errorẽ possumus) ipse sibilus, quod apud omnes ferè, ne dum silentij nomẽ ab ipsa incipiat, verum etiam silẽtium ipsum, singulari hac litera oculis nostris obiecta, indictum esse cognoscamus. Sigin quippe Græci, Siopinq; dicunt. Hebræi vero, Sequet silentiũ, & Scaquat silere. Chaldæus vero Nebiẽsis. ܫܬܝܩܘܬܐ. Scethiqutha, & ܫܬܝܩܗ. Scethiqha, & Syri ܫܬܘܩ. Scthuq. Arabes quoque ܣܬܘܟ. Stouch, vel estoch. Silentium igitur & nos habeamus, &

ad.t.literam,quam grammatici, ea ratione illius cognatã asseuerãt,qđ pro pulsare,pultare. & pro mersare,mertare, aliquãdo vsurpatũ fuerit,trãseamus. Et quamquam silentium in mysterijs omnibus (Tertuliano autore) maxime cõmendatum sit,summisq; laudibus Pythagoricum silentium extollatur. Nonnunquam tamen lucri gratia ab aliquibus,citra virtutis actum,seruatum fuisse proditum est. vt de Demade Oratore,quem aiunt,gloriari solitum,decẽ se talẽta á rege,vt taceret,accepisse. Et Demosthenẽ quoq; legimus,synanchen,quam nos angynam dicimus, ea occasione.s.vt taceret,finxisse se pati, pindeq; á plebeio homine obiectum illi fuisse,quod non synanchen, sed argyranchen pateretur. Mihi tamen hoc in loco, antequã de.t. litera tractare incipiam, minime seruãdũ silentium censui, quin potius mysterium ingẽs fore duxi, si illud abrumperem,& loquendo,non modo Aristodemum fabularum actorem,quem talentum vt ageret pro mercede accepisse ferunt,superarem. Sed plurimum etiam mihi thesaurum repositurum sperarem,si iam repositum,studiosis animis impartirer,notumq; illis omnino facerẽ. Vuãdalos, videlicet literam.s.(de qua nobis est sermo)in suo alphabeto, non simplicem,sed quatuor semper modis copulatam habere. Aut enim cũ.t.iungitur,sibi (vt diximus) cognata præcedente,aut subsequente,vt in litera quam .tzads. appellant,& pro.ts.á nobis capiẽda est. Aut cũ altero.s.vt geminum.ss.intelligamus, in cuius nomen est.esse. & duplicis.ss.officio semper fungit. Aut cũ.s.t.&.z. simul complexis,eoq; ordine connexis, vt triplex iste literarum nodus, nunquam in litera quam illi.Stchzh.appellãt

dissoluatur,

dissoluatur, quippe semper pro.stz. suméda est. Aut sanè cum.c.inseparabilem hæc litera connexionem habet, vt in penultima sui alphabeti litera (de qua supra mētionem fecimus) . schola, quæ semper pro.sc.simul iunctis seruire consueuit. Videor mihi videre dum ista refero, legentes somnia me recensere arbitraturos, quæ tamen vera, fideliq; traditione referuntur. Proinde non frustra etiam me suspicari posse, facile crediderim, quod si beatus ille ecclesiæ doctor Hieronymus, tantum in huiusce Vuandalorū linguæ, quātum in Chaldęorum lingua, literisq; cognoscēdis, atq; pronunciandis laborasset, non illa profecto stridentia, anhelātiaq; verba dixisset, sed hęc. Quæ pręter quā quod ex infimo pectore, ex intimisq; pulmonibus depromēda sunt, grauiusq; inflata, & anhelata verba cognoscūtur, densum pręterea stridorem quendam suscitare videntur, vt nec magis horrifer aquilonis stridor esse queat. Cū tres, sine media vocali, scriptę simul consonantes proferēdę sint, & illę sanè vel maxime, quæ à nostra connexione plurimum abhorrent, quam cognoscere possunt, qui cōsonantium in constitutione syllabarum connexionem nō ignorant. Id tamen studiose lector te haudquaquam omnino deterreat, nec à peregrinarum linguarum lectione submoueat. Quandoquidem vt ait Hippocrates in secunda Aphorismorū sectione, Peri mèn dàs archàs kaè tà tégli panda asthenéstera, peri dè tàs acmàs ischyrótera. Circa principia, inquit, & fines, omnia infirmiora sunt, circa vero status fortiora. Quippe (vt Marcus quoq; Cicero ait) omnia rerū principia parua sunt, sed suis progressionibus vsa augentur. Sic tibi profecto amice continget, si assiduā

operam in perdiſcendis illis impēderis, labor enim omnia vincit improbus, & cognoſces quod licet ſanè multę cō- ſonantes ſine medijs vocalibus ſcriptę cernātur, non om- nes tamē (vt de Ier Macedonico, atq; Dalmatico dictum fuit) proferēdę ſunt, ſed quædā, quas vſus ipſe docebit, effi- cietq; vt quod in omnibus (Philoſopho teſte) diſciplina- rum radicibus amarum eſſe ſolet, cum ad arboris cacumi- na fructus maturi apparuerint, eò ꝙ pueneris, vt colligas, dulceſcat. Necnon quæ ardua, adituq; difficilia modo cē- ſentur, cum altos, extremoſq; illorum vertices ſudando te- tigeris, ea oīa (Aſcræo vate autore) facilia tibi, & vſq; adeo ꝑuia fiāt, vt nec dubites Herculis indiſſolubilē nodū poſſe diſſoluere. Et Caduceū Mercurij Deorū nuntij, ac pacis nobile ſignū, tute poſſe geſtare, difficileſq; omnes variarū linguarū prolationes faciliter enuntiare, victoriæq; ſigna exanclati laboris præ te ferre, & ad quintam decimam con ſonantem trāſire. ¶ Tardo igitur quinta decima cōſonās eadem eſt, figura & poteſtate cum litera gręca. taf. ſimplici, & omnium aliarum linguarū. T. vt in pſalmo. 46. Et do minus in voce trubia, quam nos tubam dicimus. Dalmata goſpodi v glaſia trubia. & dominus in voce tubę, hāc vul go dicimus, la tromba, & Macedones truba. & in pſalmo 80. alias. 81. Prinniate pſalomi v dadute timpane, ideſt ſu mite pſalmum, & date tympanum, ibi ſeptuaginta īterpre- tes, kaè dóte tympanon, ideſt & date tympanum, in multis quoq; alijs pſalmis, tympani ac tympaniſtriarū iuuencula- rum facta eſt mētio. Et in pſalmo. 86. Quis vnquam ty- ri nomen alio modo quam per. T. literā ſcribet, ac omniū auribus īngeret, aut quis trophima ſancti viri nomē, cuius memoria

memoria, in decimo nono die Septembris, apud Macedonas celebratur, per aliud elementum quam per.t.auſpicabitur. Aut Terentia quæ vno die cum Neonila, quarto kalendas Nouembris, apud eoſdem honoratur. Aut illũ tandem Pauli Apoſtoli chariſſimum in domino Titum, cuius laudes. 25. Auguſti recenſentur, & ſuffragia à Macedonum eccleſia expoſtulantur, Zephirum vnquam dixerit, cum omnino Titus appelletur, nec binomius cẽſeatur. Tardo igitur vt ex p̃dictis ꝓprijs nominibus, & quãplurimis etiam ex alijs ante à nobis recenſitis dictionibus, in quibus. T. ſyllabizat clare conſtat latini, cæterarũq; linguarũ. T. locum obtinere, viceſq; eius ſupplere. Notãda ſunt igitur iſthæc, & in hac literarum obſeruatione à te diligenda, vt pſalmographus, in pſalmo. 119. in Ogdoade ain, in verſu penultimo, Macedonicis verbis ait, pacie zlata v topazia, ideſt ſuper aurum & topazion, vbi Dalmata eiſdem ferè verbis vtitur, ſed tantum addit ad topazion dicens. I tupancia, & ſeptuaginta aiunt, yper chryſion kaè topazion. Hãc quoq; literã tardo in ſexta decima cõſonãtiũ numeratione hẽt, & inuerſum vide eſt, ſtãs ſcilicet, quãdoquidem ſupinum eſt vide. Aliam quoq; figuram tardo habent Dalmatæ nec dum publicatam, quę ex plana linea. diductis tribus æqualibus lineis formatur, ceu. m. latinum non quadratum, productis aliquãtulum hincinde cornibus, hoc ſanè modo ㄲ & (ſi modo proprie dicere poſſumus). T. latini perſonã gerit, vt Thobia, Iudith primo, & tigra, ideſt Thobias & tigris, & Iudith ſecũdo, Tharſiſce, ideſt Tharſis, caſteli echi, hoc eſt caſtella eorũ, Toma, Tadiju, Agata, Catarina, Margarita, Anaſtaſia, In his nominibus

minibus Dalmata tenui.t.vſus eſt. ℭ Conſequens eſt, vt poſt tenuem conſonātem.t.ſcilicet ſequatur aſpirata ſexta decima apud Macedonas conſonās.thita. quę ſimilis admodum eſt græco homonymo elemento, & pro.th.accipitur, habetq; eandem enunciationem Macedonibus quā Gręcis, vt iam dictū eſt ſupra, exempla patent, pſalmo.47. alias.48. In ſpiritu vehemēti cōteres, corablie tharſiuſcije, ideſt naues tharſis, ibidem Hebræus habet thau dicens. אניות תרשיש aniot tharſis, Chaldæus ibidem Nebienſis, אילפיא דטרסים ilfaia detarſis, & Punica eiuſdē interpretatio, ܣܦܢ ܛܪܣܝܣ. Sphen tarſis. Chaldæus Syriæ, ܒܪܘܚܐ ܥܫܝܢܬܐ ܢܬܬܒܪܢ ܐܠܦܐ ܕܬܪܫܝܫ. Bruhho ghaſinto nethtabron ælphæ dtharſis. vbi etiam Arabica correſpondens interpretatio habet. ܣܦܢ ܬܪܣܝܣ. Saphn tarſis. Hanc dictionē tarſis Ioſeph cœcus & vtraque Arabica litera per teth.ſcribit, & quamuis in Syriæ Arabica litera, appareat ſcriptū eſſe tarſis per thau, nihilominus loco teth, & ſecundum illius prolationem proferri debet, cuius indicium eſt, pūctus rubeus ī vertice thau, dicti nominis tarſis locatus. Nunc quid ibi dicat Indus audiamus. Banafas hhaial tokathakthon laahmara tarſes, & Dalmata, corablie tirſcie, Græcus interpres, en pneumati viæo ſyntripſis plia tharſis, idem nomen habetur in pſalmo.81. & à ſupraſcriptis cū eiſdem literis ſcribitur. Præterea in pſalmo.88. dictio thabor p hāc literam.thita.videlicet per.th.& thau ſcribit᷑.

Ab Hebræis

Ab Hebræis, & Chaldæo, Ioseph Cœco, & Macedonibus, & Græcis, & Indis. Maronitę vero, & si p. Thau. scribant. Signum tamē prolationis literę. Teth. addunt, rubeum, videlicet in capite, pūctum, & hoc tam in sua, quam in Arabica, interpretatione facere cōsueuerunt. Dalmata, cū hac litera careat, per. Teth. scribit, similiter & Arabica Nebiensis interpretatio. Teth. habet. Possem hoc in loco nomina, in quibus elemētum hoc, primam mediam ve syllabam occupat, quamplurima in medium adducere, quæ in libello illo reperiuntur, in quo per singulos mēses nomina sanctorum recensentur, & quo etiam illius mensis die, in Ecclesia Macedonum memoria eorum fieri consueuerit, & inibi illorum quoq; Troparia (vt aiunt) atq; Condacia scripta sunt, vt istius litteræ conformationem probarem. Sed quia traditio hęc nimium in longum traheretur, decem, aut duodecim tantum, seruato mēsium ordine, nomina adscribam. Vt Aithala, in primo die Septembris, à quo Macedones, Annum incipiunt. Et Theoctista, die tertio. Ierothea Episcopa, athiniscago, die quarto Octobris. Theophana, die duodecimo. Aphthonia, die scdo Nouembris. Theoctisti, lezuijscije, die nono. Thirsa, die quarto decimo Decembris. Eleutheria, quinto decimo. Theopenta, quinto Ianuarij. Athanasia, Archiepiscopi Alexādriscichi, decimo octauo. Agathi, quinto Februarij. Theodora, stratilata, octauo. Theofilata, Archiepiscopa nicomidijscago, octauo Martij. Marca, Episcopa arethusiimscago, vigesimo octauo. Theodula, quinto Aprilis. Theodora, siceota, vigesimo secdūo. Timothea, tertio Maij. Theodota, ize v ancyria, decimo octauo. Dorothea,

thea,Epiſcpa tirſago,quarto Iunij. Methodia,Patriarcha Conſtantinagrada,quarto decimo. Theodora,ancyrſcago,ſeptimo Iulij. Athinogena:ſexto decimo. Apoſtola Matthia:nono Auguſti. Apoſtola Thadea:vigeſimo primo. Literam hanc Dalmata in alphabeto impreſſo non habet,ſed quæ nondum typis excuſſa eſt. Thita.ſeu. Tfert. dicitur,& decima ſeptima in conſonãtium numero;apud eos eſt,& à Gręco,Macedonico,Ruſioq;. Thita.ĩ eo differt,quod Græcorum huius nominis litera,orbis eſt, cum linea diametrali trãſuerſa. Macedonũ vero, oui oblongi, figura eſt,cũ línea pari modo ꝑ mediũ ſeccante, ſed vtrũq; periferiæ latus tranſcendente,extremaſq; vtrinq; partes ad ima non nihil flectẽte. At Dalmaticũ. Tfert. quadrãgulũ oblongum erectum eſt,à linea hinc atq; inde nõ recta,ſed recurua per medium tranſfixum,& læuum latus ipſius lineæ ad ima, fornicis in modum reflexũ,dextrũ vero, cornu inſtar ad ſuperna tendẽs habẽte,hoc modo Ⱚ & nobis pro. Th.ſuccurrit. Cuius loco in impreſſis libris. T ardo.cõfuſe vſurpatum reperitur,vt clare notum eſſe potuit, ex dictionibus iam à nobis in præcedenti litera adductis, in quibus tam apud nos,quam apud Græcos, & cæteras linguas. T.aſpirationem adnexam habere concupiſcit, & debet,quamuis ibi non ſit. ¶ Sequitur decima ſeptima cõſonãs,quam. Chir.nominant,& nihil à .chi.Græco,& Iacobitarum differt,aſpirata litera eſt,&. Ch.latinis reddit, vt in pſalmo iuxta Hebræos. 1 8. Et aſcendit. Na cherubim i letia.hoc eſt. Sup cherubim,& volauit, vbi Dalmata etiã cũ ſuo. Chir.ſcribit, dicẽs. Na cherophimi i liete. Hebręus vero,hoc modo ſcribit. עלכרוב alcherub.& ĩ Nebiẽſis

 pſalterio

psalterio. על כרובין al cherubin. & Arabica interpretatio. ܥܠܝ ܐܠܟܪܘܒܝܡ. Ali alcharubim. Syriaca vero Chaldaica ibi interpretatio habet, ܘܪܟܒ ܥܠ ܟܪܘܒܐ ܘܦܪܚ. Rchab al crubæ vaphrahh. Vbi in Arabica interpretatione, arbitror scriptorem hallucinatum scripsisse. ܐܠܣܪܘܦܝܘܡ. Alsaruphium, pro. ܐܠܟܪܘܒܝܘܡ. Alcarubium. Quãdoquidẽ in psalmo. lxxx. secundum Hebræorum cõputationẽ, vbi nos dicimus. Qui sedes super cherubim, isto modo scribat, & dicat. ܥܠܝ ܐܠܟܪܘܒܝܘܡ. Ali alcerubium, in quo omnes conueniunt. Et Indus quoq; in vtroq; psalmo, superius adducto, & primum in psalmo. 18. ait. Laola chirubel, & in psalmo. 80. eadem verba replicat, orthographiam tamen minime seruat, nam laola, quando pro super vel supra accipitur, cum. a. paruo siue breui, tam in prima syllaba, quam ĩ vltima, semper scribi debet, tamen in dicto psalmo. 18. prima syllaba per. a. longum, haud recte scripta est. Præterea in psalmo 104. alias. 105. dictio. chanaan. & dictio. cham. p. ch. & à Græcis, & Macedonibus, per. chi. scripta sunt, & ab Hebræis, per. caph. similiter & ab Arabicis, Chaldæis, & Indis. Hebræus tñ, & Ioseph cœcus. hham. p. hhet. scribit. Nomen quoq; Christi, in dicto psalmo. 105. per hãc literam. Chir. Macedo scribit, & Græcus, p. chi. Hebræus

vero, Chaldæus, Indus, & Arabs, pro Christi nomine Messiã, ponũt. Dalmatę ĩ decima octaua cõsonãtiũ numeratione habent. Hir. seu. Chir. X quam non habent libri Dalmatarum hactenus impressi. Eius tamen loco accipi potest litera in alphabeto impressa, quę sequitur post. Fert.

¶ Decima octaua cõsonans est. Phi. quę & figura, & potestate eadem est cum. Phi. Græcorum, & Iacobitarum, & Cophtitarum, & eorum qui magnam Hiberiam incolũt, quinetiam Latinum nobis. Ph. ob oculos ponit, ac etiam idem valet, quod. Phe. seu. Pe. Hebræum, Chaldæumq;, cum dictionem claudit, aut rafatur, aut tandem cum non pro. P. simplici, sed pro. F. vel. Ph. sumitur, vt in dictione Ephraim, de qua in psalmo iuxta Hebræorum computationem. 60. & in dictione Nephthalim, siue Neptalim, in psalmo. 67. vtroq; enim modo pronunciatum reperitur, etiam in titulo psalmi. 54. vbi dicimus. Intellectus Dauid cum venissent Ziphei, quod nomen Græci, & Macedones per. Phi. scribunt, Hebrei vero, & Thargum cœci, cũ Pe. sine dages. Indus vero cũ suo. F. scribit. Placuit & hic nomen Asaph, & nomen Ioseph, in medium adducere, de quibus in multis psalmis, & psalmorum titulis, fit mentio, quę vbiq; per hanc literã scribuntur. Præterea in psalmo 91. vbi nos dicimus. Iustus vt palma florebit. Macedo, palmam græco vocabulo insinuat, dicens. Iaco phinixi, & Græcus, δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει, dikæos os phinix anthisi. Cęterum in psalmo. 106. ad Hebraicam computationẽ, vbi habemus. Et initiati seu cõsecrati sũt Beelphegor. Macedo dicit, Bielphegoru, & Gręcus ĩterpres τῷ βεελφεγώρ, to beelphegor, id fuisse Idolum ignominię, vt ait Nebiẽsis Episcopus,

Epiſcopus,pleriq; arbitrati ſunt,& ſtulta gentilitas,vt Deū ortorum colebat,nunc Alcinoum,nunc Veturnum, nūc Ianum,nunc Priapum appellans,φαλλος,phallos, enim à Grĉcis dicitur Priapus,hinc Poeta ille cecinit. Nomē venerare ithiphalli.Hebrĉus tamen per.Pe.dageſſatum,ſcribit. לבעל פעור lebaal pegor. Chaldĉus Nebienſis, cum Pe.dageſſato nomen Pegor ſcribit. Arabs vero ibi tam Nebienſis,quam Syriæ, dicit. ܦܓܘܪ Phagur. Et Indus,Baboel Fegor. Et Maronitæ,ac Syri,quoque dicunt. ܕܦܓܘܪ Dphagur. Phinees quoque nomē,in eodem pſalmo,tam Macedones, quam Græci, cum litera .φ. Phi.ſcribunt. Dalmata vero, cū Pocoi,exprimit,dicēs. Pinies. Hebræus quoque, פינחס Pinhhas,cum.pe.dageſſato,ſcribit. Eodem modo,& Chaldæus,in Nebienſis Epiſcopi,Pſalterio. Syri tamē, Chaldæi,& Maronitæ .ܩܡ ܦܝܢܚܣ. Quom phinhhes.hoc eſt ſtetit, quem nos dicimus.Phinees, proferunt. Conſentit & Arabica interpretatio, quæ habet .قام فنحاس. Quam Phinhhas. Eodem modo,& Indus,ſed cum ſuo.Fi.ſcribit.Finhhas, Ephraim quoq; nomē,in Pſalmo.108.& Ephratha, in Pſalmo.132.omnes cum eodem .Phi.elemēto ſcribūt, & Hebræi

& Hebręi cũ .pe. ſine dages. באפרתה Bęphratha, & Chal dæus Syriæ .ܒܐܦܪܬܐ. Baphratho. Ioſeph cœcus באפרת Beæphrath. Arabici vero, ſeu etiam Punici, .ܒܐܦܪܬܐ. Baphratha, vel .ܦܝ ܐܦܪܬܐ. Phi ephratha. Conſentit & Indus, ſed more ſuo cum. F. ſcribit, Ba= ephrata, & quod Græci in eodem Pſalmo .cxxxii. dicũt. ἰδοὺ ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Ἐφραθᾷ Idu icuſamen aftin en ephratha. Ibidem Armeni hoc modo idipſum exprimũt. Ահա լուաք զնմանէ յեփրաթա. Ahha luach zienmane i iephratha, hoc eſt. Ecce audiui= mus eam in ephratha. Pharaonis quoq; nomen in ſacris literis, ab omnibus cum hac litera. phi. ſcribitur, & ab He= bræis, per. pe. ſeu. phe. dageſſato, ſemper ſcribitur, proinde ex regula puncti dages, literam fortificantis, Parao, non Pharao, pferri debet, vt etiã ĩ pſal. 1 3 6. vbi nos dicimus. Et excuſſit Pharaonem, & virtutem eius in mari. Nebien= ſis Epiſcopus, notat dicens. Parao, ſic enim proferũt He= bræi, nec reperitur ſcriptum Pharao, in tota ſerie ſacrę ſcri= pturæ, niſi tantum ſemel, locum tamẽ non aſſignat. Cau= ſam vero propter quam Hebræi Parao, nõ Pharao, dicãt. Cæteri vero qui à dextro ĩ ſiniſtrũ latus ſcribũt, Pharaonẽ nominent, & cum eiſdem literis. phe. ſcilicet. res. ain. &. he. ac cũ eiſdem vocalium notis. Patha. Seua. & Holem. ſeu etiã. Camez. in fine, ſemp à Chaldæis, pronunciatũ fuerit, illis veſtigandam relinquo, qui nouerunt illius nominis vim,

vim,atq; poteſtatem,non ignorant. Cæterum .Phert. vel
Fert.decima nona conſonans eſt Dalmatis, & per omnia
ſimilis eſt græco.Phi.& à nobis pro .ph. accipi debet, vt
in nominibus ſupius recenſitis patet, mutuo tñ ſępenume=
ro pro.Phi.ponitur.P.& vice verſa, nam & Phranciſcũ,
& Phabianum,per.Phi.ſcribunt,cum nos per.F.ſcribere
ſoliti ſimus,viciſſitudo quoq; iſtarum literarum,ex iam di=
ctis in huius literæ explicatione,& nominibus alijs ſuperi=
us adductis,nota eſſe poteſt.Litera præterea iſta Dalmati=
ca,nec dum ab impreſſoribus publicata,quadranguli ob=
longi,nec tamen æqualium laterum, iacentis figuram ha=
bet.Linea quippe ſuperior,& iferior æquales ſunt, ſiniſtra
vero qua ambę ſimul nectunt,recta eſt,ſed tamen breuior
eſt,& duos angulos rectos format, at quæ dextra ex parte
dictas lineas ſimul coniungit,non recta, ſed incurua ferè
in dimidij circuli modum,cum ſit,obtuſum angulũ facit.
Secandumq; eſt ſic formatum corpus,cum linea incurua,
& Scorpionis caudã oculis obijciente,quæ ſupra aliquã=
tulum producta in dextrum,& infra extenſa in læuum la=
tus reflectatur,in hanc ſanè formam & hęc de hac lite=
ra dicta ſufficiant. ¶ Sequitur.Pſi. conſonãtium decima
nona,quæ eadem eſt cum.ψ.pſi.gręco,eſt enim litera du=
plex ex.p.&.s.(quę illi implicita ſunt)conſtans, vt in gre=
corum conſonantibus ſupra dictũ fuit.Iacobitę illã .Epſi.
appellant.Dalmatæ ipſam nõ habent,ſed pro ea duabus,
latinorum more,vtuntur conſonantibus.P.nimirũ &.S.
Nam quod Gręci ψαλμὸσ, pſalmos. Macedones.ψάλωμι,
pſalomi.Dalmatę cum Pocoi,& Slouo ſcribunt, dicẽtes,
pſalomi.Simili ferè modo, & Armeni,pſalmũ exprimũt,
litera.P.

litera.P.dumtaxat expulſa, dicētes.սաղմոս.Salmos.
Hebræi, Chaldæi, Arabes, Punici, atque Indi, literam Pſi.nō habēt. Nā qđ Macedones, Σάμψονα, Sampſona, & Gręci, Σαμψὸν, Sāpſō, cū.Pſi.ſcribūt, vt apud Paulū, ad Hebręos.xi. Deficiet enim me narrāte tēpus. περὶ γεδεὼν βαράκτε καὶ σαμψὼν, καὶ ἰεφθάε, δαβίδ τε καὶ σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν, Peri Gedeō baracte, kę ſāpſon, kę hiephthae dauidte, kę ſamuil, kę ton prophiton.ideſt. De Gedeone Baracq; & Sāpſon & iephthę, & Dauid, & Samuel, & pphetis. Ibi Arabica interpretatio in hunc modum ſcribit. ܦܝ ܐܡܪ ܓܕܥܘܢ: ܘ ܒܐܪܩ: ܘ ܦܝ ܙܡܙܘܡ vel ܣܡܣܘܡ: ܘ ܝܦܬܚ: ܘ ܦܝ ܕܐܘܕ: ܘ ܫܡܘܝܠ: ܘ ܟܠ ܣܐܝܪ ܐܠܐܢܒܝܐ. Phi am zadguuna, va barach, va phi zamzum, vel ſamſum, va iaphatahh, va phi dauud, va ſmuil, va gal ſaira lanbiain.ideſt.de Gedeone, & Barach, & de Samſon, & Iaphtahh, & de Dauid, & Prophetis. Nec aliter viri fortiſſimi Sanſonis nomē, Chaldęi, & cęteri, pręter ſupius recēſitos, Gręcos, & Macedonas, ſcribunt, vt habemus apud Hebręos, in libro Iudicū, capite tertio decimo, ad finē. ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון Vattheled haiſſcah bē vatiqura, ęth ſcemo Scimſcō, ideſt. Et peperit vxor eius filium, & vocauit nomen eius Scimſcon. Hic aduerte lector, ne fortaſſe hoc viri nomen fortiſſimi, quod per ſcin iamin, hoc eſt per ſcin dextrum, ſcriptū eſt, ſchimſchom proferas, neq; cum.ch.ſcribas, vt non in

errorem

errorem nõ minimum labaris,quem in suo Michlol fore cauendum dixit,Rabi Dauid kimhi,ne scilicet assimiletur in platione.Zain.Samech.& Samech.Zain. & Alphin. Aainin. & Aainin. Alphin.& Hein.Hhethin. & Hhethin.Hein.nec non.Vau.& Beth.raphatum. Samech. & Zaddi.Chaph.& Coph.Teth. & Thau. dagessatũ, qđ (vt illius verbis vtar) שקריאתם קרובה Sceçriatham croba. ideſt,lectio seu pronũciatio earũ proxima eſt, de quo forsaſſe alias dicemus.¶Vigesima cõsonãs eſt.Ci. vel. Cia. • ꙑ • quæ tamẽ monosyllaba eſt,& tactis vix lingua supiorũ dentiũ radicibus,subito oris hiatu proferenda erit,a. C. incipiens,& in.I.cum.A. vocali adnexa desinẽs, nec tamẽ propter hoc syllabã excedet. Verbi gratia, si diuino nomini,quod.Iah. ab Hebræis dicitur.C.literam pręposueris, Cia.facies syllabam,quæ subitaneam habebit enunciationem,& talem,prorsus qualem Musici obseruare solent,in cantãdo notã,quã minimã vocãt. Exẽplũ nobis esse põt, quatrisyllabica dictio הללויה Haleluiah,cuius vnũ ꝯplexũ scilicet,Halelu,apud Hebræos imperãdi modus eſt,& laudate significat. Aliud vero eſt.Iah.& Deum insinuat. Cui etiã si.G.Macedonico more addideris dicẽs. ἀλλι Ɣ̃ια. Alelugia,nõ tñ ob id quintã syllabã addideris. Quandoquidẽ nomẽ illud diuinũ.Iah. (vt Cabalistici cõtendunt) vnitatẽ nõ excedit,& nouerũt qui subscriptæ vocalis notę Patha,vim nõ ignorãt. Sequente vocali abijcit syllaba iſta. Cia.extremũ.A. vt ocia nasego.ideſt.patris noſtri,& apđ Lucã in oratione Dominica,ocie nasi. ideſt. Pater noſter, in vocãdi casu,vbi sequẽte.E. abiecta eſt litera .A. vt patet, & in hoc nomine,tã Macedo,quã Dalmata,mutuo vtunť

t hac litera

hac litera, & sequẽti Chief. Hãc etiã Dalmatæ, hoc modo figurãt Ⱌ &. Ci. appellãt. ¶ Vigesima prima cõsonans, dicit̃. Cier. seu. Chief. & ita ꝓferri debet, vt i eius enunciatione tẽpus, & dimidiũ ꝓducat̃ tẽporis, nõ secus, atq; si cãtãdo semibreuẽ, cũ minima prõnũciaremus, si modo bisyllabicã dictionẽ esse cẽsuerimus. Cũ tñ multi vnius syllabæ ipsam esse arbitrent̃, &. Chief. cũ digãma æolico scribant, ac ꝓferãt. Hãc Dalmatæ. Czaru. vel. Cieru. ⱍ appellat, & eadẽ est cũ ⱍ vigesima septima litera alphabeti Dalmatici iam impressi, & cũ. Ci. Macedonico, exemplũ habes, in nomine Vinciẽcia, Ignacia, Cijra. idest. Vincẽtij, Ignatij, & Ciri. Parumq; differt à. Chieru. pariter Dalmatico. ·ⰼ· & à. Chier. Macedonico, & cũ ea scribunt, Dominiche, Marcheliana, i Marchella. idest. Dominici, Marcelliani, & Marcelli. ¶ Vigesima secunda cõsonãs est. Sa. vel Sca. ш. & p. Scin Hebræo sumit̃. Hanc Dalmatæ. Sa. siue. Sai. appellãt, & eandẽ ferè figurã hẽt. ш. quã &. Sa. Macedonica, Dalmaticaq; iam impressa. ш. eo dũtaxat excepto qđ plana linea, q̃ tribus erectis lineis substrata est, vtrinq; progreditur, nec ex toto plana est, sed non nihil à sinistro in dextrum latus eleuatur, vt videre licet ex illius figura paulo ante descripta. & latinũ. S. nobis repręsentat, sicuti &. Slouo. de quo superius dictum est, & cum ea scribunt nomen, Sebastiana, & alia nomina, vt in exemplis superius adductis, clare cognosci potest. & perinde ferè enũcianda est, ac si duo. SS. simul essent. ¶ Sequitur cõsonãs quæ. Sta. щ. appellatur, & tridentis formã habet, & ne dũ pro. St. in quibus eius vis & sonus flectitur, verũ etiam & aliquãdo pro gemino. SS. accipitur. Hæc vltima est Dal-

 matis

matis in cõsonantium numero, & . Sta. siue etiã . Schia. appellatur 𐌸 & in alphabeto iam publicato ᗄ vigesimũ sextum obtinet literarum numerum, & pro . St. accipitur. ℭVltima alphabeti Macedonici litera est . Csi. nihil à . ξ. Græco differens, & Latinis . Cs. vel . X. repręsentans, vt in nominibus proprijs, Xenophonta, Eudoxia, Maxima, Auxentia, Eupraxia. Dalmatæ hoc elemento carent, sed pro eo. Caco. & Slouo. C. scilicet & . S. scribunt, nam qđ Macedones, & Græci Ἀλέξιον, Alexiõ dicunt, ipsi Alecsa, scribunt p . cs. & in reliquis pari modo in quibus. Xi. reperit. ℭDuæ vero ille vocales scilicet. Vch. & . Iat. tametsi pro vocalibus sumantur, sunt tamen aliquando consonãtes, vt patet in psalmo quarto, vbi habemus. I uuidite iaco. idest. Et scitote quoniam, mirificauit dominus sanctũ suũ, vbi prima litera est. Ita. quæ in loco isto pro copula sumit, secunda est. Vch. tertia. Vide. quarta. Iat. nunc tu discerne inter consonãtes & vocales, quæ nam ex his sint. Videtur autem 𐌷 Vch. esse diphtõgus gręca. ου. omicron ypsilõ. Iat. vero ѣ Latinum. b. est, cum linea per medium deducta, & nonnunquã litera integra in dictionibus. Iat. exprimitur, sępe vero. Ia. tantum, & sępius pro. I. tantum consonante accipitur. & sic est finis cõsonantium Dalmatarum, & Macedonum. Restat vt reuertamur ad Chaldaicas cõsonantes plenius explicandas.

ℭDe literis quę puncta Rubea intra se, infra, supra ve admittunt. Caput. VI.

EX supra scriptis Chaldęorũ consonãtibus nõnullæ sunt, quę si punctum Rubeũ intra vētrẽ, aut supra se, infra ve habuerit (vt de Raphe, & Dages, apud He

bręos traditur in literis בגד כפת Bagat chephath.) leuigantur,fortificantur,duriusculeq;,non nihil proferuntur, & variāt cum prolationem,tum vocē, & sunt infrascriptę.
. ܒ . ܓ . ܕ . ܛ . ܟ . ܦ . ܬ . Scilicet Beth.Gomal. Dolad.Teth.Coph.Phe.Thau. Nam si . ܒ . Beth. simpliciter proferas,leuiter quidē proferes,inter.ve.& bbe.sicut. ب .be.Punicū. Et si super posito pūctulo. ܒ̇ .inueniatur,proferendum est, vt . B . Vita, Græcū, & raphatum . בֿ . Beth, Hebraicum, nec non vt Macedonicum. B .& vtrunque Dalmaticum. . . Vide,ac Iacobitarum. B .Veda. & Armenicorum, բ . bien.& dicendum. Vet. Sin vero punctum in ventre fixum habuerit,isto nimirū modo . ܒ . tunc forti ac dura enunciatione proferendum erit,& labia multum simul stringenda, atque inuicē premenda erūt, & non aliter quam Hebraicum dagessatum . בּ . & Buhc. B .Macedonicū, & vtrunque. . . Dalmaticum.Buch.& . π . Pi.Græcum,quādo.M. Mi. aut.N.Gni.præcedente,pro.B.profertur, vt. τὸν πάλιν, Ton paglin.idest vice versa, neq; enim tunc proferre debemus, ac dicere. Ton vaglin, sed Tom baglin. Simili modo

modo proferēda erit, vigesſima ſexta Armeniorum litera. պ. quæ & .Pe. & .Be. dicitur, & acri prolatione, ac forti, cōtrariaque ſuperius notatæ literæ. բ. Bien. (quæ nihilominus etiam. Pien. dicitur, & labiis mutuo ſe leuiter tangentibus, ſicut de. Vita. Græco paulo ante dictum eſt profertur) enuncianda eſt, & ſicuti Indorum quoque. Ba. cum omnibus vocalibus efferenda, quam ſemper Indi literam aſpero quodā modo proferunt. Si vero. ܒ. cum puncto ſubſtrato inueniatur, & ſi loco. Hirich. poſitus videatur punctus, omnium tamen vocalium voces induit, & litera ipſa fortiter enuncianda eſt.

ℂ. ܓ. Gomal vero ſi punctū ſupra caput habuerit, leniter profertur, & .G. latinū. Hebraicūq; ſine puncto & vtrunque Samaritanum. ℸ. ℷ. Gimel, ac Græcū, & Cophtitarū, Iacobitarūq;. Ϭ. Gāma, quin & Macedonicū, & vtrūq; Dalmaticū. Ⰳ. ʃ. Glagola. & Indorum. Ga. ac etiam Armeniorū. գ. Gim. vel Chim. nobis repræſentat. At ſi intra vetrem. ܓ. punctatum fuerit, tunc. Gha. vel. Gho. in voce & prolatione

.Gim.

Gim. ✓ .quintæ Punicorũ, Arabũq; literæ enunciabit, & .Gimel, Hebræi . ג . dagessati, & .Ꮷ. Ge. decimæ Armeniorum literæ, quæ etiam . Ye. & .Ze. & .Xe. dicitur, personam induit. Sin vero substratum punctũ habuerit, isto inquã modo . ✓ . tunc Hebræi Gimel cum Hirich, & Gain ✓ decimæ nonæ Persarum literæ, prolationem habebit, lenem scilicet, ac si diceres Yia. cum ypsilon iota Græco, vt πτυφυία, Tetyphyia, & veluti Iod Hebræum, cum dages in vtero, & Hirich substrato, nã ad. G. sonum ferè deflectit, quod quidem manifeste patet in sacris literis, cũ legimus, & dixit dominus deus, Hebraice enunciamus. Vagiomer Iehouha Heloim, non Vaiomer, cum illud Iod, secundum Grammaticorũ regulas, dagessandũ sit, & ꝓinde literæ duplicatio, siue (si dici potest) geminatio, seu fortificatio, ad cõcinnam. G. prolationem nos ducit, nec tamen. Gie. penitus, & pleno (quod aiunt) cornu, exprimendũ. Sed inter .G. &. Yie. flectenda illius ꝓnunciatio est, ita tamen vt potius à .Gio. quam. Yio. dictio ipsa auspicanda sit.

¶. ✓. Dolad, cum inferiori puncto leniter profertur, & vt raffatũ Daleth . ד . Hebræum, blese aliquantulũ lingua inter dentes posita enunciandũ est, ita vt aspirari quodammodo videatur, &. Dhe. dicẽdum. Nam ex Grãmaticorũ,

ex Grammaticorum, tam Græcorum, quam Latinorum sententia. D. nec habet aspiratione, nec illa protinus caret. Iccirco etiã media litera, inter. Thita. &. Taf. apud Græcos collocatur. Aliter enim. Delta. seu. D. latinum, in principio, aliter alioq; spiritu in medio dictiõis proferri debet. Quippe in hac dictiõe, siue in hoc verbo desidero, quin potius in hac verborum cõprehensione Seruatorisq; nostri Iesu Christi amoris paternæq; charitatis, in filios plena periodo. Desiderio desideraui hoc Pascha mãducare vobiscum. Primum illud. D. dictionis, & verbi, cum lingualis (vt nonnulli aiunt) litera sit, linguaq; ipsa, ita in ore sita, & finita dentibus sit, vt tum demum sonos distinctos, pressosq; efficiat, cum ad dentes, & ad alias partes pellit oris) si dum pronũciatur, intra medium superiorum, inferiorũq; dentium lingua ponatur, confestimq; in vocis emissione retrahatur, ita vt vix applicatio appulsusq; eius, ad dentes deprehẽdi queat, nescio quid molle, & auribus magis gratum, & suaue illi additum apparebit, adnexamq; quodammodo aspirationem habere videbitur, & non aliter ipsius D. literæ in prolatione differẽtiam cognosces, quam inter infrascriptas Græcas dictiones θεός, Theos, idest. Deus, & τεός, hoc est. Tuus, & tunc cum. ذ Dhal. nona Arabum litera conueniet. Cũ vero in capite punctũ habuerit. hoc modo. ܕ. tunc proferendum erit, sicut Daleth Hebræum dagessatum, &. Տ. Tza, quarta decima in ordine Armenici alphabeti litera, sicut. D. omnium aliarum linguarum, cũ præsertim durã pro dictionis

ratione expoſtulauerit enunciationem.

ℭ.ܛ.Teth,pro Latino.T.& Græcorũ omniũ.Taf. Macedonũq; Ꚍ & Dalmatarum vtroque.ꚍꚍ.ꚋꚋ. Tardo.&.Ta.ጠ. vigeſima prima Indorum litera ac cipitur,&.Teth.Hebræum,atque vtrunque. ט. ࠈ. Samaritanũ,ac.Tzat.ص quartam decimã,& ط Te. ſextã decimã Punicorũ literã æmulatur, quin & .տ. Tun.ſeu.Tuen.trigeſimæ primæ Armenici alphabe ti literæ,nec nõ & .դ. Ta.vel.Da.(vtroq; enim mo do in eodẽ alphabeto appellatur) vocẽ ſonũq; atq; poteſtatẽ nobis repræſentat. Si vero .ܛ. in medio vẽ tre ſuo,ſeu in corporis vmbilico vulneris,acceptęq; plagę indiciũ cicatricẽ,punctũ ſcilicet oſtẽderit, tũc pro. Th. & Dh.ſumit,& non ſecus atq;.Daleth.Hebręum,&.Thau. tam Hebræũ,quam. ࠃ . ࠕ .Samaritanũ.Et.Dhat.vel That.qnta decima,&.Dhe.ac.The.decima ſeptima Ara bum litera proferẽdũ eſt,quin &.Thita.Græcorũ,& Ma cedonum,&. ✢ .Tha.decimæ Indorum literæ,quæ cru cis ſimilitudinem præſefert,& .թ. Tho. nonæ Ar meniorum,ac Iacobitarum ✢ Teda,vocem ſimilem eundemque ſonum in enunciatione ſua requirit.

ℭIdem prope dicendum eſt de .ܩ. Coph. ſine

punctis,

punctis, quod scilicet latinū. C. simplex sonat, & K. Græcorum, & ҡ Caco, ac ч Ci. Macedonum, & eiusdem nominis ϛ & Ꙗ ac 𐌳 & ꙋ Dalmatarum, & Caph, כ Hebræorum, atq; ܟ . ࠊ Samaritanorum, in principio medioq; dictionis, & pro Ϭ Caba. Iacobitarum, & Cophtitarum, & pro . Ꞇ . Tsieca. Vuandalorum, quod pro C. & K. accipitur, nobis succurrit. At pūcto in capite Rubeo, ceu Galli crista, ܟ݂. Coph. suscepto, Hebraicum כּ Caph. dagessatum. & ڤ. Cap. vigesimam primam Arabici alphabeti literam repræsentat, quamuis etiā pro. ܩ. Quph. Chaldæo, &. ק. Coph. Hebræo, nobis sæpe subueniat. Quin & pro ك. Chieph. vigesima secunda eiusdem Punici Alphabeti litera, & pro կ. Chien. vel. Gien. Armenica, & ꙋ Czaru. &. Cerf. . ⱍ. Dalmatarum, &. ч. Chier. Macedonum, a nobis accipi eorumque more pronunciari debet. Substrato vero punctulo. ܟ݁. ferme, vt ך Caph. Hebraicum raffatum. & Iacobitarum. X. Chi. Macedonū. ✕. Chir. & vtrunque Dalmatarum. ܟ . ✕ . ✕ Ⱈ Chir. Quinetiam ح. Hha. septimæ Persarum literæ vices sustinebit, & licet aspirationis fortis Chaldaicę, Hebraicęq;, & Samaritanæ. Hhet. loco capiatur, remissa tamen aliquātulū aspera illa, ac vehemēter dura enunciatione hoc loco

proferenda erit, eiusdem quoq; prolationis est trigesima sexta Armeniorum litera. ք. Che. & ᖽ Cha. Indorũ quarta decima, quinetiam eorumdem Indorũ octaua litera. ф. Ka. eiusdem prolationis esse potest, quamuis pro. Q uph. Chaldæorum, &. Coph. Hebræorũ, & Samaritanorum capiatur, & Græco. ф. Phi. quam simillima sit.

Ͼ. ܦ. Phe. vero, vel etiam. Pe. simpliciter Hebraicũ. פ Phe. & vtrunque Samaritanum. ࠐ. ࠐ. atque Arabicum ف Phe. Latinum quoq;. P. & Græcorũ. π. Iacobitarum, Cophtitarumq;. ⲡ. Pi. ac Macedonum Π. Dalmatarumq; vtrunq;. ꙑ. ⲡ. Pocoi. &. ✶ Pa. vigesimam secundam, ac T Pa. vigesimam sextam & vltimã Indorum literam nobis repræsentat, quin & trium binomium Armenicarum literarũ. բ. Bien. vel. Pien, պ. Pe. vel. Be. փ. Piur. vel. Psiur. nam & pro. ps. & pro p. solitario accipitur, ac etiam փ Phi. penultimæ eorumdem Armeniorum literæ fungitur officio. Cum autem. ܦ. punctum in ventrem inditum habuerit, tũc pronũciatio eius, erit instar. פ. Pe. Hebraici dagessati, ac duræ, & (vt aiunt) fortiter pronuncianda erit, perinde scilicet, ac si duo simul. PP. essent, quod quidem clare, dilucide,

cide, atq; manifeste, à nobis Romæ deprehensum fuit, in

ܐܠܝܐ ܒܪܐ ܕܐܒܪܗܡ ܬܠܡܝܕܗ ܕܡܪܝ

ܦܛܪܘܣ ܦܛܪܝܪܟܐ ܕܡܪܘܢܝܐ ܦܛܪܝܪܟܐ

ܕܐܢܛܝܘܟܝܐ ܡܢ ܛܘܪܐ ܕܠܒܢܢ ܩܕܝܫܐ ܡܢ

ܐܬܪܐ ܕܣܘܪܝܐ. Ilia bro dabrohom thalmidoh dmori phetros phatriarcho dmaronoie phatriarcho dantiochia men turo dlibnan quadiso men athro dsuria. id est. Elia filio Abrahā discipulo Petri Patriarchæ Maronitarū Patriarchę Antiochię, de Mōte Libano sancto, de Prouintia siue loco regionis Syriæ, quā vulgo Suriā appellant. Qui cum ad Lateranense Concilium, quod sub Leone Decimo celebratū est, Romam à Petro Patriarcha suprascripto Antiochiæ missus fuisset, & mihi postmodum in literis latinis erudiēdus in Canonica nostra Pacis Romæ, per biennium Pontificis iussu traditus, vix vnquā, ac nō sine graui molestia, ac difficultate. P. proferre poterat. Nam dum illi infrascripta verba, exercitationis gratia, enuncianda proponerem, videlicet ܡܪܝ ܠܝܘܢ

ܥܣܪܝܐ ܦܦܐ ܕܪܘܡܝ ܡܕܝܢܬܐ. Mori lion gesrio Papa dromi mdintho. id est. Domini Leonis Decimi Papæ Romanæ Vrbis. Nō Papa, sed Phapha continuo dicebat, ac semper. Quod ego cum sæpius audiuissem, assidui magistri officio functus, vno opere eandē (quod aiunt) incudem, diem noctemq; tūdebam, ac sollicitabam,

citabam, vt quo ad fieri posset. Pe. Latino more proferret. His tunc quotidianis meis (vt sic dicam) calcaribus stimulatus labellis admodum inuicem compressis, atq; conglutinatis, & ceu vinculo quodam constrictis, balbi alicuius hominis instar, aut illius more qui in enunciandis quibusdam verbulis, antequam in vocem prorūpat, nescio quid in illius verbi prolatione secum prius immurmurare videtur, ac demum in ipso pressu oris, quodam cum impetu ex ore impulsum emittit, non nihil immoratus. P. ipso sæpius interrupto & (si dicere fas est) Pipizato, Ppappam tandē cum geminatis. P. enunciabat. Id etiam familiare, quin potius innatum est Punicis in suo. Phe. quod & in Chaldęo Phe. cum inferne punctatur. Tunc enim eo modo proferri debet, eoq; spiritu enunciari, quo Hebręi. P. raffatum, & Græci, & Macedones, ac Iacobitæ. Phi. necnon Armeni Phe. ac demum Indi penultimam sui syllabarij literam proferre consueuerunt.

¶. ܬ. Thau vero ex sui natura media quædam litera est inter. Thita. &. Taf. Græcum, quia nec cum aspiratione, nec sine ea pronunciatur. Et si quidem punctū in vertice hoc modo. ܬ. habuerit, tunc simplex. T. sonat, & sicuti. Taf. Græcum, & . ܛ. Chaldæum, & literæ omnes de quibus in ipsius Chaldæi. Teth. explicatione paulo ante dictum fuit pronūciari debet. Sin vero id puncti genus ad calcem descēderit. ܬ. hoc pacto.

Tunc

Tunc. Thita. Græcorum, & aliorum. T. aspiratorum, de quibus in dicta litera. Teth. superius est facta mentio prolationem habebit. Quin etiam ث The. quartæ. ث. vel ث cum triplici puncto superposito, Punicorum alphabeti literæ prolationem imitabitur.

¶ Ista quoq; punctorum genera nõnunquam supra primam literam, vel dictionis syllabam, aut sub secunda pari modo syllaba, vel litera, cum syllabæ vicem obtinet, collocantur. Et quia aliquando pluralem numerum, aut imperandi modum, aut varietatem alterationemq; quandã, aut genus significant longum esset recensere, sat fuerit in præsentia insinuasse punctorũ diuersa esse genera, & varia eorum officia. Quomodo autem & quãdo id fiat, aliàs fortasse explicabimus, & tunc vel maxime præcipueq; cum punctum (qui vnicus nonnunquam supra literam vel sub illam cernitur) literæ alicuius defectum innuere demonstrabimus.

¶ De vocaliũ Hebraicarũ notis, atq; noĩbus, & alijs quibusdã punctis. Cap. VII.

HEbræi prӕter id quod superius de dages, & raphe, dictum fuit, duo alia puncta ad vnius literæ alphabeti penultimæ, scilicet. ש. Scin, variam prolationem demonstrandam habent. Smol. videlicet & Iamin. Verum quippe perfectumq; literæ sibilum. ש. smol, supra læuum cornu impositum declarat, vt de. σ. Sigma. perfecto Grӕcorum sibilo dicitur. Habent enim Grӕci tres sibilantes literas, sed alio atq; alio sibilum suum, sibilant ordine. Nam. ζ. Zita. prima ex hahentibus sibilum litera, vt Zain. Hebræum, & Chaldæum, à leni incipit sibilo, & in

non

non ſibilum deſinit, quod ex eius æolica diſſolutione manifeſte apparet, dū pro. Zita.sd.vſurpāt, vt σύρίζω, Syrizo, συρίσδω, Syriſdo, hoc eſt fiſtula cano. At.ξ. Cſi. a nō ſibilo incipiens terminatur in ſibilū, vt συξ, ſtyx, & σφύγξ.ſphynx, σ. Sigma. vero perfectum habet ſibilum, atq; perpetuum ipſius literę tenorem ſeruat, ac ſonum reddit acutum. Hinc arbitror factum, vt ab antiquis noſtris hæc dictio. Cauſſa. per duplex.ſſ.ſcripta fuerit, vt perpetuum ipſius literæ ſibilum denotarent, & perinde pronunciaretur, ac ſi duo .ſſ. forent, nec ſonus eius caderet, ſed perſeueraret acutus, quē ſonum ineſſe literæ. Scin. pūctus ipſe ſmol inſinuat. Iamin vero, dextro, vnde nomē accepit. ש. inſidens cornu, depreſſam eius prolationem, obtuſumq; ac mixtum literæ ſibilum reddit, & non aliter apud noſtros proferri debet, ac ſciſcitor verbum, atq; ſcio, necnon & ſcientia, nomen. Quandoquidem aliud eſt dicere ſcimus, quando notionem intelligentiamq; noſtram alicui cognitam eſſe volumus, aliud cum hominem quempiam præſis naribus eſſe volumus inſinuare, ac dicimus, homo ille ſimus eſt, & cū inter Grammaticos conſtituti ſimus, non inquam per .ſc. nec per.ſch. ſi ſapimus ſcribemus, ſed ſimum illius naſum eſſe dicemus, & per.s. ſimplex, &.i. ſcribemus, nec ſchimus aut ſcimus eſt naſus dicemus. Et aliud profecto eſt cū patriæ longas miſerati clades Summo Pontifici perſuadere nitimur, vt excitatos bellorū inter Chriſtianos Principes, Italię pręſertim, tumultus reſtinguere, ac ſedare conetur, in hęc vel id genus alia verba prorumpimus dicentes. Seda rogamus te Paule Pōtifex Maxime. Seda Chriſti Vicari oramus te. Seda ter Maxime Pont. Paule obſecramus te,

Chriſtianorum

Christianorum Regum discordias, desides illorum animos concilia, furores ex ira, mutuisq; odijs concitatos mitiga. Moueat te pie Pater innoxius, qui effundendus est Christianorum sanguis, si potentissimorum exercituum arma sęuire; atq; in vulnera debacchari occeperint. Pastor es tu Pater sancte ouiū Christi Paule Romane. Veri Romani Pastoris officio fungere, curam commisi tibi gregis habeto. Tuum munus est hoc Beatissime Pater, tua dignitas, tuum Imperium, tua Maestas, tua (qua Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi, vice fungeris in terris) autoritas, hoc exigit, hoc potest, id post paternas hortationes, vel vna tua terroris, minarum, atq; spiritalis vltionis plena. Scheda. effice re, atq; obtinere poteris. Scheda, nomen apposui, quod p. s. &. ch. scribitur: vt illorum imitarer exemplum, qui in suis linguę sanctę grāmaticalibus libris. Scin. dextrum, per. s. &. ch. videlicet. Schin. scribunt, quod tamen mihi minime placet. Nam cum diuersa variaq; illa scriptura sit, quę per K. Cappa. Græcum. vel. C. latinū, ab ea quę per. X. Chi. eorūdem Gręcorum, vel. ch. latinū scribitur. Ita & in illius prolatione diuerso modo lingua vtēdum est. Aliter quippe apud Gręcos profertur σκολιόν, Scolion, per. Cappa. scriptum, quod obliquum tortuosumq; significat. Aliter vero σχόλιον, Scholiō, p. ch. quod Scholiū glossemmaq;, appellat. Et qui Gręce sciunt hoc plane intelligūt. Apud nostros cum Scio verbum enunciādum est, linguę summitas, extrema scilicet pars illius, ad fornicem pallati supra radices superiorum anteriorum dentium locāda est. In prolatione vero nominis Scheda, linguę apex, non nihil flectendus est, ad radices inferiorum anteriorum dentium, &

lingua

lingua ipſa aliquantulum eſt incuruanda, vt in. Chi. Græ-
ci enũciatione obſeruatum eſt. Et hoc idem obſeruari de-
bere, reor, dicerent, ſi de hac re ſciſcitarẽtur in. שׂ. Sin. ſini
ſtro, cum ſmol, & . שׁ . Scin. dextro, cũ Iamin, quadragin-
ta illa duo viroꝝ millia, ex Ephrata, qui ad vada Iordanis,
ob inuſitatam Siboleth, & Sciboleth prolationẽ interiere.
¶ Cæterum Hebræi vocalium notas decem obſeruant.
Quarum duę, videlicet ַ Patha, & ָ Camez. A. re-
pręſentãt. Quatuor vero. E. ſcilicet ֵ Zere ֶ Segol.
ְ Seua ֱ & Atephſegol. Vna dumtaxat pro. I. capit̃,
quę ִ Hirich, quoq; appellatur, & literę ſubſtituẽda eſt.
Alia etiam tantum quę ֹ Holem dicitur, & eſt punctus
ſupra literam erigendus. אֹ. & vocalem. O. exprimens.
Et duę quę. V. noſtro reſpondẽt, appellaturq; vna earũ
ֻ Kibuz. altera וּ Surech. vel. Melopum. & Surech
peculiaris nota eſt literę. Vau. ו. in cuius ventrem, ſi infi-
xa fuerit, quamuis litera ipſa, ex ſui natura. V. ſit, tamen alias
voces atq; vocales, alijs ornata punctis induit, pro. V. tan-
tum vt intelligatur efficit. Et ore non aperto, ſed reſtricto,
atq; aliquantulum producto vox illa pronuncianda eſt.
Nec te torqueat ſi quandoq;. Vau. וְּ .cum puncto in vẽ-
trem indito inueneris, & nihilominus cũ alia etiam vocali
nota ſubſcriptum, quia tunc punctus ille non Surech, vel
Melopi vices gerit, ſed dages, vt literam (quod aiũt) forti-
ficet. Huiuſmodi vocalium notę à magiſtris Hebręorum
diuiduntur in longas & breues, in ſimplices & compoſi-
tas, in proferibiles, & quę nõnunquã minime proferunt̃,
ſed ab aliqua adnexa rapiuntur, & tũc quieſcũt, ac (vt ipſi
dicunt) muſitant, & ab eadem raptim deglutiuntur.

De puncto

¶ De puncto quoq; Mapik,idem ferè dicendū eſt,quod de puncto Surech,in Vau literę vmbilico,impoſito, cum intra.He.literam,in fine dictionis poſitam,autſub eam inſtar Hirich apparuerit.Quia nec etiam tunc Hirich,quidem eſt,nec dages,ſed relatiui fœminini generis nota, & eius dumtaxat litera ipſa.He.capax eſt, & in poſſidendi,dādi ve,aut auferendi caſu tātum ſeruire videtur, vt eius ei,ſua ſuæ. Quod ſi forte aliquando adnexus maſculinis inueutus Mapik punctus fuerit.Intelligendum eſt, non abſq; figura,& ratione factū fuiſſe,referre enim poteſt,aut nomen quod ambigui,ſiue promiſcui generis eſt,aut etiam maſculini generis tātū,ſed id ornatus gratia per Tropos figuras & Schemata quędam.Hinc Gręcorum mores originem traxiſſe coniectari poſſumus,dum maſculinum pro fœmi nino,& vice verſa alterum pro altero ponūt, & ſingularē numerum,pro plurali vſurpant,plurale quoq; verbū neutris ſingularibus addunt. Alia præterea duo ſunt puncta, apud Hebręos inter compoſitas vocaliū notas numerata, ſcilicet ֲ: Hhateph Patha,& ֳ: Hhateph Camez,quę p A.latinum,ſatis cōmode exprimi poſſūt,quāuis Hhateph Camez,à nonnullis etiam pro.O.accipiatur.

De nominibus,figuris,& punctis,vocalium Chaldæarum.

¶ Chaldæi vero & Syri,quinq; vocalium voces, quinq; ſignis enunciant,ac notis,quæ vt facilius in memoria retineantur,& cū opus fuerit,cito ſubueniāt, qnq; virorū illuſtriū noībus exprimere cōſueuerunt,videlicet. ܐܳܕܳܡ . .

Odom. . ܐܰܒܪܳܗܳܡ . . Abrhom. ܐܺܣܚܳܩ . .

Ishhaq. .ܚܒܨܐ. .·. Esagia. .ܪܘܨܐ. .·. Vria. Et pro Abrhom quidē scilicet pro. A. & pro Patha, vel Camez Hebræo, signum hoc .·. Per Odom .·. vero Holem, aut Vau Holem Hebræum, &. O. latinū, intelligere debemus, & id quidem, vel paruum, vel magnum, longum scilicet, aut breue, prout Hebræorum etiā more, vocalibus literis additur. In Esagia .·. vocalis latinæ. E. notam, intelligere debemus, quæ in Hebræorum traditionibus, per Zere, Segol, & Seua, atq; Hhatephsegol, exprimitur, & ne dum. e. simplex, verū etiam diphtongatum, nobis ante oculos obiiciunt. Per Ishhaq .·. notam instar Græci. H. Ita, & latinæ aspirationis, vocalem. I. latinā indicant, & Hirich, Hebræi, sub literam constituti longam, siue breuem. I. vocalem insinuat, prout sub Iod, vel infra vocalem aliā reperitur. Demum. V. vocalem latinam, per Vriam, ac nota .·. effigiatam demonstrant, & eam quidem, longam, aut breuem, prout etiam ab Hebræis, per Kibuz, aut Surech, insinuari solet.

De alio vocalium, punctorum genere.

Superius

¶ Superius descriptas quinq; vocalium voces, siue notas Syri, & Chaldæi, alio punctandi genere consueuerunt exprimere. Nam loco Abraham, duo pūcta, ceu arcticum, & antarcticum, cœli polum, supra, & infra terrā, supra, videlicet, & infra literā κατὰ διάμετρον, Cata diametron, collocāt, & A. subintelligūt, vt ... Ba. Ga. ... Ba. Ga. Esagiā vero, præter iam dictam notam . .e. duobus etiam aliis, sub litera additis punctulis, tanquā extremis lineæ grauis accentus Græci punctis, a læuo in dextrum deflexis, hoc ordine demonstrant ... Ze. Te. ... Ze. Te. Odom . . quoque, scilicet .o. intelligere volunt cum duo puncta, supra literam, acuti accētus Græci more, a sinistro in dextrum latus eleuata inscribunt ... Co. Lo ... Co. Lo. Ishhak etiam nedum per . . & .H. aspirationis notā, verum etiam per duo substrata literæ puncta. I. insinuant, a dextro in sinistrum latus deriuata, vt hic patet. ... Si. Phi. ... Si. Phi. Vriam demum raro vel nunquam aliis punctis, quam per superius descriptam notam . . v. exprimere cōsueuerunt, tametsi in aliquibus reperiantur locis, supra literam duo pūcta,

tanquam duo extremi apices, grauis Græci accentus, hoc ordine. ܬ.ܣ. Su. Thu. ܬ.ܣ. Su. Thu. Causam vero quare nõ alio vsi sint punctandi genere, in expressione .v. vocalis, præterquam Vriæ nota, illam esse reor, ne scilicet lectorem, ob id ambiguum redderent. Nam puncta sæpenumero supra literas ponũtur, aut supponuntur, vt pluralitatem insinuẽt, verum quia contingit, vt in dictione, vel Ris sit, quod in capite punctum gestat, vel aliud alias, aut primæ personæ, aut defectus alicuius literæ indicatiuũ reperit signũ, si alia duo adderent puncta, & punctorum numerus augumentum caperet, & præter tot punctorum incapacitatem, indecentiamq;, ac scripturę deformitatem, & præsertim si alia forte fortuna vocalis alterius nota supra dictionem posita foret, animus præterea lectoris in labyrintheis anfractibus cõstitueret, & hæsitãs in pũctorum discretione effectus in nauseam deueniret, & quod delectare debuisset verteretur in odium. Iccirco perpetuo pro .v. vocali, Vriæ nota vsi sunt.

De Punicorũ, Arabũq; notis, loco vocaliũ.

¶ Hebræorum, Chaldæorũq; more, Punici, & Arabes, & quotquot illorum alphabeto vtuntur, vltra literas, quæ ex innata illis voce, vocales esse possunt, & sunt. Habẽt pręterea nonnullas notas, ac signa quædam, quæ aut supra literas, aut subter eas posita, vocem quinq; vocalium latinarum, scilicet. a. e. i. o. u. infundunt, arguuntq; sub illa voce enunciãdas, illarumq; defectum, vt de apostropho gręco, vel de dages Hebræo, duplici officio fungenti, insinuãtq;

aut literæ defectum, aut etiam literam fortificatam, & vt geminatam fore pronunciandã. Et ex his quoq; aliud signũ dictioni impositum, denotat ܐ Aliph. subintellectum, aliud etiam quod indicat literam puncto, seu vocali carere atq; in seipsam residere, ac sæpenumero mutam quiescentemq; esse, nec pronunciãdam, & sub alterius puncti voce comprehendi. Et pro. A. latino, ac Patha — Hebræo, & Chaldæo . ܵ . Abrhom, vtũtur linea, a sinistro in dextrũ latus se tollẽte simillima acuto Græco accẽtui supra literã. Quam qui Bizantium, & Orientales incolunt partes, Vstum, Nessab, qui vero Aphricam, & Punica regna inhabitant, haudquaquã semper illam in altum extollunt, sed sæpissime planam lineam illam, ceu raphe Hebraicum, aut Græcorum Macrà, supra literam ducunt. ܝ . ܝ . eamq; Nesba nominant, hacq; mutuo pro. E. ܝ . ܝ . vtuntur. Punici quoq;, pro vocali. I. habent. ⁄ . Chesdi. quæ nota est sub litera locanda, hoc modo. ⊥ . plana, quam Turcæ, & Orientales, alijs nominibus, alioq; ductu, & appellant, & scribunt. Nam ab illis Chesre, Esre, Gier, dicitur, & sub litera. ⁄ . vt Hirich, Hebræorum more locatur, & p Ishhaq Chaldæorum, & est linea à dextro in sinistrum latus deflexa. ⁄ . ad similitudinem grauis Græcorum accentus. O. vero vocalem, Chaldaicũq; Odom, hoc modo demonstrant. ＼ . & est linea à dextro cornu, superioris semicirculi inferne deducta, ceu à sinistro in dextrũ latus deflexa, & supra literam collocari solet. ܘ . & appellatur Rupha. Alij aliter pingunt, & non secus atq; apostrophum Græcũ faciunt, &. o. Odom, atq;. v. Vriam, reddit.

Quandoquidẽ

Quandoquidem Punici, & vt olim Vmbri, & Tusci, & aliæ quoq; aliquæ partes Italiæ, & insula pſertim quæ condam coniuncta Italiæ fuit, sed casmate maris, vt iure consultus in lege notionum. ff. de verborum signification. ait, à continenti separata, Trinacria, seu Sicilia, cognominatur. pro vocali. o. vti consueuerunt. u. Quod tanquam rusticum, agrestiq; more prolatũ, à iunioribus repudiatũ fuit, & quod illi Huminem, Frundem, Fretu. Hominẽ, Frondem, Fretoq; dixerũt, quod & Lucretius Vates antiquus, libro primo expressit dicens.

Angustoq; fretu, rapidum mare, diuidit vndis.
Et in libro tertio, Acherunte, pro Acheronte, posuit.
Atq; ea nimirum, quæcunq; Acherunte profundo.

Tusci tamen quãuis. o. acceperint, illud antiquum. u. non penitus reiecerunt, nam pro homine, lo Huomo, dicunt. Hinc forte non ab re, dixerunt aliqui, Ambrosii nomen, Tuscos, per. u. &. o. ac vnicum. g. scribere, ac proferre, videlicet, Ambruogio, id quoq; in multis alijs obseruare cõsueuerunt. Mutuam tamen. o. &. u. variationem nostri aliquando confundunt. Nam sicuti in superioribus pro. u. posuerunt. o. sic & aures consulentes, ipsum. o. verterunt in. u. vt patet in pluribus nominibus, quæ tam Græce, quã Armenice, per. os. scribũtur, à nobis per. us. proferuntur. vt Valerios, Chrysostomos, Valerius, Chrysostomus. Nominant vero Orientales signum hoc, Otur rapha, tzam. Et quamquam pro. o. addant, proferunt tamen per. u. vt in illorum Alphurcan (quem Alcoranum vocant) libro secundo, clare intuẽti manifestum esse poterit, per infrascripta verba, quæ Chaldaicis literis, vocaliũq; notis Punicis

respondentibus,

respondentibus scripta erunt.

Lrahhimi.	Lrahhmani.	Llahi.	Bismi.
Miserantis	Misericordis	Dei	In nomine
Tahla.	Rabin.	Lillahi.	Alhamdu.
Altissimo	Regi	Deo	Laus
Ligesai.	Kal.	Iladhi.	Lahlamini.
Ipsi Iesu	Dixit	Qui	Seculorum
Meriam. Ebnun.		Ia gesai.	Elnebi.
Mariæ Fili		O Iesu	Prophetæ
Galichæ.		Nagamti.	Vzcur.
Super te.		Beneficij mei	Recordare

Et super generationem tuam, quod formaui te de spiritu sancto, loquebaris humane in cunis & fascijs, & quod do cui te scripturam, & sapientiam, & legem, & euangelium, & quando creabas de luto, formas luteas, & insufflabas in illis spiritum vitæ, & fiebant aues, cum pręcepto meo, & sanabas morbos, & lepram, & suscitabas mortuos, cum pręcepto meo, & filios israel illuminasti, & cętera quę in quinto quinternione Alcorani typis impressi, folio antepenultimo sequntur, & Mahometani legere cōsueuerunt, in die Bebiram, & Pasch maioris, die scilicet eo quando manus

sibi inuicem

ſibi inuicem oſculantur in ſignum reconciliationis, pacis, atq; remiſſionis iniuriarum. Et notandum quod in illis literis, ſupra quas nō eſt vocalis nota in Arabica ſcriptura, ponitur interdū. o. ſignū nullitatis, apud noſtros arithmeticos, aut ſemicirculi lęua pars, quę īſtar eſt. c. latini, & daſeę aſpirationis Grę corum notę, ſiue etiam ſignū quoddā ſimile Gręco apoſtropho, & hęc omnia ſupra literam pro ſigno quietis, & abſentię puncti, vocalem inſpirantis, addi cōſueta ſunt, indicantq; literā in ſuo hiatu remanere, abſq; vocalis additamento, & vt de Seua quieſcente, muſitante, ac rapto Hebręorum magiſtri dicere cōſueuerunt. Vocāt pręterea Punici ſignum illud Ieſme, quod tametſi aliquando pro. i. &. o. enuncietur, adeo tamē raptim profertur, vt vix eorū ſonus queat auribus percipi. Aliud quoq; ſignū Punici habent, quod ſupra literam, vel intra literę limites poſitum, inſinuat abſentiam ء Aliph, ſed tamē ſubintelligi, atq; perinde ac ſi adeſſet enunciari debere, & vt plurimum in litera ك Chieph. reperitur, vt in vltima dictione ſuperius adducta Galichę patet, nam ſcribitur per ع ain. & ل Lam. & ي Ie. & ك Chief. Supra ain. eſt ſignū vocalis. Vſtun. Neſſab. Patha. vel Nesba. ſcilicet. a. Et ſub Lam. eſt nota. Cheſre. Eſre. Ger. atq;. Cheſdi. quę. i. vocalem indicat. Sequitur. Ie. ſine pūcto, & rapit' ſub voce pręcedentis vocalis, Subſequit' &. Chieph. cui ſupra ponit' ſignum. Nesba. vocalis. a. indicatiuum, & in ventre ponit' Hamzat. ſignum ſubintellecti. aliph. & eſt ſimile arithmeticę notę. ٥. qua quinarium numerum denotant, Cęterū Arabes alio vtuntur ſigno. ـّـ quod. Teſdid. appellant. & eo indicant literā roboratā, ſiue (quod aiunt) fortificatā

tanquā

tanquam si dages Hebræorum, literam illam transfixisset. Collocant vero illud supra literam sub. Nesba نصبة ,&.a. longum significat. Est autem signum hoc, ceu. 3 .latinum à dextro in læuum latus pendulum. ٓ ,vel (vt passim ab omnibus Punicis & Arabicis formatum conspicimus) Græcum.ω.omega, vel.ա.aip. Armenicũ, &.ա.Sa. septima Indorum litera, & præter id quod.a. lōgum significat, literamq; fortificat, & aliquantulum temporis immorādũ esse in illius literæ prolatione designat, vt in dictionibus, الله .llahi. الرحمن lrahhmani, & الرحيم lrahhimi, supius adductis. In dictiōe quoq; lillahi لله in qua sub primo lam est nota vocalis .I. Supra vero vnicum sequens lama, est.ώ.cum accentu acuto, literam ipsam duplicans, quamuis scripta sit dictio ipsa, per duo tantum lam, &.he. pūcta duo illa adnexa, suppositęq; notæ, lillahi, cum triplici lam proferri debere insinuant, geminato nimirum illo qui mediam dictionis sedem occupat. Alio etiā puncto, a. longum indicant, quod supra aliph. ٰ .dumtaxat ponere consueuerunt, & est tanquam grauis Græcorum accētus, sed extrema illius pars ad dextrum deflexa latus, supra aliquātulum eleuatur ad figuram ferè semicirculi, vocaturq;. Hemel. Sunt præterea Punicis, & omnibus qui illorum vtuntur alphabeto, quædam alia signa, quę in fine dictionis posita, an.en.in.on.vel.vn. exprimere videntur. Quorum vnum. Itri. Vstun. Tenuin. appellatur, habetq; duas lineas simul à sinistro in dextrum latus pendentes, & inuicem connexas, non secus atq; si duo acuti accentus coniuncti forent, verũ quę super stat linea breuior est aliquantulum, quā substrata alia, cuius figura talis est. ً

& dictionem in an, vel in en, desinere significat. Alterũ vero. Itri. Esre. Tenuin. vocatur, & duas simili modo lineas habet, sed æquales, ita vt Chaldaicum fere Lomad ٧ integrum oculis nostris obijcere videatur, & vltimam dictionis syllabam in. In. cadere designat. Tertium demũ signũ, Itri. Otur. Tenuin. appellat, & in. on. vel in. vn. dictionẽ terminare declarat. Figuram vero similitudinemq; habet, illius notæ, qua astrologi cœlestis Zodiaci circuli signũ, Cancri videlicet. ♋. cõmuniter ostendere consueuerunt. Scribũtur autem signa ista, tam supra literas, quam sub eas, patet hoc, ex supius adductis dictionibus رِبٍ Rabin, & إِبْنٌ Ebnun, nã dictio Rabin, in Arabico, cum duabus tantum literis scribitur, cum. Re. scilicet cui. Nesba. vocalis nota superposita est, ac cũ. Be. suppositis illis duabus lineis. Itri. Esre. Tenuin. dictionem in. In. terminare innuẽtibus, & Rabin sonant. Ebnun vero ex tribus constat elementis, quę tribus pariter sunt notata signis. Aliph scilicet cum suprascripto. Vstun. Nesab. Patha. vel. Nesba. quod hoc in loco pro. e. vocali accipitur. Be. cum signo quietis ac constitutionis syllabæ, ex. Eliph. & Be. musitante, idest Eb. Nun. cũ subscripto, vel super scripto. Itri. Otur. signo nimirum. vn. syllabam cõstituẽte, & fit. Ebnun. Simili modo & reliquis vti poterimus signis, atq; vocalium syllabarumq; notis, dę quibus in præsentia hæc dicta sufficiant, vt ad instrumenta quibus literæ proferuntur descendamus.

De instrumẽtis, quibus literæ proferuntur, & quæ cuiusq; instrumẽti sint literæ. Cap. VIII.

Posteaquam

POſteaquam de literarum Chaldæarum cõformatio ne cum noſtris Latinis,& Hebræis,ac cęteris de quibus ſupra mẽtionem fecimus,ac de earumdem literarum prolatione ſatis(vt reor)abũde tractauimus,ratio exſtulare videtur,vt etiam inſtrumẽta quoq; quibus literæ ipſæ proferantur,breuius quàm fieri poſſit oſtendamus,& illa Hebręorũ more quinq; eſſe dicamus. Guttur. ſcilicet, Palatum. Lingua. Dentes. & Labia. Quãdoquidẽ Syri, & Chaldęi literas ſuas,ſiue literarum notas,eodẽ fere modo,& cum eiſdem procul dubio prolationis inſtrumentis ſicut Hebręi enunciare conſueuerunt. Nam quas Hebręi השפתים Haſephathaim,hoc eſt labiorũ,ſub hoc cõplexu בומף Bumaph appellãt,illas Chaldæi ܕܣܦ̈ܘܬܐ. Dſephotho,dicunt. Et hic obiter notanda ſunt duo illa puncta ſupra literam ܦ. Phe,poſita, quia pluralem in hoc loco numerum indicant. Nam ܣܦܘܬܐ. Sephotho,ſine duobus illis punctis, labium in ſingulari numero ſignificat,tertio Regum ſeptimo, in plurali vero numero ſemper puncta ponuntur,pluralis numeri indicatiua,vt in pſalmo.xii.&.xvii.& in quam pluribus aliis in quibus labiorum fit mẽtio. Sunt vero huiuſce inſtrumenti literæ. Beth. ܒ. Vau. ܘ. Mim, ܡ. Phe. ܦ. Quas vero Hebræi השנים Haſnaim . ideſt.

dentium, quæ his nominibus cõpræhẽduntur זסשרץ Zasſceraz. Chaldæi ܕܫܢܝܢ desnain, dicunt. & iſtæ ſunt ܙ. Zain. ܣ. Somchath. ܨ. Zode. ܪ. Ris. ܫ. Scin. Linguæ vero literæ quæ ab Hebræis, חלשון Haleſon, appellantur, & in his literis compræhendun tur דטלנת dat lenath, a Chaldæis ܕܠܫܢܐ dliſono, nominantur, & ſunt quæ ſequntur, ܕ. Dolad. ܛ. Teth. ܠ. Lomad, ܢ. Nun, ܬ. Thau. Faucium vero ſiue pa- lati literas, quas Hebræi החיך Hahhaich, vocãt, & hoc nomine גיכק Gichaq. notantur. Chaldæi ܕܚܢܟܐ dhhicho, vel ܕܡܘܪܝܓܐ dmorigo, & eædem ſunt, ſcilicet, ܓ. Gomal, ܝ. Iud. ܟ. Choph. ܩ. Quoph. vel. Koph. Gutturis autem literæ, ab Hebræis הגרון Hagaron, nominantur, infraſcriptæ אחהע Ahhehag. a Chaldæis vero ܕܓܓܪܬܐ dgagortho. appellãtur. & ſunt quatuor infraſcriptæ, videlicet. ܐ. Olaph. ܗ. He. ܚ. Hheth. ܥ. Ain. vel Gain. His inſtrumentis proferuntur Hebræorum, Samaritanorum, Chaldæo- rumq; literę, quamquam duriori quodã modo obtuſoq; magis, & hiatu, & rictu Chaldęorum, Syrorũq; elementa enuncientur.

enuncientur. Quod & de Punicis, Armenicis, & Indis, ac cęteris literarum varietatibus intelligendum est, vt clare cognoscere possumus, ex veterum Hebræorum libris, in quibus de hac re tractatur, ac etiam ex traditionibus quam plurimis, temporibus nostris in re grammatica editis, præsertimq; à Ioanne Reuchlim, docto illo phorcēse, qui primus ianuam imperij (vt de Iulio Cęsare dicitur) aperuit, q scilicet primus (ni fallor) docte, eleganter, & integra fide christianus christianis linguę sācte rudimēta traddidit, nec nō & ex alijs quāplurimis aliorum libris, eorum qui post illum de hac re scripserunt. Quātum vero ad Gręcarum Latinarumq; literarum prolationem, instrumentorumq; easdem proferendi varietatem pertinet & spectat, qui diligentius, atq; exactius ea cupit intelligere, Gręcorum imprimis veterum, ac recentiorum, grammaticorum codices reuoluat, quin & latinos, Martianum Capellā, & Priscianū Cęsariensem, ac alios qui post eos scripserunt perlegat grammaticos, à quibus abunde haurire poterit, ac sitim tātę rei, si non penitus extinguere, at saltem aliquantulum sedare, vel mitigare poterit. De qua re, mens fuerat, aliqua in pręsenti nostra traductione declarare, verum in aliud tempus distulimus, ī quo (si Deo optimo maximo placuerit) alia quędam vnà cum Aegyptiorum literis, & alphabeto alio, q̄ ab Horo traditum sit; Vergilij quoq; antiqui, cuiusdā philosophi, Apolonijq; illius magi, siue mauis magni Tianei, Babyloniorum, aliorumq; multorum varia alphabeta, in lucem dabimus. Nunc vero satis nobis visum fuit, ista vtcunq; delibasse, vt ad literarum explicandarū expeditionem veniremus.

¶ De literis duplicibus Hebręorũ. Cap. IX.

Q Vinq; literas duplices appellāt Hebræi,scilicet. ך . ם . ן . ף . ץ . Caph . Mem . Nun . Phe. Zadich.quod in fine tantum dictionum ponũtur,nec vnquam in principio vel medio Mim,dũtaxat excepto,quod clausum semel mistice in sacris literis,ĩ medio, siue ĩ capite dictionis positum reperitur.Nec his adnumerādæ sunt literæ illæ(de quibus iam supra dictum est)quæ ob id quod dages aut raphe accessu prolationem varient, merito videntur posse duplices appellari,quandoquidem & in prima,& in media,ac vltima dictionũ syllaba collocari queant.Illarum vero quinq; duplicium literarũ,finis, extremaq; dictionis syllaba,ꝑprius tantũmodo locus est.

De duplicibus Chaldæorum literis, & eorum scribendi modo.

¶ Chaldæi vero quatuordecim ex suis literis duplices appellare possunt,qum extrema illorum elementorum pars, in fine tantum collocetur.Mos enim ipsorum est,eadē elementa semper eo ordine simul inscribendo cōnectere,vt elemētum vnũ alterius sibi adnexi elemēti corpus,quodāmodo ingredi videatur,nõnullis tātum exceptis,quæ duplicitatem non admittunt.Nec mirum videri debet,quod dixi ingredi quodammodo alterius corpus videatur.Nā Chaldęi licet à sinistro in dextrum,vt Hebręi,Samaritani, Arabes,& Punici,suas legant literas,non tamen inscribēdo eundem modum seruāt,vt scilicet à sinistro in dextrum latus calamum ducant,sed è cœlo ad stomachũ literas trahunt,vt de eo quidam dixit.

E cœlo ad stomachum,relegit Chaldæa lituras.

Hoc

Hoc scribēdi genus arbitror illud esse, quod Festus Pompeius τὸ ἐποχον, To epochon, appellat, deorsum versus, sicut nunc dextrorsum versus, quasi scilicet super cadens, & insidens, cadere enim videntur literæ, & super literas sedere atq; vna alteram dorso vehere, dū in ordine alphabeti vel dictionis componendę applicantur, vt non iniuria ab opifice ille summo è cœlo demissę credant. Quas & Abraham illū Chaldęū, cœli & cœlestium syderum cōtemplatorē, antequam de Vr Chaldęorum exiret, calluisse credēdum est, eisq; vsum, si verum est, quod veteres Hebręorum magistri tradunt, Moysen, scilicet literas de ore Geura, qui ignis est, accepisse, & vnà cum lege, Dei digito scripta, de Synai Monte ad homines deportasse. Et vt clarius concipiant animo qui legerint scribendi modū, vaticiniū Esaiæ, ex capite. 45. eo modo scriptū, quo à scriptoribus Chaldęis, solitum est scribi, hic inferius adnotabitur.

[illegible]
Nbio. Disaia. Tesbuhhtho. Men.
Prophetę. Isaię Cantico Ex
[illegible]
Lgel. Men. smaio. Ethbasmu.
desuper. cœli stillabunt vel Rorate
[illegible]
Zadicqutho. Nerson. Vagnone.
Iustitiam. pluuent Et nubes
[illegible]
Vnesge. Argo. Tethphathahh.
& germinabit terra Aperietur
[illegible]
Tesuahhi. Vazdiqutho. Phurquono
orietur. & iustitia Saluatorem.

Achhdho

ܐܟܚܕܐ . ܐܢܐ ܐܢܐ . ܡܪܝܐ . ܕܒܪܝܬ . ܗܠܝܢ ⁖

Holein. Dabrith. Morio. Eno. Eno. Achhdho.

Creaui ea Qui. Dominus Ego Ego. Simul

¶ Sunt autem duplices Chaldæorum literæ infrascriptæ, quæ scilicet cum præcedenti & sequenti ligari possũt. ܒ. Beth. ܓ. Gomal. ܚ. Hheth. ܛ. Teth. ܝ. Iud. ܟ. Coph. ܠ. Lomad. ܡ. Mim. ܢ. Nun. ܣ. Somchath. ܥ. Gain. vel. Ain. ܦ. Phe. ܩ. Quoph. vel. Koph. ܫ. Scin. Quædã quoque sunt literæ quæ & si connecti colligarique aliquo modo queant, nõ tamen huiusmodi ligaturam admittũt nisi cum litera præcedenti, cum sequenti vero nequaquam, & sunt octo reliquæ, videlicet. ܐ. Olaph. ܕ. Dolad. ܗ. He. ܘ. Vau. ܙ. Zain. ܨ. Zode. ܪ. Ris. ܬ. Thau.

De literis duplicibus Punicorum.

¶ Hoc idem cõtingit, & in Punicis, Arabicisq; literis, nã earum quędam sunt quę illigabiles appellantur, scilicet Aliph. vel. Eliph. ا. Dal. د & Dhal. ذ. Re. ر. Ze. ز. Vau. و. & sola litera. Eliph. ex istis est, quę nec ante, nec retro, alterius copulam admittit. Reliquę vero quinq; cum pręcedenti tantum ligari possunt, cum sequẽti autẽ minime. Viginti & tres alię Arabici alphabeti literę.

videlicet,

videlicet. Be. The. Gim. He. Hha. Sin. Sci. Tzat. Tdhat. Te. Dhe. siue etiã. The. Ain. Gain. Phe. Caph. Chieph. Lam. Mim. Nun. Hee. Lamaliph. Ie. sunt aptæ natæ vt inuicem colligari possint. De quibus & eorum punctis, ac legendi modo, fortasse quidam peregrinarum literarũ studiosus, vnà cum cæteris grammaticalibus regulis, breui in libelli formam publicabit.

¶ De literis radicalibus & seruilibus. Cap. X.

EX superius recensitis Chaldæorũ literis, quædã sunt sicuti & apud Hebræos radicales, siue substantiales, quædam accidentariæ, siue famulantes. Nã ܐ. ܒ. ܕ. ܗ. ܘ. ܝ. ܟ. ܠ. ܡ. ܢ. ܬ. Tametsi de radice dictionis esse possint, subsidiariæ tamen sunt, & adminiculantes, vltra dictionis essentiam non nihil addentes, si primæ capitali quandoq; præponantur, addantur ve literæ, aut post primam, aut mediam insulciãtur radicalẽ, vel postremo si thematis subdantur elemento. Reliquæ omnes perpetuo sunt radicales, non enim vltra fontis alueum manant, nec aliud (numerali officio dũtaxat excepto) munus omnino sibi vendicãt, quam vt constitutam dictionũ essentiam insinuent. Hebræi autem à radicalibus remoto Scin, & inter seruiles adnumerato, Daleth quod Chaldęis seruile est, intra substantialium literarũ numerũ collocarũt.

¶ Cæterum, ܐ, Olaph, litera Chaldæorũ tam quadrata, quam minor alia, ܐ, illis admodũ familiaris est,

atq; ferè semper obuia, ac seruire parata. Quippe quæ (vt quandoq; in alio opusculo videbimus) in principio, medio, vel fine dictionum superadita, illas incohat, mediat, & terminat. Et id quidem additamenti genus, depræhendi facillime potest, in nominibus ab Hebræis, vel aliunde mutuatis. Nam si Hebræam dictionem in Chaldaismum cupimus, quoquo modo reducere, illi ad calcem Olaph, addendum erit, vt quod Hebræi אב ab, pro patre dicũt. addito. ܐ. Olaph. in fine. ܐܒܐ. abo, vel vt in nostris sacris literis habemus, Abba, patrem Chaldaice enũciabimus. Et מבול mabul, ܡܒܘܠܐ. mabulo, idest diluuiũ. & quod יום iom, Hebræi dicunt. ܝܘܡܐ. iomo, diem, Chaldaice dicemus. Et quod Græci Νόμος, nomos, ܢܡܘܣܐ. namuso, & παράδεισος, paradisos ܦܪܕܝܣܐ. phardiso, pro paradiso, siue horto Chaldæi proferũt. Quod si in medio addatur, Hebraicam vocem, Chaldaicam efficit, & quo nam modo proferenda sit demonstrat. Exempla nõ sunt longe petenda, cum in alphabeto prius descripto, clarum nobis esse possit, ex literarũ nominibus, Olaph, Dolad, Hhet, Teth, & Lomad, quæ ab Hebræis sine Aleph, scribuntur. Ponitur quoq; in Vau, & Thau, loco alterius Hebraicæ literæ, & pſertim loco Iod, in multis dictionibus, & maxime id cõsuetum est, in verbis vt addatur ad formationem participiorum, prout quandoq; à nobis dicendũ erit. A capite vero additũ multotiés super-

abundans est, vt in nominibus Ishhaq, & Vria, superius descriptis, quæ non minus legerentur sine Olaph, quam cũ eodem. In verbis nouam verborum formam facit, & in futuro primam personam singularis numeri Hebræorũ more designat, & in numerandi ordine vnitatis vice succedit, primas sibi partes vẽdicãs. Quomodo autẽ Olaph, muta sit, ac penitus voce carens, nisi dum Hebræorum more, pũctorum spiritu inflatur, & quomodo omnium vocaliũ voces assumat, excepta tamẽ .u. vocalis, cuius vocem raro vel nunquam induit, & quam tãdem ob causam in fine nominis, quod eisdem, & in singulari, & in plurali, literis scribit, per .o. in singulari, & per .e. in plurali, proferatur, alias in alio volumine explicabimus. Hanc literam (si diuinare fas est) illam esse arbitror, quam in libro de diuinatione Marcus Cicero asseuerat, Suem olim humi rostro impressisse, vno equidem calami ductu, ceu vno rostri prædicti animalis impulsu, describi potest, huius tamen rei veritatem alijs vestigandam relinquo.

C. ܒܝܬ. ܒ. Beth. seruilis hæc litera apud Chaldæos, eodem fungitur officio, quo & Beth, apud Hebræos, dictionibus enim præposita, aut infinitiuis verborum addita. in. cum. aduersus. vel contra. vicẽ obtinet, vt patet in prima libri Geneseos, & Euangelii Ioãnis Euãgelistæ dictione. ܒܪܫܝܬ idest, ĩ principio. ܪܝܫ enim caput significat; & risith, principiũ, additũ igitur illi Beth, qđ. In. significat. In principio, cõposita dictio significabit,

idē quoq; cognoſcere poſſumus, ex verbis pſalmi. 1 3 6.
ܒܐܝܕܐ ܓܢܣܝܢܬܐ ܘܒܕܪܥܐ ܪܡܐ vel ܡܪܘܡܡܐ.
Bido gaſintho vabdrogo romo vel mramimo, ideſt in manu forti valida & potenti, & in brachio eleuato vel excelſo. Et in pſalmo iuxta Hebraicam computationem, quinquageſimo, vbi nos dicimus. Sedens aduerſus fratrem tuum loquebaris, & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum, ibi ait Chaldæus, ܒܐܚܘܟ ܘܒܒܪ ܐܡܟ. Bahhuch vabbar emoch, ideſt contra vel aduerſus fratrem tuum, & in filium matris tuæ. Hic notandum eſt in hac dictione vabbar, quod quotiens cunq; Beth, præponitur ſibi ipſi, & pręſertim in principio dictionis, tūc in eius prolatione labia in ſe fortius reſtricta, vix queūt à ſpiritu, ſiue flatu impellente aperiri, cum omnino aphonū eſſe videatur, & ſpiritus qui in eo debebat eſſe vocis, ſiue vocalis. e. vſq; adeo rapitur, vt vix dignoſci poſſit, in quam vocē deſinat. a. ſcilicet. e. vel. i. Vno aut altero ſatis fuerit probare exēplo, ex pſalmo. 1 1 3. vbi dicimus. Qui habitare facit ſterilem. ܒܒܝܬܐ Bbaitho. ideſt in domo, & ex pſalmo. lii. Quid ſtultæ gloriaris tu, ܒܒܝܫܬܐ ܓܢܒܪܐ. Bbiſto ganboro, hoc eſt, in malitia potens. Et ne dum ſubſidiaria, verum etiam radicalis litera eſt, & dictionū incohatiua, vt Babylō, Baſan,

Beelphegor,& in multis nominibus,tam proprijs quam appellatiuis,ab hac litera.B.incipientibus,de quibus in ſuperioribus facta eſt mentio. Et ſecūdum numeralem ordinem ſibi vendicat,vt ſuo loco dicemus.

C. ܓ. ܓ. Gomal, inter ſubſtantiales conſonans eſt,& eo modo duplex, quod vtrinque colligari poteſt, & in principio dictionis nonnunquam remanet penitus ſine voce, vt ſi a dictione .ܓܠܝܠܐ Galilo, hoc eſt,Galilea,patrium ſiue gentile nomen formare voluerimus, protinus dicemus .ܓܠܝܠܝܐ Glilo, hoc eſt,Galileū. Et in numeris tertium numerū deſignat.

C. ܕ. ܕ. Dolad,& ipſa litera eſt ſeruilis, & radicalis. Et præter illa quæ de ea & duabus præcedentibus Beth,ſcilicet & Gomal, in ſuperioribus tradita ſunt, Emphaſim,quandam præſefert,& efficacioris demōſtrationis officio fungitur,ad frōtem ſcilicet dictionis addita,vt .ܕܒܫܡܝܐ ܐܝܟܢܐ Aicano dbaſmaio,ideſt Sicut ipſo i cœlo,in oratione Dominica. Matthæi.vi. Et ibidē .ܡܛܠ ܕܕܝܠܟ ܗܝ ܡܠܟܘܬܐ Metu lddiloch hi malcutho, ideſt, propterea quia tui ipſius eſt regnū.Eſt præterea Dolad,poſſeſſiui,ſeu genitiui plerūq;

casus articulus,& hoc peculiare est huic linguæ semp ferè articuli loco addere Dolad. Et hæc litera quidē principij medij,& finis est,potest enim dictionem incohare, & tunc (si modo consonans aphona non remanserit,vt in dictiōe dbasmaio,superius adducta) inspiratur ab addita vocalitatis nota. Similiter & in medio vocem sequētis vocalis assumit,in fine quoq; vt plurimum simplex remanet cōsonās, vt in dictionibus Dauid,Dolad,Iud,& Lomad,& in alijs innumeris dictionibus. Et vt supra dictū est,duplex est litera. Præterea si addatur verbo facit gerundium,& infinitiuum verbi,vt in psalmo. 16. vbi nos dicimus. Nec dabis sanctum tuum. ܕܢܚܙܐ ܚܒܠܐ. dnehhze hhbolo. idest, videre,vel vt videat corruptionem,significat etiam relatiuū,qui,quæ,quod. Exodi quintodecimo. Duxisti in benignitate tua. ܠܥܡܐ ܗܢܐ ܕܦܪܩܬ Lgamo hono dafraqt. hoc est, populum hunc quē redemisti. vbi Dolad,relatiuum,quem,significat,additum verbo redemisti. Et in psalmo. lxxxi. ܠܫܢܐ ܕܠܐ ܝܕܥ ܗܘ ܫܡܥ. Lesono dlo iodag hou smag. Linguam quam non noscens est audiuit. In quo psalmo habes etiam vsum dictæ literæ Dolad, pro articulo genitiui casus, dum dicitur. Ego sum dominus deus tuus, ܕܐܣܩܬܟ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ. Daseqtoch men

arago

arago dmezrein.ideſt.Qui eduxi te de terra ægypti. Cæterũ ipſius Dolad articuli metatheſis,ſæpe fit,& ibi vel maxime cum nominibus,additur poſſeſſiuum pronomen in fine,quia articulus qui pronomini deſeruit, prẹponitur integro nomini, cui ꝓnomẽ illud affixũ eſt, vt in pſalmo.vi. i quo hēmus ܡܛܠ ܕܫܡܥ ܡܪܝܐ ܩܠܐ ܕܒܟܝܬܝ. Metul daſmag morio quolo dabcothi.ideſt.Quoniam exaudiuit dominus vocẽ fletus mei. Nã ܒܟܝܬܐ. Bcotho,eſt fletus,in pſalmo.xxx.& ܝ.Iud finale, pronominis vicem obtinet, & Dolad,articulus illi deſeruiens,præpoſitus eſt nomini, affixum pronomen habenti,ſic & in pſalmo.xxii. Et elongaſti,ſiue receſſiſti longe a ſalute mea ܒܡܠܐ ܕܣܟܠܘܬܝ. Bmele dſachlothi.In verbis lamentationũ mearũ.& in eodem pſalmo.vbi nos dicimus, Quoniam tu es qui extraxiſti me de ventre. Ibi Thargum Syriæ habet. ܡܛܠ ܕܐܢܬ ܗܘ ܬܘܟܠܢܝ ܡܢ ܡܪܒܥܐ. Metul dant hu tuchloni men marbgo.ideſt. Quoniam tu ipſe fiducia mea ex vtero,quo in loco Dolad,ad pronomẽ.Tu.additum, tranſlatum eſt a matre, ad ipſum pronomen, vt repetitum intelligatur nomen matris,

propter

propter articulum, ſcilicet Dolad, vnde ibidem ſequitur ܘܣܒܪܝ ܡܢ ܬܕܝ̈ܗ ܕܐܡܝ ܥܠܝܟ ܐܫܬܕܝܬ ܡܢ ܡܪܒܥܐ ܀ ܘܡܢ ܟܪܣܗ ܕܐܡܝ ܐܠܗܝ ܠܐ ܬܪܚܩ ܡܢܝ. Vſabri men tadhihe demi glaich eſtdith men marebgo. vmen carſeh demi alohi lo tarhheq meni. ideſt. Et ſpes mea ab vberibus ipſius matris meæ. Super te vel in te proiectus ſum de vulua, & a ventre ipſius matris meæ deus meus ne longe abeas a me. Vbi aduerte quotiens Dolad deſeruit pro articulo græco τῆς Tis genitiui caſus, & hoc clarius nobis conſtat ex pſalmo .lvii. dum dicitur. ܪܚܡ ܥܠܝ ܐܠܗܐ ܡܛܠ ܕܒܟ ܗܘ ܡܣܒܪܐ ܢܦܫܝ. Rahhem glai aloho metul dboch hu mſabro naphſi. ideſt. Miſerere ſuper me vel mei deus quoniam in te eſt fiducia animæ meæ. vbi Dolad ad boch additum refertur ad naphſi. ſcilicet. animæ meæ genitiui caſus. cui articulus deſeruire debet. Quãquã & hic poſſet fortaſſe quiſpiam obiicere. quod Dolad in hoc loco non ſit articulus. quandoquidem poſt Metul ferè ſemper ſequat̃ Dolad, & erit ſenſus, propterea quia

quia in te est fiduciam habens anima mea. Et tunc illud nomen .ܡܣܒܪܐ. msabro, hæmaticum, nomen erit, Hebræorum more formatum a verbo .ܣܒܪ. Sabar, quod inter multa quæ significat, etiam sperare significat, cui etiam addito de more .ܐ. Olaph. in fine, eueniet, nomen .ܣܒܪܐ. Sabro, quod spem, desiderium, expectationem, confidentiam, fiduciamque, significat. vt in psalmo. x. xxxix. & in multis aliis. Et huic quoq; nomini addita ad frontem litera . ܡ. Mim. formatur adiectiuū, siue formale nomen .ܡܣܒܪܐ. Msabro. hoc est sperãs. Et in contextu orationis abiicit Olaph, vt in psalmo. xxxii. in quo nos dicimus. Sperantes autẽ in domino, misericordia circundabit. Ibi Chaldæus ait. ܘܠܗܘ ܕܡܣܒܪ ܒܡܪܝܐ ܛܝܒܘܬܐ ܬܚܕܪܝܘܗܝ. Vaino damsabar bmorio taibutho ethhadriuhi. hoc est. Et illum qui sperans est in domino, misericordia circūdabit ipsum. Et in plurali numero, in psalmo. v. ܢܚܕܘܢ ܒܟ ܟܠ ܕܡܣܒܪܝܢ ܒܟ. Nehhdhun boch, cul damsabrin boch. idest. Lætabuntur in te, omnes confidentes, siue qui sperãtes sunt in te, & in multis

alijs psalmis, idem nomen, tam in singulari, quam in plurali numero habetur. In principio quoq; Dolad additum, idem significat, quod, vt, quo, ideo vt iccirco vt, quod patet i fine psalmi. lvi. ܕܐܫܦܪ ܩܕܡܝܟ ܐܠܗܐ ܒܐܪܥܐ ܕܚܝܐ. Dæsphar qdhomaic aloho barago dhhaie. ideſt. Vt placeam coram te deus, in terra viuẽtium. Arabes quoq; vt supra dictum est, duplex, d. habent, tenue, scilicet vnum dal, vel dil, aspiratum alterum dhal. vel dhil. Hãc literam quartam eorum esse consonantem, quidam dixit, qui post captum a Regibus Hispaniæ, Granatæ (quod aiũt) Regnum, rudimenta parua quædam in lucem edidit, ad Punicam, Arabicamq; lectionem conducẽtia. In quibus inter cætera dixit, quosdam affirmare literã hanc, non posse apud latinos formari, sed eius loco d' cum puncto supra hoc modo ð scribere, habereq; pronũciationem intra dentes imposita linguę extrema parte. Nã aquel, inquit, illum videlicet dicimus. ðiq . ديق . ديق . Dhiq . non Diq. Sed hic animaduertẽda sunt, quæ a nobis supra dicta sunt, cum de Arabicis consonantibus tractaremus, & quæ si opportunum visum fuerit, in litera Teth. & Thau. fortasse dicentur.

C. CTI. ܗ. He quoque litera seruilis est, & in fine dictionis seu verbi posita, loco pronominis eius, suus, ipsius, sibi, & aliorũ id genus, tam in masculino, quã in fœminino genere ponitur, sed diuerso modo punctatur, & nonnunquam pluralem numerum indicat, vt in

psalmo primo. ܐܠܐ ܒܢܡܘܣܗ ܕܡܪܝܐ ܨܒܝܢܗ ܘܒܢܡܘܣܗ ܢܬܗܓܐ ܐܝܡܡܐ ܘܠܠܝܐ. Elo bnamushe dmorio zebionhe vabnamushe nethahgæ imomo vlelio, hoc est. Sed in lege ipsius domini volũtas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et paulo post ibidem sequitur. Erit sicut lignum, quod plãtatum est super riuos aquarum, quod fructus eius dabit ܒܙܒܢܗ. Bzabnhe, in tempore suo. In Chaldæo Nebie. Episcopi, vltima litera. He. in infrascriptis nominibus, videlicet. volũtas eius, in lege eius, fructus eius, in tempore suo, habet punctum in vẽtre ה quẽ Mapich, appellant. In secundo psalmo inuenitur ܗ. He. cũ pũcto supra, & sine pũcto, in verbis ĩfrascriptis. ܩܘܡܘ ܡܠܟܐ ܕܐܪܥܐ ܘܫܠܝܛܢܝܗ ܘܐܬܡܠܟܘ ܐܟܚܕܐ ⁘ ܥܠ ܡܪܝܐ ܘܥܠ ܡܫܝܚܗ. Quomu malce darago vsalitoneiho vethmalachu achhhdho: gal morio vegal msihheh. hoc est. Surgunt reges terræ, & potestates eius, seu vt nũc passim dicunt, sultaniæ eius, & consilium ineunt, siue querunt in vnum aduersus dominum, & aduersus Messiam eius, vel Christum eius.

& Exodi.xv. ܡܛܠ ܕܥܠܘ ܪ̈ܟܫܗ ܕܦܪܥܘܢ
ܘܡܪ̈ܟܒܬܗ ܘܦܪ̈ܫܘܗܝ ܒܓܘ ܝܡܐ Metul dgalu rachshe dferaun vmarcbothe vfarosauhi bgau iamo, hoc est. Quandoquidem ingressi sunt celeres equi ipsius Pharaonis, & currus eius, & equites eius in medio mari, & reduxit super eos dominus aquas maris, & filij Israel abierunt per siccum in medio maris. In suprascriptis verbis notãda sunt verba Rachshe, & Marcbothe, in quibus est. He. sine pũcto, affixũ masculini generis pronomẽ, indicãte. Nam in singulari & in plurali numero easdẽ retinent literas, & in equi quidẽ nomine Ris, Coph, Scin, Olaph. ܪܟܫܐ Rachso, quippe celerem equum significat, & in plurali additis pluralitatis indicibus pũctis, seu vnico cum Ris pũcto. ܪ̈ܟܫܐ Rachshe. idest equos, vocali o in e conuersa, vt in psalmo .lxxv. & lxxvi. Et hoc intelligendũ est sine affixo pronomine. Cũ vero nota pronominis additur. He. scilicet, tunc Olaph abijcitur, & in eius locũ litera. He. sine superscripto fœminini generis indice puncto substituitur, vt in hoc loco. Similiter etiam dicendum est de nomine. ܡܪܟܒܬܐ Marecbotho. quod currum, iunctam ve equis rhedã significat, & in plurali literas nequaquam mutat, sed pluralitatis additamentum puncti, pluralitatem quoq;

numeri nobis indicat, vt in psalmo.xx.&.xxvi.hēmus.
.ܒܡܪ̈ܟܒܬܗ Bmarecbotho.ideſt, in curribus, ſiue quadrigis, atq; vehiculis, in quo etiam vltimum Olaph abijcitur, cum præter pūctum pluralitatis, etiā litera .He. affixi pronominis nota ſine puncto addit, vt in hoc loco. Sequitur vero in ſuperius recitato Cantico Moyſis.

ܘܢܣܒܬ ܡܪܝܡ ܢܒܝܬܐ ܚܬܗ ܕܐܗܪܘܢ ܦܠܓܐ
ܒܐܝܕܗ ܘܢܦܩܝ ܟܠܗܝܢ ܢܫ̈ܐ ܒܬܪܗ
ܒܦܠܓܐ ܘܒܪܒܓܐ. ܘܡܥܢܝܐ ܗܘܬ ܠܗܝܢ
.ܡܪܝܡ Vnesbath mariam nbitho hhothe danarun flago bidhoho ∴ vanphaqui culhein neſcæ bathro: ho baſlagæ vbarbigæ.vmagnio heuoth lhein mariā. hoc eſt. Et aſſumpſit Maria propheteſſa ſoror ipſius Aarō tympanum in manu ſua, & egreſſæ ſunt omnes mulieres poſt eam cum tympanis & choris. Et replicauit iſthęc illis maria. Cantemus domino &c. Ex ſuperius recenſitis verbis clariſſime ob oculos nobis poſita eſt, differentia hæc maſculini fœmininiq; generis, in vſu iſtius literæ .He. quādo cum puncto nigro ſuperius impoſito fœmininum, aut quando ſine puncto maſculinum genus inſinuet, ſi diligēter verba illa conſiderauerimus hhothe Aharun, ſcilicet ſoror ipſius Aharon, vbi affixum pronomē, ipſius, ad maſculum, & flago, bidho. ideſt tympanum in manu ſua, vbi etiam affixum pronomē, ſua, ad Mariam fœminam refert. Frequēs hoc quoq; in pſalterio Antiocheno, Syriacoq;

publicando apparebit, ac in cæteris quæ post hanc traditionem nostram exercitationis gratia impressa erunt. Præterea illud quoq; sciendum est, quod affixum pronomen istius literæ. He. cum masculini generis est, profertur per e, quia sub voce præcedentis Esaiæ rapitur. Cum vero fœminini generis est, tunc raptum sub præcedenti vocali Odom, profertur per o, vt in exemplis pauloante descriptis hhothe & bathro, & hoc fere catholicū est, in hac Syriaca lingua, si modo Iud, non præcedat ipsum. He. tunc enim licet. He. pronominis nota pūctum in vertice nigrū fœminini generis indicatiuum habeat, sub præcedente tamen Esaia rapitur, & secundum aliquorum opinionem profertur per e, vt apud prophetam Esaiam capite. 42.

ܫܒܚܘ ܠܡܪܝܐ ܬܫܒܘܚܬܐ ܚܕܬܐ. ܬܫܒܘܚܬܗ

ܡܢ ܣܘܦܗ ܕܐܪܥܐ܀ Scabahhu lmorio tesbuhhto hhdhato. tesbuhhthe men sauphe darego. hoc est. Cantate domino canticum nouum, laus eius ab extremis finibus ipsius terræ. Quod si quispiam fortasse contenderit, non esse sub tali voce capiendum, tunc modis omnibus per o proferendum erit, ac dicendum, men saupheiho darego. Et hic quoq; notanda est dictio in superiori cantico Moysis, flago, & flagæ, quia licet eadem sit in singulari & plurali, cum eisdem scilicet literis scripta, differentiæ tamen causa, duo illa puncta supra phe addita sunt, vt pluralitatē insinuent, vocalis attamen siue vocalitatis notę, Odom, in Esaiam, o, videlicet in e, facta mutatione, quam in id genus nominibus Chaldæi semp & Syri facere cōsueuerūt, vt etiam in superioribus dixisse putamus. Cæterum litera

ista (vt dictum fuit) gutturalis est, cum nec dentibus, nec pa lato, nec lingua, sed solo spiritu pronuncietur, ob quā causam, qui de literis Hebræorum, & præsertim qui cabalistica scripserunt, spiritui illam esse consecratā asserunt. & non modo facilem esse, sed etiam naturalem, immo vero hanc solam penè omnium literarū etiam in brutis respirantibus audiri affirmant, & quæ nimirum spiritum habent, dū spiritum reddunt, literam hanc exprimunt, cum solo edatur spiritu. Hāc Hebræi, Chaldæi, Samaritani, Syri, Armeni, Græci, & Latini, & inter græcos qui Augasiam, & Carthæam, siue vt aiunt temporibus istis Tzarcasiā τῆς μεγάλης ἰβηρίας ἡ πρὸς πέρσας ἐστί, Tis megalis iuirias hi pros persas esti. magnæ scilicet iberiæ (quæ inter Persas est) incolunt. & Gorgi, & Iacobitæ, & Cophtitæ, & Virgilius quidam insignis quondam Græcus Philosophus, & magnus Tianæus Apolonius, & hi qui grammata quæ hieroglyphica vocantur scripsere, in suis alphabetis quintam in ordine literarum posuerunt. Indi in primo, Macedones, Missij, Russij, Dalmatę, suam huic respondentem literam in sexto literarum numero habent. Persę, Turcę, Tartari, Arabes, & Punici, & Maometani ferè omnes literā huiusce potestatis in antepenultima, vigesimā scilicet septima sui alpha beti sede, collocarūt, tametsi etiā. He. in sexto ordine possideant. Vuandali quoq; in vndecima sui alphabeti numeratione literam ꭗ Ed, reponūt, quæ licet pro e accipi possit, non tamen simpliciter e intelligitur, sed simul e & c coniuncta elementa intelligenda sunt. Istas numerorum obseruationes hoc in loco recensui, vt animum aduertāt, qui ne dum pythagoricas verum etiam patrū Hebręorum sacras

in numeris

in numeris cōputationes, (& præcipue in illarum alphabeti Hebraici literarū obſeruatione, quæ in diuinis aliiſq; myſticis nominibus & ſacris inſertę ſunt) non ignorant, & oculos ad hanc vel maxime .He. literam conuertant. De qua, ſi quam excellens in antiquis patrum Hebræorū receptionibus ſemper habita, & quibus ſacris inſerta ſit. Et quid nam in illo magno mirificoq; Dei nomine, quod Græci Tetragrammaton, Hebræi vero Arbaha aotioth, quattuor ſcilicet literarum appellant, in quo bis reperitur, inſinuet. Et cum in nomine Abrahami, & Anno ſæ vxoris eius Sarhæ, ab omnipotenti Deo inſerta fuerit, quod nā archanum in ſe contineat. Quid ve ſit, quod aliqui literā ipſam Hebraicam, ex Daleth, & Iod, aliqui vero ad Chaldaicam eandē Syriacamq; reſpicientes, ex Vau, & Dolad, conſtare aſſerant. Et cum communi omnium opinione, quinarium numerum repręſentet, cur tamen cum vim & partes eius, ex quibus compoſita affirmatur, diligentius conſideramus, longe maiorem numeroſioremq; fœturā implicitam habere cognoſcimus, accuratius explicare voluerimus, quia proculdubio facultatem noſtram propoſitumq; ſuſcepti operis excedere videtur, in pręſentia pręter mittimus, & ad noſtrū Hebraicū .He. reuertimur. Quod (vt nonnulli aſſerunt) ſi in fine dictionis localis repertum fuerit, ſæpenumero aduerbij loci ad quem vel in quem vicem obtinet. Non ſecus atq; apud Gręcos terminationes ζε, ze, & δε, de, vt ἀθηνάζε, athinaze, ad Athenas, οἴκαδε, icade, domum vel ad domū. Sic ירושלימה Ieruſalaimah, ideſt ad Hieruſalem, & מצרימה mizraimah, ad Aegyptum. Tandē (vt finem huic Chaldaicę literę imponamus) ſi in fine dictionis,

dictionis superadita cum Iud inueniatur, tunc fit diphton=
gus, ei, & non profertur, aut ita vt vix prolatio eius digno=
sci queat, & rapitur in voce sequētis Iud, vt in prima dictio
ne psalmi primi Dauid ܛܘܒܝܗܝ. Tubauhi. idest.
Beatitudines eius, vt apud Græcos diphtongus epsy
lon iota profertur per i, & Thargum cœci in psalterio
Nebiensis episcopi טובוהי Tubohi, enunciat. Arabica ve=
ro interpretatio. Tubi, sine diphtongo protulit. Est præte
rea litera ista duplex, eo modo quo ligari potest cum reli=
quis, sed vno dumtaxat modo cum præcedenti scilicet cū
sequenti vero nequaquam, dextera quippe manu præce
dentem amplectitur literam vt in hac dictione. ܐܠܗܐ
Aloho. Iccirco qui ad hebræam literam respexerunt
ex Iod & Daleth (vt dictum est) illam composuere, ex qui
bus oritur dictio יד iad, quæ manum significat, qua cum
præcedentes omnes vtrinq; ligabiles amplectitur literas.
¶ ܘ .o. Vau etiam præter ea quæ in superioribus di
cta sunt, litera duplex est, ligabilis scilicet cum præce
dēti, vt de litera He. paulo ante dictum fuit, potest tamē etiā
cum sequenti aliquando cōnecti, licet raro inueniatur. Et
in principio dictionis, seu orationis reperta, quando non
est radicalis, sed adiectitia seu accessoria, tūc ferē semper est
copulatiua coniunctio, &, ac, q;, autē, non secus atq; apud
Hebræos. Et non absq; ratione dixi fere, quandoquidem
nonnunquam ex luxu quodam, & loquendi vsu præpo=
nitur, nec tamen tunc aliquid addit, immutat, variat ve, aut

copulat,vt videre fas erit in psalterio Chaldaico, & alijs cā ticis a nobis Deo annuente publicandis, & clare etiam cō spici potest in psalterio Indorum a Ioanne Potken iamdu= dum impresso. In quo toties. Vua. additum cernitur, nihil tamen ad rombum facit, quo ad literæ scilicet psalmogra= phi intellectionem, sed tantum ex vsu & linguæ illius con= suetudine additum reperitur. Quod etiā freques est in Sy= riaca & Chaldaica lingua, vt in oratione dominica in fine operis impriméda apparebit, in illis verbis, valolam olmin amin, hoc est, & in secula seculorum amen. Et Exodi cap. 20. & Deuteronomij. 5. vbi habemus; Ego sum domi= nus deus tuus, qui eduxi te de terra ægypti, de domo serui tutis; vbi, tam in Hebraicis voluminibus, quam Græcis, & Latinis, & in Thargū, ne dum a Daniele Bombergo, in Hebraicis, Chaldaicisq; literis cōsumatissimo, & in impri= mendis libris diligētissimo, iamdiu. Verum etiam a Mon= stero docto illo Franciscano, pauloante publicato, nulla in recitatis verbis copulæ nota, seu nullum Vau in capite alicuius dictionis additū reperitur. In Syriaca tamē Chal= daicaq; interpretatione Vau est additum, nec tamen copu lat, sed ex luxu & loquēdi vsu positum cōspicitur, vt infra.

ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܟ ܕܐܦܩܬܟ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ
ܘܡܢ ܒܝܬ ܥܒܕܘܬܐ. ܠܐ ܢܗܘܘܢ ܠܟ ܐܠܗܐ
ܐܚܪܢܐ ܠܒܪ ܡܢܝ. Eno morio aloho daphe

iqthoch men arego dmizzrain vmen beitho dgabdu to lo ieheui loch aloho ohharan lbar mini. idest. Ego do= minus deus qui eduxi te de terra ægypti, & de domo serui

tutis

tutis. Non erit tibi deus alius præter a me. Vides hic additũ Vau ad præpositionem men, idest, & de domo seruitutis, quod Vau hoc loco superfluum esse videtur, cũ nihil copulet, sed tantum ex stilo atq; dicendi vsu additum esse videtur, liberauit enim illos dominus de seruitute ægyptiaca, & ait de domo seruitutis. Addunt quippe Hebræi, & Chaldæi in pluribus nomen domus, vt aliquando a nobis demonstrabitur, vltra ea quæ a Monstero in suis Chaldaicis præceptionibus tradita sunt. Cæterum litera Vau & radicalis, & subsidiaria est, & vt aiunt magistri Hebræorum inter quos Habraham a Balmis in sua grãmatica hebraica in quinq; tãtum nominibus radicalis inuenitur. In Chaldaicis vero traductionibus, alię quam plures inueniuntur dictiones a Vau radicali incipientes, nec tamen pro copula accipitur, quandoquidẽ nec semper in principijs reperta, semper copulet, vt cõspicere possumus in Hebræorum libris Leuitici, Numeri, Iosue, Iudicum, Ruth, Samuelis, Regum, Esdræ, Hester, Ezechielis, & Ionæ prophetæ, qui a Vau litera incipiunt, nec tamen quicquam copulat. Cũ vero subsidiaria est quando copulatiua particula sit, aut in principio posita futurum verbi in præteritum, & econtra conuertat, aut quando in fine verbi locata tertiam personã & in imperatiuo quando etiã idem significet, videndi sunt Hebręorum, & Chaldęorũ grãmatici. Et præter id quod sexta est alphabeti litera, sextam quoq; sacram numerationem reprę sentat. Quãti in sacris habita sit, qui cognoscere cupit, legat eos qui sex diebus mundum conditũ fuisse asserunt, & illius numeri causas scrutantur. Litera pręterea ista Hebræorum, quia nihil secũ exterius admittit, neq; a seipsa

B ii prominet,

prominet,sed in sese cōstans,atq; sufficiēs,simplex & seipsa contenta nullius indiga sed absoluta integra atq; perfecta mundi columna nominata est. Quod multo magis in Chaldaico Vau conspici potest,cum orbis sit in se reuolutus, atq; (vt de aipíun Armenico dictum fuit) reflexus, principio & fine carēs. Iccirco etiam perfectorum primus euasit numerus. Verum ista missa facientes,ad sequentem literam explicandam descendamus.

¶.ז.Zain etiam ipsa litera radicalis est & duplex, quia ligabilis est, sed vt sinistram præcedentis literæ manum,dextera tātum sua complectatur, læua vero arma teneat. Zain quippe arma significat. In septima literarū numeratione apud Hebręos,& Chaldęos reperitur,& quāuis duplex dicta sit,alia tamen ratione non incomplexarū, sed in simplicium literarum numero posita est. Quandoquidem ab Olaph,ad vsq; Iud,singulares literæ simplicē quoq; numerum,& nouem vnitates insinuant, a Iud vero ad reliquas literas alius & nouus numerorum nascitur ordo;qui etiam in sacris celebratur numerationibus. Quonam modo litera ista cum reliquis aliarum linguarum cōueniat literis,& quoto in illarum alphabetis numero repeatur,& quas in se virtute literas contineat, quia supra dixisse credimus,in pręsentia aliter non repetemus,sed ad illius prolationem insinuādam calamum vertemus. Leniter quidē Zain proferri debet,ita vt inter Somchath, & Zzode,& Scin,differētia prolationis cognoscatur, vt etiam de Zita,& alijs sibillantibus Gręcorum literis dictum fuit,nō autem(vt quidam solent)forti duro ac vehementi impetu, sed

ſed molli & obtuſo litera iſta enunciāda eſt ſibilo, vt paſſim noſtris temporibus Virgilianam, in primo æneidos, inuocationem, pronunciari audimus.

Muſa mihi cauſas memora quo numine læſo.

Non enim literæ.s.integrum perfectumq;, ſed obtuſum in hoc carmine ſibilum audiuimus, quinetiam lenem ſonum qualem græci in literæ Zita prolatione requirunt. Quā etiam literam duplicem eſſe aſſerunt, conſtareq; (vt in ſuperioribus, cum de græcorum cōſonantibus tractaretur, declarauimus) ex.s.&.d. affirmant. Quod etiam de Zain Hebraica atq; Chaldaica litera intelligēdū eſſe, grāmatici aſſeuerant, & obſeruatū a maioribus noſtris, videmus inter cætera, in nomine vnius prophetæ, quē Hebræi, Syri, & Chaldæi per Ain, Zain, Res, & Aleph, ſcribunt. Ezrāq; vocant, ipſi vero nō per Zain, ſed per.s.&.d. literas, illi virtute implicitas enunciant, ac ſcribunt. Eſdram dicentes. Et hic ſemel etiam te cādide lector admonitū eſſe volo, quod literam Ain, in hac noſtra traditione, aliquando per vocalem ſimplicem, aliquando vero per literam.g. maiorū veſtigia ſequentes, expreſſimus, qui Eſdram per.e. Gomorā per.g. & illa in quibus Ain reperitur, ſimili modo & ſcripſerunt, & protulerunt. Proinde etiam in huius literæ expreſſione vario modo maiores noſtros vſos fuiſſe reperimus. Et vt de Chaldæis loquamur, ipſi quoq; inter cæteras Hebraicas literas, quas peculiari quadam cōmutatione in alias nonnunquam transferre ſolent, Zain in Dolad quandoq; mutant. Nam quod Hebræi זרע Zara, hoc eſt, ſemen, per Zain, Res, & Ain, etiam Chaldæi, & Arabes, Zara, appellāt, & cum eiſdem literis ſcribunt. In vno tamē

pſalterij

psalterij loco in Thargum Ioseph cœci a Nebiensi episco po,literis Hebraicis edito,ī psalmo scilicet. 22. reperimus Daleth loco Zain positum, vbi dicit. Qui timetis deum laudate coram eo, כל דרעיא col daraia,omne semē Iacob, afferat honorem ei.Horreat ab illo כל זרעא col zaraa,omne semen Israel Et in alijs quoq; dictionibus id obseruatū esse a Chaldæis animaduertimus, de quibus si oportunū visum fuerit mentionem faciemus.Indi pro Zain,Ita Græcum,& latinam aspirationis notam habēt. Quam si recte meminimus in superioribus cū de.He. litera tractaremus, spiritui consecratam esse diximus,nec ab re, quandoquidē illam(vt Priscianus Cęsariensis refert) & Gręci antiquissimi,similiter & Latini,in versu scribere consueuerant,nunc autem diuiserunt,& crassum,ac lenem spiritū ex illius partibus insinuant.Et dexteram quidem partem supra literam ponentes psilen notam habēt,quam Remnius Palęmon, exilem vocat.Grillus vero ad Virgilium de accētibus scribens lenem nominat. Sinistram vero contrarię illi aspirationis Dasiam,quam Grillus flatilem vocat. Quam igit. leni aura,tenuiq; flatu dulciter aspiret, & quam crasso vehementi,seueroq; spiritu in sacris & mysticis significationibus hęc spiritui dicata litera perflet,videant qui cabalistica curant. Cæterum etiam Indis Zita accessoria etiam siue additicia,atq; seruilis litera est.Nam sæpenumero & in principio,& in medio,compositę dictionis addita reperitur, & relatiui,qui,quę,quod,vicē obtinet,vt patere facile potest, ex primo Dauid psalmo,in dictione, Vuazaikomà.idest, & qui non stetit.Vua quippe prima litera copula est, vt in litera Vau,supra dictū fuit,& Za,secūda relatiui nota qui,

&I, tertia

& I tertia, quæ ex A tertia decima in ordine literarum, & Sads tertię scilicet stantię in i longum mutata est, negationis nota est, nō, & koma, verbum stetit, & totum simul nomē compositum, cumpactumq; dicit. Vuazaikoma, idest; & qui non stetit. A pium pręterea claudium (vt interim etiā aliquid de hac litera referamus) Zita literā odio habuisse inuenimus: quod scilicet dum exprimitur mortui dentes imitetur. Et inde forte fortuna prouerbium exortum fuisse quidam arbitrati sunt, vt in illos quibus sorte ex vrna Zita contigisset, veluti infortunatos, & minus ad rem aptos, Ista acclamaretur, & proinde in sortibus in auspicata litera habita fuit. A nostris primum in dictionibus tantummodo gręcis ponebatur, quāuis (vt ait Priscianus) veteres in multis illam mutauerint, & cum pro. ss. coniunctis acciperetur s vel d posuerūt. Massa pro Μᾶζα, Maza, Sethus pro ζῦθος, zithos, dicentes; & Medentius, pro Mezentius.

¶. ܚܝܬ. ܚ. Hheth, quoque aspiratio fortis est, & iter radicales, & in vocalium numero censenda, de qua pręter ea quæ superius dicta fuerunt, hic quoq; te semel admonitū lector amice volo, quod si in libro nostro duo hh, duas scilicet aspirationis notas, videris in mediate sequētes, illas confestim ibidem pro hac litera positas fuisse intelligas, nec enim placuit pro ea, vt quidam faciunt, c & h, ponere, quandoquidem literę illę non fortem aspirationem, sed blesum & crassum sonum efficiant, ac linguę motum exigant, vt in litera. X. chi, gręcorum consonante dictum fuit. Pręterea vt omnes grāmatici asseuerant, litera ista gutturalis est, & domicilium (vt Ioānis Reuclim verbis vtar) in pręcordijs

in prçcordijs possidet, quam si voluissem per Caph, pronunciare profecto iam nō gutturis illam, sed palati literam indicassem. Vt igitur fortem aspirationem intelligeres geminam aspirationis notam addidi, nec tamen pronunciationis illius instrumentum mutaui. Litera ista licet cum in medio est vtrinq; ligari queat, dextra prçcedentem, lçua vero sequentem literam amplectitur, potest nihilominus & incohare & terminare dictiones. Octauam etiam sibi numerationem vendicat, quam הוד hod, idest decus, siue laudem & gloriam, qui cabalistica scribunt appellauerunt. Vitam vero significare hheth, qui hebraica non ignorant, intelligere possunt. Proinde Mathematici, & Astrologi, octauam domum mortis, & finis vitç significatricem dixerunt. Constare illam ex Daleth, & Vau, qui de Hebrçorū literis scripserunt asseuerāt. Quid vero vltra octauam dimensionem, per quartam nimirū, quç per Daleth, & sextā quç per Vau exprimitur, ac decimam quç ex complexis inuicem literis resultat, insinuet, breuitati cōsulentes in prçsentia declarare prçtermittimus. Ex duobus tamen Iodin, Chaldæorum hheth constare, & suas cum separatas, tum simul iunctas habere numerationes manifestum est. Idq; non vacare a latenti in sacris adytis mysterio, nec dum ab omnibus intellecto, existimandum est. Proinde his qui tales numerationes curiose sectantur isthçc (ad Teth literā properātes) diligentius perscrutanda relinquimus.

¶ ܛ .ȝ. Teth quoque radicalis litera est, & ea ratione duplex appellari potest, quia cum præcedēti & sequenti ligari valet, nam & in principio, & in medio,

ac etiam

ac etiam in fine dictionis reperitur. Præterea in alphabeto vltima est inter literas vnitatem significantes, &. T. latinam (vt dictum fuit) literam repręsentat, quam Cicero non ab re literam insuauissimam appellauit, quod vitæ vltimum mortemq; significet, quod & de Thita Græco Volateranus Persius intellexit cum ait in Satyra quarta.

Et potis est vitium mortis prępfigere theta. vel
Et potis est nigrum vitio prępfigere theta.

Domitianus nouitate quadā signi, cū in exercitu quępiā interfici voluisset, coram percusore nasum emungebat, vt per hoc aliquem morti obnoxium esse intelligeret, & carnificis officio fungeretur, quod Martialis insinuat dicens.

Nosti mortiferum quęstoris Castrice signum.
Est operępretium discere theta nouum.
Exprimeret quotiens rorantem frigore nasum.
Lætalem iuguli iusserat esse notam.
Turpis ab inuiso pendebat stiria naso.
Cum flaret madida fauce december atrox.
Collegæ tenuere manus, quid plura requiris?
Emungi misero Castrice non licuit.

Thau vero absolutionis signum est, & salutaris nota apud Ezechielem nono. Et signa Thau super frontes virorum gementium, de qua litera Ausonius meminit dicens.

Scire volo catalecta legens quid significet Thau.

Virgilius vero in catalecto carmine Thau gallicum appellat inquiens Thau gallicum imminet ipsemet male illisit, pro cruce intelligens, quia galli crucem ad. T. literæ similitudinem erigere solent. Et licet Teth litera, mortem significet, per eam tamen haud ab re boni nomen, tam ab

Hebræis טוב Tob,vel Tou, quam à Chaldæis & Syris, per eãdem literam scribitur ܛܒܐ. Tobo.& Moyses in libro Geneseos. Vidit inquit Deus omne quod fecerat,& ecce טוב מוד Tou meod,bonum valde. Qui hebraicarum literarum secreta rimantur per Tou,vitam, per Meod,mortem, interpretantur; Multi quippe non nasci longe melius censuerunt,aut quam citissime aboleri, intelligentes,vita hac caduca,misera,& erumnarum plena,lõge meliorem esse mortem,quandoquidem nec hic permanentem habeamus ciuitatem,sed futuram inquirimus,dixit ille qui archana Dei vidit,quæ non licet homini loqui, & cupiebat dissolui,ac esse cum Christo, qui regnum suum dixerat,non esse de hoc mũdo. Quod ethnici quoq; nõ pauci considerasse credendum est. Qui mortem vita gratiorẽ habuerunt,& ad eam læto animo confugierunt,quã (vt Cicero inquit) sapientes nunquam inuiti, sæpe vero fortes libenter apetierunt,quorum copiosam multitudinẽ, si per nomina recensere vellem,longa profecto nimiũ nostra hæc traditio foret. Proinde & Cleombroti odium, & Socratis cicutam,& aliorum varia ad mortem prouocandam(vt sic dicam)armorum genera, ita prætereunda duximus,vt illud nihilominus obiter dicamus, Geomãticos, Mathematicosq;,& Astrologos,ad hoc fortasse respexisse cum octauam domum,quam Hhet litera, quam vitam significare diximus,in sua numeratione possidet,malam esse & nequaquam ascendens aspicere,sed domicilium esse timoris,interfectionis mortis,& finis vitæ. Nonã vero, quã Teth occupat,è contra bonam, & in ea gaudere solem,&

trino

trino aspectu ascendens aspicere, domumq; esse scientię & fidei, ac religionis; & lõgæ vitæ. Et quid rogo hac vita miserius, quæ in octaua cõsistit? quid vero homini morte melius esse potest? quæ & si terribilium omnium sit maximũ, omnibus tamen mortalibus debita est, Βροτοῖσ ἅπασιν καθανεῖν ὀφίλεται, Vrotis apasin kathagnin ophilatæ. Fato inquit omnibus hominibus mori datũ est. Et cum id ineuitabile omnino sit, & nox ppetua vna mortalibus sit dormienda. His nimirum qui à domino minime excitantur à somno. Et qui nam profecto melius excitantur, quam qui octauã Hheth domum (quã vitæ diximus) sed morti ab illis dicatam, spernentes. Nonam hanc mortifero theta insignitam, gaudio, lætitia, fœlicitateq; perpetua refertam, fœlices perpetuo cum cœli fœlicibus habitaturi ciuibus semper considerantes, amplexantur & ingrediunt. Quã dilecta enim (ait propheta.) tabernacula tua domine virtutũ, concupiscit & deficit anima mea in atria domini. Quam bene in hac domo gaudet sol ille iustitiæ, qui ex virgine natus est, Christus Deus noster, cũ trino aspectu fideles suos in cœlum ascendens, & iam ad dexteram patris, in vnitate sancti spiritus sedens, Trinitatis deificę contemplatores, sapiẽtes, fide plenos, atq; religionis obseruatores, longę vitę, perpetuęq;, quæ in Christo est, qui dixit. Ego sum via veritas & vita, amatores, atq; huiusce literę (Solonis more) dum in hac vita peregrinantur memores, perituri luxus mundi cõtemptores, & beatam illam vitam affectantes, efficit. Constare hanc literam Hebręorum magistri, qui de huiusmodi literis tractauerunt, alij ex Caph, & Vau, alij ex Caph, & Zain. Proinde varias eidem numerationum intelligentias

tribuunt. Chaldæorum Teth, ex Olaph, & Hheth, aut ex Zzode, & Vau, conſtat, quarum prima & octaua coniuncta numeratio, nonam conficiunt, vltimam vnitatum diuinarum, quas decima confeſtim in eadẽ numeratione cõſequitur. Aut ex ſexta & nonageſima & nona, vt totum cõpoſitum in ſui ſtatus numeratione capiatur, quarum omnium numerationes non ſunt ſpernendæ. Poſſumus & ex Arabica. ط . Te. ſextadecima in ordine litera, non paruipendẽdas numerationes elicere, cũ ex Eliph, & Chieph, ex prima ſcilicet & vigeſima, aut ex Lam, & Chieph, ex trigeſima ſcilicet & vigeſima numeratione cõſtare probetur, vt ſit quinquagenarius iubileus numerus, his qui recte, ac ſancte, vita in hoc mundo peracta, ad fœlices ab eo beatorum poſt mortem ſedes in cœlis tranſeũt. At vt nec ſic græcorum elementorum rationes myſticaſq; computationes prætermittamus. Nonne ſi integrum Thita, in partes ſecaueris, ex quibus conſtare videtur, vel ex quo partes aliæ eliciũtur, multa latere fateri cogemur archanorum myſteria. Nam præter quam quod ex hac litera tres conſtant accentus. Ex ſuperiori ſcilicet ſemicirculo, circunflexus, ex inferiori, breuis vocalis nota, ex media, quæ κατὰ διάμετρον, kata diametron, per diametrum linea tranſit, longus. Aut ſi alio etiam myſtico ſenſu, aliter ſecare partiriq; ipſum Thita, placet. Exempta imprimis media illa linea, quæ diametri ſeu dimetientis & diuiſoris locum obtinet, perfectus remanebit in ſe cõtractus orbicularis circulus, quẽ ſi dextrorſum ſiniſtrorſumq; diſſectum conſideraueris, craſſum ſpiritũ, daſiam ſcilicet, aſpirationis notam, ex ſiniſtro, flatilem vero ſpiritum, & auram lenẽ, quę ſuper aquas feratur, ex dextro,

corporis

corporis & animę in vna seruatoris nostri assumpta humanitate inseparabilem diuinitatis in trinitate copulam facilime considerabis. Indorum quoq; ipsum hoc elementum non sine mysterio constat, cum triplici conflatū radio cernatur. Qui sané omnes ex vno veluti medio axe (vario licet modo) pendere videntur, ita vt, qui medius consistit, ad perpendiculum firmatus appareat, qui vero hinc atq; inde dextro scilicet atq; sinistro latere, incuruó suo, atq; in fornicis modū sinuoso, arcuatoq; reflexu, columnam in meditulio, quasi semicirculi ad stantem, & tā quam alterū Athlātem, conuexum cœli circulum humeris sustentantem, ambire quodammodo, & inuersum Hebraicum ש Scin, repręsentare videntur. Quæ omnia abdita quædam omnino & pęnitus archana indiuiduę trinitatis, beatorumq; spirituum repromissę fœlicitatis mysteria innuere suspicanda sunt, vt in litera Scin, fortasse videbimus. Præterea litera ista Teth, vna est ex literis quæ linguæ adpulsum in suæ prolationis expressione vel maxime requirit, & intra dictionum medullas inscita, substantifica esse dicitur, & iccirco inter radicales (vt dictum est) sibi nomē vendicauit, & quamquā vltima singularium numerationum sit, incohat tamē tertiā literarū combinationem seu connexionem quā Iod finit.

❡ ܝ ,ܝܘܕ. Iud igitur siue Iod litera, vt Hebræorum more proferatur, inter radicales ita numeratur, vt etiā seruilis esse queat, in fine quippe verbi affixa tertiam futuri temporis personā insinuat, vt Deuteronomii. v. vbi hēmus. Nō erit tibi deus alienus. Chaldaice ibi scrbit.

ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܐܠܗܐ ܐܚܪܢܐ. Lo iheui loch aloho ohharan. hoc eſt. Non erit tibi deus alienus, &c. hic notandum eſt verbum iheui . ideſt erit, & in pſalmo ſecundo . Et iter impiorum ܬܐܒܕ. Tibdai, ideſt peribit. In quo animaduertenda eſt, atq; notãda litera Thau, quia eſt ex literis ethan, & Iud in fine poſitum indicat quod dictum eſt. In fine dictionis additum loco pronominis primæ perſonę ſuccedit, videlicet. Me mihi meus mea meũ, vt in eodẽ pſalmo ſecũdo ܐܢܐ ܐܩܝܡܬ ܡܠܟܝ ܥܠ ܨܗܝܘܢ ܛܘܪܐ ܕܩܘܕܫܝ. Eno aquimth malchi gal zzheiun turo dqudſi. ideſt. Ego ponam vel poſui regem meum ſuper ſion montem ſanctũ meũ. & pſalmo. iiii. ܟܕ ܩܪܝܬܟ ܥܢܝܬܢܝ. Cad krithoch gnaitoni. hoc eſt. Quando vocaui te exaudiſti me, vel reſpõdiſti mihi, & in alijs quamplurimis pſalmis. Quomodo autem Iod in verbis vſui eſſe poſſit, tam Hebræis, quam Chaldæis, & quomodo adiectiua & abſtracta etiam nomina faciat, & quid in ipſis verbis operetur, quando poſt primam & intra dictionis limites repertũ fuerit, ac verbale nomen efficiat, & quomodo poſt literam ſecundam participium cõſtituat, aut qua ratione ſæpe ſcribatur & non proferatur, ſiue in diphthõgo, ſiue etiam ſine diphthõgo, & alia multa cũ in verbis, tum in nominibus, iſtius literæ officia, & mutuã cum Oleph, in quieſcentibus cõmutationẽ

commutationem, in aliud tempus explicandum relinquimus. Decima pterea litera est alphabeti Hebraici & Chaldaici, & paruo hoc elemẽto, atq; impartibili(vt sic dicam) punctulo, denarium numerum indicant, & decimæ numerationis principium faciunt. Et auctores qui literarum Hebraicarum formas, numerationes & mystica in eis latentia sensa explicant, magna in hac litera Iod, in esse asseuerant, illamq; tanquam alterum chaos, & primam ὕλην, ylin omnium numerationum, & principium exhibent: prægnantemq; esse contendunt, & prolificam, cum tamẽ puncti locum obtineat, & impartibilis ferè sit, parua quidẽ visu, sed magna effectu, vt non ab re ineffabile illud Dei nomen, Iehouah, quod Tetragrammaton appellant, ab illa incohare voluerit, & Seruator noster Iesus, nomẽ suum ab eadem auspicatus sit, cuius typum gerebat ille, de quo dixit annosa mater, risum fecit mihi dominus, à cuius matris nomine(vt supra tactum fuit) quod cum adhuc sterilis esset: atq; in fœcunda Sarai erat, omnipotens deus, fœcundam illã atq; prolificã esse volens, Iod literam auferens, Sarah, inquit nomen eius erit, auferẽsq; ab eo Iod, primam ipsius ineffabilis nominis literam quæ denarium indicat, & secũdam eiusdem nominis. He. scilicet quæ quinarium, dimidium denarij numerum ostendit, substituens filio præstituit, atq; quod vni abstulit, alteri concessit, nec tamẽ vllum eorum, virtute literarum sui nominis expertem esse voluit, sed nec cõiugem illius(de quo mentionẽ fecimus) Abrahã, cum quo cum Berith, pactum scilicet, atq; fœdus suũ omnipotens deus, initurus esset, atq; producturus ingentem magnam, patremq; multarum gentium esse facturus, partẽ

decimæ

decimæ ab vxore ablatam, illius nomini subintulit dicens. Ecce ego pactum meum tecum, & eris pater multitudinis gentium, & non vocabitur vltra nomē tuum Abram, sed erit nomen tuum Abraham, quoniam patrem multarum gentium constitui te. Ecce quātum illa quinta numeratio intulerit Abrahæ, ingentem nimirum in lumbis eius genitalem virtutē, plurimam in vxoris eius vmbilico, in prole gignenda fœcunditatem, & in vtrisq; risum, in altero tamen cordis, in altera vero oris, decimaq; ista numeratio in marito & in vxore pfecta est. De qua quidē decima istius Iod, numeratione innumeræ cū procedere valeāt numerationes, & ex eis mysteria penè infinita coniectentur, qui de hac re loquntur, si ea recensere voluerimus, volumine opus fuerit non introductione, iccirco de eadem finem faciemus. Illud tamen intactum non prętermittentes, quod de hac decima Mathematici loquūtur, atq; Geomantici; qui decimam domum fortē esse asseuerant, cuius principium in meridiano constituitur, nominaturq; angulus cœli & cardo, ac cuspis meridiei, & est è regione anguli noctis & est domus regia, imperij, sublimitatis, exaltatiōis, nobilitatis, honoris, & bonę famę, aspicitq; ascēdens quarto aspectu. Et quid rogo hoc melius in Abrahā, & in vxore cōuenit, quam id quod de hac domo isti asseuerant. Videbat quippe deus (si fas est dicere) imperfectam quandam inimicitiam cum illis exercere, cum tanti temporis sterilitate mulctasset, tamen quia decima regia est, & ad regē spectat sublimare & exaltare, ecce quod Rex omnipotens: & maritum, & vxorem, iam penè decrepitos, quali dignitate decorauerit, cum illum multarum gentium patrē, hāc prole

fœcundam effecerit. Sed nimium vagamur, metasq; egredimur, dum literæ istius vim consideramus. Inter duplices quoq; numerari potest, cum vtrinq; ligari queat, nam cũ in medio est præcedentem & sequentem literam dextra læuaq; complectitur manu, si modo ex his literis fuerint, quę ligari ante retroq; valeant.

ܟܦ. ܟ. Coph litera (præter ea quæ de illa iam dicta sunt) seruilis est, sicuti & Caph apud Hebræos & eodẽ ferè officio fungitur. Quippe quæ in principio verbi addita, infinitiuum & gerũdium insinuat, vt de literis baclem, in Hebraicis traditionibus habetur. In fine vero denotat pronomen tuus tua tuum, tibi te, & semper profertur cum Odom, scilicet per och, si modo nõ præcedat vocalis litera Iud, quia tunc profertur, aut per Odom, aut per Ishhaq, per o, videlicet, aut per i, och, nimirũ, & ich, exempla passim obuia erũt in psalterio, & pro pręsentis loci traditione, ĩ psalmo. 5. vbi nos dicimus. Quoniã ad te orabo domine. Chaldaice. ܡܛܠ ܕܠܘܬܟ. ܡܨܠܐ ܐܢܐ. Metul daluathoch mazzle eno. propter quod ad te orabo, vel orans ero ego. ibidem. Et in mane astabo ܘܐܬܚܙܐ. ܠܟ. Vethhhze loch. Et contemplabor te, vel & apparebo tibi. Et paulopost ܢܚܕܘܢ ܒܟ ܟܠܗܘܢ ܕܡܣܒܪܝܢ ܒܟ. Nehhdhun boch, damsabrin boch. Lętabuntur in te omnes qui sperant in te. Et interposita linea, vbi dicimus. Et gloriabuntur in te omnes qui diligũt

nomen tuū. ⁘ ܢܬܓܐܣܢܘܢ ܒܟ ܟܠ ܪܚܡܝ ܫܡܟ. Neth gaſnun boch cul rohhmai ſmoch. Fortificabuntur, ſeu roborabuntur in te omnes amatores nominis tui. Et in eodem pſalmo paulo ſupra, vbi dicimus. Neque permanebunt inſipientes, ſeu qui ſe laudant, & cū iactantia ſe inſolentius efferūt. ܩܕܡ ܥܝܢܝܟ. Qudhom vel Kdhom gainaic. Ante oculos tuos, vel in cōſpectu oculorū tuorū. Et Deuteronomii. v. ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܟ. Eno morio alohoch. Ego dominus deus tuus. Et hic aduertendum eſt, quod quādo maſculini eſt generis, ſemper profertur per och, niſi vt pauloante dictum fuit. Cū vero eſt fœminini generis, tunc habet Eſaiā, & effertur ſeu enūciatur, per ech, vt Lucæ. 1. ܫܠܡ ܠܟܝ ܡܪܝܡ. Slam lec Mariam. Pax tibi Maria. Et hic quoque obiter animaduertendum eſt, quod cum fœmininum eſt referens genus, tūc illi ſæpenumero ſuperadditur Iud, vt hic vides, & nihilominus, haudquaquam profertur, tametſi ſcriptum appareat, neq; enim dicimus. Slamlechi, ſed Slamlech, vt etiā ibidē. Dominus. ܥܡܟܝ. Gamech. non gamechi, ideſt, Tecum, & ibidē. Benedictus fructus. ܕܒܟܪܣܟܝ Dabcharſech ideſt, ventris tui, vel qui in ventre tuo, o Maria. Cum vero

pro

pro hominis ventre accipitur, tunc per Odom profertur, vt in psalmo. 132. in quo habemus. Iurauit dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eũ, vel non auertet ab ea.
ܕܡܢ ܦܐܪܐ ܕܟܪܣܟ ܐܘܬܒ ܥܠ ܟܘܪܣܝܟ ܀ ܐܢ
ܢܛܪܘܢ ܒܢܝܟ ܩܝܡܝ ܩܝܡܝ. Dmen phirai carsoch auteb gal cursioch ∴ an netrun bnaic quoimi vel kiomi. De fructu ventris tui ponam super sedẽ tuã, si custodierint filij tui pactum meum. In hoc quoq; loco notanda est metathesis Dolad, articuli genitiui casus, nam additur ad præpositionem men, cũ tamen seruiat genitiuo carsoch. idest, ventris tui, alias enĩ dicere deberet, dcarsoch, & hæc metathesis per sæpe fit. Præterea etiam hic obseruãdæ sunt in primis carsoch, quia ad Dauid ventrem refertur iccirco per och, prolatũ est. Similiter & cursioch, pro eo quod supra dictum fuit Coph, in fine additũ, quando masculini generis pronomen insinuat, proferendum esse per och, si modo non præcedat Iud, quia tunc & per Ishhaq, vt in exemplo ibidem posito, & in tertia hic nõtãda dictione bnaich. Et p Odom, vt in præsenti dictione cursioch. Nam pro Sede, Throno, siue etiam Solio. Chaldæi hñt.
ܟܘܪܣܝܐ. Cursio. vt in psamo. xi. ܡܪܝܐ ܒܫܡܝܐ
ܟܘܪܣܝܗ. Morio basmaio cursihe. Dominus in cœlo sedes eius. & in psalmo. ix. & in alijs multis psalmistę locis. Cæterum quãdo Caph, apud Hebræos, sit pro aduerbio similitudinis, sicut, quemadmodũ, veluti, instar, ferè, & pro id genus alijs, aut existimationis, & coniecturę, aut
 verificationis

verificationis, vidēdi ſunt, tam veteres, quam noſtri temporis diligentiſſimi grammatici, qui de Hebræorum præceptionibus ſcripſerunt. Chaldaicum Coph, vtrunq; Hebraicum Caph, in ſe continet, capitale, ſcilicet (quod aiūt) & finale. Quandoquidem caput iſtius ab Hebræo capitali, & finis à finali, nihil omnino diſcrepet. Ligabilis præterea litera eſt, nam principium; & cum præcedēti, & cum ſequenti ligari poteſt, finis vero præcedentem dumtaxat literam amplectitur. De eius prolatione, ac de eiuſdem cum aliarum diuerſi generis linguarum literis conformatione, & varia illius cū rubri coloris puncto enunciatione, quia in ſuperioribus à nobis abunde ſatis dictum fuiſſe arbitramur. Iccirco ad alia eius officia diſcernēda trāſitū faciētes, numerationes illius nō ꝑtermittēdas duximus. Vndecima licet in numero literarū alphabeti ſita ſit, & prima poſt decimam conſpiciatur, duplicatum tamen denarium numerum: vigeſimam ſcilicet numerationem, tam Hebręis quā Chaldęis, Syris, & Gręcis, inſinuat. Initium pręterea eſt, quartę connexionis literarum primi modi, & finis alterius quartę ſecundi modi, cuius etiam caput ſemicirculi dextri, ac lunę faciem reddit, vt non ab re à latinis dictum fuiſſe arbitrer. c. literam inuerſam Hebręorum, ſcilicet Chaldęorumq; more ſcriptam, fœminam repręſentare, & caiam ſignificare. Quę itidem mutato ordine, inuerſis nimirum cornibus, Chaldeę, Hebreęq; oppoſitis conſtituta, maſculum, ſcilicet Solem, in ſacris ac myſticis ſenſibus deſignare valet. Et. c. ſanè latinū, Caium, vel Gaium, ſignificare, ex Probi, & Quintiliani, & aliorum grammaticorum ſcriptis traditionibus manifeſtum eſt. Cęterū vndecima iſta nu-

meratio

meratio in cœli domibus cõstituẽdis, apud Astronomos bona semper habita est, in qua Iouem aiunt, gaudere, & ascendens Sextili (verę scilicet atq; patentis amicitię) aspectu conspicere, & illam fortunę amicorum, & spei prosperę domum appellare consueuerunt, vt non ab re etiã hinc considerare possimus, quod quinto die summus ille omnium conditor deus duo luminaria magna fecerit, quorum alterum quod nocti pręesset ab alio lumen mutuaretur. Repãdum quippe sinum, apertis vndiq; cornibus, Soli, lumen suum impartiri minime neganti, ostendit. Et sextam suspitiens aduenientem, ad vndecimam cõstituendam numerationem, non refugit. In qua homo creatus est. masculum enim & fœminã creauit eos. vt mutuo amplexu, mutuis coniunctionibus, mutuoq; amore cõiuncti, fœcũda prole multiplicati, replerent terram. Proinde etiam qui de literis Hebraicis atq; Chaldaicis tractauerunt, Coph, seu Caph. in Lamed. & Mim. intrare asseuerãt. vt ĩ ipsis literis videbimus. Litera ista ne dũ apud Gręcos, verũ etiã apud Latinos, mali nõnunquam ominis fuit. & iccirco in prouerbium transiit κάππα διπλοῦν, ἄνθρωπον κακὸν, τρία κάππα κάκιστα, Cappa diplun anthropon cacon. tria cappa cacista. Duo cappa hominem malum indicant. tria cappa pessima sunt. pessimi scilicet hominis inditia. Cappadocis nimirum Cilicis, atq; Cretensis. nam vt ait beatus Paulus κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται κακὰ θήρια γαστέρες ἀργοί, Crites ai pseustę caca thiria gasteres argi. Cretenses semper mendaces malę bestię ventres pigri. Et in libris Sybillinis (si beato Augustino credimus) trium istarum literarum mentio facta est. per quas Cornelij tres designari videbant. Cornelius scilicet

Sylla.

Sylla, Cornelius Cecinna, Cornelius Lētulus. Hinc etiā Plautus simili schemate furem, trium literarum hominem, appellauit. Praeterea literā. c. apud iudices Romanos condemnationis notam fuisse proditum est, eorū quippe mos fuerat cognitae causae tabellas in vrnam aeneam, siue cistā conijcere, in quibus si. c. litera comperta fuisset, condemnati, capitis potestas in manu carnificis mancipabatur. Si vero. a. poenam remittendam, absoluendumq́ reum fore cognoscebatur. Quod si forte fortuna iudicum animus, nec dum in alteram partem fixus esset, sed haesitās dubiusq; adhuc, & ancipiti deliberatiōe distractus foret, nec causam clare cognosceret, & ꝓinde dilatione, cōperendinatiōeq́, atq́ ampliatione opus esse censeret, duas tunc literas. n. scilicet & . l. non liquere nimirum significantes inscribebāt. Augustus vero ille Caesar, sub quo pace longa vigēte, natus est Saluator noster Iesus Christus (qui scelerum poenā remittere, peccataq; hominibus ignoscere venerat) tertiam iudicibus tabellam tradidit, vt qui condemnandi, aut certe absoluendi, dumtaxat notam haberent, ignoscēdi quoq́ calculum haberent, quo accusato ignoscēdum, veniamq; dandam, demonstrarent. Possem hoc loco non inutilem forte suscitare controuersiam, quae inter grammaticos versari solet. An scilicet latini bene fecerint. k. & . q. in literarum numero accipere, cum. c. litera, idem ferè potestate & sono valeat. Sed in praesentia praetermittendam duxi, quādoquidem vt etiam in caeteris linguarum varietatibus, literae quaedam aut notae, & signa, non ab re cōperta fuisse conspicimus, quo facilius commodiusq́ verba aliqua, & dictiones enunciari valerent, significatiq; differētiam insinuarent.

nuarent. Quæ sanè nomina aut verba si cum vno elemẽto scribantur, vnum aliquid significant, quod cum alio nequaquã: Iccirco optime quidem (meo iudicio) Hebræorum grammatici, tam veteres, quam recentiores dixerunt, cauendum esse ne vna litera pro alia proferatur. Hinc tãta apud illos (vt supra dictum fuit) punctorũ varietas. Hinc, apud Punicos, Arabes, Armenos, Indos, Macedonas, Dalmatas, Græcos, & Latinos, & cæteros, de quibus in superioribus verba fecimus, orta, inuẽtaq; , ne dum literarũ, verum etiam accentuum, ac punctorum tot diuersa genera. Hinc Chaldæi, & Syri, vt Hebræos taceam, vtrunq; Coph, vario modo proferunt. Et Coph, quidem vndecimam alphabeti literam, de qua in præsentia tractamus, & qua pro.c. (vt ostendimus) passim vtimur, liberiori oris hiatu, superioribus inferiora labia dentibus comprimentes, proferunt. Coph vero decimamnonam literam, quæ pro.k.&.q. nobis succurrit, productis aliquãtulum labijs & arcuata, ac ad radices anteriorum dentium adpulsa lingua, rotundo ore, obtuso nihilominus vocis sonitu, nec labris dente compressis enunciant, ne vnum pro altero reddere videãtur. Quod etiam in litera Taf, & Thita, necnõ in Cappa, & Chi, apud Græcos obseruatum vidimus. Et Cappa quidem Græcum maiores nostri vario in nostros vsus modo acceperunt. Vertentes, cum in.c. vt apud Euãgelistam Lucam cap.2. vbi legimus hęc descriptio prima facta est à Præside Syriæ, κυρηνίου, cyriniu, Cyrenio quem Iosephus in.17.&.18. antiquitatis Iudaice, Cyrinum cõsularem nominat. Et Persarũ ille famigeratus Rex Κῦρος, Cyrus, Gãbisę, & Mandanes filius. Et Κυρηναῖον, Cyrinęon

Cyrenæum,

Cyrenęum, ἀπὸ τῆσ κυρήνισ, apo tis cyrinis, à Cyrene Insula. Et κυρηναικὴ, cyrinaici, cyrenaica ab Aristippo Philosopho secta appellata est. Tū vero in.q.vt Ακύλασ, Acylas, in nomine Aquilę Philosophi, seu alterius Grammatici, & Musici. Et Ακύλλιοσ, Acyllios, Aquilius ille Regulus Romanus fidei speculum. Et Κυρῖνοσ, Cyrinos, Quyrinus, & cantatissima Italiæ Patriarchalis Ciuitas Ἀκυλήια, Acylija, Aquileia. Et Quadratus ille q ab origine Vrbis Romæ, vsq; ad Alexandrum Cęsarem, Mammeę filium, historiā composuit, Κοδράτοσ, Codratos, scribitur à Gręcis; qui etiā Quęstorem Κοιαίστωρα, Cięstora, dicunt, Et Paulus Apostolus ad Roma. 16. ait, καὶ Κούαρτοσ ὁ ἀδελφοσ, kæ cuartos ho adelphos, & quartus frater. Et vt tādem finem faciam, quis non nouit Titum Manlium illum Romanum, qui ad Anniené (vt Gręci auctores & nostri asseuerāt) Galli, quem ab eo prouocatus occiderat, sanguinolēto torque detracto, Torquati nomen inuenit, à Gręcis Τορκούατον, Torcuaton, per.c. à nostris per.q. vbiq; scribi, quod si.k. loco.c.vel.q.substitueretur, rogo te quicunq; es, vt aures consulas, & quod inde sonabit, si latinam vocem, an externam nescio quā reddat, respondeas. Exempla ne dū propriorum nominum, verum etiam aliorum quā multa adduci possent, quę si aliter scriberentur, Barbarum quiddā penitus resonarent, quę breuitati consulentes, & adsequentem duodecimam Lomad literam properantes, in pręsentia missa facimus.

¶ \\ .\\. Lomad itaque litera linguæ instrumētū in sui prolatione requirit, & vt in nomine, ita & in

officio

officio cum Hebræa conuenit. Præposita quippe dictionibus vicē obtinet præpositionū ad apud, vt in psal. 142. ܒܩܠܝ ܠܡܪܝܐ ܩܪܝܬ. Bquoli lmorio qrith. In voce mea ad dominum clamaui. Est etiam articulus obliquorū, & maxime datiui casus, vt ī psal. cx. ܐܡܪ ܡܪܝܐ ܠܡܪܝ. Emar morio lmori. Dixit dominus domino meo. Et seruit pro vna ex literis baclem, sicuti vt apud Hebræos Lamed, vt ī psal. ciiii. ܠܡܦܩܘ ܠܚܡܐ ܡܢ ܐܪܥܐ. Lmaphaqu lahhmo men arego. Ad producendum panem de terra, vel vt producat panem de terra. Similiter & in psal. lxviii. Mons quē elegit sibi deus ܠܡܬܒ ܒܗ. Lmetab bhe. Ad habitādum vel vt habitet in eo. Inter duplices cōnumeratur, quia vtrinq; ligabilis est, vt in exemplis paulo ante adductis comprehendi potest, & non sine aliqua sui diminutione ligatur, & in fine dumtaxat integra manet, vt ܓܠ. Gal. Et in multis simili modo in fine reperta, licet cum præcedenti copuletur, integra tamen perseuerat. Cum ad gerundium infinitiuum ve faciendum prę ponitur, etiam cum Mim, vt plurimum cōiuncta reperit, vt fortasse in litera Mim, dicetur, quod tamē patet ex superius adducta auctoritate psa. ܠܡܦܩܘ. Lmaphacu.

A verbo quippe quod prodijt, pceſſit, exiuit vel egreſſus eſt ſignificat, ſcilicet ܢܦܩ. Naphaq. vt in pſal. lxxiii. ܘܢܦܩ Vanphaq. & prodiit quaſi pinguedo iniqui tas eorũ. Formatur verbũ ܐܦܩ Apheq. & ܐܦܝܩ Aphiq. Hinc futurum ܐܦܩ Apheq. ideſt conuertã, vt in pſalmo. lxviii. Dixit dominus ex baſſan cõuertã, vel ܐܦܩ ܕܡܢ ܒܝܬ ܣܢܐ ܐܦܩ Dmẽ beith ſenæ apheq. Quia ex domo ſeneorum cõuerti faciã, & ܘܡܦܩ Vmapheq. Qui eduxit, in eodem pſalmo, & in pſal mo. cxxxv. etiã ܕܢܦܩ Dnopheq. vt in pſalmo. xix. ܘܗܘ ܐܝܟ ܚܬܢܐ ܕܢܦܩ ܡܢ ܒܝܬ ܓܢܘܢܐ Vehu aich hhathno dnopheq men beith gnuno. Et ipſe tã quam ſponſus procedens de thalamo. & ܡܦܩܢܐ Maphquono, vt i dicto pſalmo. lxviii. ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܡܪܗ ܕܡܘܬܐ ܘܡܦܩܢܐ Morio aloho morhe dmauto vmaphquono. Dominus deus dominus ipſi us mortis & egreſſionis, exitus & interitus. & per me thaphoram Maphquono, pro ſtercore, & egeſtione ſumitur. Similiter & a verbo ܪܗܛ Rehat. Cucurrit ormatur futurum, cũ additamẽto Olaph, ex literis Ethan,

videlicet

videlicet ܐܪܗܛ Erhat. Curram. Hinc formatur gerũdium cum additione Lomad, & Mim, vt dicto psalmo. xix. ܢܕܘܙ ܐܝܟ ܓܢܒܪܐ ܠܡܪܗܛ ܐܘܪܚܗ ܡܢ ܣܘܦܝ ܫܡܝܐ ܡܦܩܗ ⁘ Nduzz aich ganboro lmerhat vrhhe, men sauphai smaio maphqhe ⁘ Exultauit vt gigas ad currendam viam, ab extremitatibus cœli egressus eius ⁘ Cæterum Chaldaicũ Lomad, duodecima in sede locatur, & quartæ cõbinationis, & vtriusq; modi particionis medium sibi vẽdicat. Hebraicum vero Lamed, extremas quartæ cõnexionis partes occupat, quę ex Caph, & Lamed est, scilicet ex manu, disciplina, seu corde, vt diuus Hieronymus ait. Manus in opere, cor & disciplina intelliguntur in sensu. Quandoquidem nihil facere valeamus, nisi prius quæ facienda sunt sciuerimus. In intellectu enim prius cõsistunt (ait Philosophus) quam in sensu. Quintæ præterea alterius particionis media litera est, vicaria scilicet, mobilis, atq; subseruiens. Constare illam perhibent (qui de Hebręorũ literis tractauerũt) ex Vau, & Caph, Vau superiora, Caph inferiora eius occupat. Alta petit Vau, sed Caph cornu contendit ad ima. Senario quo mundus factus est Vau elatam ad cœlos ceruicem eleuát, nubes penetrans, & mundum humilem, quẽ Caph, occupare dicitur, suo calcans vestigio, & dum altera (vt aiunt) humeros cõscẽdit alterius, turris efficitur & vocatur, non tamen gigantea ex qua diuino fulmine tacti,

miserabiliter corruerunt, in duodecimam hāc quam Mathematici & qui à terræ vaticinio Geomantici dicuntur, & Astrologi, malam domum, ac tenebrarum puteum appellant. Saturnumq; humanæ naturæ euersorem in ea gaudere, & esse tristitię, inuidię, deceptionis, & caliditatis, carceris, sepulturæ, inimicorumq; domum. Cum in eadem prædominium (vt aiunt) habuerit sexta numeratio, quæ iuxta eorū traditiones, similiter mala est, & in ea lętus habitet Mars, nec ascēdens aspiciat, impedimenta pręstantibus seruitute atq; infirmitate, quę in ea, ceu in carcere cōclusa referunt. Mysticis tamē archanisq; modis sexta vigesimam conscēdit numerationem, & turrim cōficit non Babel, sed turrim Dauid, de qua in canticis canticorum. Turris Dauid collum tuum. Et turrim fortitudinis, de qua dicitur, turris fortissima nomen tuum. Nomen inquam de quo dictum est, nomen amephoras ineffabile scilicet, & quatuor vocaliū, in quo numeratio ista vigesimasexta continetur, quam & Lamed, duodecima hæc litera cōplet. Nā Vau sex, Caph viginti, ex quibus litera ipsa constat, efficiunt. Et diuini nominis numerationem repręsentant, & aliquid etiam vltra, si quatuor literarum numerum, non numerationes considerauerimus. Quaternarium quippe numerū si addideris, (de quo fortasse Pythagoras in carmine aureo, si modo illius est, sensisse videtur, cū ait. Ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετράκτην παγὰν ἀενάου φύσεως, Næ ma ton ametera psicha paradōta tetractin pagan aenau physeos. Nę per nostrę animę dantem quaternionem, fontem perhennis naturę. Non absq; latentibus mysterijs trigesimum numerum cōficiet, & proinde illum etiam designat, de quo si opportunum

tunum visum fuerit in sequēti cōputatione verba faciemus. In quo autem Lamed, cum Chaldaico Lomad, & Punico Lam, ac Armenico Lun, atq; cum cęterarum linguarum similis virtutis litera, conueniat, in superioribus satis dixisse arbitramur, in pręsenti propterea loco, vlterius non progrediemur. Quod vero Lambda, seu etiam .l. nostrū aliquando in conuicijs habita fuerint, & in prouerbio diuulgata Aristophanes expressisse videtur, cum ait, Δοκεῖ δέ μοι καὶ λάμβδα κατὰ τοὺς λεσβίους, Docei de mi kę lambda cata tus lesuius. Videtur autem inquit mihi & lambda secundum Lesbios, alludens ad communem literam lambda, quę prima est in Lesbijs, & in obsceno verbo, λαικάζω τὸ πορνεύω, Lęcazo to porneuo. Fello, irrumo, scortor. Obscęnam quippe masculā in viros turpitudinē apud Lesbios primum fuisse inuentam perhibēt. Quod etiam innuit Theopompus ī Vlysse dicēs. Ἵνα μὴ τὸ παλαιὸν τοῦτο καὶ τρυλλούμενον δὴ ἡμετέρων στομάτων εἴπω σόφισμα ὃ φασὶ παῖδας λεσβίων εὑρεῖν, Ina mi to palęon tuto kę tryllumenon di himeteron stomaton ipo sophisma ho phasi pędas lesuion eurin, idest Vt nō vetus illud peruulgatum sophisma ore nostro proloquar, quod aiunt pueros Lesbiorum reperisse. Et Stratocles ī Troylo. Μή ποτ' ὦ παῖ ζηνὸς ἐς τ' αὐτὸ μόλῃς, ἀλλὰ παραδοὺς τοῖς λεσβίοις χαίρειν ἔα, Mi pote o pę zinos es tafto molis alla paradus tis lesuijs chęrin ea. Nūquā o fili Iouis in id peruenias, verum hoc Lesbijs relinquas, ac valere sinas. Quod vitium nostri quoq; taxauere poetæ, cum alter ait. Speculum pathici gestamen Othonis. Alter vero. Corue salutator, quare fellator haberis &c. Quam forte ob causam (si modo temporum ratio non contradicat) ex nostris

ex noſtris antiquis complures aliquãdo deſtiterunt dictiones nonnullas ab.l.incipere,ſed illis.s.&.t.præponebant, (Quintiliano teſte) dicentes, Stlitium, pro litiũ, & Stlotũ, pro lotũ, & multa alia ſimili modo. Marcus etiam Tulius Cicero, & alij nõ infimi nominis autores tradũt. In omnibus Terracinæ parietibus inſcriptas fuiſſe literas. Tria ſcilicet. L.L.L. & duo. M.M. Quod commodiſſime, ac feſtiuiſſime in. C. Memmium Craſſus orator intulit. Cũq; quęreret quidnam ſignificarẽt, Oppidanus quidam ſenex hoc ſignificare ſubiunxit. Lacerat. Lacertũ. Largij. Mordax. Memmius. Memmius vero hic, ſit ne ille qui in Cæſarem (Tranquillo teſte) mordax fuit. An alius Memmius, de quo Catullus, ac etiam Ouidius.

Quid referã Ticidę, quid Memmi carmẽ, apud quos,
Nomen adeſt rebus, nominibuſq; pudor.

Curioſis veſtigãda relinquimus, nobis enim ſatis ſuperq; fuerit inſinuaſſe, nõ modo. l. verum etiam. m. apud veteres in conuitio fuiſſe. Seſtertium tamen (numum ſcilicet argẽteum duarum librarum & ſemis) apud priſcos per duo. ll. &. s. notatũ referũt Priſcianus, & ante illum Varro, quod cernere quoq; licet, in vetuſtiſſimis Ciceronis libris, in quibus preſertim ſcripta In verrem continentur, & in alijs etiã vetuſtis ſcriptorum codicibus. Quamquam noſtris temporibus per ita græcum, ſeu aſpirationis notam. HS. inueniatur ſcriptũ, aut p geminũ. II. & S. linea per diametrũ vtrunq; I. ſecante, & cum. S. hoc modo. HS. copulante.

ℭ מ. ܡ. μ. Mim tertia decima in ordine literarũ eſt, & tã apud Chaldæos, quã apud Hebræos,

inter

inter labiorum literas computatur, & in multis cũ Hebręa eodem munere fungitur. Concurrit etenim ad cõstitutionem nominis denominatiui, & verbalis atq; participij ad frontem addita, vt quod Hebræus in psalmo primo dicit. ומושב לצים לא ישב Vsmoscau lezzim lo iascau, ideſt. Et in ſede deriſorum non ſedit, ibi Chaldaica litera habet. ܘܥܠ ܡܘܬܒܐ ܕܡܒܙܚܢܐ ܠܐ ܝܬܒ Vgal mauetbo damiquonæ lo itheb. A verbo namque itheb, quod ſedere ſignificat deriuatur ܡܘܬܒܐ Mauetbo. ideſt. ſedes, ſeu cathedra. Et hoc verbum notandũ eſt, quia vnum eſt ex his in quibus Chaldæi mutant Scin, in Thau, vt vides. Et ܡܘܬܒ Mauteb. Qui habitare vel ſedere facit, vel ſedens. pſal. lxviii. vbi Hebræus מושיב Moſcib, ideſt, inhabitare facit. Hinc etiam ܕܝܬܒ Diotehb. Sedens vel habitãs, & qui ſedet. in pſal. ii. cuius plurale eſt ܕܝܬܒܝܢ ܒܬܪܥܐ Diothbin btar go. Sedẽtes in porta. Et hic quoque optime te lector admonitum eſſe volo, vt notes etiam dictionem Btargo, in qua habes, & metatheſim, & immutationem literarum à Chaldæis factã, quippe quod Hebræi Scagar, per Scin, Ain, & Res, pro porta ſcribũt. Chaldæi pro Scin, Thau, ſcribẽtes, & metatheſi facta Res, & Ain, dicũt Tarago, p porta. Præterea litera Mim, dictionibus præpoſita ſuplet

vicem, prępositionum, a, ab, ex, de, in, vt in dicto psalmo .ii. ܘܢܫܕܐ ܡܢܢ ܢܝܪܗܘܢ. Vnesre menan nirheun. Et proiiciamus a nobis iugum ipsorũ, & in multis aliis psalmis. Quamquam persæpe, vbi Hebræi solum Mim, ad frontem addere, pro id genus præpositionibus consue uerunt. Chaldæi vt plurimum integram men, præpositionẽ addunt, vt in psalmo .lxxxv. vbi nos dicimus. Et iustitia. ܡܢ ܫܡܝܐ Men smaio. De cœlo prospexit. Est etiã infinitiui & gerundii demonstratiua, sed raro aut nunquam sine præfixo Lomad, inuenitur. vt in psal. cxxii. ܠܡܘܕܝܘ Lmaudoiu. Ad confitendum nomini domini. & in psalmo .cxxvi. Magnificauit dominus. ܠܡܥܒܕ Lmegbar. Facere, vel ad faciẽdũ, vel vt faceret cũ illis, & paulo post ܡܗܠܟܘ ܡܗܠܟ Mhalechu mhalech. idest. Ambulans ambulabit, vel eũdo ibit flens. & ibidem. ܡܐܬܐ ܐܬܐ ܒܚܕܘܬܐ Metho othe bchadutho. idest. Veniens veniet, vel veniendo veniet cum gaudio. & in psalmo .ciiii. Leones rugientes. ܠܡܬܒܪ ܘܠܡܒܥܐ ܡܢ ܐܠܗܐ ܡܐܟܘܠܬܗܘܢ. Lmetbar, vlmebgo men aloho mæcultehun. hoc est. Ad prædam intenti, vel ad prædandum, vel vt rapiant.

Et ad quęrendum, vel vt quęrant à Deo eſcam eorum, & paulo poſt . ܠܘܝܬܢ ܗܢܐ ܕܒܪܝܬ ܠܡܓܚܟ ܒܗ. Leuiothon hono dabrait lmeghhach. Leuiathan hic quē creaſti ad ludendū in eo. Et in pſalmo .xl. vbi dicimus. Expectans expectaui dominum. Chald. ܡܣܒܪܘ ܣܒܪܬ ܒܡܪܝܐ. Mſabaru ſabreth bmorio. Sperando vel ſperās, ſperaui in domino, & in multis alijs locis. Litera iſta vtrinq; ligabilis eſt, nam & præcedentem & ſequētem amplectitur, & (vt credimus dixiſſe) clauſa & patens eſt, vt Hebræa & Punica. Quadragenarium numerum, tam Hebręis, quā Chaldęis reprę ſentat, de quo numero ſatis abunde, & myſticis eius ſignificationibus in ſacris literis tractatur, tum in plagis ægyptiacis, tum in Hebræorum ſtationibus, tum in noctibus diebuſq; à Moyſe, Elia, Seruatoreq; noſtro Ieſu Chriſto, abſq; cibo potuq; tranſactis, atq; alijs id genus numerationibus, de quibus Eccleſiaſtici autores tractauerunt, ad quos etiā lectores in præſentia remittimus. Cæterū conſtare hāc literā perhibēt ex Vau, & Caph, non ſecus atq; Lamed, ſed alio, atq; alio modo. Lamed quippe elato vertice penetrat omnia, & tāquam ſponſa in thalamo, ac cubiculo altiſſimo, mater omnium efficitur. Mim vero ſeſe cohibet, in altūq; nō ſurgit, magni nominis loco contenta eſt. Et iſtorum elementorū conformem conflatum, difformes vero nutus, latiſſime noſtris temporibus Egidius Cardinalis in libello de Hebraicis elementis tractauit. Qui vult igitur ſacras in archanis,

ac mysticas istius literę Mim, intellectiones, numerationes, conformationesq;, cum magni diuini nominis literis, atq; compositione cognoscere, libellum perlegat, & diligẽter lecta consideret.

¶ ܢ ܢ. Nun, quarta decima alphabeti litera duplex est, quia duplici nexu cum aliis quæ vinciri queunt literis hinc inde ligatur. Caput quippe illius in principio & in medio dictionis suo ordine ligatur. Finis vero non nisi à præcedenti dependet, cum ligabili literæ adhæserit, vt in exemplis adducendis apparebit. Multa illius cũ Nun Hebræo munera cõmunia sunt. Nam in tertia persona futuri temporis, tam ĩ singulari, quã in plurali numero addit & verbum quoq; terminat, exemplum in psalmo primo. Quoniã nõ ܠܢܩܘܡܘܢ Nqumun. Resurgẽt impii in iudicio, ibidem. Et folia eius ܠܐ ܢܬܪܝܢ Lo nothrin. Non defluent. Et hic notabis punctum supra literã Nun, formatur enim Nothrin, a verbo ܢܬܪ Nathar. Quod marcescere deffluereq; significat. Et in futuro Hebræorum more Iod, ex literis ethan præponi debuerat, verum quia Syri & Chaldæi (vt credimus etiã dixisse) illius loco Nun, addere consueuerunt in futuro, iccirco hoc in loco punctus supra positus defectum literæ insinuat, & pinde geminum Nun, ex vsu linguæ subintelligendũ esse. Et in psal. cxxi. vbi habemus. Leuaui oculos meos in montem ܐܪܝܡܒ ܥܝܢܝ ܠܛܘܪܐ ܡܓܕܪܘܢܝ Aimebo nithæ mgadhroni.

mgadhroni. A quo vel vnde veniet auxiliũ mihi. Possent ex hoc psalmo multa exempla adduci, ea quę diximus probātia, quæ in præsentia missa facimus, ad psalterium remittentes publicandum. Terminat præterea Nun, plerunq; nomina in casibus multitudinis, tam masculini quã fœminini generis. Est quoq; inditiũ pnominis, noster, nostra, nostrum, in fine dictionis repertum, vt in psalmo octauo.

ܡܪܝܐ ܡܪܢ ܡܐ ܡܫܒܚ ܫܡܟ ܒܟܠܗ ܐܪܥܐ.

Morio moran mo mscabahh smoch bculho arago. Domine dominus noster quam laudabile nomẽ tuũ in vniuersa terra. Et Mathæi. vii. in oratione Dominica ܐܒܘܢ ܕܒܫܡܝܐ. Abun dbasmaio. ideſt. Pater noster qui es in cœlis. & in plurali in psal. xliiii. dũ dicitur.

ܐܠܗܐ ܫܡܥܝܢ ܒܐܕܢܝܢ ܀ ܘܐܦ ܐܒܗܝܢ ܐܫܬܥܝܘ ܠܢ ܀ Aloho smagain bædhnain ⁘ oph abohain æstagiu lan. hoc est. Deus audiuimus cum auribus nostris. quin etiam patres nostri annũciauerunt nobis. In præscriptis psalmi verbis cõpræhẽdere facillime possumus officia literæ Nun, ĩ fine tã verbi quã aliarũ dictionũ additæ ܐܕܢܐ. ædno. quippe aurẽ significat, vt psal. xviii. ܘܡܫܡܥ ܐܕܢܐ ܢܫܡܥܘܢܢܝ. vmascmag ædhno nescmagunoni. ideſt. Auditu auris au-

 dient

dient me, vel auscultabunt me, & obedient mihi. Et in plurali illud Olaph, finale, quod inspiratũ fuerat per Odom, descendit seu versum est in Abrohom, addita nihilominus syllaba, in, cum duobus pluralitatis indicatiuis punctulis sup impositis, & bedhnain, similiter & abohain, scilicet patres nostri, vt etiam habetur in psalmo. 78. Cæterũ Nun litera plerunq; abundat, nam sæpe insulcitur dictionibus ex luxu quodam, vel etiam ad significati varietatẽ insinuandam, nec tamẽ semper profertur, vt videre licet in psal. 87. ܘܠܨܗܝܘܢ ܐܬܐܡܪ ܓܒܪܐ ܓܢܒܪܐ ܐܬܝܠܕ ܒܗ ܘܗܘ ܐܬܩܢܗ. Valzzehiun æthemar. gabro ganboro æthiledh bo vehu æthqnoh. Et ad syon dicetur vir vir vel vir fortis, aut vir gigas, seu potens nascetur in ea. & ipse fundauit eã. Semp enĩ à Chaldæis & Syris, nomen Gaboro, cũ p viro forti, potẽti, ac Gigãte sumit᷑, cũ Nun, scribit᷑, & tamen nõ profertur, vt in psalmo. 19. 24. 33. 45. 52. Cum vero simpliciter virum designat gabro sine Nun scribitur, vt in psalmo. 1. 5. 8. 12. 52. 78. 129. & in quãplurimis alijs psalmis, ex quibus facile dignosci potest, quod litera Nun addita, non tamẽ prolata, nescio quid addit ei cui additur, vt in suprascriptis nominibus Gabro, & Ganboro. Nam sine Nun, virum significat, vt dictũ est. cum Nun autem, virum quidẽ significat, sed virum fortẽ, potentem, validum, torosum, cæteros magnitudine & corporis mole excedentem, & (vt sic cum maioribus nostris dicam) Gigantem. Quid vero rogo te (vt fabulas præter mittamus) nobis insinuat Gigas, quam virum communes

naturæ

naturæ metas excedentem,& dictas qualitates præ cæteris viris habentē. Abundat etiam Nun,in quampluribus alijs dictionibus,quæ in præsentia prætermittimus. Quomodo etiam cum aliarum superius dictarum linguarū literis conueniat,iam satis diximus. Verū quia de Mem,& Nun, immēsas (vt sic dicam) disputationes faciūt,qui de illis tractauerunt,non progrediar vlterius. Constare tamen Hebraicum Nun,ex duobus Iodin videtur,superiore & inferiore,vt vnum caput alterius conscendat,sed extremum nō nihil in sinistrum latus caudam protēdat. Quorum computationes,calculos,multiplicationes,auctiones,particionesq;,quantum ad numerationes sacras conferant,studiosis cogitandas relinquo. Sunt præterea qui Nun, conflari ex Zain,velint,& Iud,quorum quāti sit faciēda opinio, ne videar contra Dei legem à Moyse conscriptam, totos manipulos ex agro velle decerpere,& aduenientibus colligendi,seu racemandi spem relictę messis abripere, prætereundum duxi. Illud tamen admonuerim Mem literam, aquarum atq; (vt theologorum qui de hac re scripserunt verbis vtar) Oceani naturam habere,iureq; Nun socię quinquagenarij symbolo cōiungi,quo Homerus, Hesiodus, & ante eos Orpheus,omnem græciam hoc eodem filiarū Oceani numero compleuerunt. Prætereo quod asserunt mundum medium ex orbibus septem constare,quorū numerus in se receptus & multiplicatus ad vnū de quinquaginta pertinet.quo numero mūdus secundus,hunc tertiū respiciens,cōtinetur. Atq; inferioris mundi quinquaginta nouē portas,post quas ascēdēti Bina (quæ est tertia primi mundi numeratio,quam spiritum mentibus intellectū

dantem,

dantem,& spiritualem lucem nominãt) occurrit quinquagesima mortalibus ignota. Iccirco nouem & quadraginta quæ in humana vergũt patuisse Moysi, quinquagesimã illum fugisse nemo inficiatur. Messiæ manu aperiẽda erat, apostolorum corda complenda. Litera præterea ista, vt iã dictum fuit, duplex est, & alia quidem capitis, ac reliquarũ dictionis partium, quam & obliquã esse volunt, atq; ingenua flexam, foris modum, intus vim tradẽtem supplicaturis, vt corpore sese sternente, animo minime alta sentiente, & ad aras adorãdas, & ad dona lucemq; spiritus expostulandam accedant, nequaquam in fine dictionum locãda est. Alia vero protensa est, atq; oblonga trahitur, non nisi in fine locanda dictionum, longo suo ductu israeli, quasi insinuans, atq;(vt magistri Hebręorum asserunt) sibi lõga exilia dicens. Quę apud quatuor regna fuisse asseuerant, Babyloniorum, Medorum, Gręcorum, Romanorum. Alia quidem exilia perbreuia, hoc quartum diuturnum deflent, quod occumbente Sole irruens sopor in Abrahã futurum insinuauit. Et ecce inquit Genesis quintodecimo. Terror, siue horror, obscurus, aut tenebrosus, irruit super eũ: יִנֵּה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נֹפֶלֶת עָלָיו: Inneh eimah hhosecah gedola nopheleth galaiu. Et vere obscurus & horribilis, quem quidam eorum, terrorem obscuritatis magnę interpretantur. Cum iam quater in se reuolutis quadringentis annis, & eo amplius in tenebrosa hac caligine cœci Messiam suum expectent, & pręsentem captiuitatem insinuatam autumant. Addunt magistri coronatam vtranq; Nun literam, per Iod, symbolum pacti sancti(& vt ipsi dicunt) circuncisionis. Vt Nun reflexa, atq; adorabunda, veris adora-

toribus

toribus prætēdat coronam, quam altera in exilia eiectis eripuit. Quinquagenarium numerū litera ista releuat. Qui numerus quid nam mysterij ī sacris habeat literis, præsertim in clauis illis Salomonis in templo domini aureis, qui vt habetur in libro Paralipomenon, quinquagenos appendebāt siclos. Quid quod omnes Principes exercitus Regis Salomonis, qui populū erudiebāt, ducēti tm̄ quinquaginta erāt. Quid apud Esaiā prophetā per senem Principem super quinquaginta. Quid intelligendum sit in verbis Abraham, si quinquaginta viri iusti inueniātur in ciuitate. Quid quod penitentialis psalmus quinquagesimū sibi vēdicat locū, & quod iubilęus annus ī Leuitico quinquagesimus numerat. Quid in Genesi latitudo illa arcæ quinquaginta cubitorum. Quid quod quinquagesimo die post Pascа lex Moysi data est, vt in Exodo, & quinquagesimo die post Passionē Domini, vt Euangelistę perhibent, spiritus sanctus datus est. Quid vero sibi innuant quinquaginta sicli argenti ad mensuram sanctuarij, quos præcepit in Leuitico Dominus, à vigesimo anno vsq; ad sexagesimum à masculo dari. Quid etiam in numeris per recēsitos, & eorum munera seu officia, à triginta vsq; ad quinquaginta annos. Quid vero in Euangelio per duos debitores, quorū alter debebat quinquaginta, alter vero quingētos denarios. Et quam cognationē quinquaginta & quingenti in se habeāt numeri, cum decades quinquaginta quingentos faciant. Quid in libro Regū per quinquagenos & quinquagenos in speluncis absconditos intelligendum. Quid apud Lucam discubitus ille distinctus p quinquagenos, & apud Marcum cētenos & quinquagenos

nos. Quid in Exodo quinquageni Centuriones consti tuti, & in libro Regum, per primum, secūdum, & tertium quinquagenarium Principem ad Eliam missum. Et quid tandē quinquaginta ansulæ cortinæ, & quinquaginta aurei circuli, ad cortinarum vela iungenda, ac quinquaginta & qnquaginta ansæ in ora vnius atq; alterius sagi, & fibulæ quinquaginta æneæ, qbus ansæ iungendę erāt. Quid tētoria p quinquaginta cubitos in latitudine atrij ad Occidētem, & cubiti quinquaginta in ea atrij latitudine, quę respicit ad Orientem. Si singula recensere sigillatim niteremur, profecto fastidium arbitramur facile in animis legentium generaremus. Iccirco alijs vestiganda relinquimus.

ܣܡܟܬ. ܣ. Somcath, quintadecima ī ordine alphabeti litera, nobis, vt supra dictū fuit, pro. s. seruire pōt. Incohat vero quintam cōnexionem primi modi. Samech quoq; apud Hebræos, vltima est quintæ connexionis literarū alphabeti, quæ est ex Mem, Nun, & Samech, ex ipsis, inquit Beatus Hieronymus, sempiternum adiutoriū, hoc, subiungens, expositione non indiget, sed omni luce mani festius est, ex scripturis sacris ęterna subsidia ministrari. Iccirco non mirum si de hac littera apud veteres Hebręorū Chaldęorumq; Theologos magna connumerantur, vt quod senarium denariorum referat, atq; ideo sexti millenarij esse symbolum, quem Messię fœlicitati consecrauerunt. Litera ista Hebręa (vt ait Egidius) vnica est & clausa & ab soluto circulo nulli patens iniurię. Hierusalem significās, & eam quidem Hierusalem, quę à spiritu sancto blāde appellata est, hortus cōclusus, fons signatus. Claudit quippe

secum

secum hęc litera Caph, & Vau. Decimam sextę. Sponsam sponsę. Reginam regi, ita copulans, vt quamquã duo sint, in forma tamen, & carne vna, tanquam res planè vna iuncta & copulata esse videatur. Cumq; eadem sit, & Lunæ formam & numerationem, & clauium vim obtinens, vt in Bresith Raba, est legere, simul vetus Hierusalem in Ezechia, & Lunę lumẽ, & clauium auctoritatem amisit. Clauditur Vau, in Lamed, & Mem, ĩcluditur, & in magno illo & ineffabili diuino nomine, de quo superius mentionem fecimus. Eandem etiam ad sacra cõmertia Caph literæ, ad Samech constituendum, clausam videmus, quod sexta numeratio per Vau significata, velut occlusa cõtineat sese, nec decimæ sponsus sponsæ, aut Sol se Lunæ explicet exhibẽdum. Nomen magnum in Vau litera sedet, quatuor suas literas nube tegens, Solem (inquit apud Vatem) nube tegã. Vtq; dum fulgent literæ quatuor, lucem aspirent, quatuor Sanctorum animalium Ezechielis. Ita dum tenebrescunt, quatuor in exilia agitãt, quatuor bestiarũ Danielis. Occlusa latet Vau Solis, cum Caph Lunæ, in Samech, Dauid clauis beneficio, recludenda. Clauem inquam appellant, ciuitatem sanctam, hostilibus ab iniurijs occludẽtem, qua reserante referentur, atq; occludente, omnia occludantur. Est præterea Samech, caput & principium sextæ diuisiõis literarum alphabeti, pro vt in essentiales, & accessorias diuiditur. Continet enim ista sexta diuisio, sex à Samech sequẽtes literas, & ipsa cum suis quinq; sequẽtibus naturaliter radicalis. Sæpenumero inter Chaldæos, Punicos, & Hebræos, fit mutua istius literæ, cũ Scin cõmutatio, quod etiã iam dixisse credimus. Chaldaicũ vero Somcath, tam qua-

G dratum,

dratum,quam etiam paruum, ſeu in numerum literarum currentium computatum,ex Vau,& Coph,ex ſexta, quæ per Vau,& centeſima,quæ per Coph,ſignificatur numeratione,conſtat. Seu etiam ex duobus Cophin,ſimul connexis,quorum alterum,dum ſupra ſequens cadit, caudam intra viſcera ſuſtinentis immittit,non ſecus atq; ſi index & pollex,inuicem blando,ſeſe oſculo coniungantur,& tricenarium numerum indicent, quãdoquidẽ aliud triceſimũ, aliud ſexageſimum, aliud centeſimum, apud Matthæum. Centenarius quippe numerus,primus in dexteram cõputatur,pollice & indice in coronam flexis, vnde,iam dextra computat annos. Ex duplicata igitur Somcath, cẽtenaria numeratione conſtituitur. Quarum numerationum myſtici ſenſus à Chaldæorum,Hebræorum, Arameorumq; libris mutuandi ſunt. Sexagenarium præterea numerum, tam Hebræis,quam Chaldæis repræſentat, qui numerus cum à ſexto,qui primus perfectus numerus eſt,multiplicatur per denarium,ſexageſimam perfectionis numerationẽ iſinuat. Sexagenarius quippe numerus ex denario,primo numerorũ limine,vniuerſitatiſq; ſignificatiuo, ſex vicibus ſumpto reſultat. In libro Numeri habemus,in tabulis dolatis ſcripſiſſe Deum,verba decem,quo numero verba legis terminantur,ex octonario namq;,& binario conſtat denarius,quandoquidem octo ſint beatitudines,duo vero charitatis mandata. Cõſtat præterea ex ſeptenario,& ternario, fidem quippe trinitatis ſeptem ſpiritus ſancti dona cõplẽt. In ſenarium quoq; diuiditur & quaternarium,quaſi operum perfectionem,quatuorq; Euangeliorum impletionẽ explicans. Quid vero per ſexaginta Vrbes in Regno Og,

Regis

Regis Basan, vno tempore vastatas intelligere debeamus, qui scire affectant Deuteronomij librum perlegant. Ex pfectis quidem numeris sexagenarius cõstat, perfectionẽq; insinuat. Ex veris, inquit Dialeticus, nil nisi verũ, bona arbor, summa dixit veritas, bonos fructus facit, perfectus numerus, non nisi perfectum facere potest numerum. Proinde in sexagesimo, sicut in senario perfectis numeris, perfectionem intelligere debemus.

CXX. XX. Ain, vel Gain, sextadecima sequitur litera, quæ (vt dictum fuit) ita gutturalis est, vt nullo penitus in sui prolatione videatur indigere instrumento, quandoquidẽ ex intimis, vt aiunt, pulmonibus pmenda sit. Apud nostros litera non habetur, cui assimilari queat. Proinde maiores nostri (quod & nos eorũ imitati vestigia in hoc opere obseruauimus) vt aliquam proferendi similitudinẽ exprimerent, in quamplurimis dictionibus ab ea incipientibus, literam. g. eius loco prępofuerunt, vt in Gomora, & Gomorei, ac etiam in Gomor quod mensurę genus est, vt in Exodo capite. 16. vbi Hebræus habet עמר omer vel gomer, & ibi Thargum Ankelos עומרא vel עומרא vmra vel omra. Chaldaica vero interpretatio, qua Maronitæ & Syri vtũtur, in hũc modũ se habet. ܥܘܡܪܐ Vmro, vel Gumro. Arabes etiam ibidem, per Gain, decimam nonam alphabeti literam, & Mim, vigesimamquartã, Re, decimam, Eliph, primã, scribũt. غمرا Ghomra. Nostri Gomor, dicunt. Et id quidem proferendũ est, non

 pero

per o rotundum,& aperto ore,ſed aliquantulũ producto, & obtuſo ſono,ita vt pené naſutum verbum (ita enim fingere liceat) eſſe videatur. Et ob id nõnulli inter inſtrumẽta proferendi literas,naſum quoq; addendum cenſuerunt. Sed nobis non licet eſſe tám naſutos,vt etiam naſi prolationem literis addere velimus,tametſi aliquantulũ in naribus aliquę,dum proferuntur, reſonare videãtur. Expreſſio tamen ipſius Ain,ita pené inſinuari poteſt, vt fingamus vtrẽ habere vento plenum,& plurimũ diſtẽtũ, quẽ,(ſi in ipſum gladij præacutã aciem,cũ impetu ꝑcutiẽtes, immiſerimus) ſtatim ſono quodã, per iniectũ vulnus emiſſo, euaneſcere atq; exinaniri cernemus, quem ſonitũ, quiſquis effingere poterit.Is profecto literã Ain,optime(meo iuditio)proferet,& ex intimis pulmonibus ebulire faciet,nullo protinus alio vtens proferendi inſtrumento, ſed aperto ore,exalans leniter animã pecus,in eius prolatione æmulabit̃. Radicalis præterea litera eſt,& oculum ſignificat, vt in pſal. 114. ܥܝܢܐ ܐܝܬ ܠܗܘܢ ܘܠܐ ܚܙܝܢ. Gaine aith lehun vlo hhozin.ideſt.oculi ſunt illis, & non vident. & in pſal.cxxiii. ܐܝܟ ܥܝܢܝܗܘܢ ܕܥܒܕܐ ܠܘܬ ܡܪܝܗܘܢ ܀ ܘܐܝܟ ܥܝܢܝܗ ܕܐܡܬܐ ܠܘܬ ܡܪܬܗ. Aich ainain gabdæ luath moraihun .:. vaich gaineiho damtho luath mortoho.hoc eſt. Sicut oculi ſeruorũ ad dominos eorũ, & ſicut oculi ipſius ancillę ad dominã ſuã. Quo in loco notare debes optime lector,literã.He.cũ ſupraſcripto pũcto,qa fœmininũ genus indicat,& licet dictum ſit aineiho & mortoho,illud tñ .He. cũ dicto eius puncto,raro profertur,

fertur,licet ſcribatur. Cęterum litera iſta duplex eſt,vtrinq; ſcilicet ligabilis exiſtit,ſed in principio ac medio dictionis cõſtituta,diminutionem patitur. Quandoquidem in fine tantum dictionis,aut cum ſolitaria eſt, integra reperitur, vt in pſalmo.ii. Dabo tibi ܥܡ̈ܡܐ. Gammæ. gentes hæreditatem tuam. & in pſalmo.iii. ܘܫܢ̈ܝ ܕܪ̈ܫܝܥܐ ܬܒܪܬ. Vſcenæ darſciæ tabart. Et dentes peccatorũ contriuiſti. & in pſalmo.iiii. ܪܚܡ ܥܠܝ ܘܫܡܥ ܨܠܘܬܝ. Rahhem glai vaſmag zzluthi. hoc eſt, Miſerere mei & exaudi orationem meã. Vides in his tribus pſalmiſtę locis,in capite,in medio,& in fine,A inſcriptum,& quãdo integrum ſit,& quo nam modo ligari valeat,comprehendis. Quomodo vero cum aliarũ linguarum literis conueniat,ſatis in ſuperioribus diximus. Conſtat hæc litera Chaldaica ex duobus Olaphin,& Iud,Olaphin à ſiniſtro in dextrum latus,inſtar duorum grauiũ accentuum Græcorum,deſcendentibus,infernequ ſe tangentibus,Iud adnexo,ita vt non appareat Lomad,ſed aliquantulum conciſior breuiorq; ſit. De hac litera Hebraica præter ea quę habent̃ ĩ libro qui Sepher thenuoth, ideſt liber figurarũ inſcribitur. Egidius Cardinalis plurima & ſcitu digna retulit. Hanc oculũ deſerti caddes appellari aſſerũt, & nonę eſſe numerationis ſymbolum, mundi fundamentum,& iuſti loco vocitatam,prægnantiſq; imaginem gerere,Nun,& Zain,in vtero concipere. Et quia tria habet capita,ex tribus etiam illam aiunt conſtare literis Vau, Zain, Nun,

Nun. Primus impar ternarius, in se ipsum quadratus, reddit nouem, nonam autem numerationem Ain, & domini oculum fecimus, opere ternarij, resultantem, vt ex tribus constare literis oportuerit. Ex tribus quoq; istius literæ capitibus, duo sunt surgentia, vnum deorsum cadẽs, coeũt in nona duo supiora, dextrũ & sinistrũ, facitq; deorsum pacẽ insupis. Vnde vtriusq; cõmertiũ, & tẽperatura, parit vnam tertiã existentẽ illarũ naturã, sed simul crus vtrũq;, pectine iungẽtẽ, & ex vtraq; potẽtia cõsurgẽtẽ. Atq; ideo tria Ain, capita, Vau beata, Nun longo cornu purgans, Zain septẽ flagitiorũ supplitia expendens. Lancis nãq; nomen Zain, literę tribuunt, vt & pendantur merita, & quę debẽtur vnicuiq; tribuantur. Faciunt deniq; Ain, sapientis animæ, & Pythagorę literam in ima depressaq; parte corpus cõtemnat, à carnibus, delitijs, voluptate abstineat. Sed sursum duos attollat vertices, hinc animi affectus, ad diuina optãda, hinc mentis aciem, ad lucis pulchritudinem contẽplandam. Tũcq; anima sapiens effecta, Ain dici meretur, & videntis (vt olim prophetæ) nomen adipiscitur. Quod, cũ mirabili fœlicitate assequantur in superis diuina animalia, iccirco à Vate nõ modo oculi, sed oculis quoq; plena cõmemorantur. Vt & Argo à Græcis effingitur diuinis ministris adnumeratũ, quo vulgũ, fabella suspẽsum retineret, sapienti autẽ arcanũ (sicut fas est) cogitandum præberet. Septuagenarium numerum insinuat, de quo plura dicere in pręsentia non curauimus. Quid tamẽ per septuaginta annos Iudaicę captiuitatis, & septuagĩta diuinę veteris scripturę interpretes, ac septuaginta palmas, ad duodecim fontes aquarum in Helim, ac tandem per septuaginta illa viro

rum

rum millia, post peccatum Dauid ab Angelo interfecta, maiores ītellexerint, & quomō ista à nobis ītelligi debeāt, in sacris libris, & īter illos in libro Exodi, ac Paralipomenon, inuestiganda sunt. Chaldæus sępenumero litera Ain ī aliquibus dictiōibus vtitur, ī quibus Hebræi Zadich ponunt, vt in dictione ܐܪܥܐ. Arego. idest. Terra. Quam Hebræi ארץ Erez, per Zadich, vt in exemplis multiplicibus iam adductis patet. & in psalmo. clxvii. vbi Hebræus habet. Qui dat niuē כצמר Chazzamer idest. Sicut lanā. & ibi Thargum cœci היך עמר Heich gamer. & Punica ītꝑpretatio ܟܠܨܘܦ. Calzzuph Syriaca vero Chaldæorum litera habet ܝܗܒ ܬܠܓܐ ܐܝܟ ܓܡܝܪܐ. Ioheb talgo aich gmiro. Qui dat niuem sicut lanam. & ibidem Arabica īterpretatio ܝܒܓܬ ܐܠܬܠܓ ܡܬܠ ܐܠܨܘܦ. Ibgth althlagg mthal alzzuph. & in psalmo octauo Omnia subiecisti sub pedibus eius. צנה Zonhe. idest. Oues, ait Hebræus. Ioseph vero cœcus ibi pro ouibus habet עאן Gan. Punicus ibi interpres ܐܠܓܢܡ. Algnan. Maronitæ & Syri ܥܢܐ. Gono. Arabs ibidem, Alghnam, vt supra, & in multis alijs in quibus pro Zadich

Zadich Hebræo, Chaldæus vtitur præſenti litera Ain. Et hic quoq; obiter animaduertēdū eſt, Punicos, & Arabes, ꝑ Ain, Ghain, decimā nonā alphabeti literā ponere, vt de Gomor, ſupra dictū eſt, ꝑ qua etiā Syrus ī ſua Arabica interpretatiōe ſcripſit Gomal, vt hic vides. Proinde maiores noſtros literę. g. vſum, ꝑ Ain, ab iſtis accepiſſe, p̄ſertim beatum Hieronymum, qui inter illos verſatus eſt, facile credendum erit.

ܦܐ . ܦ. Phe vel Pe quoque præter iam dicta, decima ſeptima ī ordine alphabeti litera eſt, & eſſentialis ſeu radicalis, & labiorum; ac vt dictum fuit, duplex atq; ligabilis litera eſt. In fine præterea tantum dictionis, aut ſolitaria, integra reperitur, vt in alphabeto ſupra deſcripto, & paulo ante in ſuperiori litera, in Arabicę interpretationis dictione Alzzuph, viſum fuit. Et in fine cum præcedenti dumtaxat ligatur. vt in pſal. xviii. ܘܠܝܬ ܕܬܩܝܦ Vlait dtaquiph. ideſt. Et non fortis ſicut deus noſter. & ibidem ܐܠܦ ܐܝܕܝ Aleph idhai. Doce manus meas. Hic vides Phe, pendere a præcedenti litera cui adnectitur. In eodem pſalmo paulo poſt ſequitur propheta ܝܗܒܬ ܠܝ ܣܟܪܐ ܕܦܘܪܩܢܐ ܝܡܝܢܟ Iahbt li ſacro dphurquono iaminoch. ideſt. Dediſti mihi clypeum ſalutis dexteram tuam. Ecce in dictiōe phurquono, Phe, dictionem incohans, ſequentem læua manu amplectitur. At tunc ambideſter efficitur, cum vtraq; manu

vtens,

vtens præcedentem literam,& sequẽtem dextra læuaq; ma nu apprǽhendit, vt in dicto psal. ܘܢܦܠܘܢ ܬܚܝܬ ܪܓܠܝ, Vnephlun thheith reglai. idest. Et cadẽt subtus pedes meos. Simili quoq; modo à Punicis & Arabicis, ac alijs oĩbus, q eisdem vtuntur caracteribus, Pe, seu Phe, in dictionum connexione ligatur. Penultimat autem dictionem quintam, quæ pariter penultima est, ex dictionibus connexis, ex alphabeto recto. Finit vero secundam al phabeti inuersi dictionem, in qua etiam solitaria apparet, quia sequitur post literam Zzode, sinistra manu non vtentem, vt supra videre fas est. Octuagenarium numerum repræsentat, de quo in canticis cãticorum cap. 6. Sexaginta sunt Reginæ, octoginta Cõcubinæ. Quid ibi de his numeris, & præsertim de octogenario dicant doctores, ad illos te benigne lector remitto. Ex octonario qppe decies sumpto perficitur, quorum mysticas numerationes, in pręsentia prætermittẽdas duximus. Cæterum Pe, seu Phe, tam Hebræis: quam Chaldæis, Arabicis, Punicis, & Indis, os significat, vt in psalmo. viii. vbi dicimus. Ex ore infantium. ibi ait Hebręus. מפי עוללים Miphi ollelim. ibi Thargũ cœci. מפום Miphum vlemia. Punica Nebiensis Episcopi trãslatio. Men aphuah. Indus. Omaphi dakik. Chaldæus Syriæ. ܡܢ ܦܘܡܐ ܕܥܠܝܡܐ Men phumo daglaimæ. Et ibidẽ Arabica ĩterpretatio. من افواه الاطفال Min aphuahe alatphal. Quomodo istę interpretationes intelligantur, quo nãm scilicet modo cõueniant, hic aduertendum est. Litera ista caput suum contrario scitu, quã pce

dentis literæ ſint capita omnino geſtat, quandoquidē non elatum oſtētet caput, id quod in fœminis Dominus apud Eſaiam prophetam, cap. 3, taxat inquiens, Propterea qa in ſuperbiam eleuatæ ſunt filię ſion. ותלכנה נטויות נטוות גרון Vattelacnah netoioth netuoth garon: Et ambulauerunt extendentes collū, ſeu extento collo, ſed intra pectus inflexum cohibet, ceu corporis & vitæ huius miſeriam agniturum, atq; ad meliorem aſpiraturum. Iccirco os ipſum. ore prophetæ exclamat, in pſal. cxxxi. ܡܪܝܐ ܠܐ ܐܬܬܪܝܡ ܠܒܝ. Morio lo etthrim lebi. Domine nō eſt exaltatū cor meū. & ibidē. ܘܠܐ ܗܠܟܬ ܒܗܕ ܪܘܪܒܢ ܡܢܝ. Vlo halceth badh rauerbon meni. Neque ambulaui in magnis ſupra me; nec os in cœlum poſui, nec auſus ſum alta ſentire vel loqui. Conſtare illam aliqui perhibent, ex Caph, & Iod, Caph ambiente, Iod interno, altiſſimum apoſtoli myſterium referēs, quo diuinę fiunt nuptię. Ac Iod quidem, quod maris formam habet, Caph quod fœminæ (vt iam dictum fuit) vtero eſt perſimile, iungitur. Sponſi ſponſæq; arcanam lætitiam, & ineffabilia diuinoꝝ fructuum ſeminaria, pietatis ſtudio, potius quā inquiſitiōis audatia, veſtigāda, deſignat. Atq; hoc Pe, illa inquā optat, quę in cāticis canticoꝝ Solomonis ait. ישקני מנשיקות פיהו Iſcaquenu minſciquot phihu. Oſculetur me, oſculis oris ſui, de quo plura dicere cōſulto prætermittimus. Chaldaicum vero Phe, ex Vau, & Iud, conſtare videtur, ex ſenario, videlicet & denario numero, qui in ſe quinquies recepti, octogenariam numerationem; quam litera ipſa inſinuat, efficiunt.

efficiunt. Quorum numerorum mystici sensus quam plures sunt, de quibus alias videbimus.

¶ ܨ. ܨ. Zzode, decima octaua alphabeti litera est. Quoto autẽ in numero apud alios, citra Hebræos, & Samaritanos, in ordine alphabeti habeatur, & quomodo cum alijs, aliarum diuersi generis linguarũ literis, tam in figura, quam in prolatione cõueniat, in superioribus satis dictum declaratumq; fuit. Literam istam Hebræorum magistri, & qui inter christianos de literis Hebręorum tractauerũt, alij Zaddi, vt Rabi Dauid kimhi, in suo Miclol, alij Zadik, alij Zade, alij Tzade, alij Tsade, alij Zadech, alij Sade nominauerũt. Quorum varietas, quid aliud nobis insinuare potest, quam variam ipsius literæ prolationẽ, & minus fortasse bene intellectã. Cauendũ esse, dixit Rabi pdictus Dauid kimhi in literarum prolatione, ne Zain, & Samech, & (vt reliqua taceã) Samech, & Zaddi, dũ pferũtur assimilent. Quid vero intelligere debemus, aut qd nã ex dictis verbis suspicari, cõiectari ve possumus, nisi quod Zain leniter, vt Zita apud Græcos. Samech aliquãtulũ durius, ac si dici potest, sibilantius, vt Sigma, & .s. latinũ. Zadich vero fortius, ac maiori cum impetu, & vt geminatum zz. pronunciandum est. Perindeq; ac si fortitudinis, pulchritudinis, aut letitiæ nomen, in idiomate Italico, & vt aiũt vulgari, ac materno proferre volueris, Fortezza, inquam dices, bellezza, allegrezza, & multa id genus alia, simili modo. Proinde qui hanc literam per .t. & .z. Tzade, aut p. t. & .s. Tsade, scribunt, & proferunt, non mihi videntur Hebraice, sed Arabice, atq; Vuandalice, & scribere & pferre,

qui quartam decimam(de Punicis loquor)alphabeti literam huic respondentem Tzat,appellant. Et quo ad Vuandalos spectat,qui quartam illorum alphabeti literã Tzeds nominant,& pro.ts.accipiunt. Quemadmodum etiã qui pro.c.aut.t.sequente vocali, aut etiam pro.z.simplici, aut etiam geminato, Taf,& Zita Græcum ponunt, scribentes ꝑ lætitia literis Gręcis λετιτζία,αλλεγρέτζα;τζέρβω,ἀμιτζίτζια, Allegrezza,ceruo,amicitia.& in multis alijs,Arabes videntur æmulari,non græco,sed nec etiam latino more scribere,aut proferre,quandoquidem apud Gręcos,& Latinos t.&.z.nec.z.&.t.quin nec.ts.in eadem syllaba conuenire possint,tam in principio,quam in dictionis medio, vt vel mediocriter in vtraq; lingua doctis,notũ esse pōt. Quod si in superioribus à nobis Tzarchasiam,scriptum fortasse quispiam obijciat,nouerit ita scriptum,sicut nostro tempore scribunt,qui inde ad nos in Italiam veniunt,quando(ꝑ generis in fœlicitate)sub barbarorum ditione consistant. Armeni quoque hanc literam Ծադէ Tzadæ , vel Zzadæ,appellant, scribentes per quartamdecimã sui alphabeti literam,quæ Tzza,vel Zza,vel etiam Dha,ab illis appellatur.Indi etiã Zadi,illam denominãt, vt in.xviii. Ogdoadæ,sæpius citati psalmi. 1 1 9. Chaldæi vero(vt dictum est) ac Syri,Zode appellãt,& licet per vnum.z.scribant,duplicis tamen illi.z.prolationem tribuũt. Vltimum inter duplices Hebræorũ literas,locũ sibi vendicat,sextãq; alphabeti connexionẽ terminat. Apud Chaldæos in fine quintę connexionis nominum ex alphabeto recto inuenitur,& in medio secũdę dictionis alphabeti inuersi. Ea pręterea

terea ratione duplex appellari potest, quia cum præcedēti ligari valet, cum sequenti nequaquam. Iustitiam & Syris, & Chaldæis, & Hebræis, Punicis, Arabicis, & Indis, significat, quamquam pro Zzode, Chaldæi sæpe in hoc nomine Zain, ponāt. vt in psa. lxxxv. vbi Hebręus textus habet. צדק ושלום נשקו Zedeq veſcalom naſcaqu. ibi Chaldęus, ܙܕܝܩܘܬܐ ܘܫܠܡܐ ܢܫܩܘܢ Zadiqutho vſlomo nanſequn. ideſt, Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Et ī multis alijs pſalmis. Eſt p̄terea apud Hebręos duplex litera Zade, altera quidem flexa: incuruis ſedilibus, ac penè ſedens, à q̄ Syriaca, & Chaldaica, nihil ferè differt, altera vero quę finalis appellatur, in dictionum tantum finibus colocāda, erectā producit caudam. Dētibus vtręquæ lingue adpulſu accedente, atq; vehementi ac ſubito (ſi dici poteſt) retractu, proferri debent. Quibus cum litera Ain, quę nō multum ab his diſſimilis eſt, ad iuuenum, & mortaliū eruditionem, Pythagoram vſum fuiſſe aſſeuerāt. Quod & Virgilius, ſiue quiſquis ille ſit, oſtendit in carmine illo dicens.

Litera Pythagorę diſcrimine ſecta bicorni,
Humanæ vitæ, ſpecimen perferre videtur. &c.

Hanc hoſpes ille ἔμφρων καὶ δεινὸς περὶ σοφίαν, Enphron kę dinos peri ſophian. Cordatus (īquit Cebes Thebanus) & gnarus ſapientia, ſermone vero & opere Pythagoricā quādam, & Parmenidicam ęmulatus vitam, qui ſacellum & picturam quandam Saturno dedicās, pulchra ſimilitudine inſinuauit. Ambitum vnum in ſe duos alios habentē ambitus, portas etiam & Genium viam ingrediētibus oſtē dentē, depingens. Hęc eſt ianua illa parua, hic ille excelſus

collis

collis angusto valde ascēsu,ꝑcipitia habēs hincinde ꝓfun=da.hoc rotundi,& quadrati lapidis discrimē,hæc inter mulierem illam cœcam,insanam,surdamq; habitu vario indutam,& rotundo super lapide(quam fortunam vocant)insidentem,& alteram mulierem pulchram.& cōstanti facie,mediaq;,& manifesta iam ætate,habitumq; habentem simplicem,& ornatum,quadrato lapide,tute posito,securam,firmamq; permanentem,quam forte eruditionem vocant,optime distinguit. Cum initio,ignoto itinere,inuiæ siluæ,mortalibus eundū esset,silua,materiaq; suis fluxibus,ac fluctibus animū, per incohātis ætatis incunabula obruente. Proinde dixit propheta in psalmo.119.in.ii.Ogdoade.

ܒܡܢܐ ܡܕܟܐ ܛܠܝܐ ܐܘܪܚܗ. Bmono madcætalio vrhhhe.In quo corrigit seu purificabit, aut mundabit adolescens viam suam. Cū anima motu, fluctuq; & sedato & quiescente iam sapere incipit.duæ illæ Pythagoricæ se offerunt viæ.stultorum læua,dextra sapientum. Ad inferos altera:& ad miseros ducit.Altera ad elisios. & fœlices. Breue ver in alterius vestibulo, intus æternę hyemes. Cōtra. altera ardua in fronte aduersos ventos immittit, statim ęternas præstat,veris,autumniq; delitias.vt dixit ille.

Nam via virtutis dextram tenet ardua callem,
Difficilemq; aditum primum spectantibus offert,
Sed requiem prębet fessis in vertice summo.
Molle ostentat iter via lata,sed vltima meta,
Præcipitat captos,voluitq; per ardua saxa.
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit,ille sibi laudem,decusq; parabit.

Atqui

At qui desidiam, luxumq; sequetur inertem.
Dum fugit oppositos, incauta mente, labores,
Turpis, inopsq; simul, miserabile transigit ęuum.

Vt optime etiam Hesiodus Ascręus Poeta dixerit. Viciũ quidem omnibus in vniuersum contemnere facile est, breuis sane via ac de prope moratur, quippe ante virtutem sudorem posuerunt Dei immortales, longus profecto ac rectus callis ad ipsam. & asper primum, sed postquã in summum verticem peruẽtum est, facilis postmodum est, ardua ac difficilis quamuis extiterit dudum. vt nõ ab re quoq; dixerit Peripateticorum Princeps Aristoteles, radices disciplinę amaras esse, fructus vero dulces. In hac litera duarũ portarum imaginem, in duabus, ex quibus cõstat figuris, Nun, scilicet & Iod, constituerũt, inferiorem & superiorẽ. Quas portas anima à corporis mole libera, corã aspicit, cubãs, stertésq; in corpore, tãquam per soporem demirat̃ & sõniat. Proĩde alia cornea, alia eburnea seu elephantina dicitur. de quibus etiam Plato in Carmide, dũ se somnio nosce ea quæ nouerat refert, iqens ἄκουε δὴ ἐφῆν τὸ ἐμὸν ὄναρ ἤτε κεράτων ἤτε δι' ἐλέφαντος, Acue di ephin to emon onar ite keratum ite di elephandos. Audi rogo te inquit meũ somnium, siue per cornua, siue per Elephantem. De his portis late à theologo istius literę explicatore, & ab Egidio plurima studiosis, haud ingrata animis, referũtur. In numeris nedum apud Hebręos, verum etiã apud Syros & Chaldęos nonagesimum repręsentat, cuius numeri mysticos sensus subticendos duximus, in aliud tempus, si opportunum visum fuerit resumendos. Properamus enim ad istius literę expeditionem, vt ad sequentem descendamus.

¶ Quoph

ק .Q uoph,seu Coph,vel Koph, quando pro tribus hisce literis nobis seruire commode potest, commodius tamē ac proprie magis pro.q.accipitur. Decima nona tam Chaldaici quam Hebraici alphabeti litera est,de cuius prolatione & cum aliarum linguarum figuris siue literis cōformatione, in superioribus tractauimus. Et licet huius literę pronūciatio & pcedētis Coph, eadē esse videatur,Elias tamen ille Chaldęus (de quo supra mētionē fecimus) in ipsius literę prolatione,linguam (si dicere fas est) arcuabat,extremitatem nimirum illius,siue aciem in inferiorum anteriorum dentium radicibus collocabat, & labia inferiora cum dentibus superioribus magis quam in Coph priore litera,quam Hebręi Caph appellāt, pręmebat. Significat autem inter cętera,tam apud Hebręos, quā apud Chaldęos (vt ait beatus Hieronymus) vocationem. Cęterum sextam alphabeti recti,secūdam vero inuersi,nominum combinationem incohat. Perpetuo quoq; litera radicalis est. Constat vero Chaldaicum Coph,ex Vau,& Iud,ex sexta scilicet & decima numeratione. Centenarium tamen numerum refert. Pręterea,vt aiūt Theologi,qui de literis Hebręorum scripserunt,& pręsertim Egidius. Hęc litera sic pingitur,habet enim columnā rectam Nun, pro porta superiori,& Caph lunarem,pro porta inferiori, sed alia has, quam Zadich,iūgit ratione. Illa vtrāq; ęqua lege sotiat. hęc cōtra legē facit,vt maior subsit seruiatq; minori, quod in Iacob,& Esau fratribus,diuinarum rerum imaginibus factum est. Aliquando inter mortales sancti sunt homines,tuncq; Zadich vim habet & ius in mundo. quod

homines partim ſpiritui ſeruiunt,partim ſequũtur, comple ctunturq; naturam,quandoq; naturę fluctibus mergunt homines,vt diuinę rei immemores,probi,pijq; , vel nulli, vel quam pauciſſimi , ijdemq; ſub ſceleratorũ Principum Tyrãnide,vel oppreſſi,vel contẽpti ſint. Poteſt etiã Caph, ex patrum Arameorum ſententia,Nun erectę,res figuram addere , hoc modo p illud cum Caph , hoc cum Res p Sed Res,& Nun,portam eandẽ habent,altam,& ſublimẽ. Vtq; ea litera cum Caph dominante,tenebras . Ita cũ Res admonente,lucem affert.Prior ſæcula parit , quam miſerima.Poſterior vero,longe fœliciſſima. Quanta in his verbis ſecreta lateant myſteria,excogitent quam diligẽtiſſime, qui arcana patrum Hebræorũ ex literis ĩtelligere affectãt. Eſt etiam hæc litera duplex apud Chaldæos,quandoquidem capitis,medij,& finis eſt . Cum autẽ capitis eſt, ſequẽtem læua,vt pſalmo.lxxxvi. In die tribulationis meæ. ܩܪܝܬܟ. Krithoch. Clamaui ad te , vel vocaui te. Cũ vero finis,præcedentẽ dextra amplectitur, vt ĩ pſal. lxxxix. ܡܕܡ ܕܢܦܩ ܡܢ ܣܦܘܬܝ ܠܐ ܐܫܚܠܦ Medem danphaq men ſephothi lo æſahhleph. ideſt. Quodcunque egreſſum eſt , vel proceſſit de labiis meis non mutabo,vel non irritum faciam.Et ſæpe ſolitaria inuenitur, vt in prædicto pſal. lxxxvi. ܦܪܘܩ Phruq.Saluum fac ſeruum tuum,tu deus ſperantem in te. At cum in medio cõſiſtit,tanquam alter Aioth , de quo in

libro Iudicū cap. 3. את אהוד בן גרא בן־הימיני איש אטר יד־ימינו
Aeth æhud ben gera ben haimini ais iter iac iemino, ideſt. Aehud filiū Gera, filiū Gemini, virū ſiniſtrum, ſaltē manu dextera ſua, vel qui vtraq; manu pro dextra vtebatur, præcedentem ſequentemq; amplectitur. vt in pſalmo .lxxxv. Auertiſti captiuitatem ܕܝܥܩܘܒ. Diagquub. ideſt. Iacob. Quam bene in hac dictione Iacob, vtrinque ligatur, quandoquidem & ipſe, cum de vtero matris egrederetur, plantam fratris ſui Eſau, tenebat manu. vt in libro Geneſeos capite. xxv.

ܪ .ܪ. Ris, vigeſima in ordine literarū alphabeti reperitur. Radicalis, ſeu eſſentialis eſt, & inter literas dentium numeratur, a Dolad in puncto tantum differt. Dolad quippe in ventre, ſiue ſub pedibus punctum habet, vt in iſtis. ܕ .ܕ. vides. Ris vero ſignū ſuæ diuerſitatis pūctū, ſummo, hoc modo. ܪ .ܪ. in vertice geſtat. Apud Hebræos inter Res, & Daleth, parum, ſimili modo, diſcriminis ineſt. Nam Daleth ד in dextera ſuperiori eius parte, triāgulum acutū, ſeu rectū facit. Res vero ר obtuſum. Quo autē modo cum alijs diuerſi generis linguarū ꝯueniat notis, ſiue elemētis, iā ſupra dictū eſt ſatis. Duplex prӕterea litera eſt & ligabilis, ſed p̄cedentem

dentem dextera dumtaxat amplectitur manu, aut ſolitaria
remanet. vt in pſal. cxxxvi. ܠܕܥܒܕ ܢܗܝܪܐ ܪܘܪܒܐ
ܕܠܥܠܡ ܪܚܡܘܗܝ Ldagbad nahirhæ rauerbæ
dalgolam rahhmauhi. Faciēti vel qui fecit luminaria
magna, quoniam in æternum miſericordia eius. Et in
prima etiam dictione ex alphabeto inuerſo formata appa=
ret, finit quippe illam, & cum præcedenti ligatur. Quod
commune cū Punicis, & Arabicis, habet. In numeris du=
plicatum centenarium refert. Cæterum Res, litera Hebrai
ca (vt Theologus in hoc loco ait) Daleth ſimilis eſt, tum
figura, tū ſimplicitate, vocata eſt etiā nomine quaſi ros ראש
pſalmo. 110. Quod in ſancti ſpiritus lingua caput ſonat,
dicit & רצון razon. pſalmo. 30. & רוח ruahh. pſal. 135.
Volūtas ſcilicet & ſpiritus. Tertia enim numeratio, quam
portam mundi ſuperioris appellant: & ſpiritus dicitur ſan=
ctus à noſtris, & voluntas ab Arameis, quod volūtatis, nō
naturę ratione, dimanet. Et principium ſeptem donorum,
columnarum, numerationum, & mundi medij, atq; etiam
extremi, atq; omnium artifex, ab vtriſq; ſcriptoribus, & ha=
betur, & dicitur. Cumq; nō eorum ſit, quæ ad humana re
feruntur, vt quæ in mundo medio. Iccirco nō coagmētatā
& partibilem, ſed eſſe dicunt ſolitariam, ſimplicem, imparti
bilem. Quādo autem & quo nam modo. r. apud latinos
in alias literas mutata ſit, & apud Græcos, Latinos ve, quā=
do aſpirari vel leuigari debeat, in principio ſcilicet dictiōis
aut ſyllabe, vel in fine, aut quomodo ſoluenda ſit hæſitatio
illa, qua quæritur, an inter vocales ſit numerāda, cum ſola

ex numero consonantiũ, sitspirituum capax. Id (si non à nobis dictum est prius) si scire cupis, ad grammaticos in præsentia benigne lector, te remittendum duximus.

ܫܝܢ .ܫ. Sin, vel Scin, (vt etiam Hebræorum more proferamus) penultima alphabeti litera, & sextæ cõnexionis eiusdem, ac secunda primę alterius combinatiõis nominum alphabeti inuersi, accessoria est atq; seruilis. Et tam apud Chaldæos, & Syros, quam apud Hebræos, vicarias alterius sæpenumero literæ vices obtinet. Quãdoquidem cum Samech, nec nõ etiam cum Thau Hebræo, quandoq; faciat mutationem, vt quod Hebræus אשה Isca, hoc est mulier, vel vxor. Chaldæus איתה ithah. Ezechielis. xxii. & ܝܬܒ Iathib, vel ܐܬܒ Itheb. Stetit psalmo. i. & . cxxi. Quod Hebræus dicit ܫܟܒ lascab. & pro Hebræo. ܫܡܘܢܗ Scemonah, idest octo. Chaldaice ܬܡܢܝܐ Tmanio. Et pro ܥܣܪܝܡ Gesrim. cum sin smol, idest viginti. Chald. ܥܣܪܝܢ Gesrin. cũ Samech, vel Somchat. Et pro Hebræo. ܫܠܫܝܡ Sceloscim. cum Scin. hoc est triginta. Chaldæus dicit ܬܠܬܝܢ Tlothin. per Thau. & ĩ multis aliis dictionibus similiter. Serratã præterea hãc hebraicã literã patet habere formam, vt non ab re, dentem significare dicatur, quandoquidem triplici quodãmodo molari dẽte cõpactam,

compactam,ac ex tribus Iodin,& Caph,conſtare illam vidimus. Qui tāquā tres vertices ex īferiori arcuato Caph, aſſurgētes,formam penè trium illarum litterarum, quibus magnum illud אדני Adonai nomen ſcribere conſueuerūt Hebræi,hoc nimirum ordine יי repræſentant,quod ſextæ numerationis regiæ & ſpōſi Soliſq; melioris locum tenet. Arcus(ceu Iris,cœleſte ſignum,ſupernæ pacis inditium) Caph eſt,non ſiniſtrorſum cornua extendens,ſed vētre inferius collocato,in altum cornua eleuans,ſponſa,ac Luna eſt,quæ lucem de ſpōſo Sole,caua deorſum aluuo mutuatur,ſemenq; concipit,vnde humana omnia gignantur,diuina cōmunicantur. Vt non abſq; myſterio (licet aliunde depēdeat) à propheta Abacuch,in cap. 3. ſcriptum fuiſſe videatur,vbi nos dicimus. Sol & Luna ſteterunt in habitaculo ſuo. Nam Sol,qui dicitur שמש Scemeſc,ab hoc elemēto incipit,& in eodem deſinit,Mim, in medio non ſine myſtico ſenſu (quamuis aperta ſit) fouens atq; recludens. Luna vero à Iod, prima ineffabilis diuini nominis litera, initium ſui nominis auſpicatur,quæ ירח iareahh,dicitur,in qua per participationem cum Sole,ſpiritus vitalis cōſiſtit, & ambo in huius literæ conſtitutione ſimul ſteterūt. Et hic quoq; obiter animaduertendum eſt,dum dicimus,Sol,& Luna,ſteterunt,quod in Hebræo textu,copulatiua coniūctio. &. non ponitur,ſed punctus Mercha(vt ait Io. Reuchlim) qui ad nomē Scemeſc, additus eſt, & haſtile ſignificat,pro articulo poſitus eſt. Cæterū litera iſta addititia eſt. vt in verbo. ܐܫܚܠܦ Aeſahhleph. ſuperius adducto,ex pſal. lxxxix. a verbo quippe. ܚܠܦ Hhalaph. quod

quod mutare,permutare,ac pertrāſire,ſignificat,formatur futurū . ܬܚܠܦ Tahhleph.pertranſibit. pſalmo.xc. & . ܡܚܠܦ Mahhleph. nomen hæmāthicū pertrā ſiens,in eodem pſamo.& . ܚܠܦܘ Hhalephu.ideſt. mutauerūt.pſal.cvi.&. ܡܬܚܠܦܝܢ Methhhalphin Mutabūtur.pſalmo.cii. & . ܐܫܚܠܦ Aeſahhleph. Mutabo,vel irritum faciam,in quo verbo, aduertēda etiam eſt,mutua Thau,& Sin,commutatio,vt ſupra in futuro,quamquam etiam alterationem verbi indicare poſſit.Formatùr præterea ab hoc verbo. ܬܚܠܘܦܐ Tahhlupho.nomen,quod commutationem vel varie tatē ſignificat.pſal.lv.&. ܚܘܠܦܗܘܢ Hhulaphehun. Commutationem eorū.pſalmo.xliiii.Viſum fuit hoc in loco iſta addere,vt Olaph,Mim, Sin, & Thau,ſeruiliū literarum vſum,lector benigniſſime comprehendere, nec nō & Nun,in fine additi officia dignoſcere poſſis.Et vt ex hoc etiam ad reliqua formanda,per oſtenſum iter faciliori additu conſcendere valeas. Quando autem Scin, apud Hebræos,pro articulo,aut relatiuo capiat,& quando alia eius nobis officia ſubueniāt,ſi intelligere cupis ad Hebręorum grammaticos cōfuge.Prætereram penè quod ſupra, dixi Hebręos Adonai nomen,cum tribus literis, in triāguli,paruæ ve pyramidis formam ſcribere,ac magnum illud

Dei nomen repræsentare. In quo sanè non paruum mihi scrupulum inijciunt, si per tria Iodin, illud insinuāt. Quādoquidem numerus, qui ex literis ineffabilis diuini nominis resultat, vigesimum & sextum numerum non excedat. Tria vero Iodin, trigesimum releuant. Vnde excessus iste, in tam diligentissimis exacti numeri obseruatoribus, processerit, aut quo tēdat, animaduertere penitus nequeo. Nisi forte, arithmeticorum more intelligere velint, numerū numero superpositum, dimidiā illius partē innuere. Quod si ita est, profecto ex duobus Iodin suppositis, quoꝝ vterq; denarij symbolum refert, & ex Iod superius posito, & ea ratione dimidiato, viginti dumtaxat & quinq; resultāt, & vnde diuinum referre perfectissimum nomē intendunt, diminutum proculdubio à sua numeratione ostendunt. Proinde vt quod perfectum est, ex perfectionē etiā insinuātibus literis, nec in vllo excessum, aut diminutionem faciētibus formetur, melius sanè (meo iuditio) scribemus. Si suppositis duobus Iodin, vigesimum numerum significātibus, & primum quidem dextrū pro Iod, prima ineffabilis nominis litera, secundum vero sequens sinistrum Iod, pro duabus leuibus dicti nomins aspiratiōibus. He. scilicet &. He. quinq; & quinq; redentibus, & decem facientibus ponamus; supra vero duo ista sic collocata Iodin, si Vau, literā quæ in nomine Dei magno, inter duo. He. reperitur, & senarium indicat perfectissimum numerum imposuerimus, proculdubio (remota arithmeticorum regula) integris in sua sede remanentibus numeris, vigesimum & sextum dūtaxat numerum habebimus, & hoc pacto, integrum, & in suis numeris perfectum, diuinum nomen insinuabimus.

Videant

Videant tamen ac diligentius ista perscrutentur, qui ita scri bunt, & meliora considerent.

ℭ ת . ⱡ . Thau, vltima Chaldaici, Hebraici, atque Samaritani, alphabeti litera est, de cuius prolatione, atque cum alijs diuersarum gentiū literis, cōformatione, variaq; eiusdem punctatione superius tractauimus, & signum ex antiquorum relatione significare diximus, proindeq; non spernendum fore, quod vltimum nomen ex sex resultantibus ex alphabeto recto, finiat. Primum vero septem nominum ex alphabeto inuerso incohet: & quod à signo ad signatum nos reuocet. Thau quippe (vt inquiunt Doctores) crucē Christi (vt ex ipsius figura cōstare asserūt) significat, qua frontes signantur dolētiū. Fuit enim dudū signū futuræ Crucis, nunc Crux ipsa, & sicut omnium elementorum finis est Thau, sic omnium librorū veteris testamenti, qui totidē numero sunt, quot alphabeti sunt literæ, Crux Christi finis est. Ipse enim finis est legis ad iustitiam, & omnia illa librorum signa, Dominicæ incarnatiōis, & nostræ redemptionis sunt sacramenta & signa, per quæ hoc vnū annunciatur, in quo omnia referuntur signa. Thau (inqt beatus Hieronymus) extrema est viginti duarum literarū, apud Hebræos, & perfectam in viris gementibus, & dolētibus, scientiam monstrat. Hebræi vero autumant, qa apud eos lex תורה Thorah, dicitur. Et in principio nominis sui scribitur hæc litera, eos hoc accipere signaculum, qui legis præcepta compleuerunt. Præterea Thau litera, extrema in antiquis Hebrꝗorum literis, quibus vsq; hodie vtuntur Samaritani, Crucis habet similitudinem, quæ in christianorū

frontibus

frontibus frequenter ſignatur, cuius munitione ſignamur. Thau præterea litera vno quidem modo duplex eſt, tam Hebræis, quam Chaldæis, quia variam, pro vario punctorum acceſſu, prolationem habet, vt ſupra dictum eſt, de Raphe, & Dages, quo ad Hebræos, & de Rubro, quantum ad Chaldæos ſpectat, in vertice, aut ſub pedibus puncto. Alio etiam modo duplex dici poteſt; & hoc de Chaldæa litera intelligẽdum eſt, quia cum adhærẽtibus & adnexis ligabilis eſt, & inter ligabiles vltima. Et bene quidem cum præcedenti tantum ligatur, ne videatur adhærere ſequenti, & illam ſuſpectare, cum vltima ſit, nec ſuperuenientem expectet. Quod nec à myſtico ſenſu abhorret, cum Crucẽ (vt aiunt Doctores) præſeferat, & illam quidem Crucẽ, olim præfigurabat, quæ nõ aliam poſt ſe requireret, ad humani generis redemptionem. Cõficitur autem Hebraicũ Thau, vel ex Res, & Nun, (vt ait autor libri de literis Hebraicis) vel ex Caph, & Vau. Diuinus enim ſpiritus, qui ꝑ vtrãq; literam dignoſcitur, quãdoq; illuſtrat tantum, vt cũ viuentes afflantur, quandoq; & complet, & beat, cum ad fœlices campos parentis datur ora tueri, & bonorum omnium finibus animæ carcerem egreſſæ potiuntur. Vtriſq; vt Eliſeus petit, ſpiritus duplex, hic gratiæ atq; prophetiæ, illic ſummi ſpectaculi atq; voluptatis. Nun pendens, ſicut in vita, ſpes nos ſuſpendit, vt ancora, hic Nun accubans, quieſcens, ſibiq; ipſa ſufficiens, idem eſt ſpiritus (vt pollicẽtur oracula) æterno pinguium conuiuio, faciẽs nos accũbere. Cũq; hic bonorum verus ſit finis, quo neminem attigiſſe, fas eſt vnquam, niſi idem in hac vita ſpiritus anticipauerit, & ab humanis eruens, mentem ad diuina ſuſpẽderit,

 illiſq;

illisq; æterno ac indissolubili nodo colligauerit. Iccirco prius & in medio literarum Caph, sita est, Nun pendulam tendens, in calce extremo omnium Thau, accubantis & quiescentis, requiem voluptatemq; subnectens, & quam; Nun, pollicetur longo crure, lõgitudinem, æternitatemq; dierum. Hæc non iam ad spem, sed ipsorum thesaurorum, & perpetuæ fœlicitatis beatam possessionē introducit, aitq; vt in Epithalamio, bibite amici atq; inebriamini. Nec prætereundum est, quod Thau, incipit, mediat, finitq; dictiões & verba, tempora quoq; personas ac genera, verborũ etiã affectus distinguit, & plerũq; methatesim facit in verbo à Sin incipiente, vt dum præponi debuisset, postponatur, vt legenti psalterium Chaldaicum (quod Deo propitio publicaturi sumus) facillime occurrere poterit. Attamē (vt īterim partē aliquã studiosis offeramus) exēpla nõnulla in medium adducemus, per quæ sagaci ingenio, industriaq; cætera comprehēdere poterunt, & diligētiæ fructum, laudēque cõsequentur, a verbo quippe ܫܒܚ Sabahh. Quod laudare, cãtare, vel hymnum dicere significat, formatur nomen ܬܫܒܘܚܬܐ Tesbuhhto. id est. Canticũ, seu Hymnus, in psalmo. xl. In hac dictione, Thau, caput occupat, & desinit in seruilem syllabam ܬܐ. de qua alias. Et ab ܐܒܕ Abad. Perdidit, periit, descēdit. ܬܐܒܕ Taubad. Perdes. psalmo quinto. & hic, Thau, est ex literis æthan, vel peribit, psal. nono, scribitur & in psalmo

in psal. primo ܬܒܕܗܝ. Tibdhai. Peribit. & ܘܐܘܒܕܬ Vaubedt. vel vaubdet. & perdidisti vel exterminasti, psalmo nono. Et a verbo ܬܒܪ. Tbar. Confregit, contriuit, cuius secunda persona est ܬܒܪܬ. Tabart. Contriuisti, & confregisti. psalmo tertio. Formatur autē & ab ܓܪ. Gar. quod euigilare, excitare, expergefacere, ac exurgere significat, alterius affectus verbū ܐܬܬܓܪܬ. Aethtgireth. Euigilaui, excitatus, vel experrectus sum. psalmo .iii. psalmo .cxxxix. in quo notanda est syllaba ܐܬ. Incipiens, & affectum verbi indicās, & Thau finiens, cum Esaia, alias nota secundæ personæ in verbis, vt videbimus, & ܐܬܬܓܪ. Ethtgir. Excita, fac euigilare, excitare, exurge, expergiscere, cōsurge, excitatus esto. psalmo. vii. xxxv. xliiii. lxxviii. cviii. & hic notādus est imperatiuus modus. Formatur & hæmaticū nomē ab hoc verbo ܕܡܬܬܓܪ, Dmethtgir. Qui experrectus est. psal. lxxxiii. & ܘܐܣܒܥ ܡܢ ܕܐܬܬܓܪܬ ܗܝܡܢܘܬܟ. Vesabag mo dethtgirath haimanuthoch. Satiabor cū euigilauero, vl' excitatus fuero fide tua. ps. 17 Possem innumera hoc loco (vt sic dicā) adducere exēpla,

 ad istius

ad istius literæ probāda officia, sed tum ne nimium nostra hæc traditio in longum trahatur, cum ne videamur studiosis velle inuestigādi occasionē eripere, in præsentia, paucis additis, missa facimus. A prædicto verbo formatur etiam ܡܓܝܪ Mgir. Excitauit. psalmo. lxxviii. & a verbo ܣܩܠ Sequal. idest, Portauit, tulit, baiulauit, apprehēdit, & similia, fit. ܐܣܩܠ Asqual, Tulit, abstulit. psalmo. lxxviii. & ܕܣܩܠܬ. Dasqualt. Quod assumis. psalmo. l. & ܕܣܩܝܠ. Dasquil. Portans, vel qui portat. psalmo. cxxvi. & ܕܣܩܠܬ. Dsequelth. Portaui. psalmo. lxxxix. & ܣܩܠ. Soquel. Auferens, vel portans. psal. ciiii. Deuteronomii. xxxii. & ܣܩܘܠܘ. Squlu. Tollite, apprehendite, sumite. psalmo. lxxxi. xcv. & ܢܣܩܠܘܢ. Nesqlun. Baiulabunt, afferēt. psalmo. 72 ܢܣܩܠܘܢܟ. Nesqlunoch. Portabunt te. psalmo. 91. ܡܣܬܩܠܝܢ. Mestaqlin. Qui exaltati sunt. psal. 74. ܐܣܬܩܝܠ Aestaquil. psalmo. 98. vbi nos dicimus, Exaltare. Thargū Nebiēsis. Irrue. Et a verbo, ܫܦܝܐ. Sphoiæ. Contriuit. psal. 68. Fit. ܐܣܬܘܦ. Aestuph. Cōtritæ uel humiliatæ sunt. psalmo. 119. Item a verbo quod prosternere, humiliare, comprimere,

affligere,

affligere, subigereque significat, uidelicet ܣܓܒܕ. Sagbad.psal.18.47.144.Formatur ܢܣܬܓܒܕܘܢ. Nesatgebdhun.Mentientur uel mentiti sunt. psal.18. & ܐܣܬܓܒܕܘ. Aesatgbadu. Contriti sunt uel humiliati sunt.psal.106. Ex his quæ paulo ante, & quæ mox proxime in huius vltimæ alphabeti literæ explanatione adduximus,seruilium literarum Olaph, Coph, Mim, Nun, & ipsius pręsertim literę Thau,varius patet vsus. Quæ scilicet litera Thau,prętet prędicta,etiam quadringentesimũ repręsentat numerũ,in alphabeti numeris vltimũ. De quibus profecto numeris restat vt dicamus. Verum priusquã de illis loquamur,superesse videtur(quod & pene omisseramus)vt exempla ponamus,per quæ,punctorum existẽtium interdum supra primam literam,aut syllabam, aut etiã infra secundam tertiam ve,pręsertim verborum,literam aut syllabam, declarari, innotescereq; nobis possit effectus. Quippe qui supra primã literam pũctus cernitur, primã incohat personam,vt ĩ verbo amaui,vel dilexi, psal. 116. ܐܢܐ ܪܚܡܬ. Eno rehhmeth.Ego dilexi, uel amaui, Et plerũque defectum: seu mutationem literæ : ut in uerbo superius adducto Taubad,nã pũctus supra literã Vau,absentiã indicat literæ Olaph,& illius accessũ per immutationem,ut in dicto psalmo quinto: & in dictione Taubed,superius adducta in psalmo nono,

Qui

Qui uero infra primam syllabam, secundam personam repræsentat, ut ܐܢܬ ܪܚܡܬ Ant rhhemt, tu dilexisti: psalmo. 45. Aliquando uero imperādi modū uel obsecrādi affectum significat, ut in psalmo nono, ܩܘܡ ܡܪܝܐ Qum morio. Surge domine: & ibidē in uerbo ܐܩܝܡ Aquim. Pone, uel cōstitue. Porro qui sub tertiam dumtaxat, aut sub, supraque, uno tēpore eādem, infixus uidetur: tertiam quoque personā insinuat: ut, ܗܝ ܪܚܡܬ Aino rehhmet. Ille dilexit: ut ī psal. 119. in Ogdoade sub litera Sin ܘܪܚܡܬܗ Varhhemtoho. Et dilexit ea. Constat igit̄ ex adductis exēplis, quomodo puncta primam, secundam, tertiam ve personam, imperandi modum, obsecrandi affectum, generis discrimina, defectum, immutationēq; literę, nobis ob oculos ponant, & quamquā alia eorūdem punctorum plura sint munia, illa tamen in præsentia missa facere uisum fuit. Quandoquidem nec totam penitus rem grammaticam possumus, nec intēdimus, in hac introductione declarare, sed pauca quędā adducere, quę in uiā, ad cętera vestigāda, lectorem inducere valeāt. Proinde reliquis omissis, ad numerorū declarationē, iure transitum facere possumus.

¶ De Numeris, & modo numerandi, ac literis nominibusq; numeralibus Chaldęorū. &c. Cap. XI.

Chaldęorū

CHaldæorum mos est, per alphabeti literas, numerationes computare, sed nouem vnitatibus ab Olaph vsq; ad Iud, in primo numerandi ordine vtuntur. A Iud vero ad reliquorum numerorum structuram, aliū ordiuntur numerandi modum. Eodem modo Hebręos, Arabes, Armenios, Gręcos, Macedonas, & Dalmatas, vti compertum est. Punici vero, Latini, & Indi, alijs notis siue ciphris in numeris insinuandis, vario, vt quisq; primum ex cogitauit modo, effigiatis, vtuntur. Modus vero numeros per literas reddendi à Chaldęis talis est.

ܠ	ܟ	ܝ	ܛ	ܚ	ܙ	ܘ	ܗ	ܕ	ܓ	ܒ	ܐ
30	20	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

ܬ	ܫ	ܪ	ܩ	ܨ	ܦ	ܥ	ܣ	ܢ	ܡ
400	300	200	100	90	80	70	60	50	40

A denario vero numero ad vigesimum à Iud, scilicet ad Coph, & à Coph, ad Lomad, & successiue ordine suo ab vno denario numero, ad denarium alium numerum, hoc modo soliti sunt computationes scribere.

ܦܚ	ܥܙ	ܣܘ	ܢܗ	ܡܕ	ܠܓ	ܟܒ	ܝܐ
88	77	66	55	44	33	22	11

ܬܡ	ܫܠ	ܪܟ	ܩܝ	ܨܛ
440	330	220	110	99

Et sic de reliquis, vsq; ad suum perfectū denariū numerū. Alius quoq; p noīa numerādi modus est, iuxta ordinē alphabeti. Sed antequā de noībus numeralibus loquamur. Sciēdū imprimis est: quod Chaldęi, & Syri, vt Hebręorū quoq; pręceptiones tradunt, numeros habent, alios quidē quos

quos Cardinales, alios vero quos ordinales, grammatici vocant, verbi gratia. Vnus, & primus. Præterea non ignorādum, quod vnum pro altero in ſacris literis, tam patrum Hebræorum veteris teſtamenti, quam etiam Euangeliſtarū ponitur, quorum dicendi modus, ſiue phraſis (vt de Euangeliſtarum libris intelligamus) citra contentionem, potius Chaldaica, quam in totum Hebraica eſt. Quandoquidē tempore Saluatoris noſtri, & Apoſtolorum, Hebræi poſt reditum eorū, è Babylonica ſeruitute, licet Hebraice ſcriberent, & grammatice quidem, ſed mea ſanè ſentētia (ſaluo tamen peritiorum ſemper iudicio) non eleganter, nec antiquioris ſeruato ſtili decore, vt olim patres eorum, ante Babylonicam captiuitatem, vt videre fas eſt, in Euāgelio Matthæi, nuper literis Hebraicis à Monſtero in lucem edito. Proinde non mirentur quidam ſi hebraiſmum (vt aiunt) non videatur redolere. Comprehēdimus etiam nos in noſtris, quātum latini ſermonis vſus defecerit, poſt Gothorū Barbarorumq;, in Italiam incurſus. Cognoſcunt id verū eſſe, qui bonas (vt dicere ſolemus) his temporibus literas amant. Cæterum cum dicitur in Euangelijs, vna Sabbati, & in alijs ſcripturis vna menſis, & in libro Geneſeos in ordine creationis mūdi: cū ſcribit͛ veſpere & mane יום אחד Iom ehhad, ideſt dies vnus. Poſtea in ſecūdo die habetur יום שני iom ſani. ideſt dies ſecūdus, ibi clare patet, qđ vnus, pro primo ponit͛. Propter quod etiā notum eſt, alterum ꝓ altero vſurpari. Quod loquendi genus, tam Græci, quā Hebræi, & Latini notauerunt. Obſeruatur etiam ab Arabicis, idipſum dicēdi genus, q in dicto capitulo primo Geneſeos dicūt ايامًا ثلاثًا Iamini tlitin, dies tres, & ايامًا خامسًا

Iamin

Iamin hhamsin, dies quinq; لميامين خمسين Iaumin sadisin. dies sex. Et post paulum ibidem sequitur. Et perfecit Deus في اليوم السابع Phi aliumi alsabiga, idest in die septimo. Idem obseruatum animaduerti à Chaldæis & Punicis, in scriptis supra psalmos numerationibus, siue numeralibus noibus. Quippe vbi Chaldæus, in suprascriptiōe primi psalmi dicit ܡܙܡܘܪܐ ܩܕܡܝܐ ܠܕܘܝܕ Mazmuro quadmoio ldauid. idest. Psalmus primus Dauid. Arabs pro primo scribit الاول Alaul, & vbi Chaldæus supra secundum psalmum scribit ܕܬܪܝܢ Datrin. idest: duo. Punicus scribit الثاني Alsani. duo. & successiue in aliis numeris, vbi Chaldæus scribit Tloto, Arbago, Hhamso, Seth, Sabago, Tmanio, Tsag, Gsar. Arabs dicit. Alsals, Alrabag, Alhhams, Alsads, Altamn, Altesag, Algesar. & gradatim a. x. hoc numero ad. xx. & reliquos supra numeros, vt in Psalterio Chaldæo a nobis (si Deo placuerit) publicando apparebit. Et cernere licet in Arabica psalmorum interpretatione a Nebiensi Episcopo iam pridem edita. Ex his si non cecutientes sumus, mutuum cardinalis, & ordinalis numeri vsum in Chaldæis & Arabicis conspicimus.

¶ Sequitur alius numerandi modus secundum literas alphabeti.

ܐܪܒܥܐ	ܕ	ܬܠܬܐ	ܓ	ܬܪܬܝܢ	ܒ	ܚܕܐ	ܐ
Arbago	d	Tloto	g	Tartin	b	Hhdo	a
quatuor	4	Tres	3	Duo	2	Vnus	1
Quartus		Tertius		Secundus		Primus	
ܬܡܢܝܐ	ܚ	ܫܒܥܐ	ܙ	ܫܬܐ	ܘ	ܚܡܫܐ	ܗ
Tmanio	hh	Sabgo	z	Seth	u	Hhamſo	he
Octo	8	Septem	7	Sex	6	Quinq;	5
Octauus		Septimus		Sextus		Quintus	
ܥܣܪܝܢ	ܟ	ܥܣܪܐ	ܝ	ܬܫܥ	ܛ		
Geſrin	c	Gſar	i	Tſag	t		
Viginti	20	Decem	10	Nouem	9		
Vigeſimus		Decimus		Nonus			
ܚܡܫܝܢ	ܢ	ܐܪܒܥܝܢ	ܡ	ܬܠܬܝܢ	ܠ		
Hhamſin	n	Arbagin	m	Tlotin	l		
Quinq;gita	50	Quadragita	40	Triginta	30		
Quinquageſimus		Quadrageſimus		Trigeſimus			
ܬܡܢܝܢ	ܦ	ܫܒܥܝܢ	ܥ	ܫܬܝܢ	ܣ		
Tmonin	ph p	Sabagin	a g	Sethin	s		
Octuaginta	80	Septuaginta	70	Sexagita	60		
Octuageſimus		Septuageſimus		Sexageſimus			
ܡܐܬܝܢ	ܪ	ܡܐܐ	ܩ	ܬܫܥܝܢ	ܨ		
Mothin	r	Moo	q k	Teſgin	zz		
Ducentum	200	Centũ	100	Nonaginta	90		
Ducenteſimus		Centeſimus		Nonageſimus			

ܐܪܒܥܡܐܐ ܬ ܬܠܬܡܐܐ ܫ

Arbagmoo th Tlathmoo sc

Quatercentum 400 Tercentum 300

Quadringentesimus Tricentesimus

¶Ne putares cādide lector Chaldæorum numerationes intra alphabeti limites, usq; adeo concludi, ut ulterius non progrediantur, quam supra scriptum est. Aliū numerandi modum subiecimus, in quo ciphras dumtaxat latinorum more numeros reddentes, post Chaldaica numerorū nomina, subscripsimus, nec resultātes cardinales, ordinales ve numeros, latinis nominibus adscribere, nec subscribere curauimus. Ne studiosum lectorem velle, à vestigādi cura auertere. Quin potius vrnę illi ansam, in q̄ calculos inijcere possit, æquo aīo p̄bere, videremur. Modus autē talis est.

ܚܡܫܗ ܐܪܒܥܗ ܬܠܬܗ ܐܬܢܝܢ ܘܚܕ

Camshe Arbaghe Tlathe Aethnain Vahhed

5 4 3 2 1

ܥܣܪܗ ܬܫܥܗ ܬܡܢܝܗ ܫܒܥܗ ܫܬܗ

Gasrhe Tesaghe Tmænihe Sabghe Sethe

10 9 8 7 6

ܐܪܒܥܬܥܣܪ ܬܠܬܥܣܪ ܐܬܢܥܣܪ ܚܕܥܣܪ

Arbagathgas Tlathgas Aethnagas Hhdagas

14 13 12 11

ܫܒܥܬܥܣܪ ܫܬܥܣܪ ܚܡܫܬܥܣܪ

Sabgathagsar Sethagsar Camsathagas

18 17 16

Arbagin	Tlethin	Gesrin	Tesgathgas
40	30	20	19
Thmænin	Sabogin	Sethin	Camsin
80	70	60	50
Arbagmaihe	Tlathmaihe	Mithain Maihe	Tesgin
400	300	200 100	90

Sabagmaihe	Sethmaihe	Camsmaihe
700	600	500

Alphain	Alaph	Thesgmaihe	Thmænmaihe
2000	1000	900	800

Camsalaph	Arbagalaph	Thlathalaph
5000	4000	3000
Tmænalaph	Sabgalaph	Sethalaph
8000	7000	6000

Maithainalaph	Maihealaph	Rebotho	Tesagthalaph
200000	100000	10000	9000

ܐܪܒܥܡܐܐܠܦ
Arbagmaihealaph
400000

ܬܠܬܡܐܐܠܦ
Tlathmaihealaph
300000

ܫܬܡܐܐܠܦ
Sethmaihealaph
600000

ܚܡܫܡܐܐܠܦ
Camsmaihealaph
500000

ܬܡܢܡܐܐܠܦ
Thmænmaiealaph
800000

ܫܒܥܡܐܐܠܦ
Sabagmaiealaph
700000

ܥܣܪܡܐܐܠܦ
Gasarmaihealaph
1000000

ܬܫܥܡܐܐܠܦ
Tesagmaihealaph
900000

Potes nunc cādidiſſime lector ex ſuperius adductis numerationibus,numerandiq; modo tibi pauloante demonſtrato,tua induſtria,tuoq; labore, atq; ſolertis ingenij artificio cum cardinalibus,ordinalibuſq; numeris, in tantum, numeros multiplicando,procedere,vt etiam Oceani, Marium parētis,vel ſaltem(ſi in terram verſaris) Lybici Maris arenas. Aut(ſi animo altiora petis,in cœlumq; mētis oculos paululum ſuſtollis)minutiſſimas Lacteæ plagæ, ſi nō totius Cœli,Stellas,(quæ innumeræ videntur,quaſq; Deus ſingulas numerat,& ſingulis nomina vocat) quantum homini poſſibile fuerit facillime, cum Chaldaicis computationibus dinumerare, Chaldæoſq; ipſos,qui in Syria(vt M. Cicero refert)cognitione aſtrorum ſolertiaq; īgeniorum cæteros antecellūt,paruo labore ſuperare queas. Tuum igit fuerit chariſſimæ,ab Iota,īpartibili apice, vnitatēq;

omnium

omnium principio,eo ordine,sic ordinate progredi, vt ad eum perfectum,absolutissimumq; numerũ pertingere valeas,qui numerorum omnium(vt non modo Stoici,verũ etiam hi,qui,quæ fidei sunt christianæ,documenta sequuntur,asseuerant)perfectissimus est numerus. Ad quem cum perueneris,vnum efficiaris,ac perpetua æternaq; fœlicitate,quam nulla temporis,aut numeri circumscriptio metit, sua participatione,fruaris. Et ista summatim de numeris dicta sufficiant.

De Syllabis seruilibus. Cap. XII.

EXplicatis Chaldæorum singularibus literis, & his quæ ad illas spectare videbantur. Restat vt etiam syllabas aliquas ex ipsis formatas, quæ cum in principio, tum intra dictionum viscera,tum etiam in fine locata,seruire videntur,& aliquando pronomen,aliquando vero personas,& numeros,ac etiam genera,tam in nominibus,quã in verbis,nobis insinuant. Et quamquam per exempla superius adducta,& etiam per ea quæ in singulis literis explicandis dicta sunt,notio earum clara esse possit. Nihilominus aliquas etiã nunc visum est,per ordinẽ vocaliũ, seu vtcunq; sese obtulerint, ꝑ pleniori notitia in mediũ afferre.

ܢ̈ An,syllaba in fine posita vim pro nominis habet,noster,nostra,nostrum,nos,nobis,vt in psalmo.xii.

ܠܫܢܢ Lesonan. Linguam nostram. & ܣܦܘܬܐ

ܕܝܠܢ Sephoto Dilan.idest. Labia nostra.& psal.ii.

ܡܢܢ Menan. A nobis. Et in noie ܚܢܢ ܘܚܢܢ

Vahhnan

Vahhnan alohan. Et nos, Dei noſtri, pſal. xx. Iungitur etiam verbis, & idem affixum pronomen: & tertiam quoque perſonam indicat, necnon primam pluralis numeri, vt ܢܓܣܢ. Negſan. ideſt corroboramur, & do minus ܢܦܪܩܢ ܘܡܠܟܢ. Nepharquan vmalcan. Redimet nos, & regem noſtrum, in dicto pſalmo. xx. ܐܬ. Ath. in hanc ſyllabam pleraque verba finiunt, tam in maſculino, quam in fœminino genere. Cogno ſcitur autem genus, & ex adiuncta dictione generis fœmi= nini, & ex adiectis punctis ad vltimum thau. Nam quãdo eſt fœminini generis, tũc punctatur hoc modo, vt in pſal. 119. in Ogdoade. xi. ſub litera Coph. vbi nos dicimus. Defecit in ſalutare tuum anima mea. Chaldęus ibidem ait. ܪܓܬ. ܢܦܫܝ ܠܦܘܪܩܢܟ. Regath naphſi lphur quonoch. ideſt. Deſiderauit, vel cõcupiuit anima mea, ſalutare tuum, vel ad ſalutare tuum. Et in pſalmo. xii. in quo dicimus. Quoniam diminutæ ſunt veritates, a filiis hominum. Chaldæus ait. Redime domine quo niam defecit pius vel bonus. ܘܒܛܠܬ ܗܝܡܢܘܬܐ ܡܢ ܐܪܥܐ. Vbetlath haimnutho men arago. Et ceſ ſauit, defecit, vel receſſit, fides, ſeu veritas a terra. Cum vero

vero masculini generis est, tunc aut nullum admittit punctum, aut vnum dumtaxat, vt in psalmo.xxxvii. ܡܬܚܡܬ ܪܫܝܥܐ ܥܠ ܙܕܝܩܐ ܘܚܪܩ ܫܢܘܗܝ ܥܠܘܗܝ. Methhhamath rasigo gal zadiquo, vam hhareq senauhi galauhi. Ira excādescet impius aduersus iustum, & frendet dentibus suis in eum. Hic vides vnicum punctum infra dexterum Thau cornu adscriptum. Et in psalmo nono ܐܬܐܚܕܬ ܪܓܠܗܘܢ. Eththhdath reglehun. Comprehensus vel captus est pes eorum. In hoc quoque verbo vnicum tantū cernere licet punctum supra literæ Thau inferius sinistrū cornu. Considerare præterea debemus syllabam .ܠܬ. ath, verbi affectum immutātém. Cæterum in prædicto psal.lxxviii.habes .ܘܒܬܘܠܬܗܘܢ. Vabthulathehun. Virgines eorum. In quo diligenter notandū est, quod hoc nomen .ܒܬܘܠܬܐ. Bthultho. Virginem significās in plurali numero nō mutat literas neq; vocales, sed dumtaxat duo puncta pluralitatis indicatiua supra se admittit, vt .ܘܒܬܘܠܬܐ. Vabthulotho. Et virgines. psal.cxlviii. In casu vero regiminis abiicit Olaph vltimum, &

Odom,

Odom mutatur in Abrohom, & fit ܒܬܘܠܬܗܘܢ Bethulathheun. ideſt virgines eorum. Similiter ibidem ܐܪܡܠܬܗܘܢ. Armlathheun. ideſt, viduæ eorum, & in multis aliis pſalmis.

.ܐܬ .ܐܬ. Aeth, cum Olaph, & ſine eo in fine, primã verbi perſonam indicat, & in eã quamplurima deſinũt verba, vt ܐܪܝܡܬ. Arimeth. Leuabo. pſalmo. xxv. & ܘܐܪܝܡܬ. Værimeth. Et leuabo. & hoc in loco nota bis quod per acceſſum copulæ Vau, Abrohom, mutatur in Eſaiam, a, ſcilicet vertitur in e. Et in alio verbi affectu per additionem ſyllabæ .ܐܬ. in pſalmo. lxxvii. xcvii. ܘܐܬܕܠܚܬ. Væthdalhheth. Cõturbabor, vel rugiã. ܐܬܬܟܠܬ. Aethachleth. Sperabo, vel confiſus ſum. pſalmo. xiii. & xv.

.ܝܬ .ܝܬ Ith. It. ſyllaba in fine, in non paucis verbis, primæ ſecundæ ve perſonæ inditium eſt. vt in pſalmo. iii. ܡܛܘܠ ܕܐܢܬ ܡܚܝܬ. Metul dant mhhait. Quoniã tu percuſſiſti. Et multa alia tam verba, quam nomina, in eam deſinunt. vt ܡܛܘܠ ܕܚܙܝܬ. Metul dahhzith. Propter quod vidi. pſal. xxxvi. lv. cxix. in Ogdoade. ܬ.

& in psalmo.xxxv. ܚܙܝܬ Hhzait. Vidisti. & in psal. xxxvii. vbi dicimus. Puer fui, & senui. ܘܠܐ ܚܙܝܬ. Vlo hhzit. Et non vidi, iustũ derelictũ. & ܐܢܐ ܕܟܡܝܪܐܝܬ. Ono chmiroith. Ego tristis vel mœstus. psal. xlii. xliii. ܕܐܨܛܒܝܬ ܒܗܘܢ. Dazzbait behun. Quoniam complacuisti in eis. & ܘܦܨܝܬ ܐܢܘܢ Vphazzit ænun, Et liberasti eos. psalmo. xxii.

ܝܗ.ܗ̇. Ihe. syllaba ista cum Iud sequente. He. cum puncto sibi super imposito, est nota relatiui eius, suus, ipsius: tam in singulari, quam in plurali numero, & in fœminino tantum genere reperitur, vt in psal. secũdo. ܓܒܘܪܝܗ̇ ܕܐܪܥܐ. Gebreihe darago. Terminos ipsius terræ. & ibidẽ, ܕܝܢܝܗ̇ ܘܫܠܝܛܢܝܗ̇ Daio neihe vaslitoneihe, Iudices ipsius: & sultaniæ seu potestates eius, scilicet terræ: in eodem psalmo secundo, & ܥܠܝܗ̇. A gleihe. Super eam, scilicet terrã habitabũt. Cum vero. He. masculini generis relatiuum est, nũquam cum Iud iuenitur, nisi forte in nomine, Iud ipsum radicale habenti, nec vnquam cum puncto in dorso, in eo genere reperitur. ܗ. He. vt in eodem psal. ii. Aduersus

dominum

dominum, & aduersus ܡܫܝܚܗ. Msihhhe, Messiam, vel Christum eius; & ibidem, tunc loquetur ad eos. ܒܪܘܓܙܗ ܘܒܚܡܬܗ Brugzhe: vabhhemthe. In ira sua. & in furore suo cõturbabit eos. Et hoc catholicum est, apud Syros, & Chaldæos.

ܗܢܘܢ. ܗܢܘܢ Heun, nota relatiui pluralis numeri eorum: ipsorum, eis, eas, psalmo. xliiii. ܒܝܘܡܝܗܘܢ Biaumaihun, In diebus eorũ. & ܢܦܣܩ ܚܢܘܩܝܗܘܢ ܘܢܫܕܐ ܡܢܢ ܢܝܪܗܘܢ Hhnoquaihun vnesræ menan nirhun: Vincula eorum: & proiiciamus a nobis iugum ipsorum. Et psalmo tertio. Quoniam tu percussisti. ܠܟܠܗܘܢ ܒܓܠܕ ܒܒܝ ܓܠ ܦܟܝܗܘܢ Leculheun begeled bobai Gal phacaiun, Omnes illos inimicos meos, seu patronos odii mei, super genas vel maxillas eorum. psalmo. xxxiiii.

ܘܢ. ܢܘܢ. Vn, fine. ܗ. He, in fine additũ, eos, eas, ipsos &c. refert, vt in psal. ii. Et i furore suo. ܢܕܠܚ ܐܢܘܢ Nadlahh ænun. idest. Conturbabit eos. Et in psal. 120. vbi habemus. Cũ odiẽte pacẽ, & ego pacem locutus sum. ܘܗܢܘܢ Vhenun, Et ipsi contendentes fuerunt mecũ.

 Finit

Finit quoque secundam, & interdũ tertiam verbi personam pluralis numeri, vt in psalmo. ii. Osculantium more amplexamini filium, vt non irascatur. ܘܬܐܒܕܘܢ. Vetæbdun. Et pereatis de via eius. Et in psalmo. vi. ܘܢܐܒܕܘܢ. Vnibdun. Et dispereant. Et in psalmo. iiii. Filii hominis quo ad vsque honorem meum obumbratis. ܐܢܬܘܢ: ܘܪܚܡܝܬܘܢ. Antun, verohhmitun. idest. Vos, & diligitis, & non ܬܚܛܘܢ. Thehhtun. Peccabitis. & psal. xxv. Vniuersi qui sperant in te, non ܢܒܗܬܘܢ. Nebahetun. Erubescent, erubescant impii in vanitatibus eorum.

ܟܘܢ. ܟܘܢ. Cun, syllaba in fine addita refert. vester vestra, vestrũ. psal. xxiiii. ܐܪܝܡܘ ܬܪܥܐ ܪܫܝܟܘܢ. Arimu Targæ risaicun. idest. Attollite portas principes vestras, & eleuabunt portæ quæ ab æterno. Et in psal. iiii. ܐܡܪܘ ܒܠܒܝܟܘܢ ܘܥܠ ܡܫܟܒܝܟܘܢ ܪܢܘ. Aemaru blebaicun vegal masecbaicun rnau. hoc est. Dicite in cordibus vestris: & super cubilia vestra me ditemini, & in multis aliis psalmis.

ܗܝ. ܗܘ. ܗܘܢ. ܗܘܢ. Vhi, luhi, in fine nominũ &

verborum

uerborum relatiuum est nobis insinuans, eis, ei, eum, suus, sui, suum, uel suos, ut in psalmo primo .ܛܘܒܘܗܝ Tubauhi. Beatitudo, ei uel illi uiro, qui ĩ uia ĩpiorũ nõ ambulauit. & ibidẽ .ܕܦܐܪ̈ܘܗܝ Dphirauhi. Quod fructus suos dabit ĩ tẽpore suo. Sequitur .ܘܛܪ̈ܦܘܗܝ Vatarphauhi. Et folia eius nõ defluent. & in psal. iiii. Dominus exaudiet .ܐܩܪܝܘܗܝ ܟܕ Cad æqriuhi. cũ inuocauero eũ. psal. ix. Exaltator meus .ܬܪ̈ܥܘܗܝ Targauhi. Portis ipsius mortis.

.ܝܢ. ܝܢ In, Multorum nominum pluralis numerus in hanc syllabam desinit, necnon & tertia persona pluralis numeri, aliquorum verborũ, vt in psalmo duodecimo. .ܡܡܠܠܝܢ Memallin. Loquuntur, & ibidem .ܐܢܝܢ Aenin, Sunt: psalmo. xl. iiii. & multis aliis.

.ܘܢ.ܬܘܢ Ton, syllaba ista on, in fine posita etiam cum aliis consonantibus obtinet uices pronominis nos, ut ĩ psalmo. xliiii. Tu ipse. ܦܪܩܬܘܢ Phraqton: Redemisti nos: & in eodem psal. ܒܚܝܠܢ Bhhailon: In exercitu nostro. Sequitur ibi. Sed auertisti nos, seu conuertes nos. ܠܒܣܬܪܢ Lbestron, Ad habitaculum

culum nostrum, & in eodem psalmo, multoties talis syllaba reperitur, & in aliis quoque plurimis psalmis. ܬܐ. ܬܐ. To, in hanc syllabam quamplurima nomina fœminini generis, tam substantiua, quam adiectiua desinunt, & eadem syllaba in numero plurali, in pluribus etiam seruatur, ut in psalmo .cvii. ܠܡܘܠܚܒܬܐ Lmolahhtho. Ad deuastationem, seu desolationem, & in psalmo .xliiii ܒܝܘܡܬܐ ܩܕܡܝܐ. Biaumotho quadhmoię. In diebus primis, seu antiquis. In quo psalmo quam plures dictiones sunt, & in oībus fere psalmis aliquę reperiuntur, in hanc syllabam desinentes.

ܢܝ. ܢܝ Ni, & Iod, cum reliquis literis, nota pronominis primæ personæ est, mei, mihi, me, in utroque genere, ut psalmo tertio ܘܐܠܘܙܝ ܥܠܝ ܠܢܦܫܝ ܘܥܢܢܝ. Aluzzai Glai lnaphsi uagnuni. Infestatores mei, contra me, animæ meæ: & respondit mihi, & i psal, xxii. Deus meus: deus meus, quare. ܫܒܩܬܢܝ. Sbaqtoni, Dereliquisti me. & ibidem, Non coronabis uel expectabis ܠܝ. Li, Me, & in psalmo. xxv. & remitte ܠܝ. Mihi, omnia peccata mea.

Och,

ܟܝ ܢܘ Och: tuus tua tuum tibi te, pſalmo .xxv. ܠܘܬܟܝ Luatoch. Ad te. & cum reliquis uocalibus. ut in pſalmo. xxvii. ܐܦܝܟܝ Aphaich. Facies tuas. & cum Vau, primæ perſonæ pluralis numeri inditiũ eſt. ut. ܢܒܪܘܟܝ Nebruch. Incuruemur ſiue genuflectamus pſal. xcv. Et cum Eſaia; primam perſonam ſingularis numeri. ܐܒܪܟܝ Aebarech. Benedicam, pſalmo. 34. ܗ ܘ. Finis tertiæ perſonæ ſingularis numeri: & imperatiui modi, ut ܣܒܪܘ Sabaru. Sperauerũt, pſalmo xxii. & in pſalmo ſecundo ܢܫܩܘ ܒܪܐ Naſequ bro. Oſculamini filium. Potuiſſent aliæ quidem ſyllabæ in medium adduci, quas tamen in præſentia prætermittẽdas cenſuimus, illas in tempus aliud ad explicandum reſeruantes, cum (Deo propitio) de nomine & verbo, ac cæteris orationis partibus, iuſto volumine tractabimus. Illa iterim omnia quæ à nobis in ſuperioribus adducta ſunt, ad introductionem, legendiq; modum, ac literarum multigenarum mutuam conformationem, ſufficere arbitrantes. Et quamquam mens fuerit, dum hæc primum dictare cepiſſem, nõ vltra certum mihi propoſitum ambitum, anguſtáq; periodum progredi, ſed intra paruæ nauiculę prorã, puppimq; memet continere, remq; hãc oẽm, introductionem ſcilicet præſentẽ, quam breuiſſime, & decẽ (vt vulgo fert) verbis, ſi cõmode fieri potuiſſet, expedire. Nihilominus, dũ calcographus

graphus me dictāte literarum formas colligit, & in dictio=
num structuram collocare præparat, prolataq; multiugæ
linguæ, ex ore meo verba, non tam cito auribus percipit,
quam subito digitis in diuersas formularũ thecas, typorũq;
capsulas impositis, ac illis fideliter assumptis, in suum cōfe=
stim ordinem redigit. Interea dum his ambo intēti sumus,
literarum amatores vndiq; superueniunt. Tum Ferrariæ
in Canonica Diui Præcursoris Ioannis Baptistæ, vbi pri=
mum dictare aggressus sum, religiosi diuersorum (vt dici=
tur) ordinum, quamplures. Docti aliquot Ferrarienses,
Germani, Galli, Hispani, Italiq; Scholastici ꝑmulti, & (vt
Nicolaum Franciscum literatum Germanũ καὶ πολύτροπον
ἄνδρα. Praeteream) doctus ille Gerardus de Anuersa (vt
præsentis tēporis vocabulo vtar) Flamingus, qui pro sua
humanitate, dum Romam proficiscitur, & reuersus in pa=
triam redit, semel atq; iterum me visitauit, & in officina cal=
chotypa dictantem vidit, & audiuit, nouumq; in imprimē=
do modũ admiratus est. Cum in præsentia quoq; Ticini
intra Cœli Aurei septa, vbi incohatum Ferrariæ opus pro
sequimur, vndiq; φιλογράμματοι, Iuuenes, Senesq;, ad nos cō
fluunt, vident, audiunt, rem nouam mirantur. Nec vnquā
diem præterit doctissimus ille venerandæ Senectutis vir,
Cæsarei, Pontificijq; Iuris, merito iam dudum corona insi
gnitus, Hieronymus Perbonus, Illustris Incisæ Marchio,
atq; Ouiliarum Dominus, quin in iam dictā se conferat
officinā, me dictantem audiat, Ioannis Mariæ Simonetæ
Calchographi industriam admiretur, & laudet. Multa
quoq; alia rei familiaris, & amicorum negocia superueni
unt, quæ mentem in diuersa trahũt, & nauiculam longius,

quam propositum fuerat traijcere, & diuersa peragrari maria compellunt. Et quam nec dum in Eridani aut Ticini fluminum, tacite labentibus vndis, regere didicimus, Euxini cogimur, quin potius Indici etiam, totiusq; Athlantici maris credere fragoribus. Proinde si quid inter dictandū, imprimēdumq;, dum nimium per diuersa vagamur, nauiculamq; extensis velis, leuato artemone, ventorum ingruētibus, vndiq; flatibus, cōmitimus, forte fortuna, minus ornate, atq; ad rem minime pertinens, dictum excidit, quod castissimas, & doctas legentis aures offendat. Rogatum (quisquis ille fuerit) esse volumus, vt antequam per nos dictata cōdemnet, spernat, protinus ve repellat, velit ea prius legere, ac mentem scribentis, non verba tantū perpendere. Intraq; animi sui secreta benigne latibula reuoluere, atq; considerare, certoq; certius, opus hoc, qualecunq; est nostrum scire, ex temporaneum esse, non diu dictatū, nullāq; esse rem, quæ eadem possit festinata simul esse, atq; examinata. Neq; quicquā, quod & nota careat, & ex tēpore in lucem prodierit, reperiri posse. Nostra propterea beneuolo ac miti castiget errata animo, & vt nos atq; alios meliora doceat, obsecratum esse volumus. Nunquam enim hactenus induci potuimus, vt in animo firmaremus, tam varium mente conceptum opus, ne dum perficere, sed nec etiā aggredi posse videremur. Iccirco in nonum (vt præceptum est) non illud præssimus annum, vt ad ipsum tanquam ad extraneum postmodum accederemus, & lituris, spōgiaq; in illo multis vteremur modis. Aut saltem amicis lynceos oculos habentibus, & in aliena, potius quam in sua, acutū cernentibus, prius recognoscendum traderemus. Nescio

enim quo fato, qua ve noſtra id acciderit ſorte, vt in amicos incideremus, qui cognita animi noſtri, in re literaria iuuãda intentione, aſſiduis tum ſuaſionibus, cum larga ope per multum ad hoc faciendũ opitulati ſunt, & affectanti calcaria addere non deſtitere. Quibus tanquam compellentibus ſtimulis conciti, atq; impulſi, rem agreſſi ſumus, & ad Gaditanas has (vt ſic dicam) Herculis vſq; columnas peruenimus. Quod ſi non eſt datum vltra, non defuit ſaltem animus, vt rempublicam chriſtianam, & literatam iuuentutem, pro viribus iuuaremus. Legite igitur chariſſimi noſtra iſthæc qualiacunq; ſint, nec vos labor deterreat, nec inanis ſuperſtitioſaq; proferendi cura fatiget, modo dum, quæ legitis aut ſcribitis, vtcunq; intelligatis. Vſus certe, qui in cunctis dominatur artibus, & omnium (vt inquit Cicero) magiſtrorum præcepta ſuperat, cætera vos docebit. Nõ ſecus atq; eos, qui in Hebraicis verſant, experimẽto didicimus. Neq; enim omnes Hebræorum libros, cum punctorum apicibus, ſeu vocalium notis ſcriptos inueniunt, legunt tñ, & ſuis quaſq; ſyllabas vocalibus ornant. Ita fiet & in Chaldaicis, vt & Chaldaica quoq; ſine vocalium additamẽto, Odom, ſcilicet Abrohom, Iſhhaq, Vria, atq; Eſaia, longe remotis, ac penitus abſentibus, & aĩam (ſi dicere fas eſt) vocemq; literis minime præſtantibus, legere, ac ſuo ordine quæq; proferre queatis. Cæterum vt quod principio pollicitiſumus, tandem proſequamur præter ea etiam quæ de Armeniorum literis iam dicta ſunt ad cæteras literas explicandas deſcendamus. Prius tamen cãdidum lectorem admonitũ eſſe cupimus Armenios, Latinorum, Græcorũq; more, à ſiniſtro in dextrum latus ſcribere.

¶ De Armeniorũ

De Armeniorũ literis, & introductiõe. Cap. XIII.

Armeniam, Asiæ Prouinciam, inter Taurum & Caucasum Montes sitam esse, ne dũ omnibus qui in literaria Ethnicorum versantur Palestra, verum etiam his qui sacræ noui & veteris instrumenti scripturę volumina legunt, notum esse credimus. Quippe (vt Ptolomeum, Solinum, Dionysium, Stephanum, Virgilium, Lucanum, & multos alios autores prætermittamus) in libro Geneseos, cap. 8. scriptum habemus. Requieuitq; Arca mense septimo, vigesima septima die mensis super Montes Armeniæ, & in quarto Regum. 19. Et reuersus est Sennacherib, Rex Asyriorum, & mansit in Niniue, cumq; adoraret in templo Nesrach, deum suum Adramelech, & Sarasar filij eius percusserunt eum gladio, fugeruntq; in terrã Armeniorum, & regnauit Assaradon, filius eius pro eo. Hãc terram Hebraica litera ארץ אררט ærez ararat, idest terram ararat appellat. Et nos quoq; in libro Esaiæ prophetæ, cap. 37. Terram ararat habemus, & quod in dicto capitulo octauo Geneseos Hebraica litera hẽt על הרי אררט Gal hare ararat, super montes ararat. ibi Arabicus textus sic habet عَلَى جِبَال قَرْدَا Alai gbal pharda, super montes pharda. In ea Tigris fluuius est, & Araxes, de quo Lucanus libro sexto. Armeniũq; bibit Romanus Araxem. Diuiditur autem Regio hæc in maiorem & minorem Armeniam, vt idem Poeta Lucanus innuit dicens. Nec tu populos vtraq; vagantes Armenia Ἀρμενία χώρα πλήσιον τῶν περσῶν, Armenia (inquit Stephanus) Regio est proxima Persis. Obediunt enim parẽtq; Armeni in temporalibus Persarum Regi, qui vulgo dicit, el Sophi. In spiritualibus

vero illis prçeſt Simas Patriarcha, qui Prçsbytero Ioanni Indorum Pontifici, obedientiam præſtat. Sunt autem Armeni Chriſtiani ſancti Thomç, de la cintura, vulgo appellati, & iuxta Romanæ Eccleſiæ ritum ſe degere aſſerunt. Troiſam magnam Armeniæ Ciuitatem, proximis annis Othomanus Turcarũ Imperator, vi cœpit, captamq; ferro & igne conſumptam deſtruxit, & Chriſtianos omnes vtriuſq; ſexus ab annis quadraginta ſupra, tanquam pecora immaniter trucidauit, & ab ide citra captiuos vniuerſos duxit, partemq; eorum ſub haſta vendidit: partem vero captiuã adhuc pollicita redemptiõis mercede ligatã retinet. Teſtatur hoc nobilis Troiſæ Ciuis Ioannes, & qui cum illo in Italiam pro captiuis redimendis, paulo ante aduecti ad ſummi Pōtificis Pauli Te pedes humiliter proſtrauerũt, & ſtipem per Eccleſias, & Vrbium Plateas ſuppliciter expoſcunt. Illorum triginta & nouem eſſe elemēta literarũq; figuras, in ſuperioribus cũ de vocalibus loqueremur aſſeruimus, & quoties de conſonantibus armenicis verba facere contigit, ad armenicam introductionem lectorē remiſſimus. Proinde neceſſariũ fore viſum fuit, vt rurſus ab alphabeti ordine inciperemus. Sunt igitur armeniorum literæ, & eorum nomina infraſcripta.

Ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ
A	a	b p	g c	d t	e ie	z
Ayp	ayp	byen.pyen.	giem.chiem.	da.ta	iech	za
է	ը	թ	ժ	ի	լ	խ
æ e	ie	th	gzx	i	l	hh
æ e	iet	tho	ge ze xe	ini	luen	hhe

ծ	կ			հ
dh.tz.zz	c.g.k.q			h
dha.tza.zza	chien.gien.kien.quien			ho
ձ	ղ	ճ		մ
ss.ts.x	gl.l	i.g.h		m
ssa.tsa.xa	glal.gal	ie.gie.hie		miem
յ	3	ն	շ շ	ո
i	i	n	s.sc	o
i	i	nu	sa.scha	vua
չ	գ	պ	ջ	ռ
s.z	p.b	p.b	sc.ch.q.z	rh.rr
secha.zia	pe.be	pe.be	sche.zche	rha.rra
ω u	վ		տ	ր
s s	u		t.d	r
se	viech.vieu.vieph		tuen.duen	re
ց	ւ	փ	ք	և
zt.zz	y	p.ps	ch	eu
zzo	yun.phyun	piur.psiur	che	ieu
	փ		օ	
	ph		o	
	phe		aypyun	

¶De diuisione literarũ Armenicarũ. Cap.XIIII.

Diuiduntur autem triginta nouem Armeniorũ literæ, in vocales & consonantes. Et uocales quidem

quidem sunt quatuordecim, de quibus suprà locuti sumus, videlicet. ա.է.ե.ը.ի.ւ.ƽ.յ.յ.ո.ւ.ւ.և.օ. Cum quibus autem aliarum linguarum literis conueniant, ibidem satis dictum arbitramur, quandoquidem cum Samaritanis & Hebraicis, aliarumque gentium vocalibus illas contulerimus.

¶ Consonantes vero sunt vigintiquinque, videlicet. բ.գ.դ.զ.թ.ժ.լ.խ.կ.ձ.ղ.ճ.մ.շ.չ.պ.ջ.ռ.ս.վ.տ.ր.ց.փ.ք.

¶ Vocalium rursus aliæ sunt simplices, vt.ա.ե.ի.ւ.ƽ.ȝ.ս.ւ.օ. Aliæ possunt ea ratiōe dici duplices, quia vidétur pro syllaba fere semper accipi, scilicet.է.quæ aliquando pro.e.& nonnunquā pro syllaba.ie.deseruit.ը.quæ etiam pro syllaba.ie.semper accipitur.յ. pariter pro.g.& ypsilon iota, & pro.hi.nobis succurrit.ւ.quoque pro.u.vocali, &.u.cōsonante accipitur. և.tandem licet diphthōgus sit epsylon ypsilon, & elementum ipsum, simul copulatum esse videatur: pro libito tamen separari potest, &.e.atq;.u.separatim posita nostris seruitijs reddere, vt in exemplis adductis constat.

¶ De diphthongis

De diphthongis armenicis.

¶Ex vocalibus fiũt diphthõgi ſex, videlicet. այ. աւ. իւ. ու. եւ. ոյ. æ. ẽt. ai. diuiſa diphthõgo profertur. & .if. u. per inde atque omicron ypſilon apud Græcos .ef. vt epſylon ypſylon in Græcorum diphthõgis .oi. vt omicron iota, & ſeparatim, & pro diphthõgo a Græcis proferri ſolet. Quædam præterea ſunt vocales in diphthongorũ conſtitutione præpoſitiuæ. Quædam quæ poſtponuntur, & idcirco ſeruiles dici poſſunt. Et præpoſitiuæ quidẽ ſunt. ա. ե. ի. ո. Poſtpoſitiuæ vero atque famulantes ſunt. յ. & .ւ. Eſt & .վ. radicalis & ſeruilis, & quando radicalis eſt pro .u. vocali, ſeu etiã conſonante accipitur. Cum vero miniſterio fungitur ſeruili, tunc poſt .ո. poſita .o. paruũ conuertit in .o. magnum, vt ſupra oſtenſum fuit.

¶De diuiſione conſonantium.

¶Conſonantium quædam ſunt ſimplices: quædam vero duplices, & quædã aſpiratæ. Et ſimplices quidẽ ſunt. ղ. թ. ժ. ի. մ. ռ. չ. ջ. չ. ռ. ս. տ. ր. ց. փ. ք. և. Ex his aſpiratæ ſũt. թ. th. չ. ch. ռ. rh. փ. ph. ք. ch. ֆ. ph.

Duplices

Duplices vero ſunt, բ.գ.դ.ծ.կ.ճ.ղ.պ.փ. Quomodo ſupraſcriptæ Armeniorum literæ, cum Hebraicis conferantur, ex infraſcripto alphabeto facillime comprehendi poterit. In antiquiſſimo libro Armenicis literis ſcripto, in quo Porphirii Prædicabilia, & parua Ariſtotelis Logicalia, literis & lingua Armenica ſcripta continentur reperto, in quo ita habetur.

ալեփ, բեթ, գամել, դաղեթ, հէ, վաւ, զէ: խեթ,
aleph. beth. Gamel. Dagleth. hæ. Vau. ze. bhet
տեթ, յովտ, քաբ, ղամեդ, մեմ, նուն, սամքաթ
teth. iot. chap. glamed. mem. nun. ſamchath.
եց, փէ, ծադէ, կոփ, րեշ: շին, թայ.
iez. phæ. zzadæ. quoph. res. ſin. thai.

բառք, եբրայեցւոց.
verba hebraica.

¶Quo vero modo cum latinis, & aliis diuerſi generis literis conueniant, & ſi ex ſuperius adductis notũ eſſe potuerit, placuit tamen adhuc nomina quædam ex ſacris libris excerpta per ordinem alphabeti in hoc loco adducere: quo facilius legentes earũdẽ literarũ cõformationẽ percipere queãt, a primo parẽte incipiẽtes.

Adam

¶ Adam. Ադամ, Interpretatũ nomen երկիր. ercir. terra, aut երկիր կոյս. ergir cois, terra virgo. vel երկիր մարմնացեալ. erkir marmnazzeal. terra ĩcarnata. aut երկիր կարմիր. erqir carmir. terra rubens vel rubea, կամ որ յ երկրէ ամէնայնքո. cuam or i ercræ amenaincho. aut qui ex terra tota tua. De quo Paulus. i. ad Corinthios. xv. ait. որպէս ադամաւն ամե= նեքեան մեռանին. նոյնպէս և իքս̃ ամենեքեան կենդանասցին. Orpes adamaun amenechean mera= nin noinpæs eu i christos amenechean cendanasztin. Sicut in adã oẽs moriunt, ita & in xp̃o oẽs viuificabuntur. Scribit aũt nomẽ istud ab Hebræis & Chaldęis tribus tã= tũ literis Aleph, Daleth, & Mim, quę quadragesimã & qn tã numeratiõẽ releuãt, tametsi nõnulli Hebręoꝝ ad Mim finale oculos intendẽtes numeratiõẽ augere contendant, eorũ opinionẽ sequuti, q quinq; finales Hebręorũ literas, su pra quadringentesimũ, ꝑ Thau finalẽ alphabeti literã insi= nuatũ, extẽdũt numerũ. Caph finale ad qngẽtesimũ, Mim pariter finale, ad sex cẽtesimũ, & successiue reliquas finales literas ꝓducũt. Proinde noĩs Adã cõputatiõẽ ad sex cẽte simã qntã assurgere numeratiõẽ faciũt. Nõnulli vero ad mysticos animũ vertẽtes sensus Adã nomen, literis Græcis scriptũ Αδαμ, quadraginta & sex numeratiões innuere asse= uerãt, quadraginta & sex annos ædificatiõis Hierosolymi=

O tani

tani tẽpli repręſentare,quod ſi etiã ab Armenicis eiuſmodi numerationes quiſpiã ſummere cõtẽderit, diſſonas profe- cto à ſuperioribus cõperiet. Quãdoquidẽ numerus Armenicarum literarum huiuſce nominis, Adam ducenteſimum & ſextum non pręter grediatur numerum. Verũ iſta curioſis relinquẽtes ad alia noĩa per hãc literã reuertamur.

Աբել. Աբիուդ. Աբիսաք. Ասափ. Ադովնայ.
Abel. Abiud. Abiſach, Aſaph. Adωnai.

Անանիա. Ազարիա. Արիել. Ադոնիաս. Արամ.
Anania. Azaria. Ariel. Adonias. Aram.

Ամոս. Ամինադաբ. Ագար. Ագգագ. Աքազ.
Amos. Aminadab. Agar. Aggag. Achaz.

De quo Eſaias cap.lxxi. loquitur dicens. Եւ յաւել տեար խաւսել ընդ աքազու և ասէ խնդրեայ դու քեզ նշան ի տ̃նէ այ̃ քումմէ ի խորութ̃ե կամ ի բարձրութ̃ե. և ասէ Աքազ ոչ խնդրե- ցից և ոչ փորձեցից զտ̃ր. eu iauel thear hhauſel iend achazu eu aſæ hhendreai du chez nſan i tearnæ aſtuchzzai chummæi hhoruthene cam i bartzruthe- ne eu aſæ achaz oz hhndrezzizt eu oz phorxezzizt ztear.hoc eſt,Et adiecit dominus loqui ad Achaz dicens,pete tu tibi ſignum à domino deo tuo in inferioribus aut in altiſſimis, & dixit Achaz,nõ petã & nõ tẽtabo dñm.

Et paulopoſt

Et paulopost. Ահա կոյս յղասցի և ծնցի որդի. և կոչեսցեն զանուն նորա եմմանուէլ. Aha cois iglaszzi eu tzanzti ordi. eu cozeszten zanun nora emmanuæl. Ecce virgo cōcipiet & pariet filiū, & vocabitur nomē eius emmanuel. Աբրահամ. Abrahā. De quo apud Lucam sexto decimo capite habemus verba diuitis in inferni cruciatibus constituti Lazarū mendicum in sinu Abrahæ intuentis opemque enixe efflagitantis atque dicentis. Հայր Աբրահամ ողորմեաց ինձ. և առաքեայ զղազարոս զիթացցէ զծէրն մատյն իւրոյ ի ջուր և զովացուսցէ զլեզու իմ. զի ափափակիմ ի տապոյ աստի. Hair Abraham oglormeazt intz. eu aracheai zglazaros zi thaztzzę ztzærn matin ifroi ischur eu zωaztuszzę zlezu im zi aphaphakim itapoi asti. Pater Abrahā miserere mei, & mitte Lazarum qui intingat manus extremum suæ in aquā & refrigeret linguam meam, quia crucior in flamma ista. Cęterū litera ista. ա. ayp. ī pricipio alicuius dictiōis addita, particula ē apud Armenios, nō secus atq; apud latinos & gręcos priuatiua, vt mēs amēs, νοῦσ ἄνουσ, & ὡσ ἐπί τὸ πλεῖστον. Post. ա. ayp. ponitur. ն. nu. in dictionibus præsertim a vocali incipientibus, vt անուն. anun. nomē անանուն.

ananun, ſine nomine, aut innominabile. որոշելի. oro ſceli, finitum vel determinatum. & անորոշելի. anoro ſceli, indeterminatum vel infinitum, apud Porphirium in prædicabilibus; & գիրք, girch, liber vel litera, անգիրք, angirch, ſine libris vel illiteratus, անզա-տականք, anſchatacanch, ſeparabiles, անանզատա-կանք, ananſcatacanch, inſeparabiles. Hoc tamen in loco animaduertendum eſt, quod litera. ն. nu. præpoſita ſeu interpoſita in principio duarum dictionum ſupraſcriptarum, pluralis numeri nota eſt, & claudere dictiones debebat & dicere ագիրքն, agirchn, & աանզատա-կանքն, aanſchatacanchn, vt pluralem numerum inſinuaret. In his tamen dictionibus facta fuit. ն. nu. literæ metatheſis, vt fieri ſæpe ſolet, Արտիդես, Artides, enim pro Ատրիդես, Atrides iuenitur. Quum etiã. ք. che. vltima dictionũ prædictarũ litera, ex ſui natura in fine collocata: pluralitatis quoque indicatiua ſit, vt cum ad illius explicationem ventum fuerit fortaſſe videbimus. Euitandi præterea hiatus & euphoniæ gratia interponitur, vt apud Ariſtotelem, & prædictũ Porphirium,

Porphirium, cernere licet in verbo ողջէ, olze, currit: & անողջէ, anolze, aut ոչ նողջէ, oz nolze, non currit. Quandoquidem si dixerimus aolze, hiatum nō euitabimus, aut si oz olze, barbarum nescio quid & ad proferendum difficile, nec auribus gratum proferemus. Proinde omnibus modis. ն. nu. addendum prædictis, & id genus dictionibus videtur, & de hac litera satis dictū sit.

Բաբելոն. babelon, quod nos babilō. psal. cxxxvi. Super flumina babilonis. dicunt Armeni. Աշողկեաս բաբելացոց. Argets babelaztozt. բանէրէգէս, baneræ gæs. apud Marcum cap. iii. Nos boanerges, idest filium tonitrui dicimus. բարթողիմէոս. barthoglimæos. Lucæ. vi. vel etiam բարդողոմէոս. bardolomæos, quo in loco notandum est literam. բ. b. apud Armenios accipi pro. պ. p. & vice versa, vt quem nos Fabianum dicimus illi փապիանոս. phapianos. & nomina Albini Episcopi. Ալպինի. Alpini. & virginis Potetianæ, բոդենցիանէ. Bodenztianæ. Et in multis in quibus nos. u. ponimus illi. բ. b. scribunt, vt in noīe Siluestri Pontificis, quod ab illis ita scribitur. սելբեստրոս. selbestros. & in aliis similibus multis: vbi

vbi nos.b.ponimus illi . վ . viech,vt in nomine Blasii,quod ab illis վլասայ, vlasai.Inuenitur etiã aliquãdo.m.t.pro,p.b.vsurparum,vt in nomine mensis, quẽ nos Februarium dicimus illi փետրուար, phetruar, scribunt,& in aliis similiter multis.

Գադ. գոմոր. գորդիանոս, գէորգէոս. գլարեա
gad. gomor. gordianos. gæorgæos. glarea.
գուինթինոս. գրիգորիոս. գողգոթա. գաբրիէլ.
guinthinos. grigorios. goglgota. gabriel.

Ex superius descriptis nominibus candide lector agnosce huiusce literæ variam apud nos transitionem, nam aliquã= do pro.g.aliquando vero loco.c.à nobis accipitur, vt in dictione glarea,quam nos claram dicimus, accipitur etiã & pro.q.vt in superius posita dictione,guinthinos, vbi.g. prima dictionis litera à nobis per.q.scribit, & quintinum dicimus,գեննեսարեթ.gennesareth,de quo Lucæ.v Et ipse stabat secus, ակին գեննեսարեթայ . Acim gennesarethai,Stagnum gennesareth:գեդեոն : gedeon:de quo Paulus Apostolus ad Hebræos cap.xi. & si recte meminimus etiam in superioribus mentionem fecimus,dum ait Apostolus,Et adhuc quid etiã dicam,quandoquidem non est sufficiens tempus narranti.

ranti, վ՟ն գեդեոնի, բարակայ: սամփսոնի, յեփ=թայեա դաւթի, և սամուելի, և այլոց մարգարէիցն. Van gedeoni baracai ſamphſoni iephthaiea, dau=thi, eu ſamueli: eu ailozt margaræiztn, De gedeone barac ſampſon iephthe Dauid & Samuel, & aliis pro=phetis. Accipitur autem & hæc litera. գ. g. pro. ք. ch. & vna pro altera ponitur: vt pſal. cxviii. թաքուցա=նէր: thachuztaner, abſcōdas, & թագուցի: thaguzzi, abſcondi, in eodem pſalm. & թագուցաւ: taguzzau, abſconderunt, pſal. cxl. & cxli. փափագեաց, & փա=փաքեաց, phaphageazt, & phaphacheazt, concupiuit, & deſiderauit, ſcribitur etiam. կ. c. & գ. g. alterum pro altero, vt apud Porphiriū արծըրունկն, & արծը=րունգն գ.ոլ, artzieruncn, & artzierungn gol, ideſt aquilinum eſſe, ſæpe etiam vbi nos. գ. g. Armeni. կ. c. ponunt, vt կապպաթայ. cappathai: quod nos Ioannis. xix. Gabbata ſcribimus, cum dicit. Sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithoſtratos, & hebraice gabbata, & in hoc loco patet quod ſupra dictum eſt. պ. p. pro. բ. b. & vice verſa alterum pro altero accipi. գալիլեա,

galilea,

galilea, a quia գալիլեացիք.galileaztich, ideſt galilei, Act.i. & apud Ioannem cap.xxi. Poſt hæc iterũ manifeſtauit ſe Ieſus diſcipulis ſuis ad mare տիբերեայ: tibereai,tiberiadis,& manifeſtauit ſic. Erãt ſimul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur didimus: և Նաթանայել որ ի կանա գալիլեացոց, eu nathanaiel or i cana galilæaztozt.& Natanael qui a cana galileæ vel galileus. duplex equidem eſt galilea, vt ſcribunt Doctores in cap. 1. Thobiæ,ſuperior ſcilicet & inferior. Vna inquam iudæorum altera gentium, de qua loquitur Eſaias cap. 9. inquiens. Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon,& Neptalim,& nouiſſimo aggrauata eſt via maris trans Iordanem Galileæ gentium, vbi etiam Doctores aiũt. Galileę duę ſunt,vna gentium vicina Tyrijs in Tribu Neptalim,altera circa Tyberiadem,& Stagnum Genezareth,in Tribu Zabulon. Appellatam autem Galileã gentium aſſeuerant,ob id quod Salomon Hiram Regi Tyri, viginti Oppida in Galilea dederit. 3. Reg. 9. Et qa Hirã Gentilis erat,pars illa iccirco Galilea gentium vocata eſt.

Դան. դինա. դովթայիմ. դաթան. դագոն.
dan. dina. dωthaim. dathan. dagon.

դանիել. դովեկ. դեբովրա. դեոնեսիոս.
daniel. dωech. debωra. deoneſios.

Litera

Litera de qua in præſentia loquimur.դ.d.ſcilicet pro t.&.th.accipitur,& vna loco alterius ponitur,vt quod nos Ioan.xxi.Zebedei dicimus,iſti զեբեթայ Zebethai.կղեմէնդոս Clemendos pro Clemēte, & ſupra in nomine Bartholomei,in quo etiam.դ.d.ſcribunt dicētes բարդուղիմէոս Bardolimeos. proferunt etiā բենետիքտոս Benetichtos pro Benedicto,& Անդոնինոս Andoninos pro Antonino. & Անդոնիոս Andonios pro Antonio : & multa alia ſimili modo ſcribunt pariter & proferunt.patet etiā Ioannis primo, vbi nos dicimus.Erat autē Philippus a Bethſaida Ciuitate Andreæ & Petri, pro Bethſaida բեդսայիդա Bedſaida ſcribunt,& Matthæi.xxi.Cū appropinquaſſent Hieroſolymis venerunt Bethphage,ibi ſcribitur. եկին ի բեդբագէ.ecin i bedbagæ. quo in nomine animaduertendum eſt non ſolum.դ.d.pro .th. verum etiā.բ.b.pro.ph.accipi.դիափսաղմա diaphſaglma, idem quod միշտ miſt,hoc eſt ſemper,vel in æternū. Semper enim fere dictionē סלה ſela, in Dauidicis pſalmis repertam.Interpretes noſtri in æternū vel ſemper interpretantur,

tantur, p qua Græci Διάψαλμα, Diapsalma, quã τοῦ μέλους ἐναλλαγὴν, tu melius enallagin, cantus scilicet immutationem vocant. Mutare quippe psallentes ibidem tonum concentus sui cõsueuerunt, neq; enim ibi finis est psalmi, sed aut sensus, aut psonę loquẽtis, aut de qua & ad quã psalmistę vatis intentio flectitur immutat. Proinde quandam enunciandi psalmi clamorosam accelerationem, dicendi, enunciãdiq; proportionatam continuationẽ significat. Vuandali quintam alphabeti sui literam. ꝺ . Deddz. appellatam habent quæ à nobis pro. d. accipienda est.

Ենովս. Եսրովմ. Եզեկիել. Եդովմ. Եփրեմ.
Enos. Esrom. Ezeciel. Edom. Ephrem.

Եղիսաբեթ. Eglisabeth. De qua Lucæ primo habemus, և Եղիսաբեթի Լցան ժամանակք ծնանելոյ և ծնաւ որդի. eu Eglisabethi Iztan zamanacch tznaneloi eu tznau ordi. hoc est, & Elisabeth impletũ est tempus pariendi & peperit filiũ. Եփրաթա Ephratha, psalm. cxxxi. Ահա լուաք զնմանէ յ Եփրաթա Aha luach znmane i ephratha. idest. Ecce audiuimus eum in ephratha. Երեմիաս Eremias, quem nos Hieremiam, Hebræos imitati, dicimus, qui nomen ipsum suis literis ita scribunt ירמיה Irmiah. Accipitur enim hæc litera, seruireque solet, ne dũ pro simplici litera. e.

verum

verum etiam pro ſyllaba.ie. vt in proxime citato nomine Hieremiæ patet, & etiam in.2.Reg.5. vbi habemus. Et abijt Rex & omnes viri qui erant cum eo in Hieruſalem. Առ եբուսացին բնակեալ յերկրին. Ar Ebuſa ztiſn bnaceal iercrin. ideſt, ad Iebuſeum habitantem in terra, ſiue habitatorem terræ. Appellant Vuandali vn decimam ſui alphabeti literam hanc Ӿ Ed. quæ pro e. nobis ſuccurrit, ſed non pro ſolitario dūtaxat.e. quin potius cum adnexo ſibi ſemper.c.& ſyllaba erit.ec.

Զզելփա.զաբովլոն.զեբ.զեբէէ.զաւրաբաբել.
Zelpha. Zabωlon. Zeb. Zebææ. Zaurababel.

զաքարիայ. Zachariai. De quo inter cætera Lucæ.i. եւ զաքարիայ հայր նորա. eu Zachariai hair nora. Et Zacharias pater eius impletus ſpiritu ſancto prophetauit &c. զեբեդեա Zebedea. De quo Marci.iii. եւ յակովբու զեբեդեա. eu iacωbu zebedea. & Iacobum Zebedei. Et Lucæ.v. ac Matthæi.x. Et puſillus ille Zacheus, De quo Lucæ.xix. habemus. Et præcurrens aſcendit in arborem Sycomorum, vt videret eū quia inde erat tranſiturus, & cum veniſſet ad locum ſuſpiciens Ieſus vidit illum & dixit զակքէ փութա

էջ զի այսօր յտան քում պարտէ ինձ ագանել. և փութացեալ էջ և ընկալաւ զնա ուրախութի ի տուն իւր. Zacchæ phutha ech zi aiſωr i tan chum partæ ins aganel, eu phuthazteal ech eu iencalau zna vrahhuthani i tun iur. Zacheæ feſtina deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere, & feſtinans deſcẽdit & accepit illum gaudens in domum ſuam. Accipitur autem hæc litera apud nos non ſolum pro.z. verum etiam pro.s. quippe quod nos dicimus Smaragdos, illi per.z. ſcribunt զմարագթոս Zmaragthos, & in hoc quoque nomine notandus eſt ſtilus Armeniorum in vſu literarum aſpiratarum tenuium & mediarum, quod & ſupra de.t.&.d. mutua viciſſitudine in pluribus dictionibus oſtẽſum fuit, in hoc quoq; nomine.d.&.th. viciſſitudo manifeſta eſt, vt etiã in alijs per ſæpe cõſiderare neceſſariũ erit. Litera p̄terea iſta, de qua in p̄ſentia ponimus exẽpla, loco etiã articuli obliquoꝝ caſuũ dictiõibus p̄ſcripta intelligit̃, & cum litera.ց.zt.&.zz. cõcurrit, vt in eius explicatione videbimus, & patet Ioan. viii. Աբրահամ հայր ձեր ցանկացաւ տեսանել զաւր իմ. Abrahã hair dser ztancazzau teſanel zaur im. Abrahã pater veſter exultauit videre vel vt videret diẽ meũ, ad զաւր zaur articulum additũ conſidera, nã Աւր Aur, vel որ or,

in recto

in recto, diem ſignificat, ſine articuli acceſſu. Sequitur ibidem. Vidit & gauiſus eſt. Dicunt ei Iudæi. Quinquaginta annos nondum habes · և զԱբրահամ տեսեր, eu zAbraham teſer, & Abraham vidiſti. Vides & tu lector ad Abraham in caſu obliquo additum articulum, literam ſcilicet iſtam, de qua nũc exempla ponimus, & licet emphaſim, articulumq; ſignificet, præponitur tamen ſæpenumero verbo, dictioni ve prędecenti nomen ad quod adnectitur, obliquũ licet nominis caſum ĩſinuet, vt in citato iam. 8. Ioã. capite habemus. Amen amen dico vobis antequam զլինելն Աբրահամ եմ ես, zlineln Abraham em es, ideſt fieret Abraham ſum ego, լինել. Linel. Quippe facere vel fieri aut eſſe ſignificat, vt ſupra credimus iam exẽpla poſuiſſe. Cui Ն. nu. n. ſcilicet additum ad finem, infinitiuum verbũ in nomen verbale conuertit, vt ſcilicet (ſi modo ſeruato latini ſermonis candore dicere poſſumus) ſic dicamus, ante exiſtentiam Abrahę ſum ego. Vt cunq; igitur additum ſit elementum hoc, articuli vicem obtinet. Cæterum ait Propheta Dauid ĩ pſalmo, cxix. զմեղս ատեցի և անարգեցի և զօրէնս քո սիրեցի։ Zmegls atezti eu anargezti eu zωrens cho ſirezti, Iniquitatem odio habui & abominatus ſum: & legẽ tuã dilexi. Lex quippe

in nominatiuo

in nominatiuo աւրէնս vel աւրէնք aurens vel au-
rench dicitur, vt in prædicto psalmo. Concupiui salu
tare tuum domine. Եւ աւրէնք քո խաւսք իմ էին.
eu aurench cho hhausch im ein. Et lex tua meditatio
mea est. Nota etiam in hoc loco vicissitudinem .o. &
աւ, au, vt supra etiam notatum fuit, nam siue օրէնս,
siue աւրէնս scripseris, legem intelligis. Եթէ ոչ
օրէնք քո, ethæ oz wrēch cho. Nisi quod lex tua me
ditatio mea est. psal. cxix. Etiam մեղս, megls, in re-
cto, est iniquitas, & iniustitia, cum aditione literæ. զ .z.
erit in obliquis. Si adiectiuũ præponatur substantiuo:
tunc articulus adiectiuo dũtaxat præponitur, vt զար-
ժանին եպութե. zarxanin episcoputhene. Dignum
episcopatu. Si vero sequatur proprium nomen, pro
prio etiã nomini addi solet, vt զնիկօղաոս ցուցեր
զքո պաշտօնեայն, znicolaos ztuzzer zcho pasto-
neain. Nicolaum ostendisti tuũ famulũ. Et aliquãdo
soli adiectiuo præponitur in principio orationis po-
sito etiam proprio sequẽte nomine, alio ve adiectiuo cum
pronomine affixo, vt Deus qui beatum Nicolaum Ponti-
ficem

ficem tuū. զերանելին Նիկօղաոս քահանաապե-տն քո. Zeranelin Nicolaos chahanaapetn cho. Vel etiam ſine affixo pronomine vt ſi Diui Ambroſii orationem Armenice his verbis dixeris.

Ա͠ծ որ ժողովրդեան քում յաւիտենական
Aſtuzt or zoglωrdean chum iauitenacan
Deus qui populo tuo æternę

փրկութ͠ե զերանելին Ամբրոսիոս սպասաւոր
phercuthene zeranelin Ambroſios ſpaſauor
ſalutis beatum Ambroſium miniſtrum

հատուցեր պարգեւեա աղաչեմք զի զոր
hatuzter pargeuea aglazemch zi zor
tribuiſti, præſta quæſumus vt quem

վարդապետ կենաց ունեաք ի յերկրի.
vardapet cenazt vneach i iercri
doctorem vitæ habuimus in terris

բարեխօս ունել արժանացուք ի յերկինս.
barehhos vnel arxanaſzzuch i iercins.
interceſſorē habere mereamur in cœlis.

In præſcripta depræcatione & aliis ſuperius adductis ſi ſapis o lector comprehendere poteris, quod de litera iſta, articuli vices obtinente: iam diximus.

Եսաւ. Եմաթ. Եսայի. Եղիայ. Էլ. Էլի. ա̃ծ.

æſau. æmath. æſaii. ægliai. æl. æli. aſtutz.

իմ,im. Nota quod nomē. Էլ. æl. idē eſt quod aſtutz, ideſt Deus. Էլի. æli. vero idē eſt quod aſtutz, im, quod eſt Deus meus, Եփեմեա. æphemea. quā nos Euphemiam dicimus. Եգիտիոս. ægitios. nos Egidiū profetimus, quoi nomine tenuis pro media. տ. t. ſcilicet pro դ. d. (vt ſæpe alias) ponitur. Եմաւուս, æmauus. De quo apud Euangeliſtam Lucam, cap. 24. Et ecce duo ex illis ibant ipſo die in Caſtellum quod erat in ſpacio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalē. Անուն նորա Եմաւուս, Anun nora æmauus, nomen eius Emaus, Litera iſta vt plurimum, aut pro diphthōgo. æ. aut pro. e. producto, accipienda eſt. Proinde etiam apud Hebræos אל el, pro Deo, cū zere ·· pūcto lōgo ſubſcribit. Iſtius vero elemēti pronunciatio media eſt inter. a. &. e. vt de puncto ſegol ∴ literæ ſubſtrato, q de grāmaticis Hebręorum tractāt pceptionibus, aſſeuerāt. Et licet ſegol oppoſiti tēporis nota ſit tēpori zere, breue nimirū tēpus lōgo aduerſum, huius tn̄ literæ enunciationis ſpiritus producitur, viſq; eius longa, ſiue (vt Hebræorum more loquar) גדלה gedola, magna ſcilicet eſt.

Ը. ie. litera iſta fere ſemper ſyllabæ vicem obtinet, & raro aut nunquam alias præcedit literas, quā. ղ. z. aut

aut.ն.n.aut.մ.m.aut.ս.s.vel.ղ.gl. & si ante.է.e. aliã ve inueniatur vocalem, tunc pro simplici.i.quando conso nantis supplet locum inter vocales intelligi debet. Exēpla passim obuia erunt legētibus Armenica, videtur enim sem per paratum esse elementum, vt pro scribētis arbitrio addi queat, nam զչէզ zchez. Te, significat. Cui sæpe etiã litera ista additur, & fit ըզչէզ, iezchez, nec tamē significatũ mutat. Et ընդ, iend, per, cum, sub, cõtra, & aduersus, ըստ, iest, iuxta, secundũ, propter: syllabicæ adiectiones sunt, vltra id quod litera ipsa (vt dictũ est) seruilis sit: psalmo.cxix. ըստ ողորմութե քում կե= ցո զիս. iest oglormuthene chum cezto zis. Secũ dum misericordiam tuam viuifica me. Porphirius vbi tractat de specie. ըստ որում ասի նահ տեսակ ար= ժանի գոռոզութե. iest orum asi, nahh tesac arxani gorhozuthene. Secundũ quod dicitur. Prima species digna est imperio, seu commendatione. psalmo.cxlvi. ընդունի զհեզս տէր. ienduni zhezs tear. Sucipi ens mansuetos dominus. psalmo. cxliiii. Եւ կանգնէ զամ կործեալս. eu cangne zamenezto gloieaio. Et erigit omnes elisos. psalmo.135. vbi dicitur. Et eduxit

iſrael. ընդ մէջ նորա . iend meſch nora. per me=diũ eius. Et ընկղմեաց զփարաւոն և զզօրս իւր ի ծով կարմիր. iencglmeazt zpharauon eu zzors iur i tzou carmir. Excuſſit ſiue ſubmerſit Pharaonẽ & virtutem, vel exercitum eius in mari rubro. pſalmo cxl. ընդ մարդս որ գործեն զանաւրէնութաի. iend mards or gortzen zanaurenuthai. Cum homi=nibus qui operantur iniquitatem. ըմբոշխնել iem boshhnel. quod eſt ընդունել կամ մաշել . iendunel cam maſcel. Contingere, ſuſcipere, accidere: exterere, tabeſcere. pſal. cxix. ընբոն. Inbon. idẽ quod նման . nman, hoc eſt idem vel ſimile, illum vel eum. ընդ սոաւ . iend ſoau, ſub hac, apud Porphirium, & ibidem ընդ միմեամբք . iend mimeambch. Subal=terna, etiam ibi. որ ընդ ինքեամբեն . . or iend in=cheamben. ideſt. Quæ ſub ſe poſita ſunt. Et apud Euan=geliſtam, vbi habemus. Maius his videbis. Armenica inter=pretatio habet. Թէ ըսեւս քան զայս տեսցես . thæ ieſeus chan zais teſztes. quæ verba græcus interpres μέιζω τόυτων ὄψεις, Maiora his videbis. ըզսապ. iezſap.

Calorem,

Calorẽ. ըղձիւ. ieglaiu. Supplices. ըզպանծալոյն. iezpanzzaloin. Gloriosi. ըմպիցէք. iempiztech. Bibetis. զըբարեկամս. ziebarecams. Amicas, & beneuolas. մեռեալըն մարդ. մարդ ասել. merealien vel merealin mard, mard asel. Mortuum hominem, hominem dicere, apud Porphiriũ. Ex prædictis adductis paulo ante exemplis istius literæ. Ը. ie. vsum, quãdo scilicet pro simplici litera. i. aut pro syllaba. ie. accipi debeat, quibusq; cum literis cõnecti queat, & quo nam modo dictionibus pponi, aut intra dictiões ĩfulciri, vel etiã cũ adiectiões nihil releuãtes, sed ornatus dũtaxat gratia sæpenumero addant, vt repletiuæ particulæ apud Græcos, clarũ esse arbitror.

Ը Թարա. Թամար. Թեկուէ. Թեման. Թարսիս.

Thara. Thamar. Thecuæ. Theman. Tharsis.

Թաբովր. Թովմաս. Թեկլա. Թեբայեցի.

Thabωr. Thωmas. Thecla. Thebaiezzi.

ideſt Thebanus, vt apud Porphirium. Պինդարոս Թեբայեցի. Pindaros thebaiezzi. Pindarus thebanus. Թեսբացի կամ Թեզբացի. Thesbazzi vel thezbazzi. Tesbiten. vt Malachiæ. iiii. Ecce ego mittã ad vos. զեղիա Թեզբացի. Zeglia thezbazzi. Eliã thesbiten, antequã veniat dies domini magnus. Vides in hoc quoq; nomine literam. s. & z. confundi, alteramq;

pro altera vsurpari, quod & in superioribus dixisse credimus. Simili quoq; modo & aspirata præsens litera vicissim ponitur pro tenui, vt cernere licet apud Ioannem cap. 10. Et alias oues habeo quæ nō sunt. յայսմ գաւթե. Iaism gauthe. Ex hoc ouili. Et paulopost sequitur. Et fiet մի հաւտ և մի հովիւ. mi haut eu mi houiu. Vnū ouile, & vnus pastor. Ecce in vno ouilis nomine, ne dū aspirati. թ. th. elementi, & tenuis. տ. tun. t. scilicet vicissitudinem. Verum etiam. գ. g. &. հ. h. mutuam cōmutationem, quam apertissime dignoscimus. Id quod & in aliis nō paucis compræhendere licet. Թագաւորն թագաւորաց և տեարն տերանց. Thagauorn thagauorazt eu tearn teranzt. Rex regum, & dominus dominantium. Prima Thimo. vi. Թագաւորեսցէ տ̅ր յ̅ն. Thagauoreszt tear iauitean. Regnabit Rex in æternū. psalmo. cxlv. Թագաւորն խաղաղարար մեծագործեաց. Thagauorn hhaglaglarar mezzagorzzeazt. Rex pacificus magnificatus ē, cuius vultum desiderat vniuersa terra.

Զողովուրդ որ շրջէր ի խաւարի ետես զլոյս մեծ. Zoglwurd or sarquer i hhauari etes zlois metz.

metz. Populus qui ambulat in tenebris, vidit lucẽ magnam. Esaiæ. ix. ժողովս. goglωs. Congregatio. psalmo. cx. In consilio ուղղոց ի ժողովս. Vglglozt i goglωs. Rectorum vel iustorum, & congregatione. ժողովեցէք նախ զորոմն. Goglωeztech nahh zoromn. Colligite primum zizania. Matthæi. xiii. & in psalmo. xxi. Ego sum vermis & non homo, obprobrium hominum. & abiectio. ժողովքդոց. Zoglωchdozt. Plebis. ibidem և ժողովք. eu goglωch. Et conciliũ malignantium obsedit me. Et Matthæi. xxvi. Ite in ciuitate ad quemdam & dicite ei վարդապետ ասէ, ժամանաք իմ մերձեալ է. Vardapet asæ, zamanach im merssealæ. Magister dicit, tempus meum prope est. Pro quibus autem literis elementum hoc nobis deseruiat in alphabeti descriptione dictũ fuit.

Իսահակ.	Իսաքար.	Իսրաէլ.	Իսմաէլ.
Isahac.	Isachar.	Israel.	Ismael.

A quo formatur nomẽ իսմաէլացիք, ismaelaztich. Ismaelitę. Cum hac litera significamus, & per eam intelligimus. a. ab. ex. de. inter. in. per. vt habemus in psalmo. 1 1 9. Principes persecuti sunt me. իշխանին, այլ ի բանից կոց.

կոչ. Inanir ail i baizt chozt. Gratis vel inaniter, & a verbis tuis formidauit cor meũ. Hinc arbitrarer a Cicerone & a nostris vsurpatũ esse, vt dicamus inanis, inane, inaniter. Quid enim aliud significat Hebraicũ verbum חנם hhinnam, quam frustra superuacue sine causa incassũ vane & inaniter, quod ab Armenis dicit̃ ինանիր. Inanir. a Chaldæis & Syris . ܣܪܝܩܐܝܬ Sriquoith. Arabice . باطلا Batla, vel Batlan. Et Ioãnis primo. Verbum caro factũm est. Եւ բանն կեցաւ ի մեզ . eu bnaceztau i mez . Et habitauit in nobis vel iter nos. Et Paulus ad Hebræos. 1. Multifariã multisq; modis, olim խօսեցաւ ած հարցն մարգարէիւք. ի վերջին աւուրս յայսոսիկ խաւսեցաւ ընդ մեզ որդւովն . hhoseztau astuzt harztn margareiuch. i verscin auurs iaisosic hhauseztau iend mez ordωn vel ordoun. Locutus est Deus patribus in prophetis vel p prophetas. In nouissimis diebus istis locutus est cum nobis vel nobiscum in filio vel per filium. In his Pauli verbis hhoseztau, & hhauseztau, nota charissime mutuam diphtõgi. au. &. o. aypyun literæ vicissitudinem, & syllabam. iu. positam seu melius interpositam in fine dictiõis margareiuch, inter է. e. & . ք. ch, quia per eã intelligere oportet, in, vel, per.

Nam

Nam մարգարէք,margarech,per additionē literæ .ք. ch,pluralis fit numeri,& ĩterpositio illa syllabæ .իւ.iu. præpositionem in,vel per,insinuat. վերջին. verscin, Præterea dictio vltimos extremos nouissimosq; significat. Litera vero.ի,i præposita.in.denotat. Cæterum nõ te præ tereat modus loquendi, iend mez, cum nobis, quod nos dicimus,nobiscum. Demum considera quod dictio,ordi, filium significat,& per apheresim extremæ literæ .i. & adi= ctione syllabæ .ովն:ան,vel oun,vtroque enim modo proferri potest,& subintelligimus in filio vel per filiũ. Paulus quoq;, ad Titum, capitulo tertio. Cum autem (inqt) benignitas & humanitas apparuit saluatoris nostri. ոչ ի գործոց արդարութեան զոր արարաք մեք. os i gordhozt ardaruthene zor ararach mech. Nõ ex opi= bus iustitiæ quę fecimus nos. psal. 1 0 9. Virgã virtutis tuæ emittet քեզ տէր ի սիոնէ.chez tear i sione. Tibi do= minus ex syon,psal.cxi. In memoria æterna erit iustus, ի համբաւէ չարէ նա մի երկիցէ. I hambauæ za= ræ na mi ercizte. Ab auditiõe mala ꝑtinus nõ timebit. Et psal.cxxix. Deprofundis clamaui ad te dñe. ի խորոց կարդացի առ քեզ տէր. I hhorozt cardazti arh chez tear. Et ĩ eodẽ ps. ի պահէ առաւաւտու,I pahæ arauautu. A custodia matutina vsq; ad noctẽ speret israel in domino

in domino, իլէլ ի տեար: Israel i tear, Et in multis aliis sacræ scripturæ locis istius literæ.ի.i.vis patet,nã seruile & addititium elementum est,quandoquidem in fine multarum dictionum additum obliquum ostẽdit casum. vt Ամբրոսիոս.Ambrωsios,Ambrosius.ամբրոսիոսի.Ambrωsiosi: Ambrosii. Et in multis aliis similibus.In fine quoque infinitiui verbi additum resoluit illud in gerundium, vt apud Aristotelem in secundo (ni fallor)Periermenias: քանզի ոչ է.զոչն ամէնայն մարդ ասելի. Chanzi oz æ, zosn amena in mard aseli,idest.Quandoquidem non est,non omnis homo dicendum.Et in eodem libro,Հայցելի է, haizteli æ, Aspiciendum est.& գնելի է.gneli æ, Ponendum vel constituendum est.Nam ասել. asel: Dicere,Հայցել.haiztel,Aspicere.Et գնել.gnel. Ponere vel constituere significat.

Լորենցիոս. Lorenztios, Լամպերթոս. Lamperthos. Լէոնարտոս. Leonartos:

Լոթովիկոս.Lothouicos,լոյս,vel լոյսն. Lois vel Loisn;Lux vel lumẽ.լուսաւորէ. Lusauoræ,Lucẽs

est.

est. լուսոյն, Lusoin. Lumine. լինել. Linel. Fieri. լի, Li. Plenum. Omnia ista sunt in capitulo. 1. Ioannis Euangelistæ. Et apud Lucam capite. 12. habemus. Propterea quia quodcunque dixeritis in tenebris. լսելի լիցի ի լոյս. Lseli lizzi i lois. Audiendum erit in lumine. psalmo. xxi. Aruit tanquam testa virtus mea. եւ լեզու իմ. eu lezu im. Et lingua mea adhæsit faucibus meis. Լերինք գելբուայ. Lerinch gelbuai. Montes gelboe. Nec ros nec pluuia cadat super vos. 2. Regum. 1. In hanc literam vt plurimũ finiũt infinitiua verba. vt Marci. ii. Quid est facilius ասել. Asel dicere. Matthæi. v. Nolite putare quia veni soluere legem aut Prophetas. ոչ եկի լուծանել այլ լնուլ. oz eci lutzanel ail lnul. Nõ veni soluere, sed adimplere. Infinitiuum sanè verbum, vt plurimum in se ipsum resoluitur, vel in gerũdium aut gerundiuum (si dicere fas est) participium cum præpositione ad, & applicatur casibus & numeris, vt patet in psalmo. cxl. պատգարել զպատգարս մեղաց. Patgarhel zpatgarhs meglazt. Excusare vel ad excusandum, aut ad excusandas excusationes peccati. Et postquam infinitiui facta est mentio, illud nequaquam prætereundum censui, quod plerũq; infinitiuo præponit' litera. բ. b. vt Marci cap. xiii. patet բառնալ. Barhnal. vt tollat. & առնուլ. Arhnul, tollere. In eodem capite. Et qui in agro nõ reuertatur

tatur

tatur retrorsum tollere vestimentū suum. Et in hoc quoq; loco animaduertendum est, quod litera illa. b. infinitiuo addita, vt iam dictum fuit pauloante, de infinitiuo in gerundium resoluendo, eūdem effectū operatur in hoc infinitiuo բառնալ. Barhnal. Resoluit quippe ipsum, in tollens ad tollendum, & vt tollat.

Խրիսոգոնոս. Hhrisogonos, quem nos Grisogonū dicimus. Խոյ. Hhoi, Aries. Խեցգետին. Hheztgetin, Cancer. Խայթոց. Hhaithozt. Aculeus. Խոնարհ. Hhonarhs. Humilis. Խաղաղութի. Hhaglagluthai. Pax. Psalmo. cxlvii. Qui posuit fines tuos pacem, vel ի խաղաղութեն. l hhaglagluthene. In pace. Խնդրեցէք տր մինչ գտանիլ կարէ կոչեցէք զնա մինչ մերձն է. Hhendrezzech tear mins gtanil carae coseztech zna mins merssan ae. Querite dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. Esaiæ. lv. Խնդրեցէք նախ զարքայութեան այ և զարդարութեան նորա. Hhendrezzæch nahh zar chaiuthai astuztai eu zardaruthain nora. querite primū regnū dei, & iustitiā eius. Matthæi. vi. Խըխն Հականն. Hhiehhnscacann. Hinibillis, & Խըխըն Հական ձի.

Hhiehhien-

Hhiehhienſcacā tſi, Hinibillis equus, apud Porphiriū, & խաժ ակնութի: Hhaxacnuthai. Naſi curuitas, apud eundem. Ioannis. xix. Et illi clamabant tolle tolle eū, և հան զդա ի խաչ. eu han zda i hhaz. Et affige eum in cruce. Et paulopoſt. Ego Regem veſtrum, ի խաչ հանիցեմ. I hhaz haniztem. In cruce affigā. խաչ. Hhaz. Enim crucem ſignificat. Quam beatus Andreas Apoſtolus cum perueniſſet ad locum vbi crux ipſa præparata erat, ſalutauit dicens. ողջլեր խաչ պատուական. Oglzler hhaz patuacan. Salue crux præcioſa: ſuſcipe diſcipulum eius qui կախեցաւ ի քեղ քս̃ վարդապետն իմ. Cahheztau i chez chriſtos vardapetn im. Pependit ī te chriſtus magiſter meus. Et ով երանեալ խաչ իվաղն ջուց ցանկա-ցեալ և այժմ տարփացելոյ հոգոյն նախապա-տրաստեալ. ω eraneal hhaz iuaglnzuzt ztancazteal eu aigm tarphazteloi hogojn nahhapatraſteal. O bona vł beata crux, diu deſiderata, & iam concupiſcenti animo prę parata. Vuandali ſimplicem aſpirationem, ſed nec fortem in ſuo alphabeto habet, ſed dumtaxat literas duas aſpirationē ſemper adnexam habentes in ſuo alphabeto adſcribūt.

Quarum prima est. Գ .Geth.quæ pro.gh.semper acci pitur,& est tertia in ordine literarum alphabeti. Secũda est .Ծ .Ohh.quinta decima alphabeti litera,& pro.oh.cum aspiratione adnexa semper scribitur.

Ծեծեին. Tzetzæin. Percutiebant. Matthæi.xxvii. Acceperunt arundinẽ & percutiebãt caput eius. Et Lucæ xxiii.vbi dicit.Stabant & omnes. ծանօթքն նորա. Tzanωthchn nora. Noti eius a longe. Ioãnis.xix. Sciẽs Iesus quia oĩa cõsumata sunt.ասէ ծարաւիեմ. Asæ tzarauiem.Dixit sitio,vel sitiens sum. ծանեա զի առնես տէր. Tzanea zi arhnes tear. Cognoui quoniam sumet vel faciet dominus iudiciũ inopis.Psalmo cxxxix.ծանեար.Tzanear.Cognouisti.Psal.cxxxviii. ծանեար ապա հայր. Tzanear apa hair.Cognouit ergo pater,qa hora illa erat,ĩ qua dixit Iesus filius tuus. կենդանիէ.Gedaniæ.Viuit vel viuens est. Et Mat.x. ծառա չար.Tzarha zar. Serue nequã omne debitũ dimisi tibi.Propterea qa rogasti me.Nõ ne ergo oportuit,& te ողորմել ծառակցին քում. Oglormel tzarhaczzin chum.Misereri cũ serui tui,sicut & ego tui misertus sũ.ծիծաղի ծիծաղելոյն ծիծաղական

Tzitzagli

Tzitzagli,tzizaglelωn,tzitzaglacan.Rideat,ridens,risibi=
lis,vel risibile,apud Porphirium.Et Apocalipsis.7.Noli
te nocere terræ և ծովու և ոչ ծառոց . eu tzωu
eu oz tzarhozt.Et mari neq; arboribus quo ad vsq; signe
mus.ծառայս այ̃. Tzarhais astutzai. Seruos dei in
frontibus eorum.ծակեցին զձեռս իմ̃ զոստ.Tza
cezzin ztserhs im eu zost.Foderũt manus meas & pedes.
Psalmo.xxi.ծագեաց.Tzageazt.Exortum est in tene
bris lumen rectis corde.psalmo.111.

¶ կային.կայնան.կայիափա.կարմեղոս.կադես.
Caijn. Cainan. Caijapha. Carmeglos. Cades.
կուրբան.Curban.De quo Matthæi.xxvii.Non licet
mittere eos ի կուրբան. I curban.In corbonã. Ibidẽ.
Et venerunt in locum nominatum golgotha, qui locus
կառափելոյ.Carhapheloi. Caluariæ.կեփաս. Ce=
phas.De quo Ioãnis primo.Intuitus autẽ eum Iesus dixit.
դու ես սիմոն որդի յոնանու դու կոչեսցիս կե-
փաս որ թարգմանի պետրոս . Du es Simon ordi
Iωnanu du cozesztis Cephas or thargmani Petros.Tu es
Simon filius Ioanna,tu vocaberis Cephas,quod interpre
tatur Petrus. Et Paulus.i.ad Corinthios.xv. և թէ
երևեցաւ կեփայի . eu thæ ereuezzau cephaii . Et
quia visus est cephæ,& post vndecim. Ioannis.19.Non
habemus

habemus Թագաւոր բայցի կայսերէ. Thagauor baizti Caiſeræ. Regem niſi Cæſarem. Lucæ. ii. Exiit edictum յ Աւգոստոս կայսերէ. I Auguſtos Caiſeræ. Ab Auguſto Cæſare deſcriptionis ſumendæ in vniuerſo orbe. Hæc prima deſcriptio facta eſt a Præſide Ասորոց կիւրենեայ. Aſorozt ciureneai. Siriæ vel Aſiriæ cireneo, aut cirino, Matthæi. xxii. Marci. xii. Lucæ. xx. տուք ապա զորս են կայսերն կայսեր և զորս են ա̂յն ա̃յ. Tuch apa zors enn Caiſern Caiſer eu zors en aſtuztain aſtuztai. Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſũt Dei Deo. կալլիաս. callias. կիկրոպեանքն ի կիկրոպեա. Cicropeanchn i cicropea. Cecropidæ a Cecrope. De quibus apud Porphiriũ. Ioã. vi. Et cũ aſcendiſſent nauim venerunt trans Ծովուն ի կափառնաւում. Tzωun i capharhnauũ. Mare capharnaũ. De quo et Luc. vii. Եմուտ ի կափառնաւում. Emut i Capharnaum. Subiit in Capharneum. կղէոպաս. Cglæopas, quē nos Cleophas appellamus. Lucæ. 24. vbi habemus, Reſpõdit vnus ex illis, cui nomen eſt Cleophas. Matthæi. x. Iacobus

Alphei

Alphei, & Lebæus, qui dictus est Thadæus. սիմոն կանանացի. Simon cananazzi. Simon cananeus. Matthæi. xvi. Et venit Iesus ի կողմանս փիլիպպեա կեսարեայն. I coglmans Philippea Cesareain. In partes Philippi Cæsareæ. կութին. cuthin, Lac significat, De quo habemus in prima Petri, cap. 2. Sicut modo geniti infātes, & sine dolo: կութինն փափագիցէք. cuthinn phaphagizzech. Lac cōcupiscite. prima Corithios. 11. & Matthæi. xxvi. Accepit Iesus panem benedixit և կոտրեց. eu catrezt. Et fregit, & dedit discipulis, & ait. Առէք կերէք այսէ մարմին իմ. Arhæch ceræch aisæ marmin im. Accipite comedite, hoc est corpus meū. կիկիլիեա կուսին և վկային. Ciciliea cusin eu vcain. Cicilia virgo & Martyr. Cuius dū ista dictamus festa dies agitur, de qua cātat ecclesia. իյերգելն նուագարանացն կիկիլիեա երգեր տն ասելով. եղիցի սիրտ իմ անբիծ զի մի յամօթեղէց. Iiergeln nuagaranaztn Ciciliea erger tearn aselω. eglizzi sirt im anbidh zi mi ianωtheglezt. Cantantibus organis Cecilia cantabat domino dicens. Fiat cor meum immaculatum, vt non cōfundar. De qua nec immerito Vrbanus Papa, cum ad illū Valerianum spōsum misisset dixit, Cecilia famula tua

domine

domine, quasi apis tibi argumentosa deseruit, quæ verba Armenice hoc modo exprimi possunt. կիկիլիա աղախին քո տր̃ որպ̃ մեղու· քեզ յանդիմանօրէն ծառաեաց. Cicilia aglahhin cho tear orpisi meglu chez iandimanωren tzarhaeazt. կլեմենդոս. Clemẽdos. Clemẽs Papa. Postquẽ sequitur iclyta կատարի=նա կուսին և վկային. Catarina cusin eu vcain. Caterina virgo, & martyr. De qua quidam cecinit dicẽs,

Virginis eximiæ Caterinæ martyris almæ.
Festa celebrare, da nobis Rex pie Christe.

Quæ carmina Armenicis verbis, ita exprimi possunt.

կուսին պանծալոյ կատերինեա վկային սրբոյ.
զտօնս առի կատարել տուր մեզ արկայդ· ք̃ս·
գթացեալ.

Cusin pandhaloi Caterinea vchain surboi.
Ztωns arhi Catarel tur mez archaid Christos gthazteal.

Ecclesiasti, xxiiii. Et quasi զկիպրի. Zcipri. Cipressus in mõte syon, quasi palma exaltata sum, ի կադես. i cades. In cades. Ioannis. xxi. Erant simul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur didimus. Et nathanael որ ի կանա գալիլեացոց. or i cana galileaztozt. Qui a

cana

cana galileæ, & filii Zebedei : կարողոս. Caroglos. Carolus. a կարողութաի. Caroghuthai, ideſt, Potẽtia deriuatur. Paulus ad Epheſios. vi. De cætero fratres confortamini in domino, և կարողութաի զաւրու-թենե նորա, եւ զգեցարուք զսպառազինութաի ածի ։ զի կարող լինիջիք կալ ընդ դեմ հնար-ից սատանայի. eu Caroghuthai zauruthene nora, eu zgeztaruch zſparhazinuthai aſtuztai, zi Charogl li-nizich cal iend demhnariztſatanaij. Et potẽtia virtutis eius & induite armaturam Dei, vt potentes ſitis ſtare aduerſus inſidias ſathanæ. Iſta beati Pauli verba à nobis hoc ĩ loco ad-ducta ſunt, vt Carolus inuictiſſimus Imperator noſter in cordis ſui penetralibus inſerta, Առէսցէ զսպառա-լինութաին աստուծայ զի կարող լինիցի. Ar-heſztæ zſparhalinuthain aſtuztai. Zi Carol linizti. Accipiat armaturã Dei, vt potens ſit reſiſtere improbitati perfido-rum aduerſariorum, & barbaris hoſtibus, & fidei Chriſtianæ inimiciſſimo Othomano, quod facillime (meo quidẽ iuditio) efficiet. Si զկեցեալ զոճհն արդարութե-նե, և հագուցեալ զոտս պատրաստութաբ աւե-տարանին խաղաղութենե. Zceezteal zrhahn arda-ruthene, eu haguzteal zots paraſtuthab auetaranin

 hhagla-

hhaglagluthene. Indutus loricam iuſtitiæ, & calciatus pedes in præparatione Euangelij pacis. Vere inquam illius pacis qua cum depoſitis odijs, & vindicandi cupiditate refrigerata, Chriſtianiſſimos Reges amplexetur, nec cęteros Chriſtiani nominis caractere inſignitos ſpernat, quin & illos, & alios Romano Impio ſubditos, ad ſui beneuolẽtiã trahat, nec patiať ab exercitu, cæteriſq; iuri redũdo p̄fectis tyrãnice, ac ſpretis ſacratiſſimis legibus vexari, rapinas bonorum, virginum raptus, inceſtuſq; & ſubiectorum cedes, atq; tormenta publicis arcẽda Imperialibus edictis prohibuerit, pietatem & manſuetudinem, potius quam ſæuitiam exercendam curauerit.

¶Հեղի. Հուբէլ. որ թարգմանի մեծ աստուծ,
Hegli. Hubel. or thargmani metz aſtutz,
Heli. Hubel. qđ interpretať magnus Deus.

Հոմերոս. Հերակլեանք. ի Հերակլեա. Հոմասեռ:
Homeros. Heracleanch. I Heraclea. Homaſerh.
Homerus. Heraclienſes. ab Hercule. Homogenea.

Հիլոն. Հետևակն. Հետևակէ մարդ. Հետևակին
Hilon. Heteuacn. Heteuac æ mard. Heteuacin.
Hilum. Greſſibile. Greſſibilis eſt homo. Greſſibilis

զբան է. Zban æ. Ratio eſt. Ab Homero ad ratio eſt, omnia apud Porphirium reperiuntur. Et hic notanda eſt articuli. z. metatheſis, nã præponi debebat dictioni. heteuacin. quæ genitiui caſus eſt, per additionem. i. inter. c. &. n. quandoquidem & heteuacn, quód greſſibile ſignificat nominatiui ẽ caſus. Bã, ratio, igiť zheteuacin, greſſibilis, æ, eſt,

Clare

Clare itaq; patēs ipſa articuli metatheſis cōſtat, quæ & ſępe alias fit. Հերովդես. Herωdes. De quo Act. xii. Miſit dominus angelum ſuum: & eripuit me de manu Հերովդէի. Herωdæi. Herodis. Matthæi. ii. Cū natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iudæ. յաւուրս Հերովդէի արքայի. Iauurs Herωdæi archaii. In diebus Herodis Regis, ibi multoties nominat Herodes. Et Marci. 6. Ipſe enim Herodes miſit & tenuit Ioānem, & vinxit eum in carcerem վասն զ Հերովդիա. Vaſn z Herodia. Propter Herodiadem vxorem Philippi fratris eius. Հեղենա մայրն կոստանդինոսի. Helena mairn Coſtādinoſi. Helena mater Conſtantini. Cōſueuerunt etiam Armeni in multis dictionibus ab. ռ. rh. vigeſima octaua alphabeti ſui litera, tam apud nos, quam apud Græcos incipientibus, iſtam aſpirationis literam præponere, vt Հռափայէլ. Հռագուէլ. Հռութ. Հռեբեկա.
Raphael. Raguel. Ruth. Rebeca.
Հռամա. Rama. De qua ī dicto cap. Matthæ. ii. Vox in rama audita eſt, ploratus & vlulatus multus Հռաքէլ. Rachel. Plorās filios ſuos, & noluit cōſolari quia nou ſunt. Roſam præterea quā Græci ῥόδον, Rodon appellāt.

Quam quidam Հոռդոն. Rhodon. Armenicis literis ſcripſit, licet apud illos Roſa վարդ. Vard. dicatur, vt Eccleſiaſtici. xxiiii. Et quaſi զտունկն վարդենոյ ի երիքով. Ztucn vardenoi i erichω. Plantatio roſæ in hierico. Հեթանոսք. Hethanoſch. Gentes. Eſaiæ. lxii. Videbunt gentes iuſtum tuum.

¶ Ձայն. Xain. Vox. De qua in pſalmo. xxviii. In quo multoties habemus ձայն տեառն. Xain tearn. Vox domini. Et Eſa. lxvi. ձայն բառբառոյ ի քաղաքէ. ձայն ի տաճարէ. ձայն տեառն հատուցանէ զհատուցումն հակառակորդաց. Xain barhbarhoi i chaglachæ. Xain i tagaræ. Xain tearn hatuztanæ zhatuztumn hacarhacordazt. Vox clamantis in ciuitate. Vox de templo. Vox domini reddentis retributionem inimicis. Idem Propheta cap. xl. ձայն բառբառոյ յանապարտի. Xain barhbarhoi ianaparti. Vox clamãtis in deſerto. Ձեռն. Xerhn. Manus. pſal. cxix. In quo multoties idem repetitur nomen. Ձուկն. Xucn. Piſces. Ezechielis. 47. Et omnia in quibus ſuperuenerit torrens viuent & erunt illic տձուկն բազում յոյժ. Txucn bazum ioiz. Piſces multi nimis. Et Ioãn. 21. Dicit eis

eis Simon Petrus երթամ ձուկնորսալ. Ertham Xucnorſal. Vado iterum peſcari. Nam ձկնորսքն. Xacnorſchn. Piſcatores. Lucæ. v. Cæterum ձանձել. Tſanxel. idem eſt quod առնուլ. arhnul. hoc eſt ſumere, & լամբել. Lambel. Capere vel accipere, & ձաձի. Tſaxi. idẽ quod առնու. Arhnu. hoc eſt ſume vel accipe. ձիր. Tſir, quoque idem quod պարգև կամ շնորհ. pargeu cam ſcnorh. hoc eſt præſta aut concede. Litera iſta ſimilis eſt quartæ alphabeti Vuandalorum literæ quæ. . Tzeds. vocatur, & pro. ts. accipitur. Necnon & vndecimæ. . quæ. eſſe. appellaẽ, & nobis geminatum. ss. repreſentat. Quinetiam & vigeſimæ. quæ. Kecſe. dicitur, &. x. nobis ob oculos ponit.

ղլամեք. ղովտ. ղաբան. ղեուի. ղոբենա.
Glamech. Glωt. Glaban. Gleui. Globena.
ղոբնի. ղաքիս. ղորէոս. ղուկաս. ղազարոս.
Globni. Glachis. Gloræos. Glucas. Glazaros.

De quo Ioannis. 11. Hæc eſt Maria quę vnxerat dominũ vnguento, & exterſit pedes eius capillis ſuis, cuius frater ղազարոս հիւանդ էր. Glazaros hiuandær. Lazarus infirmabatur, vel infirmus erat. In quo capite multoties nominatur Lazarus. ղեբէոս. Glebæos. De quo Matthæi. 10. Iacobus Alphei, & Lebæus, qui dictus eſt Thadæus.

dæus. Nō ꝑtereūdū arbitror, qđ litera iſta licet à nobis in ꝑdictis noībus p.g. &.l. in latina eorū expreſſione ſcripta fuerit, illius tñ literæ ꝓlatio, ita intelligenda eſt, vt g. nō fortiter ꝑſonet, ſed eo mō vt vix ꝑcipi queat, an ipſum .g. præcedat .l. Proinde ī eius ꝓlatione linguæ apex ad oris fornicē ſuſtolli debet & applicari, aut ſanè cū illo īferiores dētes, dū os apimus, ſunt acriter & obnixe ꝑcutiēdi, atq; lingua īterim ſurſum arcuāda, & tum demū vox promēda, dictioq; ipſa proferenda. In cuius quidem enunciatione ſyllabam gli. pro litera illa leniter exprimere videberis, & Gliaban, Glieui, Gliazaros, auribus percipies, vt apud Græcos ferè ſemper in Athicæ pollitioris, ellegantioriſq; linguæ enunciatione cognoſcimus, quoties poſt .λ. lambda, ſequitur .ι. iota, ſiue etiam diphthongus .ει. epſylon iota, aut .η. ita, aut .υ. ypſilon, vocali præſertim dictum lambda præcedente, vt ὁμιλία, homiglia, quam nos quoq; homeliam latinæ ſcribimus. διάλειμμα, diagleima, interuallū. κατάληξις, cataglicſis, terminatio. ἀνάλυσις, anaglyſis, reſolutio. Prædictam tamen literam latini per ſimplex .l. ſcribere conſueuerunt, vt patet in nominibus prædictis, quamquam Armenici, ac ipſa litera ꝓ lambda, & .l. latino, ſcribere vt plurimū cōſueuerint, vt ղաթպաթոն. glathpathon, pro lapatio herba, quā tñ ipſi Armenici աւելուկ. aueluc, & ղիբանոտիս. glibanotis, quæ a noſtris libanotis, & ab Armēis կնդրուկ. candruc, appellatur. ղոտոս. glotos, lotus. նէրգիյն. nergiyn. Armenice. Gręce vero λωτός, lotos, herba ſiue arboris genus eſt, vt quidam voluerunt.

Ճրագ մարմնոյ ակն է. Irag marmnoi acn æ. Lucerna corporis, oculus est. Matthæi sexto, & psalmo cxxxi. Illuc producam cornu Dauid, paraui զՃրագ օծելոյ իմո. zirag ωtzeloi imo. Lucernam Christo meo. Ճերվլազիոս. Ճերմանոս. Ճերոնիմոս. Geruazios. Germanos. Hieronimos, accipitur enim litera ista apud nos, vt in alphabeti descriptione dictũ fuit, pro. i. g. & h. vt in exemplis superius adductis clarissime patet.

Մամբրէ. Մեմփիս. Միքայել. Մովսէս. Մովաբ.
Mambre. Memphis. Michaiel. Moses. Moab.
Մագովգ. Մաղաքիա. Մանասէ. Մարիամ. Մարթա.
Magωg. Malachia. Manasæ. Mariam. Martha.
Մակդաղինէ. Մաթեոս. Մարկոս. Մելքիսեդեկ.
Macdaglinæ. Matheos. Marcos. Melchisedec.

Qui interpretaẽ Թագաւուր արդարութենէ կամ խաղաղութայ. Thagauur ardaruthene cam hhagla gluthai, idest. Rex iustitiæ vel pacis. De quo in psal. 109. Tu es sacerdos ĩ æternum ըստ կարգին Մելքիսեդեկի. Iest cargin melchisedeci. Secundum ordinem melchisedec. Մամոն. Mamon. De quo Matthæi. vi. ոչ կարէք աստուծոյ ծառայել և մամոնի. Oz carech astutzai tzarhaiel eu mamoni, idest. Non po-

testis

teſtis Deo ſeruire,& Mamone.

Յարեդ. Յափեթ. Յեքտան. Յուդայ. Յովսեփ.
Iared. Iapheth. Iechtan. Iudai. Ioſeph.
յակովբոս. յետտամ. յեզրաել. յովսափատ.
Iacobos. Iettam. Iezrael. Ioſaphat.
Duæ iſthæc literæ.Յ.i.videlicet &.յ.i.æædem ſunt, vt Յաւիտենական.lauitenacan.& յաւիտենական. Iauitenacan.æternus.Proinde vnum aut alterum ſi ſcripſeris idem elementum intelliges,etiam in alijs dictionibus,quãquam.Յ.i.raro vel potius nunquam,niſi in principio dictionum ponatur.յ.i. vero in principio medio & fine,& alterum iſtorum quodcunque illud ſit in principio dictionum additum,ex,vel,in,ſignificat. vt Oſeæ xi.Յ Եգիպտոսէ կոչեցից զորդի իմ. I egiptoſæ cozeztizt zordi im.Ex ægypto vocaui filium meum. Lucæ.xv.Facta eſt fames valida.յ աշխարհին յամմիկ. I aſchharcin iammic. In regione illa. Et hoc paſſim legenti Armeniorum libros obuium erit.

Նաքովր. Նեփթալիմ. Նեբրովթ. Ննուէ.
Nachor. Nephthalim. Nebroth. Nnuæ.
Նաթանայել. Nathanael. De quo Ioannis primo.

Inuenit

Inuenit Philippus զՆաթանայէլ. Znathanaiel. Nathanael, & dixit ei, quem scripsit Moyses, & prophetæ inuenimus Iesum զորդի յովսեփայ ի Նազարէթէ, ասէ զնա Նաթանայէլ, իսկ ի Նազարէթէ. Zor di Iωsephai i nazaræthæ, asæ zna nathanaiel, isc i nazarεthε. Filium Ioseph a Nazareth, dicit ei Nathanael. Ergo a Nazareth potest aliquid esse boni. Matthæi. 21. Cū intrasset Hierosolymam, commota est vniuersa Ciuitas dicens. ով իցէ սա. ω lzt æ sa. O quis est hic, & populi dicebant. Hic est propheta Iesus. որ ի Նազարէթէ գալիլեացւոց. or i nazaræthæ galilaztiozt. Qui a Nazareth galileæ. Նային. Naiin. De qua Lucæ. vii. Et deinceps ibat in Ciuitatem vnã. որում անուն էր Նային. orum anun ær naiin. Cuius nomē erat Nain. Ioannis. x. Եղէն յայնժամ Նօակատիքն. Eglen iainzam nωacatichn. Facta sunt tunc Encenia in Hierosolymis. Litera ista. Ն. n. capitalis seu radicalis est, & additiтia siue seruilis. Quod autem de dictionis radice sit, ex nominibus pauloante recensitis abunde satis constare arbitramur potuisse. Quando vero subseruiat, quando scilicet famulatis officio fungatur, & addita, seruitijs se nostris accōmodet. Et si ex superius sacræ scripturæ, Ethnicorūq;

autoritatibus diligens lector ſagaci per ſe ſe induſtria olfa=cere ſaltem potuerit. Nihilominus (ſi modo opportunum viſum fuerit, & memoria nobis non defuerit) cum de ſerui libus ſyllabis tractabimus, aliqua pro loci & temporis op=portunitate in medium afferemus. Illud tamẽ in præſentia ſciendum eſt, quod litera de qua nunc tractamus ſæpenu=mero addi ſolet, vt աշակերտք. aſacertch. Diſcipuli. Et cum caſum regit poſt ſe, cum ſcilicet habet affixū pronomen, tunc additur litera ipſa. ն. n. vt Matthæi. v. Acceſſerunt ad eum աշակերտքն նորա. aſacertchn nora. Diſcipuli eius. Eſt præterea nota tertiæ perſonæ pluralis numeri in quãpluribus verbis, vt Marci. xiii. զի յարիցէ ազգ. Zi iariztæ azg. Quia ſurget gens in gentem. Et paulopoſt զի յարիցեն. Zi iarizten. Quia ſurgent pſeudo Chriſti &c. Superadditur etiã licet nihil ad dictionis ſignificatum addat, vt ſecũdo Periermenias apud Ariſtotelẽ Անուն. Anun. Nomẽ. բայց անունն. Baizt anunn. At nomen, & in aliis ſimilibus multoties. Repetitur quoties aliqua eadem dictio, tũc perſæpe addi conſueuit, vt in illa Ariſtotelis propoſitione. իսկ որ ոչ կար, ոչ եղանել. անկար, ոչ եղանել, իսկ որ անկարն, ոչ եղանել, Հարկաւոր եղանել.

Iſc or oz car, oz eglanel, ancar oz eglanel. Iſc or ancarn, oz eglanel, harcauor eglanel. At quód nõ potuit, nõ fieri, impoſſibile eſt non fieri. Porrò quod impoſſibile eſt non fieri, neceſſe eſt fieri. Et ibidem և գոլն, և ոչն գոլ, իսկապա և եղանիլն, և ոչն եղանիլ vel եղանել. eu goln, eu ozn gol, iſcapa eu eglaniln, eu ozn eglanil vel eglanel. Et eſſe & non eſſe, proinde & fieri, & non fieri. Iſti us præterea literæ additio hiatum euitare facit, vt ſupra iam dixiſſe credimus. Vuandalos quoq; ſextam alphabeti literã .Ӿ. quã. Nôn. appellant, pro. n. habere ſcripſimus.

¶ Շուշանա. Suſana. Շարական. Saracan. Hymnus. Շաբաթուն. Sabathun. Sabatorũ. Ioã. xx. Շրթամբք իմովք. Sarthambch imωch. Labiis meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Pſalmo. cxix. Շրթանք քահանային զգուշասցին գիտութենե. Sarthanch chahanaiin zguſaſztin gituthene. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam. Malachiæ. ii. Շտեմարանք նոցա լի են. Stemaranch nozza li en. Promptuaria eorũ plena ſunt. Pſalmo. cxliii. Շինէ զեմ̃ տր̃. Sinæ Zieruſlem tear. Aedificans Hieruſalẽ dominus. Pſalmo cxlvi. Լի շնորհօք և ճշմարտութենե. Li ſnor, hωr eu iſmartuthene. Plenum gratiæ & veritatis. Ioan.

primo.և ոչ շփոթելով զանձինն.eu oz fpho-thelω zanssinsn.Neque cōfundentes personas: neque substantiam separantes.In symbolo Athanasii. Litera ista vt in alphabeti descriptiōe dixisse credimus, & pro simplici.s.& pro.sc.accipitur.Vuādali penultimam sui alpha beti literam, quæ vigesima prima est.≤. & .Scholà. appellant,&(vt dictū est prius) ea semper pro.sc.vtuntur.

Ողիբամա. ոողիբա. ոզիել. ոզա. ոքոզիա.
Oglibama. Oogliba. Oziel. Oza. Ochozia.

ուրիա.ովբեթ.ովսէէ.ուրիել.ոզիա.Vria.ωbeth. ωsææ,Vriel,Ozia.De quo Esaia.vi. և եղև յամին յորում մեռաւ ոզիայ արքայ.eu egleu iamin iorum merhau oziai archai.Etfuit in anno in quo mortuus est Ozias Rex. ովրեստես ի տանտալեա.ωrestes i tantalea.Horestes a tātalo,apud Porphiriū. ովսաննայ ωsannai.Matthæi.xxi.Et pueros qui clambāt in templo, & dicebant. ովսաննայ օրհնութայ որդոյ դաւթի. ωsannai orhnuthai ordoi Dauthi. Osanna laus filio Dauid.Dictū à nobis fuisse arbitror duas pro.o. Vuandalos literas habere,non tamen pro simplici.o.quādoquidem altera earum quæ duodecima in alphabeti ordine numeratur,&. ≒.Ouor.dicitur.& pro syllaba.or. accipitur.Alia & quintadecima, ↄ .Ohh.dicta pro.oh. semper

ſemper à nobis intelligenda eſt.

Չար.Zar.Malus,mala,malū.Matth.vi. & Lucæ.vi.
Arbor bona nō facit պտուղ չար. Ptugl zar. Fru
ctus malos. Neque ծառ չար. Tzarh zar. Arbor
mala fructus bonos, & paulopoſt և մարդ չար ի
չարէն բխէ զ չարն. eu mard zar i zaræn bhhæ
zzarn.Et homo malus de malo profert malum.Hinc
Lucæ.xvi.Fili recordare quod recepiſti bona in vita
tua.և ղազարոս նոյնպէս զ չարչարանսն.eu gla
zaros noimpæs zzarzaranſn. Et Lazarus ſimiliter mala.
չարահաւ.Zarahau.idem eſt quod չարագործ.Za-
gortz.ideſt,nequā,malefactor,latro.vt habemus Lucæ
xxiii. ածին և այլ երկուս չարագործս սպանա-
նել ընդ նմա, Atzin eu ail ercus zaragortzs
ſpananel iend niema.Ducebantur & alii duo nequā
vt interficerentur cum illo.Et paulopoſt. Ibi fixerunt
eum. ի խաչ և զ չարագործսն. I hhaz eu zzara-
gortzſn.In cruce & latrones.Seruit autem nobis pro
z.ſimplici,quam non hahent Vuandali,ſed dumtaxat
copulatam cum .ts.aut.p.vt in litera tertia decima quæ
.Stehzh.

Stehzh. [illegible] .& quæ pro .stz. coniunctim nobis seruit. Alia vero decima nona quæ. [illegible] .Xzadzc. appellatur, & semper pro.pz.simul capienda est.

¶ պետրոս. Petros, quem Cepham dictum fuisse iam asseruimus, idem quoque վեմ. vem, dicitur, idest petra vel lapis. De quo dicitur. Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. պաւղոս կամ պօղոս. Pauglos, vel poglos : qui & Saulus vas electiõis. պասեք կամ փրկութայի. Pasech cam phercutai. Salus vel redemptio. պեատրիս. Peatris. quam nos Beatricem dicimus; & պռնարտոս. Prhnartos: qui & Bernardus, ex his nominibus patet vsus istius literæ mutuus. p. scilicet &. b. պիղատոս. Piglatos. Pilatus. պորփիրիոս. Porphirios. Porphirius. apud quẽ scriptum inuenimus. պղատոն աթենացի. Platon athenazti. Plato Atheniensis. & առ պելլեպոնեսականն. Arh pellæponesacann. Ad peleponessum.

¶ զեփերիանոս. Zæphærianos. Zepherianus. զասինքթոս. Zasinchthos. Zacinthus. զուրհոյս. zurhois. Aquarius, pro signo cœlesti, & ĩ octaua Epiphaniæ (vt multa sacræ scripturæ, tam veteris quã noui instrumẽti loca

loca prætermittamus) ecclesia cātat. Baptizat miles regē, seruus dominum, Ioānes Saluatorem, Զուրն յորդա= նանու զարհուրեցաւ. zurn iordananu zarhureztau. Aqua Iordanis obstupuit. Զուք. zurch. enim, aquas significat. De quibus in superioribus facta fuit mentio, & de his in psal. cxxxv. &. cxlvii. Զեռուցանել. zeruztanel. Calefacere. Զեռուցանէ. zerhuztanæ. Calidum est. Զերմային. zermaiin. Calefactus vel calefactibilis. Զերմ՛. zerm, Calidus. Զերմէ. Zerme, Calidus est. ի զերմանոյ. Izermanoi. De, ex, in, calido. hæc omnia apud Porphirium.

Ռուփոս. ռեմ՛իգիոս. ռեբեկկա. ռագաւ. ռեքաբ.
Rhuphos. Rhemigios. Rhebecca. Rhagau. Rhechab.
ռաւմանոս. vel ռօմանոս. ռամովթ. ռաբբի.
Rhaumanos. vel Rhωmanos. Rhamωth. Rabbi.

quod idem est. vt վարդապետ. Vardapet. idest Magigister. Ioannis. 1. vbi habemus. Conuersus Iesus & vidēs illos qui sequebantur post eū, dixit eis. Quid quæritis? illi, ասէն ցնա, ռաբբի որ թարգմանեալ կոչի վար= դապետ ուր են օթեւանք քո. Asæn ztna rabbi or thargmaneal cozi vardapet, vr en ωtheuanch cho. Dixerūt ei, Rabbi, quod interpretatum vocatur Magister, vbi sunt māsiones,

mãſiones, vel habitationes tuæ. Et Matth. xxii. & xxiii. vtrãque dictionem habemus. Videtur autem hæc litera ռ. rh. conſtare ex. ր. re. & .ւ. phyun, ſiue. ի. ini. vt. բե=ռարմենիաս. Berharmenias, pro պերիարմենիաս Periarmenias, & պերւարմենիաս, Peryarmenias, tribus enim his modis ſcriptum oſtendere poſſumus in antiquiſſimo Ariſtotelis libro, Armenicis literis ſcripto, & in prædicta dictione patet mutuus vſus. b. & p. Vuandali ſimplex. r. non habent, ſed copulatum cum. o. vt dictũ fuit. Սեթ, սեմ, սեիր, սաղեմ, սաբեդոն, սեփփորա, Seth, Sem, Seir, Saglem, Sabedon, Sephphora, ստեփանոս, Stephanos. De quo Act. vii. իբրև եր լի հոգւոյն սրբով, Ibreu er li hogωn ſurbω, Cũ eſſet plenus ſpiritu ſancto, intendens in cœlum vidit gloriã Dei, սադուկեցիք, Saduceztich, Saducei: vt Mat, xxii, At phariſei cum audiſſent, quod ſilẽtium impoſuiſſet, զսադուկեցիսն zſaduceztiſn: Saduceis, & ĩ hac quoque dictione manifeſte patet mutuus vſus, ք, ch, & ս, s, Nam duæ iſtæ literæ: & ց, ւ, & ր, inuicem ſuccedunt vnaque pro altera ſæpiſſime ponitur, vt in dictione այսոսիկ, այսոցիկ, այսոքիկ, այսուիկ, այսորիկ.

aiſoſic,

aiſoſic,aiſozzic,aiſochic,aiſuic,aiſoric. Hic,hæc,hoc, iſte,iſta,iſtud,is,ea,id,& id genus alia apud Porphiriū: & in dictione նոսա,նոցա,նորա. Ille vel ipſe.Ioā.x. & Matthæi.v.& in alijs multis ſcripturæ ſacræ locis. Addi tur præterea litera iſta in nominibus, in.ն.n.& in alias conſonantes varias deſinentibus,in plurali numero, vt ասութիւն.aſuthiun,dictio. ասութիւնս. aſuthiuns, dictiones. Quod ſi in ſingulari numero duo.նն.nn. dictio in fine habuerit, tunc inter vtrunque.ն.n.præ ſens in plurali numero litera ponitur, vt Հակասու= թիւնն.Hacaſuthiunn. Cōtradictio. Հակասութիւ= նսն.Hacaſuthiunſn. Cōtradictiōes. բացասութիւնն Baztaſuthiunn.Negatio.բացասութիւնսն. Baztaſu= thiunſn.Negationes.vt per ſæpe apud Porphirium, a quo etiam nominatur սոկրատես և պղատոն. So= crates eu Pglaton.Socrates & Plato. սոկրատոյր և պղատոնոյր.Socratoir eu Platonoir. De Socrate & Platone.սոփրոնիսկոս,Sophroniſcos,Sophroniſcus De literis Vuandalicis huic noſtræ reſpondētibus in ſupe= rioribus iam ſatis diximus.

¶ Վալէնդ.վետաստոս. վեռզելայ.վիցէնցիոս.
Valend. Vetaſtos. Verhzelai. Viztenztios.
վիտալիս. վլասայ. վիպիանէա. վերադիտող.
Vitalis. Vlaſai. Vipianæa. Veraditogl.
ideſt, epiſcopus. վարդապետ. Vardapet, Magiſter. De quo ſupra dictum fuit. Et. ii. Thimo. iiii. կուտեսցեն իւրեանց վարդապետս. Cuteſzten iureanzt vardapets. Coaceruabũt ſibi magiſtros, ſiue doctores. Hinc deriuatur doctrina, vt ibidẽ. Increpa in omni patientia և վարդապետութենէ. eu vardapetuthene. & doctrina. վաղվաղակի. Vagluaglaci. Cito, ſtatim, cõfeſtim. Lucæ. 16. Sicuti iam dictum à nobis fuit litera iſta, radicalis eſt & ſeruilis, conſonãs & vocalis, & .o. paruum, adnexa illi .o. magnum facit. Pro hac litera Vuandali quartam decimã alphabeti ſui literã hñt, quam. ⱆ .Vin. appellãt, & ſemper nobis pro ſyllaba. vn. deſeruit.

¶ Տուբիա.տաբիթա.տուբերտիոս.տոմինիկոս.
Tubia. Tabitha. Tubertios. Tominicos.
qui & Dominicus. տա հաց քաղցելոց և արձակէ զկապեալս տէր. Ta hazt caglztelos eu arxace zcapeals tear. Dat panem eſurientibus, & ſoluit captiuos dominus. pſalmo. cxlv. տանտալիդես. Tãtalides, apud Porphirium, apud quem & Ariſtotelem etiam habes

habes տեսակ. Tesac. idem est quod սբեցիես. Speties: idest, species, & տարբերու-թայ. Tarberuthai, idem quod տիփերէնցիա. Tipherenzzia. idest differentia. տանուկ եմ ես. Tanuc em es, Adolescentulus sum ego. Psalmo. 119. Litera ista etiam pro. d. accipit vt in alphabeti descriptiõe posuimus, & ex adductis in hac litera dictionibus patet. Vuandali. t. simpliciter sumptũ nõ habent. Sed in litera quarta, quæ Tzeds, dicitur, & in tertia decima quæ. Stehzh. vocatur, & ista quidem pro. stz. alia vero pro. ts. accipitur. At vigesima secunda, quæ alphabetum Vuandalicum claudit. Ⱌ. &. Tisho. appellat, semp pro. tf. accipienda est.

Րահէսու. Rahesy, pro Ragesu. րոդոն կամ ռոդոն, Rodon, vel Rhodon. quæ & վարդ. Vard, idest rosa: vtroque enim modo scriptum reperitur. րոպէ. Rope. idem quod աշխարհ. Ashharh: idest mũdus. րաբու-նի. Rabuni, quod nos Raboni, Ioannis. xx. Dixit ei Iesus, Maria: & illa conuersa dixit ei. եբրայեցարէն րաբունի որ թարգմանի վարդապետ. Ebraieztaræn rabuni or thargmani vardapet. Hebraice rabuni quod interpretatur magister. Vuandali. r. non habent nisi copulatũ cũ. o. præcedente scilicet. o. & sequẽte. r.

 induo-

in duodecima litera,quam.Ouor.diximus appellari.

Ցուլ.Zzul,Taurus,ցուրտ.Zzut,Frigidus,ցօղ.Zzωgl:Ros,ցեց:Zzezt,Erugo,vt Matthæi.vi.գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս ուր ոչ ցեց ոչ ուտիչ ապականէ.Ganxeztech xez ganxs iercins vr euoz zzezt euoz vti gapacane.Thesaurizate vobis thesauros in cœlo,vbi neq; erugo,neq; tinea demolitur, siue corrumpit.ցուցանես,Zuzzanes,Ostendis Ioãnis.ii. Responderunt Iudæi: & dixerunt ei.զինչ նշան ցուցանես դու մեզ զի զայդ առնես.Zins nsan zzuzzanes du mez zi zaid arhnes.Quod signum ostẽdis tu nobis,quia hæc facis.Litera ista,vt iam dictũ fuit mutuo ponitur pro.ր,r.ք.ch.&.ս.s.Articulus etiã obliquorũ casuũ est, sicuti &.զ.z.vt Ioannis primo ցնա,zna, Illi vel ei,& in multis aliis locis.Cæterum hac litera Armeni vtuntur in pluribus præsertim propriis nominibus,ĩ quibus nos.ci.vel,ti,vel,ce,scribere solemus, vt ex infrascriptis proprijs nominibus patet,Frãcisci, Laurentij,Felicis,Simplicij,Beatricis,Processi,Feliciani,Potẽtianæ,Vicentij,Emerentianæ,& in multis alijs nominibus simili modo vtuntur hac litera.

Ծլիւղոս պեպեր:Yiudos peper:Herba est,quæ alio

nomine

nomine Armenice dicitur: պղպղակ: Peglpeglac. Յիպերիկոն.yipericon,Herba, quæ etiam dicitur գոճամաւրու.Gohamauru.Յսիպոն. ysipon, quod nos Hysopum, appellamus,& Armenici մարզանգաւշ. Marzangaus:Յիւսոքոս անուն է մարդոյ.Yiusochos, anun æ mardoi. yiusochus,nomē est hoīs. Vt iā dixisse cre dimus,litera ista eo apud Armenios officio fungitur, quo apud Græcos in diphthongorum formatione.y.ypsilon, semper enim in eorum formatione postponitur. Vuandali hanc literam non habent,sed pro omni.i.tam longo quā breui,& cōmuni seu medio,septimam ostentant nobis sui alphabeti literam. ꓲ .quam.Húi.appellant, & ea pro.i. semper in suis dictionibus vtuntur.

Փիսոն.փաղեկ.փարես.փարփար.փեգովր.
Phison. Phaglec. Phares. Pharphar. Phegωr.
A quo Beelphegor deriuatur, quod tamē ab Armenicis his literis scribitur. բեեղբեգովր.Beeglbegωr.փենեհեզ.Phenehez, quē nos in psalmo.cv.alias.cvi. Phinees,& Græci φινέες.Phinees. Hebræi פינחס Pinchas. idē & Chaldaica Ioseph Cœci iterpretatio hēt, in psal terio Nebiensis,per.p.non dagessatum,& per. ח hhet. &.nun.cū zere subscripto,& camez sequente,propter quod videtur conuenientius dicendum Phinehhas,

quam

quam Pinchas, proinde etiam & Phinees, Græcorum Latinorumque more, cui etiam adſtipulatur Syriaca Chaldaicaque noſtra dicti pſalmi litera, in qua hoc modo ſcriptũ eſt ܦܝܢܚܣ. Phinhhes. Et Arabica qua Syri vtuntur interpretatio, ſic habet ܦܝܢܚܐܣ. Phinhhas. Idem etiam & cum eiſdem literis Arabicis ſcripſit Nebiẽſis Epiſcopus in ſuo Pſalterio, & Phinhhas, non Pinchas proferendum erit. Quandoquidem vt iam dixiſſe credimus Syri, Chaldæi, Arabes, & Punici, Perſæ, & Tartari, & qui illorum alphabeto vtuntur, prolationem literæ.p. effugiant, nec vnquam aut vix cum maxima etiam difficultate ĩ exteris dictionibus.p. proferre queant. Quinimmo pro.p. ſemper.ph. vtantur, vt dictum credimus. Hac litera vt ĩ alphabeti deſcriptione poſuimus, Armenici pro.p.&.ps. vtuntur, vt exempla iam tradita indicant, præſertim quæ de Diapſalmate, & Sampſone relata ſunt, quamuis ibidem forte per.ph. ſcripta fuerint. Vuãdali decimam octauam literã in ordine alphabeti habent. ֆ quam. Iphfa dicunt, & pro.f.vel.ph. accipi poteſt, ſicuti & decima ſeptima, quæ licet vt dictum eſt pro.p. ſcribi conſueuerit, videtur tamen & pro.f. vſurpari poſſe, ſi elementi nomen attendimus, quod pfes dicitur, & notam quaſi diſtinctionis & ſeparationis primarum conſonantium ſupra.p. habet, quæ ſimilis eſt apoſtropho Græco. Poſſumus idẽ quoq; dicere de ſexta decima eorum litera, quæ. Bchf. appellatur,

pellatur,& illā pro.b.vſurpandā fore diximus. Et ex hoc differentiam inter mediam,tenuem,& aſpiratam literam faciliime colligere poſſumus.Habent tamē etiam Vuandali ipſi.f.cum.t.coniunctum in vltima alphabeti ſui litera,vt ſupra à nobis relatum fuit.

Քամ. քրիստոփորոս. քրիստինեա. քորեբ.
Cham. Chriſtophoros. Chriſtinea. Choreb.

քալիքսթոս. Chalichſthos. քաղ ց այր ողորմի. Chaglzzr air oglormi. Iocundus vir miſeretur.Pſalmo cxi. քարական ի քարականութենէ. Characan i characanuthene. Grammaticus a grammatica apud Porphirium:Matthæi.xxvii.Et exuentes eū քղամի=թր կարմի.Chglamithr carmi. Clamidē coccineā, ſiue rubeam.Ioan.2.Quod ſignum oſtendis nobis,quia hæc facis.Reſpōdit Ieſus,& dixit eis. քակեցէք զտա=ճարդ զայտ.Chaceczzech zthagard zait. Soluite tē=plum hoc,& ego tribus diebus iterū excitabo illud. Dixe=runt ei Iudæi զ քառասուն և զ վեց ամ շ ինեցաւ=տաճարս այս. Zcharhaſun eu zuezt ams ineztau tagars ais.Quadraginta & ſex annis ædificatū eſt templū hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud. քեբրոն. Chebron.De quo.2.Regum.5.Et venerunt omnes tribus Iſrael ad Regē ի քեբրոն.I chebron.In chebron.

Etfœdus

Et fœdus inijt cum eis Dauid in chebrō coram domino. քամ'. Cham, quam. Lucæ. xv. Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pænitentiam agente. քամ' վն իննսուն և իննս արդարոյ. Cham van innsun eu inns ardoi. Quam supra nonaginta nouem iustis. Litera ista de qua loquimur in fine dictionum addita, sicuti de litera. s. dictum fuit, pluralis numeri indicatiua est, vt sagax lector ex superius adductis frequenti lectione, & assidua indagine cognoscere poterit.

Եւսեբիոս. Eusebios, latine Eusebius. De litera seu syllaba ista plura à nobis in superioribus arbitramur dicta fuisse quæ sufficere possint ad illius plenam notionem. Potest enim & simul accipi, & seperatim cum duabus literis scribi, vt patet Matthæi. ii. յարևելից. Iareuelizt. Ab Oriente, & յարեւելս. Iareuels. In Oriente.

Փարաւովն. Pharauωn. De quo in psal. cxxxiiii. Et misit signa & prodigia in medio tui ægypte. In Pharaonem փարաւովն. Pharaon. & omnem virtutem eius, & psalmo. cxxxv. Et excussit siue submersit զփարաւոն և զօրսիւր ի ծով կարմիր. Zpharaon eu zorsiur i tzou carmir. Pharaonem & virtutem seu exercitū eius in mari rubro. Փիլիպպոս ի բեդսայիդա. Philippos i bedsaida. Philippus à Bethsaida. Ioā. i. & Matthæi. ſ.

Matthæi.v. Փոքր կոչեսցի յ արքայութենէ երկնի Phochr cozeſzu i archaiuthene ercni. Minimus vocabit in regno cœlorum. Pro.ph.nobis litera iſta ſeruire cōſueuit.vt in alphabeti deſcriptione dictum fuit.

¶ Օգոստոս և Աւգոստոս. Oguſtos & Auguſtos.vtroque enim modo apud Lucā capite.ii.ſcriptū reperitur,eſt enī nobis loco,o,magni,& pro.ω.omega græco,atq; pro.o.Indorū ſeptimæ ſedis,ſeu ſtantiæ: vt in alphabeto a Ioanne Potken,dudū Romæ impreſſo videre licet. Exempla paſſim in Armeniorum libris obuia eſſe poſſunt. Inter cætera Marci.xvi. vbi habemus verba Angeli tribus mulieribus reuolutum monumenti lapidem cernentibus,atque obſtupeſcentibus dicentis.Nolite expaueſcere զ յ̃ս խնդրէք զնազօրացի զ խաչելեալն. Z Ieſus hhendræch z Nazωrazti zhhazelealn.Ieſum queritis Nazarenum crucifixū ſurrexit nō eſt hic.Sumitur etiam pro.ով. ab Armenis ſimul videlicet pro.ω.omega , vt in prædicto nomine Nazareni apud Lucā.24.dum ibi ſcribitur. Et illi dixerūt ei de Ieſu Նազովրացոյ. Nazωrazzoi. Nazareno. qui fuit vir propheta &c. a Nazareth quippe formatur

gẽtile nomẽ, Nazarenus, & Nazareus, vt Matthæi. 2. Et admonitus in somnis secessit in partes galileæ, & veniens habitauit ĩ ciuitate quæ vocatur Նազարեթ զի լցցի բան մարգարէիցն թէ Նազովրեցի կոչեսցի. Nazareth zi lizzzu ban margaræizm thæ Nazωrezzi cozezti. Nazareth vt impleretur dictum prophetę, quoniam Nazaręus vocabitur. Possem in hoc loco multa adducere exempla, per quæ palam facerem mutuum istius literæ vsum cũ diphthongo. աւ. au. & ով. verum quia de his satis abunde in superioribus locuti sumus, duo aut tria exẽpla sufficiant. Nam a verbo. օծցեմ. oxzzem. quod vnguo significat. vt Marci. 16. Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi & Salomæ, emerunt aromata, vt venientes օծցեն զնա. oxzzen zna. vngeret eum. Formatur nomen օծել. oxel. idest vnctus vel Christus, vt in psalmo. cxxxi. Paraui lucernam օծելո իմո. oxelo imo. Christo meo. Et in eodem psalmo paulo supra, Propter Dauid seruum tuum, non auertas faciem tuam. յաւծելո քումմէ. lauxelo chummæ. A Christo, vncto: vel Messia tuo. օթևան. otheuan. Habitatio, vel mansio. աւթևանք. autheuanch. Habitationes, vel mãsiones, Ioannis primo. աւրհնեցէք. aurhneztech. Lau

date. օրհնութ այ. urchnuthai. Laudatio. օրհնութբ, urchnutaib. In laude, laudatiōe, vel cythara, psalmo. 146.

Ex prædictis igitur patet transitus prædictæ diphthongi au. cum. ω. omega, seu. o. producto, vt etiam apud nostros fieri retulimus, cū de plaustro, & plostro, plaudere, & plodere, verba fecimus, dicimus etiam lotum, pro lautum. Mutatur quoq; apud nostros in. o. correptū, vt ꝑ aurichalco, orichalco, apud Ciceronē, & Virgiliū in lib. Aeneid. 12.

Ipse de hinc auro squalentum alboq; orichalco.

Nec ab re quidem huiusmodi literarū trāsitus inuicem fit, qn̄quidem & nomen ipsius literæ, de qua in præsentia loquimur, id insinuat, dicitur enim. ay pyun. quod scilicet nihil aliud sit, quam. ayp. &. yun. quæ etiam. phyun. dicitur, & in diphthongorum constitutione seruilis litera est, atq; accessoria, vt satis abunde in superioribus dixisse credimus, Copulat igitur litera ista primum & nouissimum elemētū, & orbem facit inextricabilem, fitq;, quod primum erat nouissimū: nō simpliciter, vt Matth. xix. dicitur. բազում եղիցին առաջինք յետինք. և յետինք առաջինք. Bazumch eglizzin, arhascinch ietinch. eu ietinch arhascich. Multi erūt primi nouissimi, & nouissimi primi. Sed per modum vnionis, vt cauda in ore anguis, nexibus extricatis, reflexa, quod vnum in se cōtractum, multiplices propter nodos, videbatur esse diuersum, iam per extēsionē, vnum in semet reflexū esse cognoscatur, vt proinde à nobis և միութ այ յերրորդութե, և երրորդութ ի

իմիութ̃ե պատուելոցիցէ.eu miuthai ierrorduthene,eu errorduthai imiuthene patuelozzizzæ. Et vnitas in trinitate,& trinitas in vnitate veneretur. Et per prædicta literarum conformatio explicita sit,& adducta per nos exempla sufficiant. Illud præterea sciẽdum est(quod pene omiseram) Vuandalos literam.q.nõ simpliciter habere, vt plerasq; alias,sed cum sibi adnexo semper.u.& est octaua alphabeti illorum litera, quam. Ւ.Q'uohfu. nominant. Supest vt syllabas nõnullas adiectitias breuissime quo ad fieri poterit in medium adducamus, vt introductio magis sit abundans. Habent enim Armenici etiam ipsi famulãtes in dictionibus syllabas,vt de literis supra dictum fuit.

De syllabis seruilibus Armeniorũ. Cap. XV.

SVnt igitur infrascriptæ syllabæ apud Armenios famulantes,atque adiectitiæ videlicet.

ագոյ.& ոյ.Agoi,& oi.quæ additæ concurrunt ad comparatiuum insinuandum ,vt հասարակ.hasarac. Cõmune.հասարակագոյն.Hasaracagoin.Cõmunius.ծանաւթագոյն.Xanauthagoin.Euidentius , manifestius.ընտանեգոյն.lentanegoin.Conuenientius, Ista apud Aristotelem in Prædicabilibus .ոյ.oi.præterea nota est obliqui casus in aliquibus dictionibus , nam իմ.Im.Meus mea meum , significat. Matthæi .xxvii. ա̃ծ իմ. ա̃ծ իմ.Astux im,Astux im . Deus meus,

Deus

Deus meus. At Ioan. ii. habemus. Nolite facere տուն հայր իմոյ, տուն վաճառի. Tun hair imoi, tun vagarhi. Domum patris mei, domum venditionis.

ոյր, oir. addita in fine, de aliquo, ſignificat, vt ſupra dictum fuit, Socratoir, & Platonoir, de Socrate, & Platone. apud Porphirium.

եսց. Eſzt. per interpoſitionem iſtius ſyllabæ futurum formatur, vt a verbo ստորոգի. Storogi. Prædicatur. fit ստորոգեսցի. Storogeſzti. Prædicabitur. apud Ariſtotelem in Prædicabilibus. հետեւ. Heteu. Sequitur. հետեւեսցի. Heteueſzti. Sequetur. եսցէ. & եսցես. Eſzze, & eſzzes. In calce addita, imperatiui ſunt characteriſtica: vt մաքրեսցէ. Machreſzte. Expurget. պարգեւեսցես. Pargeueſztes. Largiaris. Eſt quãdo cum. է. æ. diphthongo futurum ſignificet, vt եկեսցէ. Eceſztæ. Veniet fortior quam ego poſt me. Lucæ. 3. Eſt quando etiam pro imperatiuo accipi poſſit cum eadẽ diphthõgo in fine: vt փրկեսցէ. Pharceſztæ. Liberet eum. Matth. xxvii. Et tunc illud. է. æ. etiam vicem pronominis ſupplet. vt in ſuperiori verbo patet.

ութայ, ութիւ, ութաք. ութենէ. Vthai, vthiu, vthab, vthene.

vthene. Adiectiões sunt syllabicę, quæ in fine nominis positæ deriuatiuũ ostendũt nomen, vt չար. Zar. Malus. չարութայ. Zaruthai. Malitia. vt psalmo. cxl. բանիւ չարութենէ. Baniu Zaruthene. Verba malitiæ. Et a քաղցր. Chaglzzor. Dulcis, suauis, & bonus. fit քաղցրութայ. Chaglzzruthai. Dulcedo, suauitas, vel bonitas, vt psal. cxix. Bonus es tu domine. եւ ի քաղցրութաբ քոյ. eu i caglzzuthab chω. Et in bonitate tua. օգնական. ωgnacan. Adiutor. psalmo. cxlv. օգնութայ. ωgnuthai. Adiutoriũ. psalmo. xc. Plura in superioribus exempla à nobis tradita sunt, per quæ diligens lector istarum syllabarum vim per se se cognoscet.

վեր. Ver. particula repletiua est, & nominibus aut verbis addita augmentum affert, & loco syllabæ. re. accipitur, ut վերլուծանի. Verluxani. Resoluit. & վերլուծութայ. Verluxuthai. Resolutio uel resolutoria. Et apud Porphiriũ. ի վերլուծականսն. I Verluxacansn. In resolutoriis, & ut quidam scripsit. ռեզօլուդօրիիս. Rhezωludωriis. վերընդունին. Veriendunin. Retinet. վերելից. Verelizi, Repleuit. & in multis similiter quæ si ponere voluissem, fastidiũ profecto ingenerassem.

ոց.ozz.addita pluralem numerum indicat, ut psalmo cxxix.աղօթից իմոց.Aglothizt imozt. Deprecatio: nū mearū. Et Matthæi.xxvii.Sāguis eius super nos,& sup որդիոց մերոց.Ordiozt merozt. Filios nostros. զի,& ցի. Zi,& Zti.addita, tempus uerbi uariant: ut խաչեսցի.Hhazezti. Crucifigatur, & զի խաչեսցի. Zihhazezti. Vt crucifigeret,vel ad crucifigēdū. Matthæi. 26. Et additum demonstrat deriuatiuum nomen a loco, ut a Կիւրենեա.Ciurenea, Cyrene, Կիւրենեացի.Ciu renazti. Cyreneus. Matthæi.xxvii. Et ab Իսրայէլ. Israel. Իսրայէլացի. Israelazzi. Israelita. Ioānis primo, & id genus plura a nobis in superioribus adducta sunt. Cæterum syllaba.իւ.pro.ւ.& pro.y.accipitur, ut in dictione Cyrene,& Cyreneus, paulo ante allegata: & in aliis similibus quamplurimis superius descriptis clarum esse potest.

իւր, Iur, Suus sua suum, pronomen est addititium, ut Ioannis primo զեղբայրիւր.Zelbairiur, Fratrem suū, & in multis similiter.

քեզ.Chez, Tibi, te, Psalmo.cix. Ex utero ante lucife

rum

rum ծնաւ զքեզ .Xnau Zchez,Genui te, & paulo ſupra.Virgam virtutis tuæ առաքեսցէ քեզ . Arbacheſzte chez,Emittet tibi dominus ex ſyon. ըզ .ըն. ը.lez,ien,ie:ſyllabicæ adiectiones ſunt , tam in principio,quam in medio,& fine dictionũ: ut ըզպանծա-լոյն.Iezpanxaloin.Glorioſi, տեառըն մարմ՚նոյն. Tearhien marmnoin.Dominicum corpus,vel Dominici corporis. Conuertitur aliquando hæc litera ſiue ſyllaba cum diphthongo .ու. u. ut սուտ. Sut, Falſum, & սըտէ.Sietæ,Falſum eſt,Et multoties ponitur inter,տ, t.&.ս.s , ut Ճշմարիտս գոլ. Hiſmarits gol, Veras eſſe:& Ճշմարիտըս գոլ մարթի, Hiſmarities gol marthi,Veras eſſe contingit,apud Porphiriũ:De hoc tamen plura in ſuperioribus à nobis dicta fuerunt. Potuiſſem candide & amice lector,quamplures etiam alias famulantes addere ſyllabas,ſed in præſentia ea quæ adducta ſũt ad notionem,conformationemq; elemẽtorum ſimul multigenarum gentium,atq; linguarum,pro modo ſaltem legendi,& breui introductione in Chaldaicam linguã, Syriacamq;,& Armenicam,ſufficere arbitratus ſum . Iccirco prætermiſſis illis,te exoratũ velim,vt æquo animo, καὶ ἀφθόνως, ac omni penitus depoſito liuore, noſtra hæc, qualiacũq; ſint,legas.Et ſi quid in his forte fortuna boni repertũ

fuerit,

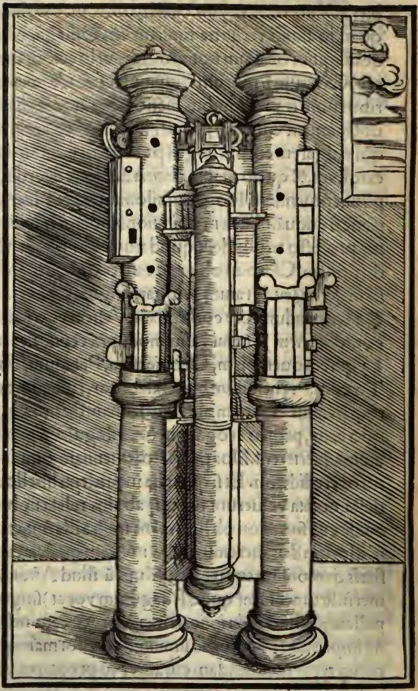
fuerit,id totum Deo Opt. Max. acceptũ referas. Sin vero secus,illud omne mihi ascribas,attribuasq;. Ea tamen ratione,vt corrigas & errata si quæ nostra sunt,emendes, in meliusq; potius reuoces,atq; instaures,quam conuitijs, ac ꝓbris ea,nosq; consecteris. Neq; enim cupiditate aliqua, aut laudis ambitione ducti, aut vt quẽquã omnino prosequeremur,scribere aggressi sumus. Sed tãtum vt veritatem,in literarum peregrinarum cognitione,in medium afferre conaremur. Et vt studiosis adiumento esse possemus, atq; ea nostris daremus in lucem,quæ in obscuris hactenus forsitan tenebris latuerunt. Quod si ex his omnino prodesse non valemus,viam saltẽ ad ea cognoscenda aperuisse gaudemus,doctiorum semper iuditia & moderatas correctiones,non modo improbantes,quinimmo illorum prudentiam (eorũ omnium quæ à nobis dicta sunt) iudicẽ & moderatricem constituentes. Potuimus enim in multis decipi, quandoquidem latinis duntaxat præceptionibus, in quibus tantum profecimus,vt ad hunc gradũ veniremus, atq; Græcorum primis literarũ rudimentis exceptis, in reliquis omnibus de quibus in hac nostra variarum literarum harmonia locuti sumus. Ego ipse (nouit Deus quia nõ mentior) αὐτοδίδακτος,extiti. Quod si in Psalterio Io. Potken, ad ducenta, & eo amplius errata legendo comprehendimus,& illorum quædam in superioribus demonstrauimus. Non propter hoc,ea imprimis animi intentione fecimus,vt amicissimum hominem taxaremus, cui quod ad Indorum linguam,primus viam nobis aperuit, plurimũ debere fatemur. Sed vt cognoscerẽt,qui postea lecturi essent, Indos,verborum,ac nominum regulas habere, & eadem

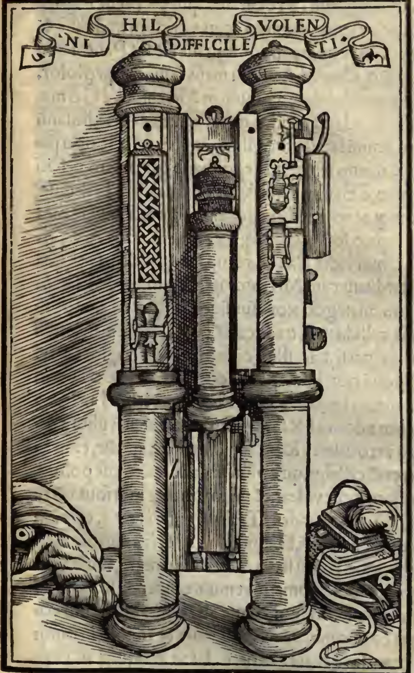
per genera, numeros, casus, personas, & tépora inflectere. Orthographiamq; etiam apud illos, sicuti & apud cęteras linguarum varietates, seruandā esse. Voces quoq; siue vocalium notas, non aliter ab Indis (suo tamen ritu) quā ab Hæbræis, Chaldæis, Punicis, & cæteris, qui vocalium notis vtunt, diligēter fore obseruādas. Aliter enim ab Aleph incipiēs dictio sonabit, quā ab. He. leui aspiratione, aliudq; nobis protinus insinuabit. Et eadem dictio, cum eisdē etiā literis scripta, varia tamē vocali nota inspirata, aut aliud omnino, aut diuersum tempus significabit. Vt Amar, Emar, Omar, apud Chaldæos, ex Olaph, Mim, & Ris, duntaxat scripta, sed varius vocalium accessus, variam quoq; ac diuersam illorum enunciationem causat, vt in Chaldaica introductione supra dixisse credimus. Aliter etiam sonus literæ. Vau. in principio, aut in fine dictionum simpliciter inuentæ, aut cum. Surech. aut (quod aiunt) Melopū, aut cū Aleph. He. Hhet. Ain. vł. Gain exprimit. Necnō Aleph, & reliquæ, quæ in numerū vocaliū cēsent, cū. Kibutz. ꝓferunt, vt nouerūt q Hebraica callent. Simili modo dicēdū erit de prolatione ac sono literæ. o. quandoquidem aliter omnino punctus. Holem. supra literas alphabeti simpliciter positus profertur, quam supra. Vau. aut solitario, aut cū reliquis connexilibus simul literis adnexo. Quod & ab Indis obseruandum fore constat, ex Syllabario Io. Potken iam edito, in. o. paruo &. o. magno, de quo in explicandis Indorum literis mentionem fecisse credimus. Idipsum etiā & apud Gręcos in. Omicron. &. Omega. nec aliter à nostris in vnius. o. prolatione obseruatū est Grāmaticis. Idem (vt supra traditū est) ab Armenicis seruatur, in prolatione

literæ

literæ. Vuo. &. Aypyun. cũ Phyun. & in. Vuo. cũ. Viech. quando simili versione mutatur in. Omega. Non aliter de reliquis vocalium notis, longis aut breuibus dicendum erit. Cæterum si illorum vsum, qui in suo idiomate à maioribus nostris in aliquibus dictionibus. u. repudiatũ habẽt, notauimus. Nunquid propter hoc illos taxare mens fuit, qui vulgarem eorum linguã præ cæteris summis laudibus extollunt, & quãto magis à latina dictione discedit, eo amplius cõmendant. Rogati nihilominus circa literarũ mutationẽ si vnquã. l. litera in aspirationis notam. h. scilicet mutatur, profecto respondent, quod non. Cum tamen latinam dictionem. Claro. in obliquo casu pro lucido, atq; lucẽti, in materna, seu (vt aiunt) vulgari lingua. Chiaro. per. c. h. &. i. scribendum fore contendant. Vellem ego (citra tamẽ contentionem) vt qui huiusmodi præceptiones tradunt, Lygurem quempiam, Orobiensem, Patauum, Fauẽtinũ, Tuscum, Prænestinum, aut Calabrum, rusticum ac literarum penitus expertem, aliquam latinam dictionem, in obliquo casu, proferre rogarent, & ad singulorũ prolationes animaduerterent. Illos profecto sententiam omnino mutaturos crediderim. Et si quæ alia in præsenti libello à nobis dicta, notata ve fuerunt, per quę ab alijs relata nobis displicuisse visa sint, non ob hoc mens nostra illa fuit, vt opinioni illorum detraheremus, sed vt nostram qualemcunq; posteris demonstraremus. Et si Musicũ illud Afranij Patrui mei instrumentum (quod Phagotum vocat) singulare appellaui, & illius descriptionẽ incidẽter, & casu nescio quo de improuiso apposui, ac similitudinem formamq; eius vtcunq; typis excudendam curaui, Nõ propterea Ottoma-

rum Luſcini-
um Argẽtinũ,
q muſurgiam
edidit, in qua,
tot muſicæ fa-
cultatis orga-
norũ genera,
quot(vt reor)
cognoſcẽ po
tuit, cumulatiſ-
ſime atq; ordi
ne multo recẽ
ſuit, vſumq; eo
rũ elegãter tra
didit, oĩno ta-
xaui, qđ in ea
iſtrumẽtũ hoc
nõ appoſuerit.
Cuius exẽplũ
atq; ſimulacr
à calchogra-
pho nr̃o impſ-
ſũ, vna cũ pri-
ma pſentis ĩtro
ductorij libel-
li nr̃i pte(ĩ q̃ di
cti inſtrũ deſcri
ptio ſatis abun
de continet.)
Cũ

Cum diligēti cuidā Mediolanensi, ꝓcuratori, seu bibliopolæ, q locupletissime alteri' mercatoris librariæ apothecæ, in Ticinensi Vrbe curā gerit, in Basileam Germaniæ (pro vt dixerat) ꝓfecturo, & enixe, vt Germanis calchographis ostēderet, efflagitāti tradidisse, vt postmodū in patriā rediēs secum reportaret; & mihi optima fide restitueret. Nescio qua ratione, qua ve fiducia bibliopola ille, siue mercator

tor ipſe mihi impoſuit. Procurator quippe breui Papiā è Mediolano reuerſus, domino opus vidēdum tradidiſſe, & in Germaniam properanti conſignaſſe retulit. Patienter tolero, redditūq; illius ad Auguſti mēſis exitū vſq; prǽſtolor. Cum vero poſtmodum audiuiſſem Mercatorē è Germania reuerſum, ad quartū idus mēſis Septēbris Mediolanū ꝑgo, & in domū familiariter illū & amice viſito. Rogo ꝑterea vt librū meum reſtituat. Negotioꝝ ſe geſtori ſuo, neſcio cui Germāo, è Baſilea Frākfordiū dixit deferēdū dediſſe, referēdumq; ac reſtituēdum poſtea. Sæpe & ſæpius rē meā benigne repeto, ſed ad hāc vſq; diē Ianuarij nonā. 1539. μόνῃ τῇ (vt mihi videt̃) ἐλπίδι, recuperādę rei depaſcor, quā uis oēm tarditatis cām Mercator ipſe, nō īmerito forſan, in illius Germani negociatoris ſui; ſiue negligentiā, ſiue potius verſutiā, calliditatēq; traducat & vertat. Interim tñ libelli meí plurimā partē, fidei illius cōmēdatā; nō accipio. Quā obrē nō poſſū non iure optimo occultas aliquas שׁעפּים in libellum meum μηχανηθέντας αὐτοὺς ſuſpicari. Sed agāt mōdum, meliora donent, & ſtudioſam iuuentutem vtiliora doceāt. Ego vero interea loci Deo Opt. Max. iuuāte, ea in lucem edere nō ceſſabo, quæ plurimis adiumēto eſſe poſſint, vt non degener eſſe videar, & maioꝝ meoꝝ moribus nō reſpondere. Quādoquidem Ticinum patria mea, oppidū ſanè nobile & antiquū, Hannibalis victoria aduerſus Scipionem inſigne. Regū ſedes & monumentum, multos annos Imperij caput. Nomen (vt multi contendunt) à flumine præter labente ſortitum. Nunc ab admirabili rerum copia, Papia cognominatū. Cuius ciues & incolæ in omni ſemper virtutum genere claruere. Et vt antiquos in præ

ſentia omittam, antiquorumq; monumenta prætercam. Antiquitas enim ipſa per ſe ſatis celebris eſt, & omniũ ferè hiſtoriç poemata & actiones nihil amplius quam ipſam ve tuſtatem cõmendant. Vetuſtati fauent. Vetuſtati omnia tribuunt, quaſi & noſtra tempora ſilentium meruerint & obliuionem, quaſi omnia antiquis licuerit, & quæ licuerit effecerint. Quin parcant mihi maiorum cineres, cum ſeculi noſtri fęlicitatem cõtemplor, illud Socraticum iure auſim iactare. Quod ſi Bias vnus ex ſeptem, aut Dedalus Atheniẽſium ſtupor ad nos rediret, irrideret. Tam multa hodie quaſi diuinitus inueniuntur. Tam multa egregie dictant. Tam multa in ſingulis diſciplinis reformantur. Cur igitur noſtris temporibus inuidemus, iuſtiſq; laudibus defraudamus homines noſtros, qui & inumerabiles nouas artes inuenerunt, & inuentas à maioribus in melius traduxerunt. Et vt cęteros omittam, & de meis conciuibus loquar. Quantum ius Ciuile, Catoni Sacco, Hieronymo Torquato, quem vulgus Tortum vocat, quãtum Puteis, Curtijs, Butigellis, Alberitijs, Ripis, Zazijs, Opizonibus, Ioãni Iacobo Meda, & Franciſco Vegio viuenti, & in Gymnaſio noſtro Ticinenſi, in pręſentia Ius Ciuile, egregie Interpretanti, debeat, haud facile enarrauerim. Eorũ tñ me tacente, edita in lucẽ opera loquant, & edenda manifeſtabũt. Quãtũ ius Põtificiũ, vni noſtrę Ciuitatis viro ſanctiſſimo, Chriſtophoro Butigellę, q dum viueret, Oraculum Delphicum iuris Põtificij, à viris eiuſdẽ diſciplinę doctiſſimis vocari meruit. Quãtum tribus alijs Curtijs, & Stephano Ottono, & Andreę Baſſignanę, pceptoribus meis inocẽtiſſimis, Mãgiarijs, Folpertis, Iacobo Gualę, Gambaranęi & ſupſtiti

& superstiti adhuc apud nos, & idem Ius fideliter interpretāti, Boscho debeat, scripta per eum volumina manifestent. Quantum præterea Medicina nostris Ciuibus, Guaynerio, Syllano, Lãdulphis, Gatinarijs, Giringellis, Glusianis defunctis, & viuēti Nepoti, actu Medicinæ pręcepta legēti Excellēti Ioãni Baptistę, debeat, si saxa & parietes loq possent, clara protinus voce faterent. Quid vero de Matthęo Curtio illo dicam, nescio. In quem Hippocratis, Galeni, & veterum aliorum Excellētium Medicorum animas demigrasse crederem, opinioniq; illorum, qui defunctorum animas, de corpore migrare ĩ corpus asseuerãt, facile adhęrerem, si modo christianæ fidei nostræ, & veritati omnino non contradiceret, atq; repugnaret. Tãtam proinde illius in medica facultate Excellentiam, in præsentia non laudauerim. Quandoquidem qui illum Papię, & Pataūij, olim publice Medicorum opera interpretantem audierunt, & nunc Bononię summa cum omnium admiratione legentem audiunt, non cessent quotidie summis eundem laudibus, ad astra vsq; extollere, & alterum Aesculapium, Apollinis filium merito appellare. Lazarus Siclerius, post medicinam, ita Astronomię fauit, dum viueret, vt nihil sit ĩ cœlo tam abditum, tamq; in astris à nostra cognitione remotũ, quod vir ille admirabilis ingenij non facile prospexerit. Quid in Mathematicis disciplinis, Arithmetica, scilicet & Geometria, Ioannis Petri Liberij, acumen extollam, & in agris dimetiendis, diligentiã cõmendã. Cum magis ea nota esse existimem, quam vt noua cõmendatione indigeant. Nec in ea Cæsarei Pontificijq; Iuris parte, quæ in actione versatur, Ioannem Petrum Ferrarium, à me prætereũdum censuerim,

censuerim, qui cum legisset Guarnerium virum in Iure Ciuili penè diuinum, quod primus ænigmata legū solueret, Iuris lucernam. Martinum Bosianum, mundi speculum. Azonem Bononiensem, à Baldo vas electionis fuisse appellatum. Animum adiecit, vt & ipse alicuius nominis apud posteros esse posset, & librum composuit, cuius titulus est. Practica Ioannis Petri Ferrarij Papien. qui dubio procul, ne dū lucerna, & speculum, atq; electionis vas in formandis rite atq; ordine controuersiarum (vt vulgo dicitur) processibus, quinimmo ab omnibus aduocatis, & causarum patronis, & dux, & oculus dexter, appellari potest. Quandoquidem sine illo (si dicere citra illorum iniuriam possumus) nihil omnino in foro apud iudices pro suis clientibus agant. Sed nec eruditis, qui Græcos, & Latinos, nō modo Poetas, verū etiam Oratores, publice Interpretarentur, caruere Ticinenses. Nam & Ioannes Matthæus Trouamala, p multos annos ī Ticinēsi nostra achademia, ciuis ciuibus, & exteris, humanioris disciplinæ, tā Græca, quam Latina autorum volumina, Magnifice ac docte legendo, cum magna auditorum vtilitate publice interpretatus est. Quin & in Riciorum familia, præter Iuris ciuilis atq; Pontificij sciētiā, in qua plurimi præexcellētes extitere Græcarum quoq; literarum notitiam, tam abunde singuli penè hauserunt, vt ad illorum domos, tanquam ad alteras Athenas, qui Græce discere cupiebant, accederent. Et tāta inter illos dicendi facūdia emicuit, vt cum Camillus egregius, illius gentis, Iureconsultus oraret, penè in prouerbiū versum fuerit, En Ricius orat. Nec te Hieronyme Butigella, Iureconsultorum tui temporis consultissime in præsen-

tia omnino tacuerim. Quem nobile Ticinense Gymnasium, Patauina frequens Iuristarum schola, atq; Romana illustris achademia, vsq; adeo legētē admirata est, vt cū Iura ciuilia, ea dicēdi copia, ac morū grauitate Interpretareris, veteres illos Catones, Sceuolas, & Aphricanos, Iureconsultos, reuixisse arbitraretur. Cæterū tātus fuit in te Hieronyme orādi lepos, & tāta dicendi efficax energia, qua Demosthenem Atheniensem Græcorum eloquentissimum, æmulari videbaris, vt si Aeschines aduersariū te habuisset, nō aliud de te Rhodijs omnino, quam de illo dixisse arbitrarer. Quid si illum sua verba resonantē audiuissetis. Tāta p̄terea in te memoria, quæ rerum omnium (vt Cicero dixit) thesaurus est, viguit, vt nec Simonides Poeta Chous qui artem memoriæ primus inuenisse fertur, tibi cōparari queat, sed nec Hortēsius, nec Cyrus, q̄ suos milites nominatim appellauit. Nec Mithridates, duarū & viginti gentiū Rex q̄ totidē linguis sine ĩterprete, & loquētes audiebat, & loquebat̄, nec Themistocles Atheniensis, quem intra vnū annum optime loqutum Persice constat. Nec Crassus ille diues, q̄ cū Asiæ p̄esset qnq; Græci sermonis differētias, ita tenuit, vt qua q̄sq; eū lingua postulasset, eadē ius sibi redditum ferret. Nec Theodectes, qui simul quālibet multos versus auditos, protinus dicit̄ reddidisse. Sed nec Carneadis memoria (qui volumina bibliothecæ omnia legentis more, memoriter recitabat) tuæ mi Butigella memoriæ cōparanda est. Quam vt semel in frequentissimo Ticinensi Gymnasio omnibus ostenderes, eius rei periculum fecisti. Cum te (fas fuerit in præsentia nouo vocabuli genere vti) quodlibetantem audiuimus. Est inquam quodlibetare, de

quacunq;

quacunq; materia in prępositis voluminibus contenta respondere, & si dicere fas est, etiam relato à sciscitãte verbo, prędentia & sequentia statim memoriter recensere. Memini ego te, duodecimum Digesti veteris, & nõnullos etiã Codicis libros, sextum Bonifacij Decretalium volumen. Iustiniani quoq; Imperatoris Institutiones, Georgicon, & Aeglogarum, & sextũ Aeneidos Virgilij libros. Ouidij Nasõnis, & Valerij Maximi opera. Necnon & septimum naturalis historię Plinij Veronensis librum, & quędã alia vno die & duobus sequẽtibus publice corã vniuerso gymnasio, & frequentissimo Ticinẽsis populi cõuentu, quodlibetasse. Qua magnifica & gloriosa (vt sic dicam) memorię incomparabilis tuę ostentatione, visus es omnium veterum memoriam superasse. Singulares demum tuas in omni disciplinarum genere virtutes, cũ adhuc viueres, omnia Italię Gymnasia personabãt. Testata est & Roma ipsa, quę te (cum in sinu eius in fata prępmature concessisses) defunctum, Mineruę matri, filium restituendum censuit, & in templo eius, qd' paucis à maioribus antea concessum inuenit, sepulchro decreto, in illud frequens, & perfusa lachrymis cũ funebri pompa comitata est. Vt etiam epigrammata sepulturę tuę affixa testantur. Maiores nostri Statuarios, Aurifices, Argentarios, Aerarios, & Gemmarios, quampluri mos excellentes cõmendant. Alexandrum illum magnũ publico olim capitali edicto prohibuisse ferunt, ne quispiã temere, ære, colore, celamine, effigiẽ illius assimilaret. Sed solus Polycletus ære duceret. Solus Apelles coloribus deliniaret. Solus Pyrgoteles celamine excuderet. Phidię prę terea cantatissimi illius statuarij fabricatã ex auro & ebore,

Mineruę statuam summis efferunt laudibus, necnon Apelleam è mari exeuntem Venerem cōmendant, & inter cæteros Ouidius in tertio de arte amandi.

Si Venerem Chous nunquam pinxisset Apelles,
Mersa sub æquoreis illa lateret aquis.

Non minori laude dignum arbitrauerim Charadossum Ticinensem, qui in Lapillis omnium generum præciosis, Margaritis, Gemmis, Vnionibus, cæterisq; id genus fulgētibus, ac varij coloris Lapidibus cognoscendis ac discernendis, parem suo tempore omnino nō habuit. Is pro Iulio secundo Pontifice vere Maximo, Adamantem viginti duorum millium, & quingentorum Aureorum præcio emptum, in Aureis Argēteisq; laminis, in quibus (si bene memini) quatuor Doctorum Ecclesiæ imagines, subtili artificio, varioq; celamine, ac distinctis vestimentorū penè, sic dixerim, coloribus sculpsit, vt miraculi vice habitæ fuerint, inibiq; mirabili quodā modo, & ea Symmetria Adamantem, inter vtrasq; laminas subtilibus Aureis nexibus ligauit, vt cum Pontifex sacra celebrat, solemni veste Pontificali indutus, anterioris chlamidis partes inuicē cōnectat, & ante summi Antistitis pectus, tanquam lucidissimum cœli astrum, Pyramidalis (ni fallor) Adamātis illius forma, lucentes, in oculos contuentiū, radios emittat. Charadossus idem triplicem illam Pontificiam, insani præcij Mitrā seu Coronam, quam Regnum, siue Thronum, aliqui vocāt, eidem Iulio, ex Auro & clarissimis, atq; fulgētibus, vndiq; Gemmis compactam, eo ordine distinxit, atq; distribuit, vt non aliter ab opifice summo (si diuina humanis comparare fas est) varijs Stellis, ac luminibus ornatum, cœlorum orbem

orbem mireris. In quo opere, & se ipsum, & cæteros superioris ætatis Aurifices superauit. Quis vnquam in scalpendis, Lapidibus Præciosis, & hominum aliarumq; rerum imaginibus, in eis effigiandis, Charadosso magis cum antiquitate certauit, certe vt reor nullus. Vidi ego Romæ, Corniolas (quas vocant) & alios id genus Lapides Præciosos, ab illo insculptos, passim ab expertis, & magnis viris, p antiquis accipi, & vetustioribus sæpe pręponi, & non vili præcio comparari. Vidi etiam Romæ Charadossi Apollinem, seu mauis Veneris filium Cupidinem, nudum, allatū, cum Arcu, Sagittis, & Pharetra, ex ære conflatum ab omnibus admirari, & antiquiorum excellentiam in illo fuisse superatī, pclamari. Huc (vt cæteros q Marmora egregie tractarūt omittā) accedāt Ticinēses, Angelus, & Tyburtius fratres Statuarij, qui optimo Statuario patre Iacobo, meliores, ita in Statuis Ascia dolabro, Scalpello ve, & id genus instrumentis alijs, ad artem illam, aptis & necessarijs ex ligno effigiādis clari & celebres habiti sunt, vt antiquos superasse credantur. Opera illorum, & magna Germaniæ pars, & Italia ferè tota, olim admirata est. Illos paulo ante è medio sublatos, patria nostra desiderat. Quos etiā (vt mea fert opinio) si maiorū nostrorū tēpora vidissent, proculdubio, propter illorum in ea facultate excellentiam, in Deorū numerum retulissent. Et de te Laurenti Gusnasche, quid dicam? q in Lignario artificio, quod paucis, aut forsitan nullis ante hac datum fuit, inuenisti. Nam (vt omittam quod Ligneum, quodcūq; voluisti, Musicę facultatis, Organū ita adfabre fecisti, vt nihil cōcinnius Musici omnes inueniri posse faterentur) duas asseres, adeo concinne dolare, &

ferro

ferro leuigare, ſcite atq́ꝫ faberrime metiri nouiſti, vt cũ ſe ſe pariter mutuoq́; ſimul tangerent, ſeparari, haud quaquam ab inuicem omni etiã niſu valerent. Sed nec facile quin potius (auſim dicere) vllo modo diuiſionis, ſeu connexionis locus comprehendi poſſet. Tantũ in te Laurẽti potuit ars, vt quod natura ipſa diſtinxerat, vnum facile te feciſſe probatus ſis. Duo quippe diſcreta corpora, ita ſine aliquo exteriori adhibito glutino cõiunxiſti, vt in vnum ne dũ coiſſe, ſed potius in vnum actu fuiſſe conuerſa viderentur. Diſceptantes proinde tecum nonnullos aliquãdo Mantuæ me vidiſſe memini, Philoſophiq́; ſententiam allegãtes, dicẽtis, duo corpora non poſſe in eodem loco ſimul ſtare, quibus econtra artis tuæ experimentum obijciebas, fateriq́; illos oportere aſſeuerabas, duas illas aſſeres eo à te ordine diſpoſitas, atq́ꝫ inuicem tali Symmetria compactas in vno ſtare loco, aut omnino in vnum fuiſſe conuerſas. Sed tunc controuerſia illa ſub iudice remanẽte, à mutuo inter vos colloquio ceſſatũ eſt. Tãti præterea nominis Muſicalia Laurentij iſtius inſtrumenta fuere, vt ſi quando in pcipuis Italiæ Ciuitatibus venalia forent, cum Laurentij Papienſis faciẽtis inſcriptionem haberent, quamquam prçciũ ingens eſſe videretur, non pigeret tamẽ emptorem, ob autoris famigerati autoritatem excellentiamq́; pecunias effundere. De eo Mantua apud quam in honorato Sepulchro quieſcit, potius quam prçſens liber noſter plura loquatur. Verũ quia parũ omnino fuiſſet Clauicymbala, Clauicorda, & diuerſa alia Muſicæ facultatis Organa eſſe, niſi foret etiã, qui Calamorum, & Cordarum ordines in certam Harmoniam, perfectumq́ꝫ concentum reuocaret. Hoc in loco nõ fraudandũ

dandum laude sua Paulum Belisomum, Conciuē, & Canonicū meū cēsuerim. Qui pręter id quod Latina pfecte vtit, & Organorū Calamos, in concordē vocū cōcentū, cū opus est, optime reducit, plectri linguam, quā (vt inquit Cicero) nostri dixere Cordarū dentes, ita ex auium, Vulturis scilicet aut Corui pēnis, in Clauicymbalis aptat, vt nulli omnino quantum vis excellēti Musico, herbam dare velit. Tātum enim, & aurium, & digitorum, apta promptitudine singulariter valet, vt sępe & sępius, cū Clauicymbalū, quod geminos Cordarū ordines habet, in verā Harmoniā reduxerit, Angelos illius Harmoniæ optat adesse testes. Afranio quantum musica debeat, patruo meo, dicta p me supra loquantur. Quid vero, aut quantum egò in literarū multigenarū cōcinnāda Harmonia pfecerim, dicāt q nostra legerint, & in ea vt lubet insaniāt, vel potius benigne, si quæ perperā posita sunt, recte, atq; ordine, cōstituant. Doctiorū enī omniū, & Sāctæ imprimis Romanæ Ecclesiæ, iudicio, & mea, & me, humili semp ceruice submitto.

DEcreuerā, cādide lector, huic nostræ in Chaldaicā, linguā, Syriacā, atq; Armenicā, ītroductioni, vna cū aliarū (de quibus mentionē fecimus) multigenarū literarū harmonia, etiā Hetruscas, Gotticas, Lōgobardas, Vtopienses, & plures alias diuersorū generū literas, ac (vt sic dicā) varia Ziphrarū penè monstra addere. Sed ne lōgitudine nimia lectorē forsitā in fastidiū ducerē. In tēpus aliud differēdū cēsui. Aliquas tñ ex sacris delectas Biblijs, Chaldaicas, Armenicasq;, cū Latina īterpretatiōe adnexa, lectiōes adieci. Vt studiosi qq; hēāt, ī quo sese exercere valeāt. Interea dū alia à nobis, vel ab alijs edita pdierint ī lucē.

ܨܠܘܬܐ ܕܐܠܦ ܡܪܢ ܠܬܠܡܝܕܘܗܝ.

lthalmidauhi. moran daæleph Zzlutho

discipulos suos. dñs nr̃ quam docuit Oratio

ܐܒܘܢ ܕܒܫܡܝܐ ܢܬܩܕܫ ܫܡܟ ܬܐܬܐ ܡܠܟܘܬܟ.

malcuthoch tithe, smoch, nethquadas dbasmaio Abun

regnũ tuũ, adueniat nom̃ tuũ, sãctificet qĩ cœlis Pater nr̃

ܢܗܘܐ ܨܒܝܢܟ. ܐܝܟܢܐ ܕܒܫܡܝܐ ܐܦ ܒܐܪܥܐ.

barago oph dbasmaio aicano zzebionoch nehuæ

in terra. ita in cœlo sicut voluntas tua, Fiat

ܗܒ ܠܢ ܠܚܡܐ ܕܣܘܢܩܢܢ ܝܘܡܢܐ. ܘܫܒܘܩ

vasbuq iaumono, dsunquanon lahhmo hablan

& remitte quotidie q sufficiat nobis panem da nobis

ܠܢ ܚܘܒܝܢ ܘܚܛܗܝܢ. ܐܝܟܢܐ ܕܐܦ ܚܢܢ

hhnan doph aicano vahhtohain. hhaubain lan

nos qd' ita sicut & peccata nr̃a, debita nr̃a nobis

ܫܒܩܢ ܠܚܝܒܝܢ. ܘܠܐ ܬܥܠܢ ܠܢܣܝܘܢܐ. ܐܠܐ

elo lnosiuno, taglan vlo lhhaiobain, sbaqn

Sed ad tentãdũ. ducas nos & ne debẽtibꝫ nob̃, remittimꝫ

ܦܨܢ ܡܢ ܒܝܫܐ. ܡܛܠ ܕܕܝܠܟ ܗܝ ܡܠܟܘܬܐ

malcutho hi ddiloch Metul biso. men phazõ

regnum est tuum Quoniã malo a lib̃a nos

ܘܚܝܠܐ ܘܬܫܒܘܚܬܐ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ ܐܡܝܢ.

amin olmin loglam vtesbuhhto vhhailo

Amen. seculorũ. in sæcula & laus, & virtus

Հայր մեր որ յերկինս դես սուրբ եղիցի անուն
Hair mer or iercins des surb eglizzi anun
Pater noster q i cœlis es sanctū sit nomen

քո. եկեսցէ արքայութաի քո եղիցին կամք քո
cho. ecesszzę archaiuthai cho eglizzin camch cho
tuū. Veniat regnum tuū, Fiant placita tua

որպէս յերկինս և իերկրի. զՀաց մեր Հանապա=
orpęs iercins eu iercri. Zhazt mer hanapa=
sicut i cœlo & i terra. Panē nr̄m supsubstātia=

զորդ տուր մեզ այսաւր և թող մեզ զպարտ=
zord tur mez aisaur eu thogl mez zpaar=
lem da nobis hodie & remitte nobis debi=

տիս մեր որպէս և մեք թողումք մերոց պարտ=
tis mer orpæs eu mech thoglumch merozt part=
ta nostra, sicut & nos remittimus nostris debi=

պանաց և մի տանիր զմեզ ի փորձութաի այլ
panazt eu mi tanir zmez i phorxuthai ail
toribus, & ne ducas nos in tentationē. Sed

փրկեայ զմեզ ի չարէ. զի քո է արքայութաի
pharceai zmez i zaræ. zi cho æ archaiuthai
libera nos a malo. Q m̄ tuū est regnum

և զաւրութաի և փառք յաւիտեանս. Ամեն.
eu zauruthai eu pharhch iauiteans. Amen.
& virtus & gloria, in sæcula. Amen.

Salutatio Angelica.

ܫܠܡ ܠܟܝ ܡܪܝܡ ܡܠܝܬ ܛܝܒܘܬܐ

taibutho maliath MARIAM lech Slam

gratia, plena MARIA tibi Pax

ܡܪܝܐ ܥܡܟܝ ܘܡܒܪܟܬܐ ܐܢܬܝ ܒܢܫ̈ܐ ܘܡܒܪܟܘ

vambarecu bnese anth vambarectho gamech morio

& bñdictꝫ ĩ mulieribꝫ tu & benedicta tecum dominus

ܦܐܪܐ ܕܒܟܪܣܟܝ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܡܪܬܝ

marthi msihho IESVGA dabcarsech phiro

domina messias IESVS q i vẽtre tuo fructus

ܡܪܝܡ ܒܬܘܠܬܐ ܩܕܝܫܬܐ ܐܡܐ ܕܐܠܗܐ

daloho emo quadistho btultho Maria

Dei mater sanctissima virgo Maria

ܐܬܟܫܦܝ ܚܠܦܝܢ ܚܛܝܐ ܗܫܐ ܘܒܫܥܬܐ

vabsogtho hoso hhatoie hhlophain ethcaasph

& in hora nũc peccatoribus pro nobis ora

ܕܡܘܬܢ ܐܡܝܢ.

Amin. dmautan

Amẽ, mortis nostræ

Salutatio Angelica.

ուրախլեր մարիամ · լի շնորհօք տեար
Vrahhler Mariam . li snorhoch tear
Letare Maria . plena gratia dominus

ընդքեզ · օրհնեալ ես դու ի կանայս · և
iendchez. ωrhneal es du i canais. eu
tecum . benedicta es tu in mulieribus.&

աւրհնեալ է պտուղ որովայն քո · տեար
aurhneal æ ptugl orωain cho. tear
benedictus eſt fructus ventris tui. dominus

մեր յիսուս քրիստոս · սրբուհի աստուածածին
mer Ieſus Chriſtos. ſurbuhi aſtuxaxin
noſter Ieſus Chriſtus. Sancta deigenitrix

միշտ կոյս մարիամ աղօթեա վասն մեր
miſt cois Mariam Aglothea vaſn mer
ſemper virgo Maria Ora pro nobis

զմեղաւորըս այժմ և ի ժամն զմահու
zmelauorchs aizm eu i zamn zmahu
peccatoribus nunc & in hora mortis

մերում · ամէն ·
merum. Amen.
noſtræ. Amen.

ܦܨܠܐ .ܕܒ.

ܒܟܠܗ ܗܘܐ ܡܫܘܐ ܕܩܛܠܐ ܘܐܪܡܝܐ ܐܬܕܒܪܬ.
ܡܠܟܘܬܐ ܕܦܪܣܝܐ ܠܝܘܢܝܐ ܡܠܟܐ ܕܒܒܠ
ܡܩܕܘܢܝܐ ܠܟܠܗܘܢ ܘܡܝܬܘ ܠܡܠܟܘܬܗܘܢ ܕܒܢܝܢܐ
ܠܡܕܝܢܬܐ ܠܡܩܕܘܢܝܐ ܘܠܐ ܗܘܐ ܠܡܠܟܐ. ܗܘܐ
ܡܛܠ ܠܡܠܟܐ ܐܡܝܢܐ ܘܐܡܪ. ܐܡܪܘ ܠܡܕܝܢܬܐ
ܕܐܦ ܡܢܘܬܐ ܡܬܟܚܐ ܘܬܘܪܐ ܗܘܦܟܐ
ܦܬܓܡܐ ܘܠܡܫܝܚ ܡܬܢܒܐ ܬܘ
ܠܡܠܟܘܬܐ. ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܒܫܢܬ ܘܐܬܐ ܐܬܐ
ܠܡܢܝܢܐ ܘܐܬܐ ܕܠܓܠܐ ܘܬܪܬܝܢ. ܡܢܝܢܐ ܕܝܢ
ܐܦܝܢ ܠܟܠܗܘܢ ܘܪܒܘܢ ܘܦܬܓܡܐ ܟܢ
ܡܢܟܐ ܕܝܢ ܡܠܟܐ ܦܪܣ ܡܬܘܪ ܫܢܝܬܘܗ
ܐܘܪܝܘܗ ܠܡܛܘܠ ܗܢܘܢ ܘܡܠܟܝܢܝܗ
ܐܘܪܝܘܗ ܗܦܝܟܝܢ ܐܡܪ ܠܡܠܟܘܬܗ. ܡܩܕܘܢܝܐ
ܡܬܢܒܐ ܘܗܢܘܢ ܦܪܣܝܐ ܗܘܘ ܠܐ ܫܠܡ ܗܘܘ.
ܐܟܘ ܗܢܘܢ ܠܡܦܩܢܐ ܕܐܘܪܫܠܡ ܘܡܠܟܝܢ
ܘܡܫܡܫܝܢ ܐܝܟ ܢܘܗ ܠܡܫܡܠܝܐ. ܘܢܦܩܘ
ܠܟܢܫܐ ܗܢܘܢ ܠܐܘܪܫܠܡ ܘܦܢܘ ܟܠ ܕܐܬܦܪܫܘ
ܠܫܪܒܐ ܘܛܒܐ ܘܐܬܡܠܟ ܒܗܘܢ ܡܫܡܠܝܐ ܠܡܫܡܠܝܐ.

Et rn̄dit denuo Iesus ī parabolis & dixit. Simile facm̄ ē regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vt vocarent inuitatos ad nuptias & non voluerunt venire. Iterum misit seruos alios & dixit. Dicite inuitatis q̃a ecce prādiū meū paraui & tauri mei & altilia mea occisa sunt & singula quæque parata sunt, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt & abierunt, hic in villā suā & hic ad negociationē suā. Reliqui vero apphēderūt suos eius & iniuria fecerūt & occiderūt, cū audisset autem Rex iratus est, & misit exercitum eius perdidit homicidas illos & Ciuitates eorum combusit. Tunc dixit seruis suis, nuptiæ paratæ sunt & illi qui inuitati fuerant non digni fuerūt, vos igitur abite ad exitus viarum & omnes quotquot inueneritis vos vocate ad nuptias, & egressi serui illi in vias congregauerunt oēs quos inuenerūt malos & bonos & ipleta ē domus nuptiarū discūbētiū.

ܘܥܠ ܡܠܟܐ ܕܢܚܙܐ ܠܣܡܝܟܐ ܘܚܙܐ ܬܡܢ
ܓܒܪܐ ܕܠܐ ܠܒܝܫ ܢܚܬܐ ܕܡܫܬܘܬܐ.
ܘܐܡܪ ܠܗ ܚܒܪܝ. ܐܝܟܢܐ ܥܠܠܬ ܠܟܐ ܟܕ
ܠܝܬ ܠܟ ܢܚܬܐ ܕܡܫܬܘܬܐ. ܗܘ ܕܝܢ ܐܫܬܬܩ
ܗܝܕܝܢ ܐܡܪ ܡܠܟܐ ܠܡܫܡܫܢܐ ܐܣܘܪܘ
ܐܝܕܘܗܝ ܘܪܓܠܘܗܝ ܘܐܦܩܘܗܝ ܠܚܫܘܟܐ
ܒܪܝܐ ܬܡܢ ܢܗܘܐ ܒܟܝܐ ܘܚܘܪܩ ܫܢܐ. ܣܓܝܐܐ ܓܝܪ
ܐܢܘܢ ܩܪܝܐ ܘܙܥܘܪܝܢ ܓܒܝܐ.

ܫܒܘܚܐ ܠܡܪܝܡ ܒܬܘܠܬܐ.

ܫܠܡ ܠܟܝ ܡܠܝܬ ܛܝܒܘܬܐ ܡܪܢ ܥܡܟܝ
ܡܒܪܟܬܐ ܐܢܬܝ ܒܢܫܐ ܘܡܒܪܟ ܦܐܪܐ ܕܒܟܪܣܟܝ
ܩܕܝܫܬܐ ܡܪܝܡ ܐܡܗ ܕܐܠܗܐ ܒܬܘܠܬܐ ܐܘ ܕܠܗ
ܒܥܝ ܥܠܝܢ ܚܛܝܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘܩ ܠܢ
ܐܠܐ ܦܪܘܩ ܘܦܨܐ ܠܢ ܡܢ ܒܝܫܐ ܘܫܠܡܐ ܐܡܝܢ
ܐܘ ܡܪܢ ܘܦܪܘܩܢ ܡܢ ܚܛܗܝܢ ܒܫܡܝܐ
ܘܐܬܚܫܒ ܥܡܗܘܢ ܕܩܕܝܫܐ ܐܡܝܢ.

Et venit Rex vt videret diſcumbentes, & videns ibi hominem qui non veſtitus erat veſtibus nuptiarum & dixit illi ſoci mi, quomodo huc intraſti, cum veſtes nuptiarum non ſint tibi. Ille autem tacuit. Tunc ait Rex miniſtris ligate manus eius & pedes eius & educite eum in tenebras exteriores ibi erit fletus & ſtridor dentium. Multi ſunt quippe vocati, & pauci electi.

Oratio ad virginem Mariam.

Pax tibi Sanctiſſima Maria mater Dei Regina cœli porta paradiſi Domina mundi pura ſingularis, tu es Virgo, tu concepiſti Ieſum ſine peccato, tu peperiſti Creatorē & Saluatorē mundi, & in quo nō depauperatus ſū in eo, & ipſa libera me ab omni malo & ora pro peccato meo. Amen.

ܬܫܡܫܬܐ ܕܝܠܕܬ ܐܠܗܐ.

ܒܨܦܪܐ ܕܦܩܚ ܠܡܪܘܡܐ. ܘܫܘܒܚܐ. ܘܩܘܡ
ܕܐܠܗܐ ܡܫܒܚܢ ܕܡܢ ܕܥܘܒܕܢܐ ܕܠܐܠܗܗ
ܗܘܠܝܪ ܡܢ ܗܘܝܐ ܦܘܪܩܢܐ ܝܠܕܬ ܠܟ
ܡܪܢܬܐ ܕܠܥܠܡܝܢ. ܕܒܪܬ ܠܟܘܠ ܘܦܪܩܢܬܐ.
ܗܘ ܝܫܘܥ ܠܡܫ ܘܡܢܝܢܘܬܐ ܗܟܢܐ ܗܘ: ܘܡܫܒܚܝܢܗ
ܠܟܝ ܘܡܪܢܬܐ ܕܐܠܐ ܐܠܗܝܢ ܕܡܫܬܠܡܝܢ ܠܗ:
ܕܒܝܬ ܐܢܫܘܬܐ ܟܢܘܫܬܗ ܘܫܘܪ ܡܫܒܚܝܢ
ܕܠܡܪܢܬܐ ܕܒܝܬܗ: ܫܡܥ ܠܡܫܡܥܐ
ܡܢ ܟܘܪܣܝܐ ܘܫܒܚ ܡܠܟܘܬܐ: ܕܦܬܝܐ
ܫܡܠܐ ܨܒܬܐ ܘܡܠܟܬܐ ܫܡܝܐ ܫܦܝܪܬܐ ܘܫܘܠܛܢܐ:
ܡܚܝܪ ܠܫܡܝܢܐ ܕܒܝܢ. ܘܐܬܝܗܒ ܒܣܡܢܗ:
ܐܝܟ ܕܝܨܝܦܐ ܠܟܝ ܐܒܘܬܢ ܠܟܝ ܐܒܪܗܡ
ܡܢܟܝ ܐܦܠܗ ܫܠܡܐ.

ܡܙܡܘܪܐ .ܐ.

ܡܪܝܐ ܡܫܒܚܘܬܟ ܫܡܟ ܕܟܠܗ ܢܫܡܬܐ.
ܘܬܫܒܘܚܬܐ ܒܟܠܗ ܐܪܥܐ ܘܬܫܒܘܚܬܐ ܕܥܠ ܫܡܝܐ
ܕܝܗܒ ܡܘܗܒܬܐ ܠܟܠܢܫ. ܫܪܪܐ ܘܬܫܒܘܚܬܐ
ܕܥܠ ܫܡܝܐ ܡܫܡܫܢܐ.

Canticum Genitricis Dei.

Magnificat anima mea dñm. Et exultauit spiritus meus, ĩ deo salutari meo. Quia respexit ĩ hũilitatẽ ãcillæ suæ, ecce enim ex hoc bonum dabunt mihi progenies omnes. Quia fecit mihi magna, q potens est, & sanctũ nomẽ eius. Et misericordia eius a generatione & progenie super illos qui timẽt eũ. Fecit potentiam in brachio suo, & dispersit superbos in cogitatione cordis eorum. Deposuit potentes de sedibus, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit israel puerũ suũ, & recorda. ẽ misericor. suæ. Sicut locutus est cũ patribus nostris, cum Abraham, & cum semine eius in sæcula.

Ioannis. I.

De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et gratiam pro gratia. Propterea quia lex per manum Moisi data est. Veritas & gratia per manum Iesu Messiæ.

ի աւետարանն ըստ զղուկաս. ա.

մեծացուսցէ անձն իմ զտէր և ցնծացաւ
հոգի իմ յ ա͞ծ փրկիչիմ զի հայեցաւ ի խոն=
արհութի աղախնոյ իւրոյ. զի ահայ այսմհետէ
երանիցեն ինձ ամազգք. զի արար ինձ մեծ=
ամեծս հզաւրն. և սբէ անուն նորա. և ողորմու=
թին նուա ազգաց յազգս երկիւղածաց իւրոց.
արար զաւրութի բազկաւ իւրով: ցրուեաց զամ=
պարտաւանս մտաւք սրտից իւրեանց: քակեաց
զհզաւրս յաթոռոց. և բարձրացոյց զխոնարհս
զքաղցեալս լցոյց բարութբ և զմեծատունս
արձակեաց ունայնս: պաշտպանեաց իղի ծառ=
այի իւրոյ. յիշելով զողորմութի իւր որպէս
խաւսեցաւ առ հարս մեր աբրահամու և
զաւակի նորա յաւիտեան.

դըշխոյ երկնի բերկրեալ ուլելուիա. վասն զի
զոր արժանի եղերբ առնալ ալէլուիա. արու
համբարձաւ որպէս ասացն ալէլուիա. աղօթեա
վասն մեր զածուծոյ ալէլուիա.

Ex euangelio ſecundum Lucam. Cap.I.

Magnificabit anima mea dominum. Et exultauit ſpiritus meus ĩ deo ſalutari meo. Quia reſpexit ad hũiſlitatem ancillæ ſuæ. Quia ecce poſt hoc beatã dicẽt me oẽs generationes. Quia fecit mihi magna qui potẽs eſt, & ſãctũ eſt nomẽ eius. Et miſericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Suſcepit iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abraham, & ſemini eius in ſæcula.

Regina cœli lætare alleluya. Propterea quia quem meruiſti portare alleluya. Nunc reſurrexit ſicut dixit alleluya. Ora pro nobis deum alleluya.

մատթեոսի. Ե.

Երանի աղքատաց հոգով, զի նոցա է արքայու-
թին երկնից. երանի սգաւորաց, զի նոքա
մխիթարեսցին. երանի հեզոց, զի նոքա ժառա-
նգեսցեն զերկիր. երանի որ քաղցեալ և ծա-
րաւիցեն արդարութենէ, զի նոքա յագեսցին.
երանի ողորմածաց, զի նոքա ողորմութաի
գտցեն. երանի այնոցիկ որ սուրբ են սրտիւք,
զի նոքա զա͠ծ տեսցեն. երանի խաղաղարարաց,
զի նոքա որդիք ա͠յ կոչեսցին. երանի որ հալա-
ծեալ իցեն վ͠ն արդարութե͠, զի նոցա է արքա-
յութին երկնից. երանի է ձեզ յորժամ նախա-
տիցեն զձեզ, և հալածիցեն, և ասիցեն զա͠մ
բան չար զձէն ստում վ͠ն իմ. ցնծացէք, և ուր-
ախ լերուք, զի վարձք ձեր բազում են յերկինս.

Cերկոտասանից առաքելոցն անուանքն.

ի մատթէոսի. Ժ.

Առաջին սիմոն անուանեալն պետրոս և անդ-
րեաս եղբայր նորա. յակոբոս զեբեդեա. և

Matthæi. Cap. V.

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati lugentes, quoniam ipsi consolabuntur. Beati mites quoniam ipsi hereditabunt terram. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam inuenient. Beati illi qui mundo sunt corde, quoniam ipsi deum videbunt. Beati pacifici, quoniam ipsi, dei vocabuntur. Beati qui persecutionē patientur propter iustitiā, quoniā ipsorū est regnum cœlorum. Beati estis vos in qua hora maledixerint vobis, & persecuti fuerint, & dixerint omne verbū malū vobis mētiētes propter me gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.

¶Duodecim Apostolorum nomina
ex Matthæi. X.

Primus Simon nominatus Petrus, & Andreas frater eius. Iacobus Zebedei, &

յովհաննէս եղբայր նորա. փիլիպպոս և բար-
թողոմէոս. թովմաս. և մատթէոս մաքսաւորն.
յակոբոս ալփեա և ղեբէոս որ անուանեցաւն
թադէոս. սիմոն կանանացի. և յուդայ սկա-
րիովտացի որ և մատնեացիսկ զնա.

Հաւատոն զառաքելոցն.

Հաւատամ ի յած Հայրն ամենակարող ստեղ-
ծօղն երկնի և երկրի. եւ ի յսոս քրիստոս յորդի
նորա միածին ի տէրն մեր. որ յղացաւ ի
Հոգոյն սրբոյ ծնեալ ի մարիամա կուսէն.
չարչարեալ ընդ պոնտացով պիղատոսիւ
խաչեցեալ մեռեալ և թաղեալ. էջ ի դժոխս
յերրորդ յաւուր յարեաւ ի մեռելոց. ել ի յեր-
կինս. նստի ընդ աջմէ Հօր ամենակարողի.
անտի գալոցէ դատել զկենդանիս և զմեռե-
ալս. Հաւատամ ի սուրբոին Հոգին. ի սուրբու-
Հի եկեղեցի կաթօլիկէ. ի սուրբոցն Հաղորդու-
թաին. ի թողութաին մեղաց. ի մարմնոց
յարութին. ի կեանսն յաւիտենականս. Ամէն.

Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus Publicanus, Iacobus Alphei, & Læbæus, qui nominatus eſt Thadæus. Simon Cananæus, & Iudas Scariothis, qui & tradidit etiam eum.

Fides Apoſtolorum.

Credo in Deum patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ. Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnigenitũ dominũ noſtrũ. Qui cõceptus eſt de ſpiritu ſancto natus ex Maria virgine. Paſſus ſub Pontio Pilato Crucifixus mortuus & ſepultus. Deſcendit ad inferos in tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit in cœlos. Sedet ad dexteram patris omnipotentis. Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Credo in ſanctum ſpiritum. In ſanctam Eccleſiam Catholicam. In ſanctorum cõmunionem. In remiſſionem peccatorum. In corporum reſurrectionem. In vitam æternam. Amen.

TEmpus erat vt iam Ferrariæ pridie Idus Iulij, Millesimo Quingentesimo Trigesimo septimo, incohatæ huic nostræ introductioni, & scribendi, de Chaldaicis, & Armenicis exercitamentis, atq; operi, multis impedimentis, varijsq; interuallis temporum, interrupto, finem tandem aliquãdo facerem. Verum ista dum propensiori animo, assiduaq; diligẽtia efficere molimur, & ad metam properamus. En à Ioanne Baptista Paucidrapo de Burgo Franco, Papiensi Bibliopolæ, apud Venetos ad Anchoram Federici Asulani, morã trahẽte, directæ mihi literæ, vnà cum Libello Duodecim Linguarum, Gulielmi Postelli Barentonij, in die Sãcti Antonij Abbatis præsentantur. Quibus lectis, apertoq; libro, cum primũ illius inscriptionem legi, dubitans hæsitansq; fui, nun alius hic à Gulielmo Postello Ambolatęo, mihi charissimo, Libri ipsius Autor esset. Cum vero in Chaldaicæ linguæ descriptiõe, subscripta illius verba lego, videlicet. Frater Ambrosius Papiensis, Ferrariæ habet excussas formas &c. hæsitationem omnem procul abijcio, vereq; illũ esse Gulielmũ cognosco. Cui aliquãdo, cum animi mei propositũ, circa variarum literarum publicationẽ, Venetijs cõmunicassem; & opera eius (vt in superioribus mentionem feci) vsus fuissem, Dominicam (vt aiunt) Saluatoris nostri orationem, typis meis Chaldaicis, atq; Armenicis, excussam tradidi. Et dum Ferrariæ huic operi imprimẽdo insisterem, acceptis Epistolis eius, nonnulla ab illo petita Alphabeta Venetias misi. Quæ, quia in opere suo nõ inseruit, in inferiori nostra appendice, huic nostro operi addenda, cum mutuis Epistolis nostris publicabimus. Videt enim mihi Postellus

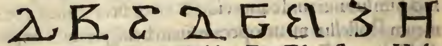
ſtellus, quem ſtudiorum ſimilitudo, & virtutis opinio, non modo amicum mihi conciliauerat, verum etiam chariſſimum fecerat, in hoc ſuo duodecim linguarum, opuſculo publicando, Ioãnem Euangeliſtã æmulari voluiſſe. Qui vnà cũ Simone Petro, à Maria Magdalene, audita Chriſti Redemptoris noſtri Reſurrectione, ſiue quia (vt Euangeliſtę verbis vtar) ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν, quia Iunior Petro erat, ad monumentum præcurrit citius, & inclinatus vidit linteamina. Venit & Petrus, ac prior ĩtroiuit, & vidit linteamina, atq; alia quæ poſtmodum ſubintrans Ioãnes vidit, & credidit. Audiuit votũ meum, Poſtellus meus, operam ſuam benigne mihi impẽdit. Vidit excuſſas Chaldaicas, Armenicaſq; formas meas. Vidit chalcographum meum mecũ. Cognouit me ſenẽ, & iam duo de ſeptuaginta annos natum, & ad curſum minime aptum. Recepit (vt arbitror) Epiſtolas meas, ſicut & ego ſuas. Audiuit Ferrariæ, varias à me in lucem dari, literarum, ac linguarum diuerſitates. Iuuenis ipſe in Gallias profectus, alias mihi Epiſtolas ſcripſit, & dum quod poſtulat, qua poſſum diligentia procuro, vt conſequi valeat, duodecim linguarum, libellum edidit. Edebat & Ambroſius. & licet tardius ad propoſitam metam ſenex peruenerit, prior tamẽ incępit, & plura quę viderat cõmunicauit. vt ſtatim lectis Epiſtolarum exemplis, & operi addita appendice, cernere licebit.

¶ Ambroſius Papieñ. Canonicus, ſiue Regularis Lateraneñ. Doctiſſimo Artiũ, & Medicinæ Doctori. d. Gulielmo Poſtello Ambolateõ, tãquã Fratri Honorando.

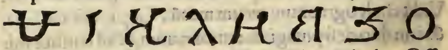
ACcipe Gulielme Frater, Alphabetum Iacobitarũ, à me tibi proximis his diebus pollicitum, cũ plus ocij dabitur, & alia quædam, haud penitus ingrata recipies. Scripsi, quæ vides Iacobitarum literis, quibus sub scribuntur eadẽ (vt reor) Arabice, ex Euangelio Matthęi. quæ tu, q ista calles, si mihi ꝑ tua animi benignitate declarã ueris, rẽ profecto gratissimã facies. Vale & mutuũ ama.

Ferrariæ ex Canonica Sancti Ioannis
Baptistæ, qnto Kal. Iulij. 1537.

¶ Alphabetum Iacobitarum.

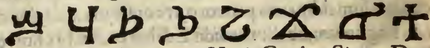
Alpha. Vueda. Gãma. Delda. E. Zso. Syeta. Heda.

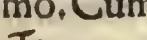
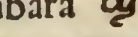
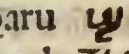
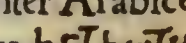
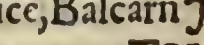
Theda. Ioda. Caba. Lauda. Me. Nyn. Axi. Off.

Pi. Ru. Sigma. Taf. He. Phi. Chi. Epsi. O.

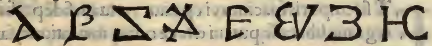

Schcy. Vey. Chachy. Hori. Geusa. Sima. Dy.

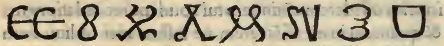
¶ Matthæi primo. Cum esset Maria mater eius, Arabice Chatibathan Desponsata. Cap. 2. Siscitabat Arabice. Astachbara ibidem, interrogate Arabice, Astachbaru ibidẽ didicit diligenter Arabice Astauatzahe Et ĩ plurali Astautzhau Cap. 6. Noli tuba canere. Arabice, Balcarn Cap. 8. Stridor. Arabice. Vatzariphu

¶ Est etiam

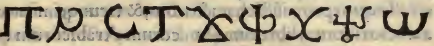
¶ Addã nunc aliud eorũdẽ Alphabetũ, quo magis Cophtitæ, speciatim vtuntur, vt infra.

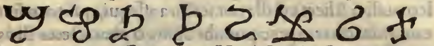
Alpha. Vueda. Gãma. Delda. E. Zſo. Syeta. Heda.

Theda. Ioda. Gaba. Lauda. Me. Nyn. Axi. Off.

Pi. Ru. Sigma. Taf. He. Phi. Chi. Epſi. O.

Schey. Vey. Chachy. Hori. Geuſa. Sima. Dy.

¶ Numerãt iſti (vt hoc ẽt addã) p literas alphabetĩ, ſicuti Hebræi, Chaldæi, Græci, Macedones, & Dalmatæ, & cæteri de qbus in ſuperiori tractatu mentionẽ fecimus, qđ nõ Arabes, & Indi, q numeralibus noĩbus exceptis, characteribus ad id opus inuentis, vario modo vtũtur, quemadmodum etiam & Latini. Phiot præterea patrem, & Pſcirim, filium appellant. Mens fuerat ante patriæ meæ ruinam, orationem Dominicam, & Apoſtolorum Symbolũ, & quędam alia Iacobitarum literis & lingua, in lucem edere, quę Vulcano ardente, vnà cum multis alijs mihi ablata fuerũt, quæ vero in præſentia hic appoſuimus, ex libro Euangeliorũ Arabicis literis ſcripto, in quo ſparſim multa p modũ gloſſematis, iſtorũ characteribus ſũt ſcripta deſumpſimus.

¶ Poſtero die quo iam ſuperiores literas deſtinaueram, infraſcriptas Ferrariæ recipio.

¶ Gulielmus Postellus. F. Ambrosio Papiensi. S. P. D.

ET si temporis spacium vix patitur, vt tuam fidē possis erga me liberasse, putaui esse ex officij mei ratione, sæpius pollicitorum memoriam tibi obijcere, quo & interim ostēderem cōtinuam tui apud me recordationem, & quantum in me est facerem ne iustam mei obliuionem possis fortasse aliquando prætexere. Addes nisi molestum erit illis quos promisisti characteribus, & vtcunq; imitatos aut fictos illorum librorum Punicorum Arabicorum ve quos habes titulos, vt qui præsens ædes tuas adire non valeo possim, si licet, vel illa coniectura assequi, qui nam sint, eam enim ob rem precipue tibi abituro characteres illos, tam exacte depinxeram, vt in hac re aliquid tibi subuenirēt. Sed tum non succurrit, vt illius rei te commonefacerem. Quanta hic potuit fieri diligētia institi, si aliquid exempli illorum dudum, excussorum characterum Armenicorū possem ad te mittere, quod hactenus non licuit, vbi se offeret habebis. Si quid habes pręter alphabetum Georgianū, in illis literis, mitte duos aut tres versus. Nō ommites literas Aegyptias, ἱερογλυφικὰ, & quicquid rerum tuarū nobis non inuidebis, magici characteres non deerunt scio. Puta interim tua quū i manus meas peruenerint, tibi honori futura. Si quid à me voles, fac tantum vt sciam. Lucæ cap. 3. Matthæi. 1. Armenice, quia cito pingis flagitabo. Vale.

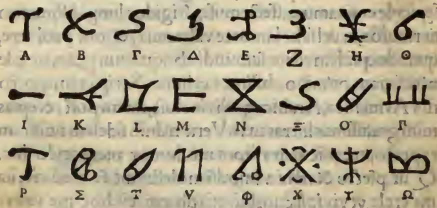
¶ Gulielmo Postello Ambolateo, multarum linguarum gnaro. D. Ambrosius Papiensis, Canonicus Regularis Lateranensis. S. P. D.

Scripsissem

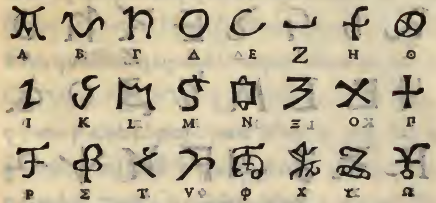
SCripsissem Gulielme humanissime, magicos quos requiris characteres, sed minuti vsqueadeo sũt, vt ne dũ scribere, sed nec pingere quidẽ illos potuerim. Decreueram proinde archetypum ad te cum his nostris mittere. Verum dum pręsentium latori, ingenue rem totã enarro, rogoq; vt afferat, exhorruit, expauit, extimuit, veritus ne dæmon (cuius calami ductu literæ ipsæ scriptæ fuerãt) ipsum inuaderet deferentem, distuli factum, præstolaturus audentiorem, quem cum nactus fuero, syngrapham, habebis. Ex qua si characteres exscribere potueris, rogatus simul & exoratus eris, vt fideliter remittas. Si tardius fortasse quam sperau eras, ista Armenice Puniceq; scripta recipis, ne meæ ascribas velim negligẽtię. Sed hosce intensos inculabis calores, in quibus vix etiam cum optimo falerno (vt sic dicã) & abũdantiori sane, possumus refrigerari, vt interim taceã exquisita quoq; loca ad refocillãdos à caumate homines cõmoda, & varia, quę nobis affatim suppetunt. Nam hic neq; ethesiarum flamina ad caniculę remedium instituta, nobis succurrunt, quin vramur, afflictiq; & nimio ęstu exusti, in sudorem deliquamur, ac linguam canũ more, ex ore sępicule emittamus, affectemusq; frigidos limpidissimi fontis riuulos, vt vel saltẽ lambere valeamus, & ora proluere, quandoquidem etiam sitibundi, ab aquarum potu, ne spleni officiant, omnino abstinere velimus. Scripseram porro illa Armenica, Arabicaq; istis inclusa, statim post receptas mihi gratissimas literas tuas. Verum dum fidelem nuntium expecto, in caniculares supra modum vrentes, incido dies. Qui ꝑfecto & mihi admodũ molesti sunt & medicis; ita me ercle, vt vix ipsi cum suis etiã pharmacis, hoc tpe valere queant.

queant. Amico tamen satis omnino facere cupiēs nocturnam sextam horam, in qua cōmodum magis ęstus aliquantulum euitare, si non penitus effugere valeo, ad hanc Epistolam scribēdam delegi. Et alphabeta isthęc septem varia scripsi, quę aliquando ex bibliotheca Grimana sancti Antonij isthic in vetustissimo libro inuenta desumpsi. Si hic haud bene concinneq; scripta fuerint, senectuti meę veniā dabis, nam tremula manus non sinit rectas ducere lineas, ad locum vnde sumpta fuerunt te remitto, ibidem hoc ordine scripta repies, quo hic quoq; & ego scribere curaui. Cęterum rem mihi pergratam facies, si (quod sine tuo incōmodo factū velim) viginti Punicorū Arabicorūq; librorū titulos, hic à me descriptos interptaberis, & sensum rescripseris. Ita enim fiet vt tuo munere, nomē accipiāt. Vale, & Ambrosium vt cœpisti ama. Ex Canonica sancti Ioannis Baptistę, Ferrarię pridie nonas Augusti, hora sexta noctis precedentis, 1 5 3 7.

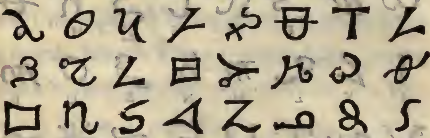
Βιργιλίου φιλοσόφου ἀλφάβητον.

Ἀπολλωνίου Τιανέως.

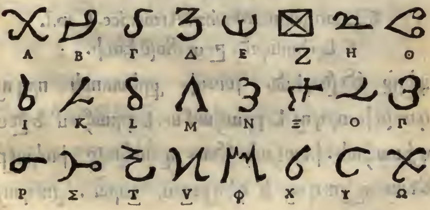

Γράμματα τὰ καλοῦ ξένα ἱερογλυφικά.

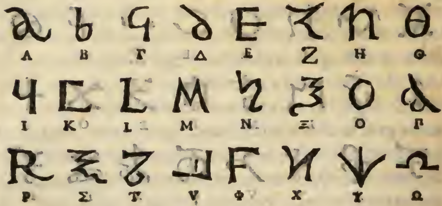

Suprascripto alphabeto nullę aderāt alię adscriptę lrę.

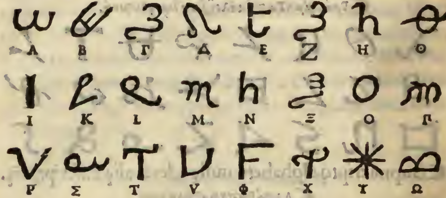
Ἀλφάβητον Βαβυλώνικον.

Ἀλφάβητα ἑλληνικόν.

Ἀλφάβητα. ἄλλο.

Euangelium Matthæi Armenice. Cap. I.

Աւետարան ըստ մատթէոսի.

գիրք ծննդեան յսուսի քրիստոսի որդւոյ դաւթի. որդւոյ աբրահամու. աբրահամ ծնաւ զիսահակ. իսահակ ծնաւ զյակոբ. յակոբ ծնաւ զյուդայ և զեղբարս նորա. յուդայ ծնաւ

ծնաւ զ փարէս և զ զարայ ի Թամարայ. փարէս
ծնաւ զեզրովն. եզրովն ծնաւ զարամ. Արամ
ծնաւ զամինադաբ. ամինադաբ ծնաւ զնայասո֊
վն. նայասովն ծնաւ զ սաղմոն. սաղմոն ծնաւ
զ բոոս ի հռեգեբայ. բոոս ծնաւ զ յովբէթ ի
հռութայ. ովբէթ ծնաւ զ յեսսէ. յեսսէ ծնաւ
զ դաւիթ արքայ. դաւիթդ ծնաւ զ սաղոմոն
ի կնոջէն ուրիայ. սաղոմոն ծնաւ զ ռոբով֊
ամ. ռոբովամ ծնաւ զ աբիայ. Աբիայ ծնաւ
զ ասափ. Ասափ ծնաւ զ յովսափատ. յովսա֊
փատ ծնաւ զ յովրամ. յովրամ ծնաւ զ ոզիայ.
ոզիայ ծնաւ զ յովաթամ. յովատամ ծնաւ
զ աքազ. Աքազ ծնաւ զ եզեկիայ. եզեկիայ
ծնաւ զմնասէ. մնասէ ծնաւ զամովս. Ամովս
ծնաւ զ յովսիայ. յովսիայ ծնաւ զեքոնիայ և
զեղբարս նորա. առ գերութենէն բաբելացիոց.
Յետ գերութենէն բաբելացիոց. ծնաւ յեկո֊
նիայ զսաղաթիէլ. սաղաթիէլ ծնաւ զ զո֊
րաբաբէլ. զորաբաբէլ ծնաւ զաբիուդ. Աբիուդ

ծնաւ զեղիայ կիմ. եղի ակիմ ծնաւ զազովր.
ազովր ծնաւ զսադովկ. սադովկ ծնաւ զաքիմ.
աքիմ ծնաւ զեղիուդ. եղիուդ ծնաւ զեղիա-
զար. եղիազար ծնաւ զմատթան. մատթան ծնաւ
զյակովբ. յակովբ ծնաւ զյովսէփ զայրն մա-
րեմայ. որում խաւսեցեալ զմարիամ կոյս յոր-
մէ ծնաւ յեսուս որ անուանեցաւ քրիստոս.
արդ ամ' ազգն յաբրահամէ մինչև ի դաւիթ
ազգք չորեք տասանք. և ի դաւթէ. մինչեւ ի
գերութեին բաբելացոց ազգք չորեք տասանք.
և ի գերութենէն բաբելացոց մինչեւ ի քրի-
ստոս ազգք չորեք տասանք.

QVæ post Armenicum Euangelium, in superioribus nostris literis, Arabice manu scripta fuerant, viginti scilicet librorum, Punicorum epigrammata, siue inscriptiones & titulos, quia mihi Punicarum literarum typi, seu formę non sunt, in pręsenti appēdice nō addidi. Verum quia de Apollonij Tianei Alphabeto mētio facta est, ét alphabetum ipsum pauloante excussum, facile illius verum esse crediderim. Quandoquidē multi qui Tianei vitam composuerunt, & praesertim indiuiduus peregrinatiōis eius comes Damis Assyrius, à quo Philostratus inprimis qui de illo scripsit, sumpsisse videtur, omnium

illum

illum intellexisse,& egregie proferre potuisse linguas, asseueret. Librosq; de Astrologica diuinatiõe, & quę sacra & quomodo dijs singulis acceptissima sint, & multa alia scripsisse affirmant. Vt qui ab Iarcha acceptis septem annulis, septem stellarum nominibus cognominatis, quorum singulos,iuxta dierum nomina,singulis gestabat diebus,& diuinandi scientiam consecutus fuerat. Quid mirum si etiã peculiari potuerit alphabeto vti.

¶ Hieroglyphica vero,vt ait Suidas,ἔγραψεν ὁ χαιρήμων,& quidam alij,vt in naturali historia refert Plinius.

¶ Aegyptiacas ꝑterea literas,& Orus,& multi alij descripserunt,& sculpturæ illæ effigiesq; quas in obeliscis videmus (inquit Plinius) Aegyptiæ literæ sunt,de quibus etiã Cornelius Tacitus,& Lucanus, & visu quoq; tẽporibus istis comprehenduntur Romæ. Vidi ego his proximis annis Bononiæ,in manibus cuiusdã Canonici Paleoti, Ciuis Bononiensis,librum ex India aduectum,tygridis pelle coopertum, in quo variæ hominum (& si bene memini) aliarum quoq; rerum,ac animalium figuræ tantũ depictæ erant. Et in circuitu seu limbo,ac illarum figurarũ peripheria,notæ quædam,quas ego literas omnino existimaui, & si vir ille, alioq nobilis,libelli copiã,ad horas nõ negasset, proculdubio Alphabetum exscripsissem, cognosceretq; in præsentia studiosi homines,præter imagines illas, apud Aegyptios literarũ etiã apices esse,vetereśq; illos (vt Apuleius in sua Metamorphosi refert) habuisse libros ignorabilibus literis prænotatos,partim figuris huiuscemodi animalium,concepti sermonis compendiosa verba suggerẽtes,partim nodosis,& in modũ rotæ tortuosis, Capreola-

timq; cōdensis appicibus à curiositate personarum lectione munita.

¶ Eritreos, qui in regione Medorum, non longe à Babylone sunt, literas Græco more scribere, Philostratus asseuerat. Proinde Alphabetum, quod supra Babylonicum inscribitur, facile etiam Eritreorū esse potuit. Sed his prætermissis alias mutuas subiungamus Epistolas.

¶ D. Ambrosius Papiēsis, Canonicus Regularis Lateranensis, Excellenti Artiū Doctori, & multigenarum linguarum gnaro, D. Gulielmo Postello tanquam Fratri Honorando. S. P. D.

MAgi illius Ludouici Spoletani adiurationem, seu potius supplices præces, cū characteribus à Dæmone subscriptis, in ipso archetypo, Chalcographum hūc nostrum, animi audentioris nactus, ad te mitto Gulielme chariſſime. Vbi legeris, & (si placuerit) exscripseris, eidem Chalcographo nostro restitues, qui ad incœptum opus prosequēdum, breui huc reuersurus est, & fideliter referet. Si tamen magica isthæc Danieli Bombergo, prius ostenderis, rem mihi haud quaquam ingratam feceris. Cognoscet enim vir ille bonarum, peregrinarūq; literarum amator, & multarum linguarum gnarus, Ambrosium vera dixisse, cū proximo mense Iunij Venetijs, in illa Doctorum hominum corona, in ædibus quoq; suis tecū loqueretur, qui paulo ante ab Oriētalibus adueneras. Nā inter loquendum (vt moris est eorum qui cupido, affectāti, anhelantiq; animo semp bona aliqua discendi, in linguarum varietate propensius versantur) dum ego à te quęrerem, si forte aliquod literarum peregrinarum peculium, in

Italiam

Italiam tecũ aduexiſſes. Cũq; præter Græcas, & Hebręas, quas priuſquam Byzantium adires, in patria tua, cũ latinis optime didiceras, reſpondiſſes, Punicas te, Arabicas, Armenicas, Samaritanas, Indorumq; habere, & calere literas & linguas, & quædã alia quæ in pręſenti non erant ad manus. At ego confeſtim illas omneis habere noſceq; vtcũq; ſubiunxi, oſtendiq; tum tibi, & Bombergo, & cæteris qui aderant Pſalterium (quod aiunt) Dauid, Syriacis, Chaldaiciſq; literis pulcherrime, cum Arabica interpretatione ſcriptum. Nec nõ libellum Diurnarum horarum, Armenicis pariter literis ſcriptum. Addidi poſtmodum pręter illas quas dixiſſes literas, Iacobitarũ me, Cophtitarum, Gorgianorum, Macedonum, Seruianorum, Bulgarorũ, Illiricorumq; , ſeu Dalmatarum literas noſce, & Alphabeta quędam alia habere, quę proximis his diebus, vt potui melius exſcripſi, & ad te (vt poſtulaueras) cuidam ex noſtris Canonicis deſerenda cõſignaui. Memini me quoq; tunc ſubiunxiſſe. Si Ferrariam veneris monſtra tibi literarum, Zyphrarumq; oſtẽdam. Et vt admirationem in omnium qui aderatis animos inducerem, vel potius ad riſum doctĩ illorum hominum cateruam concitarem, ſubdidi. Habeo quas nullus forſan habet, Diaboli literas, Dęmonis ipſius manuſcriptas. Qui tum riſus, qui cachinni, quę admirationes exortę fuerint, tu noſti, Et cum pertinacius inſiſterem, remq; omnem & factum, vt fuerat, recẽſerem. Viſi fuiſtis omnes verbis meis fidem aliquã pręſtare, poſtmodũ diſceſſimus. Nunc vero vos qui tunc conueneratis docti hoĩes, cum Diaboli literas acceperitis, legite ſi noſtis, & diſcite Ambroſio credere vera dicẽti. Expecto mi Poſtelle,

vt archetypũ

vt archetypum remittas. Et si paruum Octogonum libellum, Punicis literis optime scriptum intellexisti, quem ad te simul cum istis misi, vnà cum aliqua subiecti ipsius declaratione, vt pariter remittas efflagitabo. Vale, & amãtem ama. Salutabis meo nomine Bombergum. Ferrarię ex Canonica Sãcti Ioãnis Baptistę, sexto idus Augusti. 1537.

¶ Hanc Epistolam non recepit Postellus, vt infrascriptę testantur literę.

¶ Al Venerañ. Padre Don Ambrosio da Pauia, Canonico Lateranense, suo maggiore sempre osseruañ.

In Ferrara.

A Sancto Giouanni Baptista.

PAter mi honorañ. le vostre litere hebile tarde, videlicet quella matina che lo vostro Stãpadore si partite da Venetia, e alla sera quello medemo giorno, andai da Messer Gulielmo, & trouai che era caualchato pur quella matina per Franza, per ordine del. S. Oratore Frãcese. Et con ogni fidutia ho aperte dette letere, per vedere sel vera cosa che potesse soplir' io, pocho ve manchete nõ l'habbia datto al ditto Oratore, con pregarlo che le mandasse al ditto Messer Gulielmo, pur al tandem mi e parso piu espediente remandarle a. V. P. alle cui orationi di core mi racõmando, vna cõ la Reuerẽtia del vostro. P. Priore. Ne altro, da Venetia. 9. Augusti. 1537.

Don Ricardo da Nouara, vostro.

QVibus profecto receptis, atq; perlectis literis, & nostris simul remissis, ac denuo restitutis, nõ parua sanè animi molestia affecti fuimus, quod scilicet (vt sperabamus) in manus puenire nõ potuerint amici.

Verum

Verum enimvero dum post chalcographi ad nos reditũ operi perficiũdo insistimus, cõmodioremq; amico satisfaciendi opportunitatem expectamus. En patrum meorum iussu, Papiam, vna cum eodem Calcographo, & cum omnibus ad artem illam necessarijs simul instrumentis, atq; impedimẽtis proficiscor. Et renouata demũ, atq; redintegrata chalcotypa officina, & omnibus rite, atq; ordine iterum dispositis. Dum intermissum imprimẽdi operis nostri munus, denuo resumo, & ad literarum multigenarum concinnandam harmoniam, omnibus (vt aiunt) neruis intendo. Nono Augusti, Millesimo q̃ngẽtesimo trigesimo octauo inferius descriptæ, Postelli mei, redditę sunt mihi literæ.

¶ A Mon Seignor. F. Ambrosio di Pauia Canonico Regolar di Santo Augostino a sant Iouan Batista. In Ferrare.

IO vi scrissi do o tre volte Padre Reuerendissimo da poi il vostro partir di Venetia, & son securo che hauete ricepute de le mie per le quale dapoi essermi humilmente commandato, io chiedea vostra excellentia mandarmi tutti quei diuersi charatteri m'haueui promesso, ma le grande vostre occupatione vi hãno ritardato, la qual cosa mi piace assai. Perche adesso voglio priegarui me vogliate mandar & tutte quelle cose promesse & le vostre proue & alphabeti d, Armenico & Chaldeo, per monstrar la vostra diligẽtia a nostri homeni, perche voi sapete il bene più eglie cõmune & piu è diuino. Le cose lequale con lettere vostre me vorete mandar, date o vero in casa di Messer Daniel Bombergo, o di nostro Imbasciator Frãceze a monseignor Capellano, si non ch'hauerete meglior cagion di

scriuermi

ſcriuermi da Ferrare. Io di preſente ſon in Parigi ne la ſtrada di ſan Iacomo a linſegna di la fōtana, oue poderete cōmādarmi quello piace a voſtra Seignoria & ſarete preſto vbedito. Le mie littere Arabice trionpharanno qua ſecondo mi par loppinione di tutti ſaui, facendo fin hauendoui priegato encor vna volta di non mancar voſtra promeſſa & ſendomi cōmādata a la. S. V. ſupplicaro la diuina prouidentia voglia iunger la ſoa gratia a voſtri boni deſii.
De Parigi il voſtro ſeruitor. Gulielmo Poſtello.

¶Lui prego di gratia continuate le voſtre diligentie di ſaper de quello qui ſtampò Lalcorano Arabico ſe lui voleſſe vender i ſoi ponzoni o vero vna matrice, & eſſendo aduertito del precio vi mandaro dinari perche ho molto di biſogno di quei per ſtampar noſtra Grammatica Arabica, & altri libri da leger in medicina, coſi facēdo haurete parte de le lode in tutte le lingue.

OMni interea ſtudio, cura, atq; diligentia nō ceſſaui Alexandrum, Paganini Brixiēſis filium, & qua potui etiam ſolicitudine, amicorū interuētu, rogare non deſtiti, vt typos, formaſq; Punicarum literarum, quibus olim pater eius Alcoranum impreſſerat, iuſto vellet Poſtello vendere prætio, quod cū facere iam iam paratus eſſet, & dū amicū, eius rei certiorem facere pręparo. Libellum duodecim linguarum differentiumq; literarum Gulielmi Poſtelli publicatum cōſpicio. Statimq; in mētē mihi ſubijt Io. Euangeliſtæ, & Simonis Petri recordatio, atq; memoria. Vtrūq;. n. illorū præceptoris mouerat amor, & pari æmulatione, pariq; mouent curſu, ſed diſpar omnino fuit euentus. Idem amor literariam rempublicam iuuandi

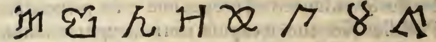
Ambrosium mouerat,& Postellum. Cœpit prior Ambrosius senex. Iuuenis ad propositum citius peruenit finē Postellus. Non tamē incæptum iam interrupit cursum suū Ambrosius, sed ad optatum tandem terminū, propositūq; scopum, etiam ipse peruenit, & quantum in literarum monumentis conspexerit, Postello & cęteris, qui talia affectāt, palàm facere procurauit. Et sicuti clauus clauo extrudit, ita, mutua quoq; virtutum æmulatione latentia in literarū monumentis, præciosa quęq; in lucem prodeūt. Sic olim Democritus Abderita Philosophus contigisse refert, in libro cui titulus est φυσικὰ καὶ μυστικὰ, affirmat & Sinesius Philosophus, qui in illum ad Dioscorum magni Serapidis Alexandrinorum Dei sacerdotem scholia composuit. Nā in Aegyptum profectus, apud magnū Hostenem in templo μέμφεωσ, vnà cum sacerdotis filijs ministri officio fungebatur, & dum in templo cibum sumerēt, repente sponte sua, lapidea apparuit in cinereo puluere scissa columna, ex qua πετρώασ βίβλουσ, extrahentes, inuenerunt in eis, aliud prorsus nihil, quam tria hæc (vt sic dicam) admodum vtilia verba.

Ἡ φύσισ, τῇ φύσει, τέρπεται. καὶ
Ἡ φύσισ, τὴν φύσιν, νικᾷ, καὶ
Ἡ φύσισ, τὴν φύσιν, κρατεῖ,

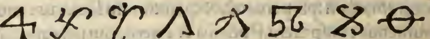
¶ Sed quantum hoc pertineat ad rombū, considerent, qui præacutam ingenij aciem habent, & quantum queat æmula virtus inspiciant. Nos vero interea, ex penitissimis Chaldæorum, Syrorumq; monumentis, alia proferamus in lucem, quibus diuersæ Chaldæorum gentes vtuntur, & Syrorum, videlicet.

Ee ¶ Alpabetū

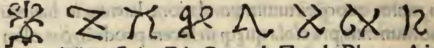
¶Alphabetum Chaldæum.

Hheth. Zain. Vau. He. Dolad. Gomal. Beth. Olaph.

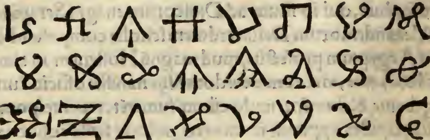

Sõchath. Nun. Mim. Louad. Lomad. Coph. Iud. Teth.

Thau. Scin. Ris. Quoph. Zzode. Phe. Ain.

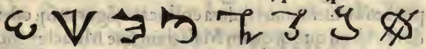
¶Aliud Alphabetum Chaldæum.

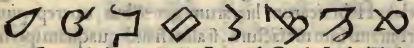
¶Inuenio tñ in aliquibus ſatis vetuſtis voluminibus duo iſthæc alphabeta, cõtrario etiã ordine ſcripta, & cum latinis literis adſcriptis ab. A. nimirũ, vſq; ad. Z. & ꝑinde Latinorũ more, id quod facile mihi ꝑſuaſerim, haud quaquã à ratione diſſonũ fore. Potuerũt equidẽ ꝯfines aliqui, & in extremis Chaldæę partibus, habitãtes populi, ſicuti & nõ lõge diſciti Indi, à ſiniſtra in dextrũ latus ſcribere, queãdmodũ & aliq Syri, quorũ etiã poſt paulũ alphabeta ſequẽtur.

¶In priore tractatu chirographicõ, & typographicõ, Samaritanorũ alphabetũ deſcripſi, ꝑ vt mihi Gulielmus Poſtellus Venetijs, cũ ſuo, qđ è Byzãtio in Italiã aduexerat, benigne reformauerat. In ꝑ̃ſentia vero non ꝑ̃termittere viſum fuit,

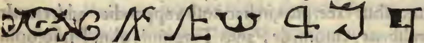
fuit,ĩ tenebris amplius latere,Samaritanũ aliud alphabetũ,
quod olim mihi primũ Romæ tradidit,Reuereñ tũc Car
dinalis.S.Georgij,Raphaelis Riarij,à secretis,excellẽs Iu=
reconsultus,& ĩ Græcis,atq; Hebraicis literis apprime eru
ditus Fabius Spoletanus. Q d'cũ ĩ vrbe quoq; πολυγλώττῳ
illi, & inter doctos sui tẽporis viros doctissimo Flaminio
ostẽdissem,Samaritanũ omnino esse asseruit, nec dedigna=
tus est,sua manu scriptum alphabetum, ad exscribẽdum &
cum alio conformandum concedere,quod qdẽ tale est.

Hhet. Zain. Vau. He. Daled. Gimel. Beth. Aleph.

Ain. Samech. Nun. Mim. Lamed. Caph. Iod. Teth.

Thau. Scin. Res. Quoph. Zzadich. Phe.

¶Nunqd hoc loco Hebræos ptereũdos cẽsuerim profe=
cto minime. Nã si verũ est illud beati Hieronymi dictũ,He
bręos scilicet omniũ linguis loq,facile credendũ fuerit, om
niũ quoq; literis vti,aut saltẽ multiplices ac varios literarũ
characteres habere,qđ facile ꝓbari põt. Quatuor quip=
pe Hebræorũ alphabeta Augustinus Pantheus Venetus
Sacerdos, in sua Voarchadumia cõmemorat, cõe .s. quo
passim oẽs vtunt. Alteꝝ ab oĩpotẽti Deo Moysi in Mõte
Syna. Tertiũ Abrahe in fluminis trãsitu cõcessum. Quar
tum,quod & cæteris antiquius est,Enoch traditũ, & ad al=
phabeti nostri ordinẽ numerũq; relatum,tribus superabũ=

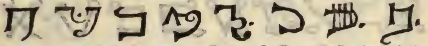
dat aspiratis literis.ch.videlicet.ph.th. Abraham à Balmis Hebræus doctor, in sua à Daniele Bombergo, iam dudũ impressa Grammatica, duo tantum Hebraica nouit alphabeta, commune nimirum & transitus fluminis. Cornelius Agrippa, in libris de occulta Philosophia, Cablisticos, retulit, varios habere characterizandi modos. Et pter dicta duo alphabeta, aliam apud Hebræos cœlestem dixit esse scripturam, qua (non secus atq; Astrologi in stellarum lineamentis, signorum imagines educere consueuerunt) alphabeti sui literas, inter sydera collocatas, figuratasq; ostendunt. Aliam quoq; quam Malachim, siue Melachim, hoc est Angelorum, siue regalem appellare soliti sunt. Sex igit relatis Hebraicarum literarum generibus, operepretium arbitratus sum me facturũ, si alios haud quaquam spernẽdos Hebræorum characteres, à varijs non infimi nominis autoribus excerptos, in hac nostra appendice adderem. Inter libros Antonij de Fantis Taruisini, olim Philosophi, Astrologi excellentissimi, memini me vidisse opera, Razielis, Picatricis, Bailum, Mercurij, Petri Apponis, Salomonis, ac interpretis illius Apollonij, & aliorum multorum, ex quibus tanquam ex virenti & florido prato, variarum literarum flores, & characteres diuersos collegi. Neq; enim aliam omnino ob causam, tam diligenter libros illos, antequam in Vulcani potestatẽ à patribus nostris, in quorum manus ex testamento peruenerunt, legi. Quam vt characteres illos, literarum scilicet varias figuras exscriberem. In secundo quippe tractatu, in quo de lapidibus preciosis loquitur Raziel, reprobata illorum opinione qui dicunt, viginti duas literas, de quibus ibi loquitur, à Camaliele fuisse

inuentas.

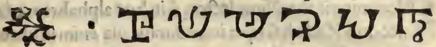
inuentas. Angelū Raphiel, in libro qui dicitur liber ignis, illas Adæ Protoplasto dedisse scriptas asseuerat, & ob id filios Adam eas recusare non posse. Quarum quidem literarum figuræ, & nomina sunt infrascripta, videlicet.

Hhet. Zain. Vau. He. Daleth. Gimel. Beth. Aleph.

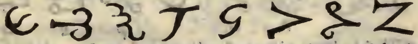
Ain. Samech. Nun. Mem. Lamed. Caph. Iod. Teth.

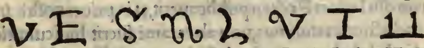
Thau. Sin. Res. Coph. Zadai. Phe.

¶ Posuit autem ibidem Raziel, dictarum literarum interpretationem, atq; virtutem, alio prorsus quam beatus Hieronymus, & diuerso posuerit modo, de qua sanè expositione, nullam omnino faciendam esse curam censeo.

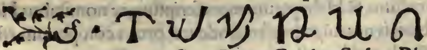
¶ Ex varijs præterea qui Solomoni attribuuntur libris, & interprete eius Apollonio infrascriptos literarū characteres, & Hebræorum alphabeta desumpsimus.

Hheth. Zain. Vau. He. Daleth. Gimel. Beth. Aleph.

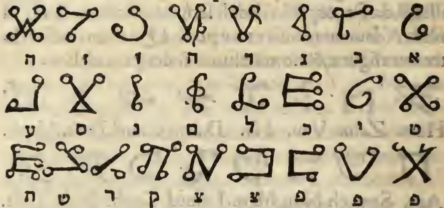
Ain. Samech. Nun. Mem. Lamech. Caph. Ioth. Teth.

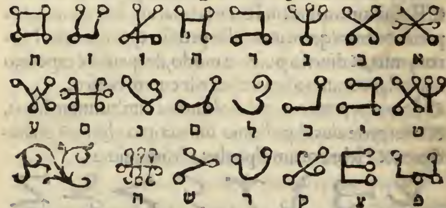
Thau. Sin. Res. Coph. Sade. Phe.

¶ Aliud

¶ Aliud alphabetum.

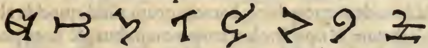
¶ Non mireris chariſſime lector, ſi in hoc alphabeto, tria Phe,& duo Zadich,ſcripta inueniuntur, ita enim in libro vnde ſumpta ſunt eodemꝗ; ordine reperiuntur.

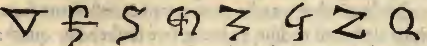
¶ Et ſi Indorum literas,ſiue literarū characteres & formas iam diu Ioānes Potken publicauerit,vt in priori noſtra introductione retulimus,non ab re tamē fuerit Indicum etiā aliud alphabetum ex prædicti Antonij de Fantis libris extractum,& Hebręorum more ſcriptum,ac nominibus Hebraicis notatū,in præſentia addere, pro vt compertum eſt, & tale quidem eſt,vt ſequitur.

¶ Aliud

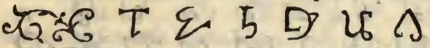
¶Aliud alphabetum Indorum.

hhethu.zaiu.vuauf.he.dahlezthu.gamelie.bethu.alephu.

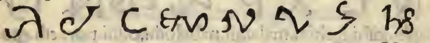

e.ſachmuncheth.nun.memim.lamedu.caphu.iodu.tethu

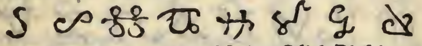

Thauuuo.ſahnun.reſu.cophu. zacde. pſe.

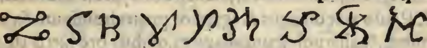
¶Aſſyrias,ſiue Syriacas,aut Phœnicum quoq; literas or dine literarum latinarum cum nominibus earumdem ſcri- ptas reperi,quas hic quoq; addere viſum fuit,vt ſequitur.

Aluz. Bem. Cem.Dimi.Ethimi.Fetim.Gith. Huth.

Iothim.Kauũ.Lathim.Moni.Nichoi.Oliph.Phiſai.qnũ

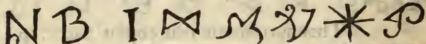

Rophi.Sith.Toth. Vr. Xith. Yn. Ziph.

¶Nec mirandum hoc loco cenſuerim,quod iſtorum lite ræ tot numero ſint.Quãdoquidem & ſi Græcos à Phœ- nicibus, & maiores noſtros etiam ab exteris literas, non ta- men tot numero primũ, quot nunc habẽt accepiſſe ab au- toribus relatum fuerit.Potuerunt nihilominus etiam iſti,ſi- cuti & noſtri,& Gręci,ſuis literis alios addere characteres, quos qui præſens ſcripſit alphabetum, longo potuit tem- poris

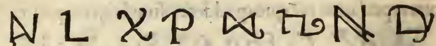
poris tractu didiciſſe,& poſteris cōmunicaſſe. Additū erat & in eodem quoq; loco,Saracenorum aliud quoddā alphabetum,& non ſine literarum nominibus, & nota per quam comprehendere merito póſſumus,cum quibus nā noſtris literis elementa illa conueniant,& recto cum ſuperioris alphabeti ordine, eademq; ferè ſcribebatur quadra hoc inquam modo.

a b c d e f g h

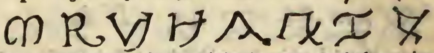
alcmon.bendi.cathi.delphim.ephoti.foiti.daipoi.hethim

i k l m n o p q

ioithi.kithi.lechim.malathil.nabelothi.oithi.porzeth.qtoraſith.

r s t th u x y z(lath.

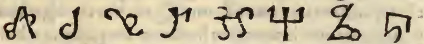
raſith.ſalathi.tothimus.vatolith.xiroom.yarointh.zocium

¶Paulo ante diximus Aegyptios,præter hominum ferarumq;,& aliarum rerum imagines,quibus pro literis vſos fuiſſe,ſiue etiam in præſentia vti,omnes referunt autores, & res ipſa ante oculos poſita demonſtrat,alias quoq; literarū formas habere. Quas ego cū illarum nominibus, ad noſtrarum literarum normā notatas, pro vt in antiquis libris reperi,hic fideliter cōmunicabo. Quis vero illarum inuētor fuerit,ſiue Mercurius Deorum nuntius,ſiue alius quiſpiam,inueſtigēt diligentius,qui curioſius illud ſcire deſiderant.alphabetum vero ipſum,tale eſt,vt infra.

¶Alphabetum

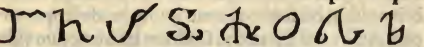
¶Alphabetum Aegyptiacum.

a b c d e f g h

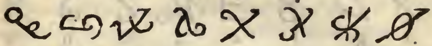
athomus.benithi.chinoth.didaui.eni. fin.gomor.heletha.

i k l m n o p q

iamin.kaita.Lazamin.Miche.Nain.olelath. pilon. quyn.

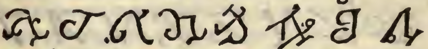
r s t u x y z th

irim. ſichen. tela. vr. xiron. yph. zain. thou.

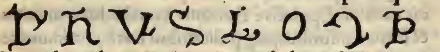
¶Aliud alphabetum Aegyptiacum.

a b c d e f g h

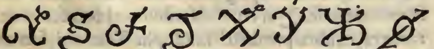
athoin.binthin.chinoth.dinayn.eny. fin.gomor. heletha.

i k l m n o p q

iamin. kaita. luzain. miche.naym.obeleth.pilon. qyn.

r s t u x y z th

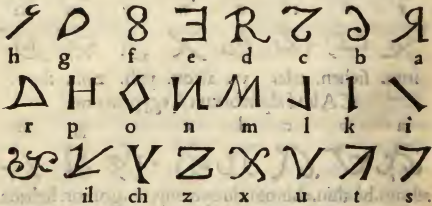

iron. ſichen.thela. vr. xyron yph. zain. thou.

¶Hetruſcos,Volſcos,Oſcos,literas varias,dicẽdiq; variũ ſtilum habuiſſe,multi prodiderunt,nec hæſitandũ fore crederem,etiam ab his qui vel ſummis(vt aiunt) labris,literaꝝ

Ff addita

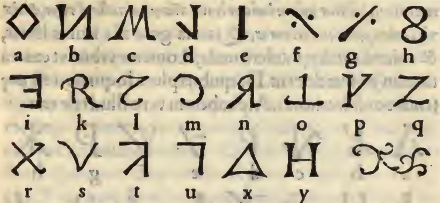
addita tetigerũt. Quin, vt de Hetruſcis loquar, etiam Tarcuntis ſepulchrum, cum inſculptis vndiq; Hetruſis literis, alias Volateris inuẽtum teſtatur. Quarum vero gentium propria fuerint elementa, ſeu literarum notę, quæ in tabulis æneis Eugubij cõſeruantur, nullus adhuc (quẽ viderim) clare aſſeruit. Hetruſcorum tamen alphabetum, in varijs libris, ac Italiæ bibliothecis, vario quoq; modo ſcriptum reperi. Alibi enim à dextro in ſiniſtrum latus ſcriptum videt. vt infra.

¶Quod quidem alphabetum proximis his mẽſibus ad me cum ſuis Epiſtolis è Bononia excellẽs Iureconſultus, & in humanioribus, atq; politioribus literis plurimum verſatus, Iulius de Iulijs Canobinus miſit, & illud à Ioanne Achillino, nobili ſanè, atq; humaniſſimo Bononiẽſi ciue, ſcripſit habuiſſe. Qui vero ſubſcribuntur Hetruſcorũ characteres, ex libris prædicti Philoſophi Taruiſini, fuerunt deſumpti, & cum non paucis exemplaribus alijs cõformati. Latinorum vero more à ſiniſtro in dextrũ latus ſcribuntur. Tanta autem & talis in ſcribendo, vnde proceſſerit varietas, videre nequeo. Coniectentur vero alij melius.

¶Aliud

Aliud Hetruscorum alphabetum.

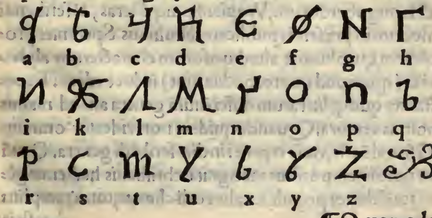
Promiserat, cum adhuc Ferrariæ essem, Nicolaus Franciscus Germanus, de quo in præcedẽti introductione mẽtionem feci, alphabetum Gotthorum, & libros aliquot illius gentis historiam cõtinentes, se mihi daturum. Quo eorum quoq; literas, seu literarum formas, ĩ hoc nostro libello, cum cæteris immiscere possem. Quæ omnia dum multo tempore expecto, aliunde mihi non inde expectãti obueniunt. Bona sors, ad Vicentinum Generale Concilium proximis his mensibus profecturus, Reuerendissimus Ioãnes Vpsalẽsis Archiepiscopus, genere Gotthus, Bononiã venit. Casu à Iulio Canobino visitatur, interloquendum post multa hinc inde inuicem dicta (vt fieri solet) etiam de literis Gotthicis sermo habetur. Rogatus interim Archiepiscopi scriba, Gotthicum alphabetum, cum latinis sibi respondentibus literis, suppresso tamen elementorum nomine scripsit. Quo impetrato, voti mei iam cõscius Iulius, cũ suis mihi directis Epistolis, è Bononia Papiam, vnà cum superius descriptis, Hetruscorũ literis misit. Quo ordine illud scriptũ recepi, eo nunc vobis charissimi lecturis exhibeo.

beo. Hi vero γότθοι, (vt Stephanus ait, & φωκαεὺς παρθένιος meminit,) ἔθνος πάλαι οἰκῆσαι ἐντὸς τῆς μαιώτιδος, ὕστερον δὲ εἰς τὴν ἐντὸς θρᾴκης μετανέστησαν. Quanta gens ista latinis literis, & vniuersæ Italiæ, intulerit mala, Romanæ vrbis (vt cætera taceam) ruinæ docent. De quibus plura loqui non est pręsentis considerationis. Alphabetum vero illud tale erat.

❡ Cęteꝝ i copiosa illa Antonij de Fãtis Taruisini libroꝝ multitudine, magnũ sanè volumẽ repertũ fuit. In quo abdita quãplurima, & satis abũde curiosa, tã ad Philosophiam, Medicinã, & Herbaꝝ notionẽ, quã etiã ad Astrologiam, Geomantiã, & Magiã ptinẽtia, cõtinebãtur. Et in eius præcipua quadã parte tractabat de thesauris, per totũ ferè orbẽ recõditis, atq; latẽtibus, quoꝝ admodũ clara atq; specifica notio haberi poterat. Oĩa vero literis erant adeo ignorabilibus scripta, vt etiã ingeniosum quemlibet à lectione facile deterrere, atq; remouere potuissent. Sed tũ mihi Aesopici apologi memoria subijt, Vulpis, scilicet & Leonis. Cũ.n. Vulpes,

Vulpes, Leonem, primū intuita fuiſſet, tali vſqꝫ adeo timore correpta eſt ὡσ μικροῦ καὶ ἀποθανεῖν, Secūdo illum cum vidiſſet, timuit quidem non tamē ὡσ τὸ πρότερον. Cum vero ipſum tertio conſpexiſſet, tātum audatiæ ſumpſit ὡσ καὶ προσελθοῦσα διαλεχθῆναι, Sic mihi profecto in illius libri primo cōtigit aſpectu, vt de lectione quidē illius & intelligentia fermè deſpauerim. Sed anxio animi deſiderio noua ſemp aliqua perſcrutandi, cōmotus. Cum ſecūdo legere temptaſſem, in ſpem certe aliquam intelligendi cœpi memet conijcere. Tantumqꝫ & tertio accedēs, diligenti cura, ſolicita indagine, frequēti aſſiduaqꝫ characterum illorū reuolutione effeci, vt illius apologi ἐπιμύθιον, veriſſimū fore exptus ſim, ὅτι δὴ ἡ συνήθεια καὶ τὰ φοβερὰ τῶν πραγμάτων εὐπρόσιτα ποιεῖ. Ex illis enim ignorabilibus literis, alphabetum excerpſi, & quæ in libri cortice latere videbātur, ad intelligendū puia, & remoto velamine ītellectu facilia viſa ſunt. Nā & ſi ignorabilibus ſcripta eſſent literis, latina tñ vocabula erāt, & dictiones nobis notæ, non ſecus atq; ſi quiſpiam Græca nomina latinis, aut latina Græcis ſcribere contenderet literis. Alphabeti autem figuræ tales erant noſtris literis rñdentes.

ℭQuomodo

¶ Quomodo autē, qua ve rōne, quę supra ꝓxime scriptę fuerūt literę, duodecim cœlestibus Zodiaci signis, ac septē errantibus stellis, siue planetis, ab autore libri tribuant, aut quæ cum Geomanticis figuris, bicorporeis nimirum, siue singularibus, & simplicibus conueniant, & quæ nam lætitiam, aut mœrorem. Effusi sanguinis ruborem, aut cādidi Oloris albedinem. Teterrimi carceris squalorē, aut capularibus etiam senibus inuisi pheretri formidinem. Populorum vndiq; per viarum anfractus, irruentium atq; vndātium concursum. Aduersam præterea, prosperam ve fortunam. Impuberes pueros, & formosas inuicē ludentes puellas. Rerū ac persicæ gazæ acquisitionem, siue iacturā, atq; opum naufragium. Capitis, & extremæ immanis Caudæ Draconis, tortuosam reuolutionem insinuēt. Quæ ve ex his, horis, diebus, mensibus, vel annis, cōueniant. Aut quæ nam elementa, quos ve rursus humores reprę sentent, quia ad præsentem nostrā hāc traditionē spectare nō credimus, iure iccirco merito prætermittēdum duximus, satis fore arbitrantes, quod literas ipsas hactenus ignorabiles, notas fecimus, & cum latinis nostris conformauimus.

¶ Longobardorum, Vtopiensiumq; literas, & scribendi modum in præsentia publicare distulimus. Sperantes propediem quāplurima alia diuersorum characterum alphabeta (quæ apud nos recondita sunt) in lucē edere. Expectantes quoq; literarum differētium genera alia ad manus nostras ventura. Quandoquidem non videatur omnino hæsitandū esse, varia reperiri in dies scribēdi genera. Quū tot nostris temporibus incognitæ christianis hactenus gētes, tot insulæ, tot populi, tot alia cœli climata, tot nō amplius

ā nostris

à noſtris velificata, & (ſi dici poteſt) ſulcata maria, tot varię hominum nationes cernantur, quæ cum varijs loquantur linguis, varios quoq; ad inſinuandos abſentibus, animoq; conceptus habere ſcribendi modos, diuerſas notas, diuerſos characteres, literarum quoq; diformes apices, nec non Ziphrarum multiplices formas poſſidere facile exiſtimandum eſt. Nam ſi (vt Thimoſthenes prodidit) in vnam tantum Dioſcoridem, claram quondam Colchorum Vrbē, iuxta fluuium Attamonta ſitam, Tercentæ nationes, quæ diſſimilibus linguis vterentur, vere deſcendere ꝯſueuerint, & poſtea à noſtris (vt refert Plinius) Centum triginta interpretibus negotia ibi geſta ſunt. Quis non facile aſſeuerauerit, etiam nunc ex tam latis orbis finibus, confertos literarum manipulos, ad nos quandoq; prouenturos. Vidi ego cum Romę eſſem, ſub Leone eius nominis Decimo Pot. Max. Metropolitę Μεγάλησ ἰβηρίασ, Epiſtolas, Gręcis quidem, ſed à cōmunibus admodum differentibus, literis ſcriptas, cum ſigillo, in quo diui Georgij martyris, imago impreſſa erat, (illius enim gentis vexillum eſſe dicunt,) & ſubſcriptione manu ipſius Metropolitę ſcripta, cum literis vſq; adeo tortuoſis, & in nodi Hrculei modum Capreolatim intextis, vt vnde principium caperēt, & finem omnino facerent, nec lynceis quidem oculis quiſquam cernere potuiſſet. Literarum quippe illarum linee, eo modo altera ſuper alteram ducebātur, vt nec Ioānis Antonij Taiantis, phātaſtica litera, ſic perplexa, atq; inuolucris varijs irretita, videatur. Illas Macharius Chius, ordinis ſancti Baſilij monachus, q̃ apud me Reuerēdiſſimi tunc Cardinalis Sauli contemplatione, in Canonica noſtra Diuę Marię Pacis

de Vrbe

de Vrbe,tunc temporis hoſpitabat',& cui literę dirigeban-
tur,quamuis Gręcus,& in literis Gręcis,atq; Arabicis diu
verſatus,niſi deferentis Iberi auxilio fuiſſet adiutus, vix vn-
quam intelligere potuiſſet. Literarum ſanè illarũ formas,
ac Metropolitę illius ſubſcriptionẽ,multis quamuis tricis
intricatam, in hac noſtra traditione impreſſam viderẽt po-
ſteri,ſi non illã, patrię infœlicis meę immanis illa ac ſemper
deflẽda calamitas, extremũq; exitium,mihi cum reliqua li-
brorum numeroſa ſuppellectile abſtuliſſet.

¶Varias etiam atq; differentes eſſe Punicorum, ſiue Ara-
bicorum elementorum formas,ita clarum eſſe ſuſpicor, vt
probatione non ſit opus,ſunt quippe mihi plus quam tri-
ginta librorum capita,tum parua,tum magna, & volumi-
na duo quę explicata ad quinq; ferè brachiorum longi-
tudinem ſe extendunt.Ita diuerſis atq; diſtãtibus literarum
ſcripta figuris,vt non parua ſit in legendo difficultas. Sicu
ti videmus etiã in latinis noſtris, in quibus tanta eſt aliquan
do differentia, vt coniectura oĩo opus ſit in earum lectio-
ne,qui enim in Italicis varijs literarum figuris tantum ver-
ſatus fuerit, non ſine difficultate Germanorum, Galloꝝ;
Hiſpanorum ve,aut etiam Anglorum ſcripturam, vel etiã
mercatorum multorum characteres,quamuis latini ſint,le
gere poterit. Sic & in Arabicis,& Punicis. Et quod de li-
teraꝝ diuerſitate diximus.Idem & de Grãmaticalibus prę-
ceptionibus facile arbitrãdũ eſt. Q um aliter Tartari, aut
Perſæ,& Turcæ. Alio modo Punici, Numidici, & Be-
thici Grammaticalia doceant. Vt cernere poſſunt qui mo
nachi illius (qui poſt Granatæ Regnum, ab Hiſpaniarũ
Regibus captũ, Grãmaticas ſtatim p̃ceptiones Arabicas
ſcripſit,)

ſcripſit) libros perlegerit,ab illa,quam in ſua introductio ne nuper Poſtellus in lucem dedit, de quibus in ſuperiori literaꝶ cõformatione,aliqua dixiſſe,credimus. ¶ Duo vero dũtaxat genera,maſculinum ſcilicet & fœmininũ Arabes & Punicos habere, & neutrum penitus ignorare, ex Priſciani verbis cognoſcimus, cum ait. Et maxime cum lingua Pænorum,quæ Chaldæę,vel Hebrææ ſimilis eſt,& Syræ,non habeant neutrum genus. Idẽ poſtea etiam Monachus ille Hiſpanus in ſua,ad Arabicam lectionẽ, introductione,affirmauit. Tres numeros in nominibus declinãdis habent ſingularem ſcilicet, dualem,& pluralem. Et eorum maſculini generis nomina deſinũt in.l.aut in.u.& in omnes conſonantes,non autem in quinq; vocales,fœmi nina nomina ſunt quæ non deſinunt vt ſupra. Habẽt vero maſculina noĩa, Chaldæorum,Hebræorum,Syrorũ, atq; Indorum more,Vnicam tantum in ſingulari,& vnicam in plurali numero,terminationem. In duali vero peculiarem ab his retinent deſinentiam,vt in hoc exemplo manifeſtum eſſe poterit legenti. Raiul.i.homo,in nominatiuo ſingulari. In duali vero, Raiulay.i.duo homines,& hoc additamẽti genus generale eſt in omnibus dualibus. Aliquando tamen additur Syllaba,en.& dicimus Raiulen.i.duo homi nes,quod quidem cõmune eſt,tam ĩ fœmininis, quã in maſculinis nominibus. In fœmininis tamen nominibus, ante ay.vel ante.en.interponitur litera.t.quæ propria eſt, & (vt ſic dicam) formatiua fœmininorũ nominum in plurali numero, & duali, exemplum. Duffæ.i.porta. Dufferay, duæ portæ. Xamaa, Camella. Xamaatai, duæ Camellæ. Mara,vxor,vel mulier. Maraten,vel Maratay, duæ mulie

 res,

res,vt vxores. In plurali vero noīa fœminini generis Auiū, Herbarum, Fructuum, Animalium, & aliorum seminum, & materialia, & metallaria, defectiue inflectuntur. A nominatiuo videlicet singulari vltimam abijciendo literam, vt Dabora, Dabar. Dizija, Gallina. Dizij, Gallinę. Et quemadmodum ista per apheresim literæ declinantur. Ita verbalia, & participia, cum additione.in.inflectuntur, vt Hhabiz, Panarius. Hhabizin, Panarij. Raiul hō, tñ per apheresim, & literarū metathesim, in plurali facit Rigil, vel etiā Regil, plures homines. ℭ Et cū apud Arabes, sicut etiā apud cæteras alias linguarum varietates, duæ sint nominū species, primitiua.s.& deriuatiua. Sciendum, quod si primitiuū nomen, in vnam aliquam vocalē desinat, illa in deriuatiuo nomine, mutatur in.i.nā pro Baza, vel Bazta, dicimus Bazti, idest res Bazæ. Ronda, Rondi. Gebel, Gebeli. Excipitur Garnata, pro nomine Ciuitatis, quia nō dicimus Garnati, sed Garnataxi. Alcala, non Alcali, sed Alcalai. Si vero primitiuum, in duas desinat vocales, vltima abiecta, deriuatiuū formabitur nomen, vt Valentia, Valenti. Si primitiuum in aliquam consonantem desinat, tunc additione.i.in fine, formabitur deriuatiuum nomen, vt Gebel, Gebeli. In quo tamen aduertendum est, quod si primitiuum habet accētum in prima, tunc in vltimam deriuatiui nominis syllabam retrahitur accentus, vt in dicto nomine patet. Nam Gébel, in prima accētum habet acutum. Et Gebelì, in vltima grauē. Si vero primitiui nominis accentus, in medio fuerit dictionis, tūc in eodem loco, vt plurimū, & in deriuatiuo seruat. ℭ Casus nominū apud Arabes, nō secus atq; apud Latinos, sex sūt. Nominatiuus, scilicet Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus,

cusatiuus, Vocatiuus, & Ablatiuus. Et Nominatiuus qdē apud illos Mubtade appellat̃, Genitiuus, Mudaph. Datiuus, Maxror. Accusatiuus, Maphuul. Vocatiuus, Munede. Ablatiuus, Darph. ℭSciendū quoq;, vt iam supra etiā dixisse credimus, Arabes vnā tantum in nominibus, in singulari & aliam in plurali numero terminationem habere, Proinde casus nominum dignoscere tātum possumus, aut ex virtute locutionis, aut per articulorum additionem. Id quod etiā cōmune est Chaldæis, Hebræis, Syris, & Indis. Et omnibus ferè qui sua materna declināt nomina lingua. de quibus late in Margarita Philosophica Georgij Reisci Chartusiani.

ℭArticuli autem Punicorū sunt. Nominatiui casus. a. al. Genitiui. a. al. mita. mital. Datiui. la. lal. li. lil. Accusatiui. a. al. vt in recto. Vocatiu. a. ya. Ablatiui. ba. bal. fa. fal. fi. fil. maa. maal. min. minal. Exempli gratia.

Mubtade, a dar, vel dar.	Nominatiuo hæc domus.
Mudaph, mita, dar.	Genitiuo huius domus.
Maxror, la. dar.	Datiuo huic domui.
Maphuul, a dar.	Accusatiuo hanc domū.
Munede, ya. dar.	Vocatiuo o domus.
Darph, fa. dar.	Ablatiuo ab hac domo.

Pluralis numeri inflexio.

Mubtade, a diar.	Nominatiuo hæ domus.
Mudaph, mita. diar.	Genitiuo harum domorꝵ.
Maxror, la. diar.	Datiuo his domibus.
Maphuul, a diar.	Accusatiuo has domos.
Munede, ya. diar.	Vocatiuo o domus.
Darph, pha. diar.	Ablatiuo ab his domibus.

Et ſic de reliquis nominibus,ac participijs dicẽdum, & in eis ita obſeruandum eſt.

¶Q uod dictum eſt ſupra de numeris in nominibus, idẽ dicendum videtur & in verbis. Habẽt enim Arabes etiam in verbis,Græcorum more,ſingularem,dualem, & pluralem numerum,& duali,& plurali,mutuo vtuntur.

Duos tantum verborum modos habent Punici. Indicatiuum,ſcilicet & Imperatiuum.

Duo etiam dũtaxat tempora cognoſcunt, præſens nimirũ & præteritũ perfectũ,vt Nignеddeb.Ego caſtigo. Gneddebt ani. Caſtigaui ego.Reliqua tempora ex virtute locutionis diſcernuntur.

Inflexionis vnius verbi exemplum.

¶Prȩſens.Naxorob.Ego bibo.Taxorob.Tu bibis. Yaxorob. Ille bibit. Naxorobu. Nos bibimus. Taxorobu. Vos bibitis.Yaxorobu.Illi bibunt.

¶Præteritum perfectum. Xarabtani. Bibi vel bipſi ego. Xarabt ente. Bibiſti tu. Xarab dhiq. Bibit ille. Xarab na. Bibimus nos.Xarab tum.Bibiſtis vos.Xarabu.Biberunt illi.Et in hoc loco eſt diligenter animaduertendum, quod in hac verborum coniugatione,quæ forſan ſecunda eſt,vt etiam in reliquis ferme omnibus.n.litera primæ.t.Secũdȩ. i.Tertiæ perſonȩ,in prȩſenti indicatiui, in principio additȩ verbi,ſunt loco pronominum.Ego,tu,ille.Nos, vos, illi. In prȩterito vero,eadem trium perſonarum indicatiua pronomina,non prȩponuntur,ſed poſtponunt,& vario quidẽ modo ac explicite magis, vt patet ſupra videlicet. Ani. Ego.Ente.Tu.Dhiq.Ille.Na.Nos.Tum. Vos. V. vero pro illi ponitur,nã tertia perſona pluralis numeri in verbis

ſemper

ſemper in.u.deſinit.

℃Imperatiuus modus duas tantum habet perſonas;vnam videlicet ſingularem, & alteram pluralem, & duas terminationes,ſingularem profecto ſuæ radicis, pluralem vero in u.additis nihilominus ſecũdę perſonę, tam ſingularis quã pluralis numeri pronominibus,vt in hoc exemplo,& tandem integrum verbum explicabimus.

℃Imperatiuus. Axorob ente. Bibe tu. Axorobu entum. Bibite vos. Quod ſi forte fortuna tertię perſonę imperare voluerimus,vt bibat, addito illius perſonę pronomine, & terminatione ſeruata,facile demonſtrare poterimus,dicẽtes Axorob dhiq. Bibat ille. Axórobu. Bibant illi. Retracto ſcilicet accentu in antepenultimam ſyllabam verbi. Cęterũ in hac ſecunda coniugatione verborũ,& in omnibus ferè reliquis obſeruandum eſt,quod in pręteriti perfecti formatione,primam pręſentis ſyllabam abijcimus, &.o.pręſentis mutatur in.a.Pręterea primę & ſecũdę perſonę ſingularis numeri eiuſdem temporis pręteriti perfecti literam.t.in fine addimus,vt in exẽplo patuit adducto. A quo ceu à perenni fonte haurire poſſunt,& inde bibere, atq; inebriari, qui Arabicorum verborũ inflexiones,ſitibundo cupiunt animo diſcere, donec ad ampliores Grammaticę pręceptiones fœlicius peruenire queant.

℃Interea tamen non eſt prætereũdum, quod quemadmodum Hebręi (vt ab illorum Grammaticis didicimus) in orationis ſubdiſtinctione, Rebia,vnico ſcilicet puncto ſupra dictionem poſito,ita vt non Holem appareat,vtuntur. In diſtinctione vero Zatephcaton,duobus videlicet ſupra dictionem punctis. In membro quoq; Athnahhta, ſemi-

circulo

circulo nimirum Iridis instar, infra dictionē collocato. Et Pasek, linea videlicet seu virgula sub dictionem post membrum in termino subscripta, vt totam perfectam insinuent, orationem, vti solent. Et Græci quoq;, ac Latini, sua habēt punctorum genera, ad id quod dictum est demonstrandū reperta, quæ à Grçcorum, Latinorumq; Grāmaticis sunt petenda. Macedones etiam & Rufcij, ac vtriusq; Misię incolę, nec non Illirici & Dalmatę, imperfectos, perfectosq; sententiarum sensus, in punctando declarant, vt in libris in eorum literis ac lingua, à Calcographis iam dudum publicatis cernere licet. Indorum quoq; vsus est, inter singulas orationis dictiones, duo scribere puncta, & lineę finem, ac sententię terminum, quaterno indicare puncto. Chaldæi, ac Syri, duo tantum punctorū genera habent. In imperfecta enim adhuc oratione, atq; suspēsa, vnico dūtaxat vti cōsueuerunt puncto. In fine vero atq; orationis termino, quatuor post addere puncta, nigro, rubroq; colore depicta, consueuere. Arabes etiam quatuor punctorum genera habent. Aut enim duo puncta inter dictiones, vt nos Cesa, & Græci Commata, instar Hebraici Seua, aut vnicum tantū, aut tria in formam Segol, quo quidem puncto tripliciter vtuntur, aut recto in cœlū extēso, aut versus Arcticum, Antarticum ve Polum, reflexo capite. Et quadrāgulari forma punctis scilicet quatuor eo ordine positis, vt vnum cœlum alterum terram, Meridiē tertium, Septētrionē vero quartū spectare videat. Quibus in subdistinctionibus, distinctiōibus, mēbris, & orationum terminis vtūtur. In qbus est animaduertendū, qđ omnis Punica dictio quæ habet Aliph, Ce. Quiph. cū Manuben. est finis partis. Quoniā Ma-

nuben,

nuben,semper stat in fine partis orationis. Item si post Geu. sequitur Aliph. Ce. Quiph. est finis partis. Et si punctum aliqñ non adijciatur, obseruata hac generali regula semp subintelligitur. In ĩterrogatiuis quoq; & (si dicere fas est) respõsalibus vario sanè modo Arabes vtunt, vt ex Euãgelio Ioannis cap. 9. clare nobis innotescere posset, si Arabicis hic scriberetur literis. Verum quia illarum formis caremus, id latinis verbis, cum additis suo loco punctis, exprimere conabimur. Et dixit eis Iesus · in iudiciũ ego in hunc mundum veni. vt qui non vident videant · & qui vident cœci fiant: & audierũt quidam ex phariseis · qui cum ipso venerant. & dixerũt ei .·. Nunquid & nos cœci sumus :· Dixit eius Iesus ·: Si cœci essetis · non haberetis peccatum. Nunc vero dicitis · quia videmus. & peccatum vestrum manet ·:· Et ista de Arabicis in præsentia dicta sufficiant.

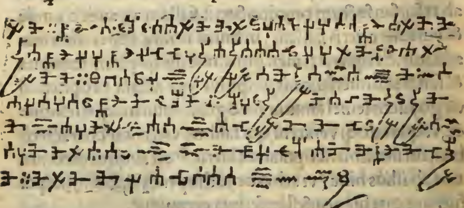
MAgorum vero characteres ab Honorio Thebano, Appone. Et nonnullis alijs relictos, in lucem edidit. Inter cęteros, Cornelius Agrippa. De quibus nulla nobis cura facienda est. Verum quia de Spoletani adiuratione in superioribus à nobis mẽtio facta est. Nõ ab re forsan factum omnino fuerit, si illam vt amico tandẽ & curiosis cęteris fiat satis, in huius nostrę appendicis finę addatur. Scripserat tamen prius, nobilis quędam matrona & sanctę conuersationis, ac spiritu sępe afflata prophetico virgo, literis semel tantum, incognitis, futurumq; esse subiecit, vt quandoq; venirent, qui talibus vterentur characteribus, aut similibus scriptitarent literis. Post aliquot vero annos ab illius hinc (vt arbitror) ad superos discessu, scripta fuerunt, quę hic confestim scripta cernuntur.

¶Ludouici

¶ Ludouici Spoletani p̄ceptū siue (vt vulgo dicitur) cō-iuratio. Cum subscripta Dęmonis responsione.

VE comando Amon, per li sette cōmandamenti, per li dicisette Mastri, per le dece potentissime parole, o ver nomi cho le quali io Mastro vostro ve inuoco che seti constriti ha viniri, e per Talion, Ansion, Amlion, per Giroastro terzo, per li ottanta Demone, & per tutte le potentie diuine, che me debiate scriuere la verita in questa medesima senza fraude, inganno, duppieza alcuna, chiaro non confuso, hapertamente che ve possa intendere, sel Caualiero Marchantonio figliolo de riccha donna da Piacēza, ha ritrouati tutti li dinari che laso Antonio Maria, & se no in qual loco sono.

¶ Nō tā cito pennā Magus deposuerat, quā cito q aderāt pennā eandē corripi, & in aera sustolli, & in eandē chartā, īfrascriptos characteres velociter scribere viderūt, scribētis vero manū nullus cōprehēdere poterat. Vt mihi aliq̄n retulit, qui cū multis pręsens fuerat, & cū postmodū Papiā venisset, & factū vt fuerat enarraret. Rogatus archetypū mihi reliq̄t. Cuius verba adscripsi. Characteres vero tales erant.

¶ Quid

¶ Quid vero characteres illi insinuarent, quam ve respõsionem ad quæsita redderent, scire oĩno non curaui. Quãdoquidem vanas Magorum superstitiões, & somnijs similia deliramenta, naturali quodam semper odio prosecutus fuerim. Nec mihi quispiam persuadere vnquam potuerit, vt talia placerent. Non enim me latuit, huiusmodi nequam spiritus, suis semper cultoribus, laqueos tendere, vt irretitos in perniciem trahant. Exemplo nobis iamdudum esse potuit (vt multos prætereã) antiquus ille Simon Magus, qui Apostolorum temporibus misere interijt. Et in præsentia hic, de quo loquimur, qui paulo ante, cum se rei militari totum dedisset, ac sub eius vexillo armatos tercentos, siue quadringẽtos duceret pedites, in rusticorum semel manus incidit. Qui tot illum ferris tridentibus (quot inuocatus Amon, in suis characteribus effinxerat) appetẽtes, percusserunt, vulnerauerunt, transfixerũt. Et tricipiti apud inferos Cerbero consignandum, multis vndiq; lætalibus cribratum vulneribus, exanime tandem corpus illius reliquerũt. Verum cum in dignoscendis variarum linguarum characteribus, ac literarum figuris, propenso semper animo versarer, nolui etiam hoc scribẽdi genus, prætermittere intactũ, & rogãti Postello impartiri. Qui mihi, quod illius in hac Appendice, epistolas ediderim. Quod mutua inter nos colloquia, & cõmunicata cõsilia narrauerim. Quod cœpisse me prius edere opus meum recensuerim, non iure succensere poterit. Quis enim mihi iure succenseat? si tam lõgo studio, tam insanis sumptibus, tam arduo, & Theseio, vel Herculeo potius opere, atq; labore incœptũ, & iãiam exanclatũ opus ab alio (nescio cuius gloriolæ gratia) tẽ-

Hh ptatum

ptatum præoccupari cōspicatus, meorum laborum (vt sic dicam) catalogum descripsi. Et si, quod operis mei partē Caluo tanto tempore cōmendatam, ad hunc vsq; diem re cuperare non potuerim, indolui, & contra meos labores, aliquid fortasse, etiam ab alijs machinatum iri suspicatus fuerim: cur Theseo, q multiplices olim labyrinthi anfractus, & immanis ora monstri euadere potuit, excandescere, & iambos, atq; omnigena inuectiuarū genera minitari, opus est. Non enim propter hoc mercatoris fidem diminui, nec illius fidei detraxi. Sed cōquæstus sum, quod vel astutia, vel potius (vt illi oīno credā) sui negotiorum gestoris negligētia, & mercator ipse, probatæ alias fidei, & Ambrosius sua spe frustraretur. Proīde tales sua fulmina mittāt. Nec chartas maculēt, effusi tabe veneni. Quin potius studeant, rempublicam literariam, quibus possunt, possunt sanè, plurimis, auxilijs iuuare, & suppetias iungere, ac meliora semper ad cōmunē studiosorum vtilitatē ī lucē edere. Ego vero interim bonorum oīum virorum, ac studiosorum, & vtriusq; pcipue Calui, amicitiā nō recusabo. Taliū enim semper consuetudine delectatus sum. Quorum etiam gratia, tot literarum genera, in presenti nostra Chaldaica, Syriaca, atq; Armenica introductione, & adnexa appendice in lucem dedi. Plura daturus, si mō ista placuisse cognouero. Et misericors Deus pro sua benignitate concesserit.

¶ Excudebat Papiæ. Ioan. Maria Simoneta Cremonen. In Canonica Sancti Petri in Cælo Aureo. Sumptibus & Typis, Autoris libri. Anno à Virginis Partu. 1539. Kal. Martij.

¶ In opere tam vario mendas omneis omnino cauere nõ potuimus. Annotauimus in aliq̃bus quædã, cætera benignus lector æquo animo restituet.

¶ Folio 13 linea 4 adnexsueris, lege adnexueris, facie 2 lin. 24 videatur, fol. 14 lin. 4 ductu, lin. 23 Non prius, facie 2 lin. vltima, amephoras, fol. 15 lin. 4 sentirent, ingenue explicarent, lin. 5 esset. Illi autem, Vna voce, linea. 22 erinnis, fac. 2 lin. 9 discerpuntur; lin. vlt. Psalterij, ibidẽ, in cineres vulcano, fol. 16 lin. 17 legendũ, & Armeni (vt copiose à nobis demonstrabit,) fol. 24 lin. 9 tam latinũ, in litera. g. fol. 47 scribe 27 fol. 33 fac. 2 lin. 19 varijs foraminibus à tergo, fol. 35 fac. 2 lin. 18 deuenerit, fol. 39 fac. 2 lin. 6 & q eoꝝ, fol. 37 lin. 6 viscosus. linea 16 geniti sint fari nesciũt, fol. 38 fac. 2 lin. 9 sbaqthoni, li. 15 sabachthani, lin. 21 Astutz Astuzz im naieazt arh is, iendier thoglier, fol. 39 lin. 4 deus meus intẽde mihi, fac. 2 lin. 21 Hebraice, ibiẽ, & Chaldaice, fol. 40 fac. 2 lin. vlti. & ab ipsis p̃ somchath, fol. 41 fac. 2 lin. 16 Babel & Syriæ, fol. 42 lin. vlti. cũ patha, fol. 43 lin. 5 vt satis infra declarabit, lin. 25 Græco, cappa, fol. 44 lin. 15 bsubhho, Zmaru, fol. 45 lin. 6. ¶ Quartadecima cõsonãs, fo. 46 lin. 6 vt. 18 Ogdoade fol. 47 lin. 8 nephlun, fac. 2 lin. 9 Et quũ oẽs, lin. 12 raphatũ ꝓferãt, ibidẽ, desinentis, cur solus, fol. 50 fac. 2 lin. 15 insinuãs, si optatũ fol. 51 linea 9 Et ad numerũ, fol. 52 fac. 2 lin. 3 valgdranijn, ibidem, vphlistijn lin. 25 vel dathan, fol. 53 fac. 2 lin. 8 Quiiter, lin. 16 παραδώζωσ, lin. 27 id recte, nescio, fol. 54 lin. 24 sed tandẽ. fol. 60 fac. 2 lin. 16 in præsentia, fol. 61 lin. 7 vt plurimũ, lin. 10 redũdãs est, lin. 18 tã etsi. li. 27 nullius,

ſcribe.xv.xvi.xvii. ܐܡܝܢ ܠܟܘܢ Tementagas.xviii.fol. cxxxv.lin.vii. ܡܬܚܕܬܐ ܘܠܦ fol.cxxxvi.fac.ii.li. 9 Ethtahhdath,fol.140 fac.2 lin.2 multijugæ,fol.141 lin.1 peragrare,fol.144 linea 3 profertur au. vel af. & if. fol.145 lin.5.cam,fac.2 lin.19 aſtuzzai,fol.146 linea vlti.incipientibus,fol.147 fac.2 lin.17 Acin,fol.153 fac.ii.lin.vlti.μέιζω,fol.clviii.fac.ii.lin.xiiii.ծանեաւ. ibidem.Tzaneau.lin.xvi.viuens eſt Ioannis.iiii. Et Mat. fol.clix.lin.i.tzitzaglelωn.lin.xviii.Թարգմանի.faci. ii.lin.vi.Syriæ vel Aſyriæ.lin.xvi.Mare in capharnaũ, fol.clxi.lin.ii.կարողութաի.lin.vii.սատանայի.linea vlti.patraſtuthab.fac.ii.lin.ii. Veræ. lin.xiii. աստուծ. fol.clxviii.lin.ii.Հուրն յորդ անմանու. lin.iiii. Հուրք. linea.xvi.vt վարդ ապետ.fol.clxx.lin.i.Spezties: fol. clxxii.lin.viii.քաղ ցր,fac.ii.lin.iiii.արդ ոյ.fol.clxxiii. lin.prima,կոչեցի,fol.clxxx.fac.ii.lin.xxvi. cõmẽdẽ. fol.182 fac.2 lin.7 Ticinenſi matre natũ,fol.183 linea 16 dolabra,fol.184 fac.2.lin.1 Matthæi.6.folio 185 fac.2 lin.10 domina mea,fol.187 linea 11 affecerunt, fol.189 Exercitamentum Chal.fol.190 lin.17 digna fuiſti,fa.ii.xii.յութային.fol.cxci.lin.x.ipſi filii dei,fac. ii.lin.xvii.սուրբքն,lin.xviii.մեղաց,fol.cxciii.facie.ii. linea

linea vlti.in fine,vbi dicit,❡Est etiã,lege, ❡Adam nũc fol.cxcvi.facie.ii.lin.xviii.լշ բրա Հաւեր.fol.cxcix.lin. xvii.defferẽda,fol.ccii.fac.ii.lin.xviii.& Astrologi,lin. xxiiii.nostris traderẽtur, li.xxv.peruenerãt,fol.ccix.lin. 8 hẽat,lin.26 fœmininoꝝ,fol.110 li.15 Vocatiui.a.ya.

❡Literarum vero inuersiones, & non obseruatam sæpe numero orthographiã,lectori partes aliquas relinquẽtes, in præsentia aliter notare non curauimus.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q.

r. s. t. u. x. y. z. A. B. C. D. E. F. G.

H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V.

X. Y. Z. Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh.

Omnes sunt Duerni.

XXIIII.x

A

5